

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI
KAMU YÖNETİMİ BİLİM DALI**

**AFET YÖNETİMİ:
CUMHURİYET DÖNEMİ AFET YÖNETİMİ
MEVZUATI VE UYGULAMASI**

DOKTORA TEZİ

**Hazırlayan
Efkan GÜLER**

**Danışman
Prof. Dr. Eyüp Günay İSBİR**

Ankara - 2012

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI
KAMU YÖNETİMİ BİLİM DALI**

**AFET YÖNETİMİ:
CUMHURİYET DÖNEMİ AFET YÖNETİMİ
MEVZUATI VE UYGULAMASI**

DOKTORA TEZİ

**Hazırlayan
Efkan GÜLER**

**Danışman
Prof. Dr. Eyüp Günay İSBİR**

Ankara - 2012

ONAY

Efkan GÜLER tarafından hazırlanan "Afet Yönetimi: Cumhuriyet Dönemi Afet Yönetimi Mevzuatı ve Uygulaması" başlıklı bu çalışma 27 Haziran 2012 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Kamu Yönetimi dalında Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

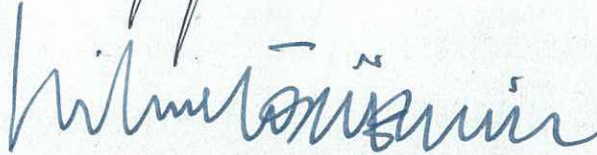
Prof. Dr. E. Günay İSBİR (Başkan)

Prof. Dr. Zehra ODYAKMAZ

Prof. Dr. Burhan AYKAÇ

Prof. Dr. Hikmet ÖZDEMİR

Prof. Dr. Turgut GÖKSU

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	i
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	iv
TABLolar LİSTESİ.....	v
KISALTMALAR	vi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

DOĞAL AFETLER VE AFET YÖNETİM SİSTEMİ

1.1. DOĞAL AFET TANIMI VE İLGİLİ KAVRAMLAR	6
1.1.1. Afet Tanımları	6
1.1.2. Afet ve İlgili Kavramlar	10
1.2. AFET ÇEŞİTLERİ VE TÜRKİYE’DE MEYDANA GELEN DOĞAL AFET ÇEŞİTLERİ.....	18
1.2.1. Doğal Afetler	18
1.2.1.1. Depremler.....	24
1.2.1.2. Toprak kaymaları (Heyelanlar)	28
1.2.1.3. Sel baskınları	29
1.2.1.4. Çığlar	31
1.2.1.5. Yangınlar	32
1.2.2. İnsan Kaynaklı (Teknolojik) Afetler	33
1.2.3. Türkiye’de Meydana Gelen Doğal Afet Çeşitleri	36
1.2.3.1. Depremler	38
1.2.3.2. Toprak Kaymaları (Heyelanlar).....	41
1.2.3.3. Sel Baskınları	42
1.2.3.4. Çığlar	43
1.2.3.5. Yangınlar	44
1.3. MODERN DOĞAL AFET YÖNETİMİ ANLAYIŞININ GELİŞİMİ	44
1.4. TÜRKİYE’DE DOĞAL AFET YÖNETİMİNİN GELİŞİM SÜRECİ VE AFET VE ACİL DURUM YÖNETİMİ BAŞKANLIĞI	48
1.4.1. Türkiye’de Doğal Afet Yönetiminin Gelişim Süreci.....	48

1.4.2. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı	54
1.4.2.1. Deprem Danışma Kurulu	56
1.4.2.2. Planlama ve Zarar Azaltma Dairesi Başkanlığı.....	57
1.4.2.3. Müdahale Dairesi Başkanlığı	58
1.4.2.4. İyileştirme Dairesi Başkanlığı.....	59
1.4.2.5. Sivil Savunma Dairesi Başkanlığı	59
1.4.2.6. Deprem Dairesi Başkanlığı	60
1.4.2.7. Yönetim Hizmetleri Dairesi Başkanlığı.....	61
1.4.2.8. Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı	61
1.4.2.9. Bilgi Sistemleri ve Haberleşme Dairesi Başkanlığı	62
1.5. DOĞAL AFET YÖNETİM SİSTEMİ VE AŞAMALARI.....	63
1.5.1. Zarar Azaltma Aşaması	65
1.5.2. Önceden Hazırlık Aşaması	68
1.5.3. Kurtarma ve İlk Yardım Aşaması	69
1.5.4. İyileştirme Aşaması	71
1.5.5. Yeniden Yapım Aşaması	72
1.6. KRİZ YÖNETİMİ VE DOĞAL AFET YÖNETİMİ İLİŞKİSİ.....	74

İKİNCİ BÖLÜM

DOĞAL AFET KONUSUNDA HUKUKİ ÇERÇEVE

2.1. TÜRKİYE'DE DOĞAL AFET MEVZUATI VE TARİHSEL GELİŞİMİ	78
2.1.1. 1944 Yılı Öncesi Dönem	79
2.1.2. 1944 - 1958 Yılları Arası Dönem	83
2.1.3. 1958 - 1999 Yılları Arası Dönem	86
2.1.4. 1999 Yılı Sonrası Dönem	91
2.2. ANAYASA HÜKÜMLERİ.....	93
2.3. KANUNLAR.....	95
2.4. KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMELER.....	113
2.5. DİĞER AFET MEVZUATI (YÖNETMELİK, YÖNERGE, VB.)	125

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AFET YÖNETİMİNE ÖRNEK İNCELEME: 1999 MARMARA DEPREMİ

3.1. DOĞAL AFET YÖNETİM SİSTEMİNİN AŞAMALARI

ÇERÇEVESİNDE MARMARA DEPREMİ128

3.1.1. Derem Öncesi Durum129

3.1.1.1. Kocaeli.....130

3.1.1.2. Sakarya132

3.1.1.3. Yalova.....135

3.1.2. Deprem Esnasında Yapılan Çalışmalar137

3.1.2.1. İlk ve Acil Durum Çalışmaları.....138

3.1.2.2. Hasar Tespit Çalışmaları142

3.1.3. Deprem Sonrası Yapılan Çalışmalar145

3.1.3.1. Geçici İskân146

3.1.3.2. Hak Sahipliği Tespit Çalışmaları150

3.1.3.3. Kalıcı Konut Çalışmaları153

3.1.3.3.1. Yer Seçimi155

3.1.3.3.2. Yapım Süreci.....159

3.1.3.3.3. Kiracılık Problemi163

3.1.3.3.4. Kalıcı Konut Yapım Yöntemleri.....165

3.2. MARMARA DEPREMİ SONRASI ÇIKARILAN MEVZUAT

UYGULAMALARI VE MEVZUAT UYGULAMALARINDAN

KAYNAKLANAN SORUNLAR168

3.2.1. Mevzuattan Kaynaklanan Sorunlar.....170

3.2.2. Uygulamadan Kaynaklanan Sorunlar172

SONUÇ.....176

KAYNAKÇA184

ÖZET218

ABSTRACT220

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Türkiye Depremi Bölgeleri Haritası	40
Şekil 2: Marmara Depremi Kalıcı Konut Alanları	161

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Ülkelere Göre 2005 Yılında En Fazla Yaşam Kaybına Neden Olan Doğal Afetler.....	21
Tablo 2: 2004 ve 2005'te Meydana Gelen Doğal Afet ve Hasarları.....	21
Tablo 3: Türkiye'de Afetlerin Nedeniyle Oluşan Kayıpların Oransal Dağılımı.....	23
Tablo 4: 2004 Güney Asya Depreminin Etkilediği Ülkeler	27
Tablo 5: Kocaeli'ndeki Can Kayıpları	131
Tablo 6: Sakarya'daki Can Kayıpları	134
Tablo 7: Yalova İlindeki Can Kayıpları	135
Tablo 8: Çadırların İllere ve Kaynağa Göre Dağılımı.....	147
Tablo 9: Prefabrike Konutlar (1999Kasım)	149
Tablo 10: Kalıcı konutların Finansman Kaynakları	163

KISALTMALAR

ABK	: Afet Bölge Koordinatörlüğü
ACAFYA	: Acil Afet Yardım Projesi
AFEM	: Afet Eğitim Merkezi (The European Disaster Training Center)
AİF	: Avrupa İskân Fonu
AİGM	: Afet İşleri Genel Müdürlüğü
AKUT	: Arama Kurtarma Derneği
ASAR	: Afet Saha Araştırma Raporu
B.İ.B	: Bayındırlık ve İskân Bakanlığı
BKK	: Bakanlar Kurulu Kararı
BKYM	: Başbakanlık Kriz Yönetimi Merkezi
Çev.	: Çeviren
DASK	: Doğal Afet Sigortaları Kurumu
DİE	: Devlet İstatistik Enstitüsü
Diğ.	: Diğerleri
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
EMAC	: Acil Durum Yönetimi Destek Birimi
EYY	: Evini Yapana Yardım
GSM	: Global System For Mobile Communications (Hareketli İletişimde Küresel Sistem)
GSMH	: Gayri Safi Milli Hasıla
GSYİH	: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
HKK	: Hazır Konut Kredisi
IDNDR	: The International Decade for Natural Disaster Reduction (Uluslar arası Afet Zararlarını Azaltımı On Yılı)
IMF	: Uluslararası Para Fonu
İTÜ	: İstanbul Teknik Üniversitesi
JİCA	: Japonya Uluslararası İşbirliği Ajansı
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname

KOBİ	: Küçük ve Orta Boy İşletme
MEER	: Marmara Earthquake Emergency Reconstruction Project (Marmara Bölgesi Acil Yeniden Yapılandırma Projesi)
OHAL	: Olağanüstü Hal
PUB	: Proje Uygulama Birimi
PYB	: Proje Yönetim Birimi
RG	: Resmi Gazete
s.	: Sayfa
SPHERE	: Afete Müdahalede Asgari Standartlar ve İnsani Yardım Sözleşmesi
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
STÖ	: Sivil Toplum Örgütleri
SYDTF	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu
TSK	: Türk Silahlı Kuvvetleri
TAY	: Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü
TEFER	: Emergency Flood and Earthquake Recovery Project for Turkey (Türkiye Sel ve Deprem Felaketi Acil Yardım Projesi)
TODAİE	: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü
TOKİ	: Toplu Konut İdaresi'nden
UNDAC	: Birleşmiş Milletler Afet Değerlendirme ve Koordinasyon Sistemi
UNDP	: United Nations Development Programme (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı)
UNISDR	: United Nations International Strategy For Disaster Reduction (Birleşmiş Milletler Uluslararası Afet Zararlarının Azaltılması Stratejisi)
vb.	: Ve benzerleri
vd.	: Ve diğerleri
YİGM	: Yapı İşleri Genel Müdürlüğü
ZDS	: Zorunlu Deprem Sigortası

GİRİŞ

Doğal afetler, insanlığın varoluşundan günümüze kadar genel olarak insanların toplu olarak maruz kaldıkları önemli sorunlarından birini teşkil etmektedir.

Doğal afetler, önceden tedbir almakta yaşanan güçlükler nedeniyle insanlık tarihinin her döneminde insanoğlunun kaçınmadığı doğal olgular olarak belirleyici ve etkileyici önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmıştır.

Günümüzdeki teknolojik ilerlemelere rağmen doğal afetleri tamamen etkisiz kılacak tedbirler almak mümkün olmamaktadır. Alınan tedbirlerle afetlerin toplumda meydana getirdiği yıkıcı etki azaltılmaya çalışılmaktadır.

Sel, heyelan, fırtına, çığ gibi insanoğlunun müdahale edemediği sebebi, süresi ve sonuçları konusunda kaynağı doğal nedenler olarak adlandırılan olayların sadece sonuçları konusunda nasıl yeniden yapılandırılabilir, nasıl zararı azaltılabilir gibi boyutlarında insanoğlunun etkisi olabilir.

Genel olarak afetler şeklinde adlandırılan bu olaylardan biri de depremlerdir. Depremler sadece jeolojik ya da coğrafik boyutlarıyla tartışılan sorunlar değildir. Bu doğa olayının siyasal-yönetmel bağlamı da tartışılması gereken bir boyutudur. Özellikle bu olayların sonuçlarının en az zararlarla atlatılabilmesi için hukuki çerçevenin ve uygulamanın çok özenli olarak irdelenmesi gerekmektedir.

Kronolojik olarak özellikle 1923'den itibaren Türkiye depremlerle savaşı bir ülke olmuştur. Bu dönemlerin hemen hemen tamamında önemli sayıda can kaybı yaşanmıştır. Bu depremlerde toplam 78.424 vatandaşımız hayatını kaybetmiştir.

Aşağıdaki tablodan belirtilen bu acı tabloyu ayrıntılarıyla görmek mümkündür.

Türkiye’de Meydana Gelen Şiddetli Depremler

Tarih	Şiddeti	İl-ilçe	Can Kaybı	Tarih	Şiddeti	İl-ilçe	Can Kaybı
13/09/1924	6.8	Erzurum-Pasinler-Horasan	161	26/05/1957	7.1	Bolu-Abant	52
22/10/1926	6.0	Kars	355	06/10/1964	7.0	Balıkesir-Manyas	23
31/03/1928	6.5	İzmir-Torbalı	50	19/08/1966	6.9	Muş-Varto	2394
18/05/1929	6.1	Sivas-Suşehri	64	22/07/1967	7.2	Adapazarı	89
01/05/1935	6.2	Kars-Digor	200	26/07/1967	6.2	Tunceli-Pülümür	97
19/04/1938	6.6	Kırşehir	149	03/09/1968	6.5	Bartın-Amasra	29
22/09/1939	7.1	İzmir-Dikili	60	28/03/1969	6.6	Manisa-Alaşehir	41
21/11/1939	5.9	Erzincan-Tercan	43	28/03/1970	7.2	Kütahya-Gediz	1086
26/12/1939	7.9	Erzincan	32962	12/05/1971	6.2	Burdur	57
10/09/1941	5.9	Van-Erciş	194	22/05/1971	6.7	Bingöl	878
20/12/1942	7.0	Tokat-Niksar-Erbaa	3000	06/09/1975	6.9	Diyarbakır-Lice	2385
20/06/1943	6.6	Adapazarı-Hendek	336	24/11/1976	7.2	Van-Çaldıran-Muradiye	3840
26/11/1943	7.2	Samsun-Tosya-Ladik	2824	30/10/1933	6.8	Erzurum-Horosan	1155
01,02/1944	7.2	Bolu-Gerede	3959	13/03/1992	6.8	Erzincan	653
06/10/1944	7.0	Balıkesir	27	01/10/1995	5.9	Afyon-Dinar	94
21/12/1945	6.8	Denizli	190	27/06/1998	5.9	Adana-Ceyhan	0
31/5/1946	5.7	Muş-Varto-Hinis (Erz.)	839	17/08/1999	7.4	İzmit-Gölcük	17480
17/08/1949	7.0	Bingöl-Karlıova	450	12/11/1999	7.2	Düzce	763
13/08/1951	6.9	Çankırı-Kurşunlu	52	03/02/2002	6.1	Afyon-Sultandağ	46
03/01/1952	5.8	Erzurum-Hasankale	133	01/05/2003	6.1	Bingöl-Merkez	184
18/03/1953	7.2	Çanakkale-Yenice-Gönen	265	08/03/2010	5.8	Elazığ-Kovancılar	42
20/02/1956	6.4	Eskişehir	2	23 /09/2011		Van-Erciş	644
25/04/1957	7.1	Muğla-Fethiye	67				
TOPLAM							78.424

(Kaynak: AFAD Deprem Dairesi Başkanlığı Yayını 2011, s.46)

Depremlerle bu kadar acı bilançolarla karşılaşmış bir ülke olarak Türkiye’nin bu konudaki tecrübesi ve birikimi önem taşımaktadır. Ancak mevzuat ve teşkilat konusunda istenilen düzeye gelinemediği yönünde eleştiriler mevcuttur.

Özellikle yaşam alanı olmaması gereken yerlerin (örneğin bataklıklar, eski nehir yatakları, denizin doldurulması...gibi) imara açılması, yasal olarak yaşam alanı haline getirilmesi bu sorunlarda yönetici kadroların yanlış kararlarına bağlanmaktadır.

Sürecin bu boyutunu depremin doğal nedenlerini bir kenara bırakarak, yönetsel-siyasal-hukuki çerçevede ne yapılması gerektiği ve ne yapılabileceği konusunda irdelemek gerekmektedir.

Toplumların yerleşik hayata geçmesiyle, yerleşilen-yaşanılan yere yönelik düzenleme yöntemleri de başlamıştır.

Bunlar öncelikle barınma ihtiyacını karşılamaya yönelik yerler oluşturma amacıyla başlamış daha sonra güvenlik kaygıları, estetik kaygılar, ekonomik imkanların durumunun etkisiyle devam etmiştir. Nüfusun artması ve toplumsal düzenin değişmesiyle ‘yapılaşma’ önemli bir konu haline gelmiştir. Bu konunun gelişmesiyle onu çerçeveleyen faktörler de belirginleşmiştir.

Yapılaşmanın zeminlerinin seçilmesi, bunların malzemesi gibi çeşitli teknik boyutlarının denetimi konusunda idarenin nasıl bir rol üstlendiği ve sorumluluğunun ne olduğu depremlerin sonuçlarını doğrudan ilgilendiren konulardır.

Genel olarak afet yönetimi mevzuatı çevresinde şekillendirilen deprem konusu; temel düzenleyici olan Bakanlığın mevzuatı (İmar ve Bayındırlık Bakanlığı, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı gibi çeşitli adlarla konumlanan bakanlık 2011 itibarıyla **Çevre ve Şehircilik Bakanlığı** olarak yeniden yapılandırılmıştır.), İmar Kanunu, Çevre Kanunu, Toplu Konut Kanunu, Gecekondu Kanunu, Belediye Kanunu, Büyükşehir Belediyesi Kanunu, İl Özel İdaresi Kanunu, Köy Kanunu, Kıyı Kanunu, Turizmi Teşvik Kanunu, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun, Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu gibi pek çok alandaki farklı mevzuatı da ilgilendirmektedir.

Türkiye’de depremler özellikle Marmara Depremi’nden sonra daha sistematik olarak ‘afet yönetimi’ çatısı altında ele alınmaya başlamıştır. Afet

ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı'nın kurulması, "Doğal Afetlerde Yapılacak Yardımların Düzenlenmesi ile Vergilerin Ödeme Sürelerinin Uzatılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname", "Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname", "Doğal Afet Bölgelerinde Afetten Kaynaklanan Hukuki Uyuşmazlıkların Çözümüne ve Bazı İşlemlerin Kolaylaştırılmasına İlişkin Kanun Hükmünde Kararname" gibi düzenlemelerin çıkarılması 1999 sonrası gelişmelere örnek olarak gösterilebilir.

Uygulamaya yönelik olarak olumlu yönde atılan adımlara paralel olarak akademik alanda da konunun daha detaylı şekilde inceleme zeminin oluşturan eserler artış göstermeye başlamıştır.

Bunlara örnek olarak; A. Yılmaz'ın *Türk Kamu Yönetiminin Sorun Alanlarından Biri Olarak Afet Yönetimi* adlı eseri, Orda Doğu Teknik Üniversitesi Afet Yönetimi Uygulama ve Araştırma Merkezi yayını olan P. Gülkan, M. Balamir ve A. Yakut'un hazırlamış oldukları *Afet Yönetiminin Stratejik İlkeleri: Türkiye ve Dünyadaki Politikalara Genel Bakış*, M. Kadioğlu ve E. Özdemir'in yazmış oldukları *Afet Yönetiminin Temel İlkeleri* adlı eserler gösterilebilir. Bunlara pek çok lisansüstü düzeydeki doktora ve master tezi de eklenebilir.

Bu tez ile de konuya ilişkin olarak bilgi havuzuna katkı sağlamak amaçlanmaktadır. Bahsedilen doğrultuda "AFET YÖNETİMİ: CUMHURİYET DÖNEMİ AFET YÖNETİMİ MEVZUATI VE UYGULAMASI" adlı bu doktora tezi özel olarak Türkiye'de Cumhuriyet döneminde meydana gelmiş depremler üzerine odaklanmıştır.

Genel hatları ile afetler ve afet yönetimi çerçevesi ekseninde hazırlanan bu çalışma afet yönetim sürecinin 1999 Marmara Depremi ve sonrası için incelemiştir.

Tezin varsayımları şu şekilde sıralanabilir:

- Türkiye’de afet yönetimi incelenmesi gereken önemli bir sorun alanıdır.
- Afet Yönetimi depremleri de içeren bir süreçtir.
- Türkiye’de depremler uzun ve önemli bir maziye sahiptir.
- 1999 Marmara Depremi Türkiye için afet yönetimi anlamında bir milat oluşturmuştur.
- Depremlere ilişkin mevzuat ve örgüt açısından gelişmeler devam etmektedir.

Tezin amaçları; Doğal afetlerden biri olan deprem konusunu detaylı olarak kavramsal düzeyde, mevzuat düzeyinde, örgütlenme düzeyinde incelemektir.

Sorunlu olarak görülen özellikle her deprem sonrasında yapılan hukuki düzenlemelerle yetkilendirme ve koordinasyon sorunları ortaya çıkmıştır. Çok sayıda konuya ilişkin hukuki dava yrtlmştur ve yürütülmektedir.

Böyle karmaşık bir alana akademik anlamda katkı sağlamak tezin amacını oluşturmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

DOĞAL AFETLER VE AFET YÖNETİM SİSTEMİ

1.1. DOĞAL AFET TANIMI VE İLGİLİ KAVRAMLAR

1.1.1. Afet Tanımları

İnsan yaşamında ve doğada beklenmedik ve olumsuz etkiler meydana getiren olaylar yıkım, felaket, kıran, bela gibi kelimelerle ifade edilmekle birlikte, günümüzde daha çok “afet” kelimesi yaygın olarak kullanılmaktadır. Kökeni itibariyle Arapça bir kelime olan “afet”, sözlüklerde “Çeşitli doğa olaylarının sebep olduğu büyük felaket, bela, yıkım” olarak tanımlanmaktadır (Develioğlu, 1978: 13; TDK, 2005: 25).

Bu çalışma içerisinde “afet” kelimesinin İngilizce karşılığı olarak “disaster” kelimesi kullanılmıştır. “Disaster” kelimesi incelendiğinde “dis” (unfavorable-istenmeyen) ve “astro” (stars-yıldızlar) birleşimiyle oluşturulmuş Latince kökenli bir kelime olduğu belirtilmektedir (Webster’s Dictionary, 1990: 359; Zebrowski,1997: 28).

Doğal afet “fiziksel altyapının, üstyapıda önemli değişmelere yol açarak, yerel toplulukların genel yaşamını etkileyen, aksatan, bozan yer sarsıntısı, yangın, su baskını, yer kayması, çığ ve kaya düşmesi gibi olaylar ve sonuçları” olarak tanımlanmaktadır (Keleş, 1980: 39).

Literatürde “Afet” olgusunun birçok tanımı yapılmıştır. Ergünay’a göre, afet; “insanlar için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal yaşamı ve insan faaliyetlerinin durdurarak veya kesintiye uğratarak toplulukları etkileyen doğal, teknolojik veya insan yapısı kökenli olaylar” (Ergünay, 2002: 78) olarak belirtilmiştir.

Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere, bir olayın afet sonucunu doğurabilmesi için, insanlar ve yerleşim yerleri üzerinde kayıplar meydana getirmesi ve etkilemesi gerekmektedir. Dolayısıyla bir olayın kendisi değil, doğurduğu sonuç afet olarak ifade edilmiştir (Ergünay, 1996: 263 - 264).

Dünya Bankasına göre afet, ülke ekonomisini ciddi anlamda zor durumda bırakan deprem, sel veya kasırga gibi doğa olaylarının yanı sıra, savaş veya toplumsal ayaklanma gibi olağanüstü hal durumu olarak ta tanımlanmıştır (Kreimer, 1990:4).

Yapılan bilimsel incelemelerde "afet" kavramı çoğunlukla doğa kaynaklı olaylarla ilişkilendirilerek tanımlanmaya çalışılmıştır.

Bu tanımlama da bize insan kaynaklı afetlerle, hem insan hem de doğadan kaynaklı karma afetlerin, sanayi ve teknolojik gelişmelerle birlikte gündeme geldiğini ve tarihte çok yakın zamanda kavramlaştırılarak tanımlandığını göstermiştir (Tercan, 2008: 27-28).

Afet kavramı temel olarak, fiziksel alt yapının, üst yapıda önemli değişimlere yol açarak, afet yaratma riski ya da tehlikesi olarak ta ifade edilmiştir (Kasapoğlu ve Ecevit, 2001: 1).

Afet, fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplara neden olan, gündelik yaşamı ve insan faaliyetlerini durdurarak veya kesintiye uğratarak, toplumu olumsuz etkileyen doğal, teknolojik veya insan kökenli olaylar olarak ta ifade edilmiştir (Akdağ, 2002: 5).

Bir afetin büyüklüğü ise insanlar açısından neden olduğu can ve ekonomik kayıplarla ölçülmektedir (Kadioğlu ve Özdemir, 2005: 21).

Yukarıdaki tanımlardan da anlaşıldığı gibi, bir olayın afet olarak adlandırılabilmesi önemli bir sorundur. Afet olarak nitelendirilen olgunun, gerçek anlamda afet olup olmadığını ortaya koymak için herkesin üzerinde anlaşıldığı temel ölçütler bulunmamaktadır.

Bu konudaki genel yaklaşım, belirli parasal değerin üstünde tahribat ve belirli sayının üstünde ölüm ve yaralanma olayları olduğunda, bu durum “afet” olarak nitelendirilmektedir (Şengün, 2007: 19).

Türkiye’de doğal afetlerle ilgili düzenlemelerin yer aldığı 7269 sayılı Afetler Kanunu’na dayanarak çıkarılan “*Afetin Genel Hayata Etkililiğine İlişkin Temel Kurallar Hakkında Yönetmelik*” hükümlerine göre; kırsal alanda, (nüfusu 100 haneye kadar olan köy veya beldelerde) hane sayısının % 10’unda, 100 haneden fazla olanlarda 10, nüfusu 5000’e kadar olan il ve ilçelerde; 20 binanın, sırasıyla nüfusu 5-10 bin arası: 25, 10-30 bin arası: 30, 30-50 bin arası: 40, 50 binden fazla: 50 binanın yıkılması veya bir daha oturulamayacak ya da kullanılamayacak halde hasar görmesi, afetin o yerin genel yaşamını etkiler bulunabilmesi için gerekli ölçüt olarak belirlenmiştir (Afetin Genel Hayata Etkililiğine İlişkin Temel Kurallar Hakkında Yönetmelik, 21.09.1968 Tarih ve 13007 sayılı Resmi Gazete).

Afet, doğal bir olgu olarak ifade edilmesine rağmen ülkeden ülkeye algılaması da farklılık arz etmektedir. Kimi ülkelerde afet olarak nitelendirilen bir husus, başka ülkede baş göstermesi halinde afet olarak nitelendirilmeyebilir.

Türkiye’de meydana gelen 5 şiddetinden bir deprem afet olarak değerlendirilirken, Japonya’da bu olay afet olarak değerlendirilmeyebilir. Burada belirleyici etken neden olduğu yıkımdır (Şengün, 2007: 20).

Afet tanımını içerisinde değerlendirilen olaylar genelde şu özelliklere sahiptir (Levitt’den akt: Yılmaz, 2003: 3-4):

- İnsanlar ve yerleşim yerleri üzerinde kayıplar meydana getirir; ölümler, yaralanmalara, sakatlanmalara neden olur, panik, şaşkınlık, psikolojik şoklara, bulaşıcı ve salgın hastalıklara yol açar.

- Hayatın normal akışını bozup, kesintiye uğratarak yerleşim birimini etkiler; sosyal ve fiziksel altyapıyı (binalar ile elektrik, ısınma, su, kanalizasyon, ulaşım ve haberleşme sistemleri) kullanılamaz duruma getirir.

- Bölgeye yönelik planlanan uzun vadeli yatırımları geciktirir.

- Bireylerin ve toplumların afetlerin neden olduğu, fiziksel, psikolojik, ekonomik ve sosyal nitelikli etkilerini üzerlerinden atabilmeleri çok zaman almaktadır.

- Afetlere çoğunlukla yerel imkanlarla çözüm bulunamamakta, bölgenin dışındaki güçlerin karışmasını gerekli kılmaktadır.

- Azgelişmiş ülkelerde afetlerin yol açtığı can ve mal kayıpları gelişmiş ülkelerden daha fazla olmaktadır.

- Yerleşim birimlerinin kapsadığı alanın genişlemesi, söz konusu yerleşim birimlerindeki nüfusun sayı ve yoğunluk açısından fazlalaşması ve büyümenin olumsuz bir sonucu olarak denetiminin güçleşmesi gibi sebeplerle günümüzde, geçmişte meydana gelen bir afetle aynı şiddete sahip bir afet olduğunda, yol açtığı can ve mal kayıpları geçmişe oranla çok daha fazla olmaktadır.

Ani gelişen afetlerin meydana gelebilecekleri zaman bilinmemekte ve olayların kayıpları aniden meydana gelmektedir. Bu tür afetlere örnek olarak, depremleri, volkan patlamalarını, çığ ve kaya düşmelerini, fırtına, hortum, tayfun, su baskını gibi olayları gösterebiliriz.

Yavaş gelişen afetler ise, bir anda ortaya çıkmamakta ve zaman içerisindeki kayıplar yavaş yavaş meydana gelmektedir. Çevre kirlenmesi, kuraklık, erozyon, orman tahribatı, çöp faciaları, deniz suyu yükselmesi gibi olayları bu tür afetlere örnek olarak verebilir (Uzunçibuk, 2005: 13).

Afet olayları kökenlerine göre;

- Jeolojik ve Jeoteknik kökenli; depremler, volkanlar, heyelanlar, kaya düşmeleri, zemin oturma, çökme ve sıvılaşmaları gibi,
- Meteorolojik kökenli; fırtına, tayfun, kasırga, çığ, kuraklık, su baskınları, yer altı suyu yükselmeleri gibi,
- Teknolojik ve insan yapısı kökenli; nükleer veya kimyasal kazalar, orman yangınları, salgın hastalıklar, savaşlar, çevre kirlenmeleri gibi sınıflandırabilir (Uzunçibuk, 2005: 14).

1.1.2. Afet ve İlgili Kavramlar

Afet literatüründe birbiriyle karıştırılan bazı kavramlara bulunmaktadır. Bu kavramların İngilizce karşılıklarına baktığımızda; afet (disaster), “Emergency” (Acil durum), “Contingency” (Beklenmedik olay), “Hazard” (Tehlike), “Risk”, “Calamity” ve “Catastrophe” gibi kavramlardır (Şengün, 2007: 21-22).

Acil Durum (Emergency); Bu kavram “ani olarak ortaya çıkan güç durum, yardım veya kurtarmayı gerektiren acil durum, beklenmeyen, öngörülemeyen olaylar kombinasyonu”nu (Redhouse Sözlüğü, 1997: 310) olarak belirtilmiştir. Yönetim literatüründe ise “beklenmeyen ve öngörülmeleyen olaylar” biçiminde ifade edilmektedir. Acil durum, olağan (rutin) durumlardan daha önemli, ancak “beklenmedik olay” ve “afet” ten daha az önemli durumları ifade etmektedir.

Acil durum, olağan (rutin) durumlardan daha önemli, ancak “beklenmedik olay” ve “afet” ten daha az önemli durumları ifade etmektedir. Afet ve acil durumların yönetimi ise sürece hazırlıktan başlayarak toplam zararı azaltma hedefini taşır (Şahin-Karaman-Erden, 2012:1).

Beklenmedik Olay (Contingency); Bu kavram, meydana geleceği herkesçe bilinen ancak beklenmeyen olayları ifade etmektedir.

Kısacası beklenmedik olay, "acil durum"dan daha önemli olayları ifade etmektedir. Kış fırtınaları, büyük şehirleri etkileyen uzun süreli enerji kesintileri, küçük çaplı kontrol altına alınamayan yangınlar, toplumsal bir karmaşaya dönüşme potansiyeli olan grevler, beklenmedik olaylara örnek olarak gösterilebilir (Yılmaz, 2003: 6).

Tehlike (Hazard); değişik bölgeleri, değişik zamanlarda tek başına veya diğer afetlerle birlikte etkileyebilen doğa olaylarıdır. Tehlikenin diğer bir tanımı ise "doğal ve insan eliyle oluşturulmuş çevremizde insan yaşamını etkileyecek olumsuz ve nadir olaylar" ifade edilmiştir.

Tehlikelilik durumu insanlardan daha çok bir yerleşim yerinin afetler karşısındaki durumunu tanımlamakta ve içerisinde faktörünü de taşıyan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Şengün, 2007: 22).

Kısa bir tanımla "tehlike", acil durum veya afete dönüşebilecek potansiyel tehlikeli olay veya durumdur (Tezer, 2001: Bölüm 1-9).

Doğal veya teknolojik olayların hangi bölgelerde, hangi zaman aralıklarında ve hangi büyüklüklerde meydana gelebileceğini ortaya koyan çalışmalar da, "tehlikenin belirlenmesi çalışmaları" olarak ifade edilmiştir (Uzunçibuk, 2005: 16).

Hasar Görebilirlik; afet olayı ile karşılaşılması durumunda ortaya çıkan hasar görebilirlik durumu, o topluluğun sosyo-ekonomik özellikleri ile yakından ilgilidir (Genç, 2005: 48).

Hasar görebilirlik; sosyal (eğitim, afet yönetimindeki yetersizlikler, göç, marjinal grupların varlığı), fiziksel (inşaat kalitesinin düşüklüğü, aşırı nüfus, altyapı yetersizliği), kültürel (güvenlik ve sorumluluk anlayışının gelişmemiş olması, afetlere karşı duyarsızlık), ekonomik (refahın dengesiz dağılımı,

sigortacılığın yaygınlaşmaması, afet önlemede kaynak ayrımının yetersizliği), siyasî (politik rant, aşırı merkeziyetçilik, gücün denetimsiz kullanımı, kurumsal yapının zayıflığı) ve teknolojik (afet önlemede kullanılan yapısal azaltım araçlarının bulunmayışı, erken uyarı sistemi vb. olmaması) değişkenlerin etkisi altındadır (Şengün, 2007: 23).

Risk ise; belirli bir zaman dilimi içerisinde, bir tehlikenin belirli bir unsur üzerinde etkisi sonucunda ortaya çıkması beklenen ya da tahmin edilen olumsuz sonuçlar olarak tanımlanmıştır (Şengün, 2007: 23).

Risk kavramının başlıca unsurları ise; afetin oluşma olasılığı, afete maruz kalan insan yapısı ve unsurların dağılımı, bu unsurların afetten etkilenme derecelerini belirleyen özellik ve hasar görebilirlik seviyesidir (Güvel, 2001: 20-21).

Doğal afetlerde risk yönetimi; yerleşim yerlerinin daha dayanıklı olmalarını sağlamak amacıyla olası afet öncesi bölgenin risk düzeyini belirlemek ve bunları azaltacak ya da ortadan kaldıracak önlemleri geliştirmek olarak ifade edilebilir (Şengün, 2007: 24).

Afet yönetimi ve afete müdahale kavramları genellikle birbiriyle karıştırılmakta olup, uluslararası kabul gören şekli ile afet yönetimi; önleme, zararları azaltma, hazırlıklı olma, hızlı ve etkin arama kurtarma, ilkyardım, geçici barındırma ve yeniden yapım için, mevcut tüm imkân ve kaynakların rasyonel kullanımı ve yönetimi anlamına gelmektedir (Ergünay, 1996: 79).

Bu yönüyle afet yönetimi; afetlerin etkisini azaltmak amacıyla özellikle hazırlık, müdahale ve kurtarma, acil tüm insani yönleri ile başa çıkmak için kaynak ve sorumlulukların organizasyonu ve yönetimi olarak tanımlanabilir (WCPT, 2012:1).

Afet yönetimi (disaster management), diğer yönetim faaliyetleri ile kıyaslandığında, hayati bir öneme haiz olup ufak hataların dahi önemli

miktarda can ve mal kayıplarına yol açabildiği bir çalışmalar bütünü olarak değerlendirilmiştir (Şengün, 2007: 24).

Afet Yönetimi (Disaster Management): Afet yönetimi, afet olgusu karşısında planlama, araştırma ve gözlem ile etkilerin azaltılmasına yönelik alınan tedbirlerin gelişimi için önleme, hazırlık, zarar azaltma, acil müdahale ve iyileştirme problemlerine çözüm arayan geniş kapsamlı ve disiplinler arası bir yönetim modeli olarak ifade edilmektedir (Doğal Afetler Genel Raporu, 1997: 16).

Başka bir "afet yönetimi" tanımı ise "afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılabilmesi amacıyla, afet öncesi, afet anı ve afet sonrasında gerekli çalışmaların yönlendirilmesi, koordine edilmesi ve uygulanabilmesi için toplumun tüm kurum ve kuruluşlarıyla kaynaklarının bu amaç doğrultusunda yönetilmesidir (Sarp, 1999: 14).

Afet yönetiminin amacına benzer şekilde acil durum yönetiminin de amacı, afetlerde hayat kurtarmak, yaralanmaları önlemek, mal-mülk ve çevreyi korumaktır (Tezer, 2001: Bölüm 1-9).

Afet yönetimi, aşağıda belirtilen hususları da kapsamaktadır;

- Olayların olumsuz etkilerini azaltıp, ekonomik yönünü de göz ardı etmeden, felaketlerin oluşumunu azaltıcı önlemlerin planlanmasını ve bunların yürütülmesini,

- Yakın zamanda meydana gelebilecek afet tehdidine karşı uyarı-hazırlık düzenlemelerinin yapılması, alarm ve uyarı dönemlerinde veya afet etkisinin kötü sonuçlarında, etkin acil durum tepkilerinin düzenlenmesini,

- Afetlerde, bölgenin ve bölge sakinlerinin son durumunun tespit edilerek takip edilmesini, alınacak tedbirlerin gecikmeksizin uygulanmasını,

- Afetin sonrası öncelikle hayat kurtarma için ilk yardım çalışmalarının uygulanmasını,

- İyileşmeyi hızlandıracak rehabilitasyon maksatlı önlemlere hız kazandırılması ve afet sonrası devam eden sürekli gelişmenin teşvik edilmesini içermektedir.

"Afet yönetimi", süreklilik arz eden dinamik bir yönetimdir. Afet olgusunun boyutu ve çeşidi ile orantılı olarak "afet yönetimi" kavramının da oluşun duruma göre şekil aldığı söylenebilir.

Küçük çaplı bir afet olayı karşısında oluşturulacak yönetim modeli ile bölgesel ya da ülkesel bazda etki doğuran bir afet olayında oluşturulacak yönetim modelinin farklılıklar içermesi normaldir (Akdağ, 2001: 6).

1960'lı yıllardan sonra, dünyada "zarar azaltma" stratejisinin kabul görmesinden sonra "afet yönetimi" kavramı "risk yönetimi" kavramı ile eş anlamlı görülmüş ve yeni bir yönetim biçimi oluşarak yapılan tüm çalışmalar bu anlayış içinde ele alınmıştır (DPT, Doğal Afetler Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2000: 5).

Doğal tehlike, beklenmeyen ve kontrol edilemeyen büyüklükteki doğal olaylara denir. Doğal tehlike, yaralanma, ölüm ve insanların mallarına zarar verdiğinde doğal afete dönüşür.

Doğal tehlike kavramı İngilizce'de *natural hazard* (<http://tureng.com/search/dogal%20tehlike> 05.02.2012) sözcüğünün anlam karşılığına denk gelmektedir.

Doğal afetlerin doğrudan etkilerinin yanı sıra, açık bir şekilde görülmemesine rağmen birçok dolaylı etkisi de mevcut olup, afetin zararlarının giderilebilmesi için yıllarca harcama yapılması gerekebilmektedir.

Zararların tamamen giderilmesi mümkün olmayıp, tehlikeler yaşam tarzlarını değiştirebilmektedir. İnsan faaliyetleri bazen doğal tehlikelerin şiddetini ve etkilerini arttırabildiği için doğal afetleri tanımak son derece önemlidir (Akyel, 2007: 7).

Afetler, yeniden yerleştirme ve iskan uygulamalarının en önemli nedenlerinden biridir. Afet, sürekli karşılaşılabilen ve insanların ekonomik, sosyal ve psikolojik hayatını derinden etkileyen bir olgu olduğu için, toplumların örgütlü bir şekilde hazırlıklı olmaları gereken sorunların başında gelmektedir (Temiz, 1998: 24).

Kentbilim Terimleri Sözlüğü'nde afet kavramı; "doğal kıran" şeklinde kavramlaştırılmış ve "yerel toplulukların genel yaşamını etkileyen, aksatan, bozan, yersarsıntısı, yangın, su baskını, yer kayması, çığ ve kaya düşmesi gibi doğa olayları" olarak tanımlanmıştır (Keleş, 1998: 42).

Ergünay'a göre afet; insanlar ve insan yerleşmeleri üzerinde fiziksel, ekonomik, sosyal ve çevresel kayıplara neden olan, normal yaşamı ve insan faaliyetlerini durdurarak veya kesintiye uğratarak toplulukları etkileyen doğal, teknolojik veya insan kökenli olayların sonuçlarıdır (Ergünay, 2007: 1).

Mikdat Kadioğlu; ortak bir afet tanımına ulaşamadığını, her bilimin, farklı bir afet tanımının olduğunu, bu durumun ise afet yönetimi açısından dil birliğinin oluşmasını engellediğini belirtmektedir. Kendisi ise toplumun baş edemeyeceği her şeyi afet olarak tanımlamaktadır (Kadioğlu, 2006).

Gigliotti ve Jason'a göre afetler, kontrolü çok zor olan, belirli bir bölgede meydana gelen ve diğer bölgeler için de tehlike oluşturan olaylar olarak ifade edilmektedir (Gigliotti ve Jason, 1991: 3).

Deprem, kasırga, hortum, uçak kazası, büyük çapta patlama gibi çok sayıda yaralanma ve ölümle neticelenen olaylarla birlikte büyük çapta fiziksel

tahriplerle sonuçlanan olaylar da afet olarak tanımlanmaktadır (Tercan, 2008: 30).

Afet tanımı;

- Amerikan Acil Hekimlik Okulu'na (American College of Emergency Physicians) göre; doğal veya insan yapısı güçlerin yıkıcı etkisinin bir bölgedeki sağlık ihtiyaçlarını karşılama gücünü zaafa uğratması,

- Dünya Bankası'na göre, "... savaş veya sivil kalkışma gibi sınırlı bir sürede meydana gelen sıra dışı olaylar veya ülke ekonomisini ciddi şekilde bozan deprem, sel veya kasırga gibi doğal olaylar."

- Birleşmiş Milletler'e (UN - ISDR International Strategy for Disaster Reduction) göre ise bir olayı afet olabilmesi için en az 10 veya daha fazla kişinin ölmüş olması, 100 veya daha fazla kişinin etkilenmiş olması, ilgili devlet tarafından olağandışı durum bildirisinde bulunulmuş olması veya ulusal devlet tarafından uluslararası yardım çağrısında bulunulması gibi daha somut ve nicel kriterler belirlenmiştir (Tercan, 2008: 28-29).

Bazı durumlarda ise bir olayın afet sayılabilmesi için her bir olaya göre farklı kriter tanımlamıştır. Örneğin sel için farklı, deprem için farklı, kuraklık için farklı tanımlamalar yapmıştır.

Afet tanımlamasında göz önünde bulundurulması gereken bir başka etken ise olayın ortaya çıktığı coğrafyadır.

Ölümlle sonuçlanan bir deprem olayının az gelişmiş ve depremlerin sonucu ölümlere alışmış bir ülkede yaratacağı etki ile gelişmiş ve deprem sonucu ölümlere alışmamış ve bu durumu kabul edilemez olarak algılayan bir başka ülkede yaratacağı sonuçlar da farklı olmaktadır.

Ulusal mevzuat incelendiğinde afet tanımı net olarak ifade edilmemekle birlikte; afetlerle ilgili temel kanun olan 7269 sayılı Umumi

Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun'un 1. maddesinde; Deprem (yer sarsıntısı), yangın, su baskını, yer kayması, kaya düşmesi çığ, ve benzeri afetlerden, yapıları ve kamu tesisleri genel hayata etkili olacak derecede zarar gören veya görmesi muhtemel olanlara, yapılacak yardımlarla ilgili hükümler bulunmaktadır (Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, Kanunlar, Yönetmelikler ve Kararnameler, BİB Afet İşleri Genel Müdürlüğü, 2000: 31).

Yukarıda belirtilen afet tanımlarından da anlaşıldığı gibi, afetin insanlar üzerinde büyük ölçüde fiziksel, sosyal ve ekonomik kayıplar doğurması gerekmektedir (Ergünay, 1999: 4).

Bu kayıpların boyutları, yerleşim biriminin özelliklerine, yapıların afetlere karşı dayanıklılığına, bölge insanının afet bilinci deneyim ve hazırlık düzeylerine bağlı olarak değişkenlik göstermektedir (Tercan, 2008: 30).

Afetler, genel olarak doğal afetler (deprem, volkanlar, çığ, sel, heyelanlar vb.), teknolojik afetler (nükleer kazalar, savaşlar, kimyasal kazalar, yangınlar, çevre felaketleri, terörizm)" şeklinde ayırt edilmektedir (Geray, 1977: 91).

Bundan başka kökenlerine göre "jeolojik (deprem, volkanlar, zemin oturma, çökme ve sıvılaşmaları, kaya düşmeleri), meteorolojik (su baskını), insan kaynaklı afetler (patlamalar, kimyasal kazalar, yangınlar, savaşlar vb.) ve "doğal afetler, yapay afetler", "ani oluşanlar (deprem), yavaş oluşanlar (heyelanlar)" gibi ayırmalar da bulunmaktadır (Yılmaz, 2003: 12).

1.2. AFET ÇEŞİTLERİ VE TÜRKİYE'DE MEYDANA GELEN DOĞAL AFET ÇEŞİTLERİ

Afet türlerini incelemekte kullanılan çeşitli tanımlara literatürde rastlanmakla birlikte, bu çalışmada, "doğal afetler" ve "insan kaynaklı afetler" şeklinde yapılan ayırım esas alınmıştır.

Doğal afetler kapsamında genel olarak deprem, dev dalgalar (tsunami), volkanik patlama, toprak kayması, tropikal siklonlar, sel, kuraklık, çevre kirlenmesi, ormanların yok edilmesi, çölleşme, veba salgını gibi afetler bulunmaktadır.

İnsan kaynaklı afetler kapsamında, nükleer kazalar, kimyasal ve endüstriyel kazalar, uçak kazaları, demiryolu ve gemi kazaları, terörizm yer almaktadır. İnsan kaynaklı afetler kendi başına meydana gelebileceği gibi doğal bir afet tarafından da tetiklenebilmektedir (Kadioğlu, 2005: 21).

Türkiye'deki meydana gelen afetlerle ilgili istatistiksel bilgilere göre, 1999 Marmara depremi hariç, son 60 yılda Türkiye'de afetlerden kaynaklanan can ve mal kaybının % 65'ine depremler neden olmuştur.

Bu kapsamda, Türkiye'de afet denilince akla ilk gelen genelde deprem gelmekte ve alınan önlemler bu kapsamda alınmaktadır. 1999 Marmara depremi, Türkiye'nin 20nci yüzyılda yaşadığı en büyük doğal afet olarak kabul edilmektedir (JICA, 2004: 22).

1.2.1. Doğal Afetler

Afet türleri içinde en sık karşılaşılan afet türü doğal afetlerdir. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin tümü, doğal afetlerden sürekli olarak etkilenmektedirler. Doğal afetler genel olarak; aniden veya belirli bir süreç içinde ortaya çıkan; yerleşim, üretim, altyapı, ulaşım, haberleşme gibi genel

hayatın zorunlu vasıtalarını olumsuz etkileyen doğal yer ve hava hareketleri olarak tanımlanmıştır (Durmuş, 1995: 3).

Keleş ise doğal afetleri; "yerel toplulukların genel yaşamını etkileyen, aksatan, bozan yer sarsıntısı, yangın, su baskını, yer kayması, çığ ve kaya düşmesi gibi doğa olayları" olarak tanımlamıştır (Keleş, 2004: 643).

Doğal afetler, kaynaklarına göre iki alt kısımda değerlendirilmektedirler. Jeolojik faktörlerle ilgili afetler olarak, depremler, volkanlar, taşkınlar, heyelanlar, dev dalgalar (tsunamiler) kabul edilmektedir. Atmosferik faktörlerle ilgili afetler genel olarak, yangınlar, yıldırımlı fırtınalar, kar, buz ve sis kabul edilmektedir (Akyel, 2007: 10).

Yaklaşık 200 milyon yıl önce "Pangaea" denilen tek kıta parçasının parçalanmasıyla zaman içinde yavaş yavaş meydana günümüzdeki kıtalar, adalar ve dağların hareketliliği hâlâ devam etmektedir.

Bu hareket 12 levha üzerinde meydana gelmekte ve bu levha üzerinde bulunan kıtalar da sürekli olarak hareketine devam etmektedir. Ancak hissedilmeyen bu son derece yavaş hareketlilik depremlere ve volkanik hareketliliğe neden olmaktadır.

Yerkabuğunun bu hareketliliğine bağlı olarak insanoğlunun sosyal, ekonomik ve politik aktivitesi de tarih boyunca, kaçınılmaz olarak doğanın aktivitesi ile birlikte gelişmiştir (Şengün, 2007: 25).

Dünya üzerindeki gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin tamamı, doğal afetlerden sürekli etkilenmektedir. Bilim adamları, iklim ve çevre koşullarındaki bozulmanın da etkisiyle, dünyanın, doğal afetlerin oluşum eğiliminin ve yıkıcılığının artacağı bir bin yıla girdiğini ifade etmektedirler (Kreimer, Arnold, 2000: 37-42 (Akt. Güvel, 2001: 8).

Özellikle son 30 yıl içerisinde doğal afetlerin ve depremlerin şiddeti giderek artmıştır. Doğal afetlerden ve yol açtığı kayıplardan etkilenen

insanların sayısı gün geçtikçe artarak her yıl milyonlarca insanı etkilemektedir (Şengün, 2007: 26).

Doğal afet konusu, uluslararası düzeyde de gündemden düşmeyen konular arasında yer almaktadır. Birleşmiş Milletler Çevre Programı (United Nations Environment Programme - UNEP) tarafından yapılan bir çalışmada acil olarak nitelendirilen 36 temel konu içerisinde doğal afetlerin payı % 7 ile 26. sırada yer almaktadır (Yavaş, 2001: 119).

Doğal afetlerin dünya ekonomisine yıllık maliyetinin 50 Milyar ABD Doları olduğu tahmin edilmektedir.

Birleşmiş Milletler tarafından 1986 yılında yayınlanan bir istatistiğe göre, doğal afetler 1900 ile 1986 yılları arasında tüm dünyada 1.4 milyardan fazla insanı etkilemiş, 42 milyon insanın ölümüne sebep olmuştur (Kaiser Sattler, 1996: 459'dan Aktaran: Abdullah Yılmaz, 2003: 11).

Diğer bazı sayısal verilere göre de 1970'lerden 1993 yılına kadar dünyada meydana gelen doğal afetlerde 3 milyondan fazla insan yaşamını yitirmiş, en az 800 milyon insan etkilenmiş ve 850 milyar ABD Doları maddi zarar meydana gelmiştir (Şengün, 2007: 26-27).

Tablo 1'de de görüldüğü gibi sadece 2005 yılında 9 ülkede meydana gelen doğal afetler sonucu 85.000 kişi yaşamını yitirmiştir.

Tablo 1: Ülkelere Göre 2005 Yılında En Fazla Yaşam Kaybına Neden Olan Doğal Afetler

Ülkeler	Afet Türü	Can Kaybı
Pakistan	Deprem	73.338
Guatemala	Stan Kasırgası	1.513
ABD	Katrina Kasırgası	1.322
Hindistan	Sel	1.200
Hindistan	Deprem	1.309
Endonezya	Deprem	915
Çin	Sel	771
İran	Deprem	612
Pakistan	Sel	520
	Toplam:	81.500

Kaynak: www.unisdr.orgdisaster-statistics/introduction.htm(United Nations International Strategy For Disaster Reduction) (13.4.2011)

BM verilerine göre; 2004 ve 2005 yılında meydana gelen 665 çeşitli doğal afetler nedeniyle 307 milyon kişi zarar görmüş, 336.400 kişi yaşamını yitirmiş, yaklaşık 250 milyar ABD Doları maddi zarar meydana gelmiştir. (Tablo 2).

Doğal afetler; ülkelerin gelişmişlik düzeylerine bağlı olarak çeşitli oranlarda farklı sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Afetler nedeniyle yıllık ölen kişi sayısında dünya üçüncüsü olan Türkiye, 5.5 üzerinde deprem sıklığında altıncı, yıllık ortalama afete maruz kalan nüfus sıralamasında sekizinci sırada olmasına karşın, sigorta prim üretiminde 37'nci sırada yer almıştır (Şengün, 2007: 28).

Tablo 2: 2004 ve 2005'te Meydana Gelen Doğal Afet ve Hasarları

Yıllar	Doğal Afet Sayısı	Zarar Gören Kişi Sayısı	Yaşam Kaybı	Maddi Hasar
2004	305	150 Milyon	244.500	92.9 Milyar US\$
2005	360	157 Milyon	91.900	159.0 Milyar US\$
Toplam	665	307 Milyon	336.400	251.9 Milyar US\$

Kaynak: www.unisdr.org. (United Nations International Strategy For Disaster Reduction) (13.01.2006)

Toplumların doğal afetlerden zarar görme riskini arttıran etkenler arasında; (Güvel, 2001: 10-13)

- Dünya nüfusunun hızla artması, (Gelişmiş ülkelerdeki yaşlı nüfusun, gelişmekte olan ülkelerdeki genç nüfusun artması, zarar görebilecek nüfusu da arttırmaktadır)

- Ekonomik büyüme sonucu edinilen varlıkların değerinin yükselmesi,

- Sosyal değişme, (Günümüzde daha fazla değer üretilmesi, daha değerli şeyler yapılması, bina alanlarının artması; afete açık bölgelerin yerleşim alanı olarak daha çok kullanılması (kıyı bölgeleri, fay hattına yakın bölgeler, eğimli araziler) yeni tehlikelerin ortaya çıkmasına örnek olarak gösterilebilir.)

- Doğanın bozulmasının hızlanması, (Dolaylı olarak afetlerin oluşmasına neden olmakta ya da oluşan bir afetin etkisinin daha da çoğalmasına zemin hazırlamaktadır.)

- Metropolen alanların artması, [bu alanlardaki sosyal kurumların (katı bürokrasi), kentsel bölgelerdeki denetimsiz büyüme, nüfus bileşenlerinin (etnik çeşitliliğin) doğal afetlere karşı yeterince donatılamaması, fiziksel çevrenin ve doğal koruma yeteneklerinin zayıflamasına da yol açmaktadır.]

- Bütün yenileme çalışmalarına karşın mevcut alanlarının çoğunun hâlâ güvensiz ve tehlikeli bölgelerde olması,

- İş kaybına bağlı olarak mülkiyetin hasar görmesinden kaynaklanan ekonomik kaybın artması,

- 1990'larda yaşanan küreselleşme olgusuyla birlikte, daha önceleri yerel nitelikte kalan doğal afetlerin etkilerini dünyaya yaymasıdır. Çünkü doğal olaylar küresel niteliktedir ve etkileri ulusal sınırların ötesine uzanmaktadır.

Türkiye, içerisinde bulunduğu, jeolojik yapı, topografya ve iklim özellikleri nedeniyle, çeşitli doğal afetlerle sık sık karşılaşmak durumunda

kalmıştır. Bu nedenle her yıl önemli ölçüde can ve mal kayıplarına uğrayan ülkeler arasında ilk sıralarda yer almaktadır (Ataoğlu, 1988: 83).

Türkiye topraklarının % 72'si 500-2000 m yükseklikte olup, yüzölçümünün % 62'sinin eğimi % 15'ten (Pehlivanlı, Orol,1997: 28-32) fazladır. Coğrafi yapının bu özellikleri nedeniyle sel, yer kayması, çığ ve kaya düşmesi gibi doğal afetlerin sıkça yaşanmasına neden olmaktadır (Keleş, 2006: 655-659).

Bu topografik koşullar kentsel risklerin artmasına neden olmakta ve kentlerin doğal afetler karşısında riskli yerleşim alanları olma özelliklerini arttırmaktadır. Türkiye'de son 70 yıldır doğal afetler nedeniyle yaşamını yitiren insan sayısı 100.000; hasar gören konut sayısı 600.000 olarak belirtilmiştir (Şengün, 2007: 29).

Türkiye'de oluşan doğal afetlerin neden olduğu kayıplar incelendiğinde, Türkiye'de depremler % 65 gibi bir oranla etkili olduğu görülmektedir. Depremleri % 15'le su baskınları izlemektedir (Ergünay, 1995: 10).

Küresel ısınma ve düzensiz yağışlar, bu oranın gelecekte artacağını işaretini vermektedir (Tablo 3).

Tablo 3: Türkiye'de Afetlerin Nedeniyle Oluşan Kayıpların Oransal Dağılımı

Doğal Afet Türü	Toplam Kayıp İçerisindeki Oranı (%)
Deprem	% 65,4
Su baskını	% 15,3
Heyelan	% 10,8
Kaya düşmesi	% 7,2
Yağmur, Fırtına, Yeraltı suyu	% 1,1
Çığ	% 0,2
Toplam	% 100,0

Kaynak: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, T.C. Resmi Gazete (22939, 20 Mart 1997); Afet İşleri Genel Müdürlüğü Kriz Merkezi.

Bunun yanı sıra diğer afet türleri içinde yer alan sismik deniz dalgaları (tsunami) ve volkanik faaliyetler Türkiye'nin coğrafi konumu nedeniyle hiç görülmemektedir. Kasırgalar (hurricanes), hortumlar (tornadoes) ve kuraklık (drought) düşük düzeyde görülseler de, oluş sıklıkları açısından henüz kritik düzeyde ele alınmamaktadırlar.

Çevre kirliliği ve küresel ısınmanın etkisiyle, değişen iklim koşullarının gelecekte, bugün doğal afet olarak kabul etmediğimiz çölleşme şeklinde meydana getirebilecek kuraklık gibi afetlerin de şimdiden önlem alınması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır.

Dolayısıyla bu çalışmada bu afetlerin bir kısmına meydana gelme oranlarının çok az olması nedeniyle hiç değinilmeyecek ve Türkiye'yi etkileme oranları da dikkate alınarak; depremler, toprak kaymaları (heyelanlar), seller, çığlar ve yangınlar doğal afetler olarak incelenecektir.

1.2.1.1. Depremler

Dünyanın oluşumundan beri, sismik yönden aktif bulunan bölgelerde depremlerin sürekli meydana geldiği ve bunların sonucunda da milyonlarca insanın ve barınağın yok olduğu bilinmektedir. Bu nedenle toplumlarda tarihler boyu bu olgu ile zorunlu olarak ilgilenmişlerdir. Depremlere ilişkin ilk tarihi kayıtların M.Ö. 1800- 2000'li yıllara kadar dayandığını belirtilmektedir (Tabban, 1979:6).

Deprem; yerkabuğu içindeki bir kaynaktan ani olarak çıkan titreşimlerin, dalgalar halinde yayılarak geçtikleri ortamları ve yer yüzeyini sarsmaları olarak tanımlanmıştır (Deprem, 1984: 6).

Başka bir tanıma göre de; yerkürenin üst bölümünde uzun bir zaman aralığında biriken gerilmelerin kayaçların direncini aşınca aniden boşalması

(Yılmaz ve Demirtaş, 1996: 12) ve bunların sismik dalgalar olarak yeryüzüne ulaşp onu sarsması olayıdır.

Yeryüzünün üst kısmında oluşan gerilmelerin esas kökeni yer içindeki ısı ve basınçtır (Durmuş, 1995: 6).

Deprem sadece bir kaç saniye veya birkaç dakikaya kadar devam edebilir. Günün veya gecenin herhangi bir saatinde ve yılın herhangi bir zamanda ortaya çıkabilir (FEMA, 2012:1).

Depremler; beklenmedik bir zamanda, nasıl, ne zaman, nerede olacağının önceden tedbir alacak şekilde bilinmesinin şimdilik imkânsız olduğu, ortaya koyduğu tahribat nedeniyle çok büyük bir doğal afet türüdür.

Deprem; bütün dünyada çok sayıda insanın ölmesine, çok sayıda insanın yaralanmasına ya da sakat kalmasına ve 1999 Marmara Depremi sonrası Türkiye’de olduğu gibi, büyük ekonomik kayıplara neden olmaktadır.

Türkiye de, jeolojik konumu dolayısıyla dünyada en sık yıkıcı deprem oluş periyoduna sahip ülkelerden biridir (Yılmaz ve Demirtaş, 1996: 20).

Depremler nedeniyle yerkabuğunda meydana gelen yırtılmaya “fay” adı verilmektedir. Faylar açığa çıkan enerjinin miktarına ve odak derinliğine göre de yeryüzünde gözlenebilirler (Yılmaz, Demirtaş, 1996: 16).

Boşalan enerjinin miktarı fayın kırılan uzunluğu ile yakından ilgilidir. Sığ depremler, etkisi yüzeyde çok hissedilen depremlerdir ve odak derinlikleri 30 km’den azdır (Sucuoğlu, 1996: 26).

Dünyada meydana gelen depremler belli başlı üç deprem kuşağında meydana gelmektedir.

Bunlar; **Pasifik** (Şili’den kuzeye doğru Güney Amerika Kıyıları, Orta Amerika, Meksika, ABD’nin batı kıyıları ve Alaska’nın güneyinden Aleutian Adaları, Japonya, Filipinler, Yeni Gine, Güney Pasifik Adaları ve Yeni

Zelanda'yı içine alan en büyük deprem kuşağıdır.), **Alpine** (Endonezya'dan (Java-Sumatra) başlayıp, Himalayalar ve Akdeniz üzerinden Atlantik Okyanusuna uzanan kuşaktır.) ve **Atlantik** Deprem Kuşağıdır.

Dünya genelinde her yıl, 20.000 civarında insan yaşamının yanında, büyük ölçüde fiziksel ve ekonomik kayıplara da neden olan 8-12 büyük deprem, 12 milyon civarında da küçük deprem meydana gelmektedir (Yılmaz ve Demirtaş,1996: 12).

Deprem kaynaklı zararların büyük bir kısmı, sismik deniz dalgaları (tsunamiler), su baskınları, heyelanlar, yangınlar ve kaya düşmeleri vb., depremlerin neden olduğu ikincil doğal afetler olarak adlandırılan olayların yol açtığı can ve mal kayıplarıdır.

26 Aralık 2004 tarihinde Endonezya'da meydana gelen 9.0 büyüklüğündeki Güney Asya Depremi ve sonrasında oluşan tsunami nedeniyle 229.361 kişinin yaşamını yitirdiği veya kaybolduğu kayıtlara geçmiştir (Tablo 4).

Depremler sonrası meydana gelebilecek tsunamiler ve yangınlar gibi ikincil afetler, en az deprem kadar etkili olabilmektedirler. Japonya'da, 1923 yılında meydana gelen Büyük Kanto Depremi ve 1995'de meydana gelen Kobe depremindeki can kayıplarının büyük çoğunluğu, afetin arakasından çıkan yangınlar çevre kirliliği ve salgın hastalıklar nedeniyle olmuştur (Şengün, 2007: 33).

Tablo 4: 2004 Güney Asya Depreminin Etkilediği Ülkeler

Ülke Adı	Ölü Sayısı	Kayıp Sayısı
Endonezya	131 934	37 066
Sri Lanka	35 322	-
Hindistan	12 405	3 874
Tayland	5 395	2 817
Doğu Afrika	164	139
Maldivler	82	26
Malezya	69	5
Myanmar	61	-
Bangladeş	2	-
Toplam:	185 434	43 927

Kaynak: http://www.em-dat.net/disasters/Visualisation/profiles/natural-table-emdat_disasters.php (27.04.2011)

Mizutani ve Nakano'ya göre ikincil afetlerden en tehlikeli olanı "yangın"dır. 1923'teki Kanto depremine benzer bir depremin Tokyo kentini vurması durumunda, Japonya'daki konutların çoğunluğunun ahşap olması nedeniyle, 677 bin evin çökeceğini ya da yanacağını ve buna bağlı olarak da Tokyo nüfusunun % 3'üne karşılık gelen yaklaşık 250 bin insanın yaşamını yitirebileceğini ifade etmişlerdir (Mizutani ve Nakano, 1989: 31).

Depremler, tarih boyunca, önceden herhangi bir uyarı olmaksızın bir anda meydana gelme nedeniyle, insanlar üzerinde önemli etkiler bırakan en önemli doğa olayı olarak ortaya çıkmışlardır.

Pearce'ın belirttiğine göre 1994 yılı itibariyle dünyada son 50 yıl içinde meydana gelen afetlerde ölenlerin % 60'ı, yaşamlarını depremlerde kaybetmiştir (Pearce, 1994: akt. Yılmaz, 2003: 15). Depremlerin insan yaşamı için ne denli büyük bir tehdit oluşturduğunu açıkça göstermektedir.

Deprem çok kısa süreli yerden gelen uğultu ve gürültüyle birlikte azdan çoğa doğru yükselen bir sarsıntı ortaya çıkar. Büyük depremler öncesi ve sonrasında da depremler meydana gelir.

Büyük depremlerden önce gerçekleşen, şiddetli olmayan depremlere "öncü depremler" denir. Şiddetli depremin ardından olan depremlere de "artçı depremler" denir. Bu depremler uzun süre devam eder ve büyük depremleri kırılmış yeraltı tabakalarının iyice yerleşmesini sağlar.

Şiddetli bir deprem can ve mal kaybına sebep olabilir. Ancak; deprem zararları yer sarsıntısından çok, evlerin doğru yerlere ve doğru biçimde inşaa edilmemesiyle ve ev içindeki ağır eşyaların sabitlenmemesi suretiyle ortaya çıkar (Akyel, 2007: 10).

1.2.1.2. Toprak kaymaları (Heyelanlar)

Toprak kayması kaya düşmesi gibi hareketlerin tümüne birden genel olarak heyelan adı verilir. Heyelan, en basit tanımı ile yamaçlardaki zeminin parçalanması sonucu toprağın çeşitli sebeplerle aşağı doğru kütle halinde kaymasıdır.

Genel anlamda heyelan ya da toprak kayması, kaya, zemin veya yapay dolgu malzemesinden oluşan bir yamacın yerçekimi, eğim, su ve diğer kuvvetlerin etkisiyle aşağı ve dışa doğru hareketi olarak belirtilmektedir. Kayalardan, döküntü örtüsünden veya topraktan oluşmuş kütlelerin çekimin etkisi altında yerlerinden koparak yer değiştirmesine heyelan denir.

Heyelan zamanının önceden tespiti ve hangi sıklıkla meydana geleceğini tahmin etmek oldukça zordur. Bazı heyelanlar hızlı gerçekleştikleri halde bazı heyelanların gerçekleşme hızı daha yavaş olabilmektedir (<http://tr.wikipedia.org/wiki/heyelan>).

Heyelanlar, yeryüzünde çok sık meydana gelen ve çok yaygın bir kütle hareketi çeşidi olmakla birlikte yer kabuğunun aşınmasında çok önemli bir paya sahiptirler.

Eğimin fazla olduğu alanlarda heyelan riski daha da artmaktadır. Heyelanlar meydana geliş sebepleri açısından genellikle; erozyon, iklim özellikleri, yağışlar, jeolojik yapı, arazinin topografyası ve bitki örtüsü, aşırı yağış ve ani kar erimesi, yeraltı suyu tablasının yükselmesi, yamaç üzerindeki plansız ve kaçak yapılaşmalar nedeniyle yamaçlardaki gerilimin artması, volkanik patlamalar, orman alanlarının tahribi, yol inşaatları, kazı ve patlatma gibi insan aktiviteleri gibi nedenler ile oluşmaktadır (Akyel, 2007: 12 ;Tercan, 2008: 99).

1.2.1.3. Sel baskınları

Seller genel olarak;

- Düzensiz ve aşırı yağışlar,
- Sel baskınlarını önlemede önemli bir rol üstlenen ormanların tahrip edilmesi,
- Akarsu akışının kontrol edilemeyerek, suların yükselip ekili alanları ve yerleşim alanlarını kaplaması, sel olarak tanımlanmaktadır (Şengün, 1996: 45).

Yeryüzünün yüksek kesimlerine düşen yağışların emilip tutulması sonucunda taş, çakıl ve mil gibi maddelerle aşırı yağışla yamaçlardan inmesi; yeraltı sularının aşırı yağışlar sonucu yükselerek yer yüzeyini basması gibi etkiler sonucu oluşan seller; insan bitki ve hayvan yaşamı ile yerleşim yerlerini tehdit eden doğal afetler olarak karşımıza çıkmaktadır (Geray, 1977: 66).

Seller en basit tanımla, aşırı yağış ve karların hızlı erimesi sonucunda yeryüzünün belirli bir kesiminin geçici olarak sular altında kalmasıdır.

Sellerin olma olasılığı diğer doğal afetlere kıyasla daha iyi tahmin edilebilir. Seller sonuç itibariyle fırtınalar, heyelanlar, depremler, tsunamiler, doğal veya yapay barajların yıkılmasıyla meydana gelebilmektedir.

Seller genel olarak, aşırı yağış ve ani kar erimeleri sonucunda, dere ve nehir yatakları üzerinde oluşan bir doğal afet olarak karşımıza çıkmaktadır.

Seller, insanların Asya ve Afrika'nın büyük nehir düzlüklerindeki ilk kalıcı yerleşimleri inşa ettikleri tarım devriminin başlangıcından buyana insanoğlunun bu konudaki tecrübe ve deneyimlerinin bir parçası haline gelmişlerdir (Akyel, 2007: 12).

Selleri meydana getiren başlıca sebepler;

- Aşırı yağışlar,
- Ani kar erimeleri,
- Yetersiz bitki örtüsü ve dik meyiller,
- Kentleşme nedeniyle arazi kullanımındaki ani değişiklik,
- Havzaların uygunsuz kullanımı, akış hacimlerinin artmasına ve su kaynakları sistemlerinin geliştirilmesi, depolanması, korunması ve kontrolüne yönelik kentsel altyapının ciddi şekilde taşkın sorunuyla karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır.

Kentlerde ki gelişmişlik düzeyinin ölçütlerinden biriside, iyi kalitede ve yeterli miktardaki suyun her türlü kullanım için sağlanması ve aşırı taşkınlarda can ve mal emniyetinin korunmasıyla ölçülür (Yanmaz ve Usul, 2000: 23).

İklim değışiklikleri ve ekolojik dengenin bozulmasıyla yakından ilgili olan sel baskınlarının büyüklükleri ve sıklıkları bölgeden bölgeye farklılık göstermektedir.

Genel olarak nehir tipi su baskınlarının tekrarlanma aralıkları 50 ile 100 yıl arasında değışmektedir.

Nehir tipi su baskınları, erken uyarı sistemleri kullanılarak tahmin edilebilen, uygun alan kullanım kararları, mühendislik önlemleri, halkın bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi faaliyetleri ile önemli ölçüde zararları azaltılabilen olaylardır (Tercan, 2008: 100-101).

1.2.1.4. Çığlar

Çığlar; sert kışların hüküm sürdüğü ve karasal iklimin etken olduğu bölgelerde yaygın olarak görülen, genelde bitki örtüsü yetersiz, engebeli, dağlık ve eğimli arazilerde, vadi yamaçlarında tabakalar halinde birikmiş olan kar kütlelerinin iç ve dış kuvvetler etkisiyle vadi tabanına doğru hızla kayması suretiyle oluşan, meteorolojik nedenlerden kaynaklanan bir doğal afet çeşididir (Gürer ve Yavaş, 1994: 15).

Hareket halindeki bir çığ, tonlarca ağırlığı ile hızla akarak, bina, köprü, ağaç vb. şeyleri kolaylıkla tahrip ederek can ve mal kaybına yol açan doğal bir güçtür.

Çığlar; kar tabakalarının fiziksel özellikleri, başlangıç bölgelerinin türleri ve oluşum mevsimleri gibi ölçütler göz önünde bulundurularak dörde ayrılmaktadır. Bunlar “tabaka çığları”, “ıslak kar çığları”, “kuru kar çığları” ve “toz çığlar” dır (Çığ El Kitabı, 1999: 29-36).

Farklı çığ türleri farklı boyutlarda hasarlara neden olmaktadır. Kar örtüsünün ve akan kütleinin yoğunluğu, kar örtüsünün boyutları, çığın hızı,

hareket halinde iken koparıp içine aldığı cisimler gibi etkenler, çığların neden olduğu yıkımın boyutlarını belirlemektedir.

Çığın oluştuğu bölgelerde yamacın normalden fazla kar tutması, kar tabakasını yerinde tutan desteğin ortadan kalkması, deprem ve benzeri olaylardan dolayı oluşan titreşim, dahili gerilim kuvvetlerindeki dengesizliğin yenilmeye neden olacak şekilde oluşması, bunların birkaçının aynı anda gerçekleşmesi çığ için ön koşul teşkil etmektedir (Gürer-Yavaş, 1994: 25).

1.2.1.5. Yangınlar

Yangınlar, küresel anlamda afet yükünün % 1'ini teşkil etmekte, her sene 300 bin insanın ölümüne yol açmakta ve halen dünya çapında meydana gelen yangın afetlerinde şehirler, aileler, işyerleri ve çalışanlar yok olmaktadır.

ABD'de, her yıl meydana gelen yaklaşık 2 milyon yangında 5.000 kişi ölmekte, 1.4 milyon kişi yaralanmakta ve bu yangınların maliyeti, gayri safı yurt içi hasılanın % 1-2'sine, yani yaklaşık olarak 110 milyar ABD dolarına karşılık gelmektedir.

İngiltere ve Japonya gibi ülkelerde de yangınların yol açtığı maddi zararlar, gayri safı yurt içi hasılanın % 1'ine tekabül etmektedir(Leistikow, Martin, Milano, 2000: 91)

Yangınlar şiddetine bağlı olarak sonuçları açısından çok büyük bir oranda olur ve insan yaşamı ile mülk ve arazileri tehdit ederse, doğal afet olarak belirtilmektedirler (Çağlar, 2001: 14).

Yangınlar meydana geliş şekli açısından insan kaynaklı yangınlar ve doğal yangınlar olmak üzere ikiye ayrılırlar. Orman yangınları şiddetli rüzgârlar meydana getirebilir ve kolaylıkla yükseklerle sıçrayabilirler.

Kentleşmiş ve yüksek nüfuslu alanlarda, yıldırımlar ve volkanik patlamaların neden olduğu yangınlara doğal yangınlar denir. Kuraklık, rüzgâr hızı, yeryüzü şekli gibi unsurlar yangının yayılma hızını etkileyen temel faktörlerdir (Akyel, 2007:13).

1.2.2. İnsan Kaynaklı (Teknolojik) Afetler

İlk çağlardan buyana bilimsel gelişmeler, artarak ve bilimsel katkı yönünde birbirini olumlu etkileyerek günümüze kadar gelmiştir.

Gelişmelerin baş döndürücü bir şekilde ortaya çıkması beraberinde birçok sorunu da ortaya çıkartmıştır.

Örneğin nükleer gelişmeler insanlık için çok önemli bir olay iken beraberinde reaktör kazası gibi birçok felaketi beraberinde getirmiştir. Bu da can ve mal güvenliğinin sağlanması sorununu ortaya çıkarmıştır.

Kısacası bilimsel gelişmeler beraberinde teknolojik afetleri meydana getirmiştir.

Teknolojik afetler için kimi kaynaklarda “doğal olmayan afetler”, kimi kaynaklarda ve kimi yazarlara göre ise “insan yapısı afetler” tanımı yapılmaktadır.

Teknolojik afetler, doğa ile ortaya çıkan sonuç arasında bir neden-sonuç ilişkisi kurulamayan ve doğrudan insan faktörü ve insanın yarattığı teknolojinin kullanımından kaynaklanan afetler olarak nitelendirilmektedir (Rıdvan Ege, 1986: 5).

Bu afetler, sosyal yapıyı ve doğayı bozan, toplumda çok büyük çapta can ve mal kayıplarına neden olan, geri kazanılması çok zor çevre bozulmaları ortaya çıkaran olaylardır (Şengün, 2007: 43).

Endüstrileşme, kara, hava ve deniz ulaşımındaki gelişmeler, barajların yapımı ve nükleer enerjinin günlük yaşamda kullanılmaya başlanması gibi gelişmeler insan yaşamını kolaylaştırmanın yanında çok büyük riskleri de beraberinde getirmiştir.

Günümüzde, teknolojiye bağlı olarak, afetler sonucunda geçmiş yüzyıllardakinden kat kat fazla sayıda can ve mal kaybı meydana gelebilmektedir. Kısacası günümüzde artık teknoloji, insanların yaşam temellerini tehdit eder duruma gelmiştir (Mengi, 1999: 19.)

Sanayi Devrimi ile beraber XIX. yüzyılın ikinci yarısından sonra, gelişmeye başlayan endüstri sektörü, insan yaşamını kolaylaştırmak için bir sürü ürün sunmuş ve bunun yanı sıra istihdam olanakları yeni bir sanayi toplumu meydana getirerek tarımdan sonra ülkeler için vazgeçilmeyecek bir sektör halini almıştır.

Ancak, hızla gelişmesi sektörün beraberinde getirdiği sorunları istemeyerekte olsa örtmüştür. Bu da ekolojik dengeye olumsuz katkı sağlamış kentleşmeyi önü alınmaz bir şekilde hızlandırarak kent merkezlerindeki yoğun nüfusla birlikte, teknolojiye bağlı afet riskini ve söz konusu afetlerin yıkım gücünü arttırmıştır (Yılmaz, 2003: 30).

Teknoloji kaynaklı afetlerin bir kısmı ani, bir kısmı ise kendisini çok az hissettirerek ortaya çıkarlar. Yavaş ortaya çıkanların etkileri çoğunlukla sürekli dirler.

Ani ortaya çıkan teknolojik afetlere; nükleer reaktör patlamalar, patlamalar, yangınlar, çarpışma, uçak ve araç kazaları, petrol dökülmesi, radyasyon örnek olarak verilebilir.

Yavaş gelişen afetlere ise; küresel ısınma- sera etkisi, kuraklık, kimyasal etkilenme, çevresel kirlenme örnek olarak verilebilir (Şengün, 2007: 43).

Özellikle gelişmiş ülkelerde endüstrideki çok hızlı büyüme, gelişmiş teknoloji ve kent merkezlerindeki yoğun nüfus “teknolojik afet” riskini ve söz konusu afetlerin yıkım gücünü arttırmış, arttırmaya da hızla devam etmektedir.

Günümüzde gelişmiş ülkelerde nükleer reaktörler, artan enerji gereksinimini karşılamak amacıyla sosyal yaşamın bir parçası haline almıştır. Nükleer enerjinin üretilip üretilmemesi sorunu tartışma odağı olmaktan çıkmış, henüz gelişmekte olan ülkeler için ise enerji ihtiyacını karşılamak için bir umut kaynağı haline gelmiştir.

Nükleer enerji ihtiyacının sonuçları itibariyle oluşabilecek kazalar dikkate alınarak yapılması gerekenler, nükleer enerjinin üretimi sırasında koruyucu ve önleyici önlemlerin yeterince alınması ve bu konuda bölge insanlarının eğitilmesi olarak karşımıza çıkmaktadır (Alevcan, 1995: 12).

Nükleer santral gerekliliği tartışmasının yanında, yer seçiminde yapılacak bir hata çok büyük felaketleri beraberinde getirecektir. Nükleer santrallerin bulunduğu bölgede meydana gelecek bir deprem denetlenemeyen nükleer füzyona ve bu füzyon artıklarının sızarak atmosfere karışmasına neden olabilir.

Böyle bir kaza sonucunda reaktör yakınındaki insanların yaşamlarını tehlikeye girecek ve etrafında yaşayan diğer bitki ve canlılar için yıllara dayanan olumsuz etkileri ortaya çıkacaktır (Göksel, 1973: 42).

Afet türlerinin en önemli özelliği, herkesin yaşanan afetlerden genelde maddi ve manevi olmak üzere farklı oranlarda etkilenmeleridir.

İşte bu noktada nükleer kazaları diğer afet türlerinden ayıran en belirgin özellik, afet bölgesinde yaşayan nüfusun tehlikeden aynı oranda etkilenmesidir. Kaza sonucu ortaya çıkan nükleer sızıntı herkesi aynı oranda etkiler.

Nitekim 26 Nisan 1986 tarihinde Ukrayna'nın başkenti Kiev yakınlarındaki Chernobyl nükleer reaktöründe meydana gelen patlama sonucu radyoaktif gazların atmosfere yayılmasıyla başta Ukrayna, Belarus ve Rusya olmak üzere Doğu Avrupa ülkeleri ile bazı Batı Avrupa ülkeleri nükleer afet tehlikesiyle karşılaşmıştır (Yılmaz, 2003: 32).

Bu kazada, meydana gelen rahatsızlıklardan günümüze kadar 6 bin kişi hayatını yitirmiş, 30 bin kişi yaralanmıştır (Olgun, 2006: 44).

Bu patlama sonucu Türkiye'nin Doğu Karadeniz bölgesinden başlayarak Trakya bölgesi yönünde hareket eden radyasyon bulutu, tıp çevrelerince, yıllar sonra bu bölgelerde yoğun olarak yaşanan kanser olaylarının nedeni olarak değerlendirilmektedir (Şengün, 2007: 45-46).

Bu tür kazalara başka bir örnek ise, Hindistan'ın Bhopal kentinde bir fabrikada meydana gelen zehirli gaz sızıntısıdır. Bu kaza sonucunda toplam 14.000 kişinin öldüğü, körlük de dahil olmak üzere 30.000'den fazla kişinin yaralandığı, 20.000 kişinin geçici rahatsızlıklar geçirdiği belirtilmektedir (Manion ve Evan, 2002: 208-210).

Teknolojik bağlı afetler genelde nükleer, kimyasal ve büyük endüstriyel kazalar sonucu oluşmaktadır (Akdağ, 2002: 6). İnsan kaynaklı afetler kapsamında uçak kazaları, bireysel saldırılar, büyük çaptaki motorlu araç kazaları, savaş, terörizm, yangınlar, kimyasal kazalar, sabotajlar, bina yıkılmaları da dikkate alınmaktadır (Yılmaz, 2003: 29).

1.2.3. Türkiye'de Meydana Gelen Doğal Afet Çeşitleri

İlk çağlardan günümüze kadar jeolojik ve topografik yapısı nedeniyle birçok doğal afete maruz kalan Türkiye, halen büyük çapta deprem, sel, yangın, çığ ve heyelanla karşı karşıya bulunmaktadır.

Türkiye bulunduğu coğrafya nedeniyle antik çağlardaki tablet ve arkeolojik belgelere dayanarak M.Ö. 2000 ile M.S. 2000 yılları arasında 4000 yıllık deprem tecrübesine sahip en uzun deprem bilgisi edinmiş tek ülkedir. Türkiye, jeolojik ve topografik yapısı ve iklim özellikleriyle doğal afetlerin sık yaşandığı bir ülkedir. Bu felaketler değişik derecelerde insan ve mal kaybına neden olmaktadır. Felaketlerin olduğu bölgenin endüstrileşme ve nüfus yoğunluğuna bağlı olarak afetin sebep olduğu can ve mal kaybı da artmaktadır (İB-İTÜ, 2002: 1).

Sadece 1990'lı yıllara baktığımızda, Doğu Anadolu'da yaşanan çığ felaketleri 1991-1992 yıllarında 397 vatandaşın, 1992 yılında Erzincan depremi 653 vatandaşın ölümüne sebep olmuştur.

1995'te Senirkent heyelanı, Dinar depremi ve İzmir'de yaşanan su baskını yüzlerce vatandaşın ölümüne sebep olmuştur.

17 Ağustos 1997 Marmara Bölgesi depremi, çok büyük maddî ve manevî hasara yol açmıştır. Doğal afetlerden kaynaklanan ekonomik kayıp, her yıl GSMH'nin yüzde 1'ine denk gelmektedir (Akyel, 2007: 26).

Orman yangınları, afetler içerisinde Türkiye'de olumsuz etkilerini hissettirmektedir. 2000 yılı içinde, 2325 orman yangını çıkmış ve bu yangınlarda 26.246 hektar alan yanmıştır. 1999 yılında ise 5804 orman yangını çıkmış, 2.075 hektar yanmıştır (Güngör, 2003:11).

Yukarıda bahsedilen doğal afetlerin dışında olası endüstriyel çevre felaketler ve çevre kirliliğini, Boğazlardan tanker geçişlerinin meydana getirebileceği riskleri dikkate almak gerekmektedir (Göktürk ve Yılmaz, 2001: 1-3).

Türkiye'de yaşanan doğal afetler etkilerine göre deprem %64, sel %15, toprak kayması %16, yangın %4, çığ ve diğerleri %1'i oluşturmaktadır (Erkoç, 2004: 1).

Türkiye doğal afetler içerisinde en çok can ve mal kaybının fazla yaşandığı depremlerden etkilenmektedir. Türkiye yaklaşık olarak her on yılda bir şiddetli depremlerle karşı karşıya bulunmaktadır.

Marmara bölgesinde Kocaeli ve Düzce'de meydana gelen şiddetli depremler, ülkenin 20'nci yüzyılda yaşadığı en büyük doğal afetler olmuştur (Akyel, 2007:27).

1.2.3.1. Depremler

Dünya var olduğundan bu yana sismik açıdan hareketli bölgelerde depremler varlıklarını sürekli hissettirmektedirler.

Türkiye de bu hareketli bölgeler içerisinde en zorlu bölge olarak bakılan Azor adalarından başlayıp Güneydoğu Asya'ya kadar uzanan, Alp-Himalaya deprem kuşağı üzerinde yer almaktadır (Bağcı, 1991: 113).

Türkiye bulunduğu coğrafyada binlerce yıldır büyük depremlerle karşı karşıya kalmış, bu depremler sonucunda Anadolu'dan bazı topluluklar zorunlu olarak göç etmiş, bazıları ise tamamen tarih sahnesinden silinmiştir. (BİB, 2000: 1) Pamukkale, Truva ve Efes'in tarihte bu şekilde yok oldukları bilinmektedir.

M.S. 358-366 tarihleri arasında Doğu Akdeniz Havzası'nda Roma-Lidya-Batı Anadolu arasındaki yerkabuğu hareketi şiddetli bir depremden çok, coğrafi çizgileri ciddi manada değiştiren tektonik bir kırılma niteliğini taşımıştır (Karagöz, 2002: 48).

Eski devirlerde İstanbul, Kocaeli, İzmit, Adapazarı, Yalova ve civarını kapsayan Bithynia bölgesinin hareketli yer kabuğuna sahip olduğu, tarihte burada kurulmuş ancak afet sonucu yıkıntılardan anlaşılmaktadır (Karagöz, 2002: 49).

Türkiye görülen doğal afetler içerisinde sonuçları ve yaşanma sıklığı nedeniyle depremin özel bir yeri vardır.

Depremler Türkiye’de en fazla görülen doğal afet türleri içerisinde yer almakta olup, ancak belirli büyüklükteki (Rihter ölçeğine göre en az 3,5 -4) depremler hissedilebilmektedir (Özey, 2000: 109).

Türkiye, topraklarının ve nüfusunun % 90'dan fazlasının deprem kuşağı üzerinde bulunduğu bir ülkedir (Çakmak, 2001: 21). 20'nci yüz yıl içerisinde büyük hasarlara yol açan ve kayıtlara geçen 158 depremlerde; 97.200 kişi ölmüş, 175.000 kişi yaralanmış ve 583.371 bina yıkılmış ya da ağır hasar görmüştür (Taymaz, 2001: 5).

Türkiye’de yaklaşık 10 ayda bir etkili, her 14 ayda bir de yıkıcı depremler meydana gelmektedir. Bu depremlerin neden olduğu can kaybı yılda ortalama 970, yıkılan bina sayısı ise 6100'dür (Tezcan, İpek, 1996: 17-21).

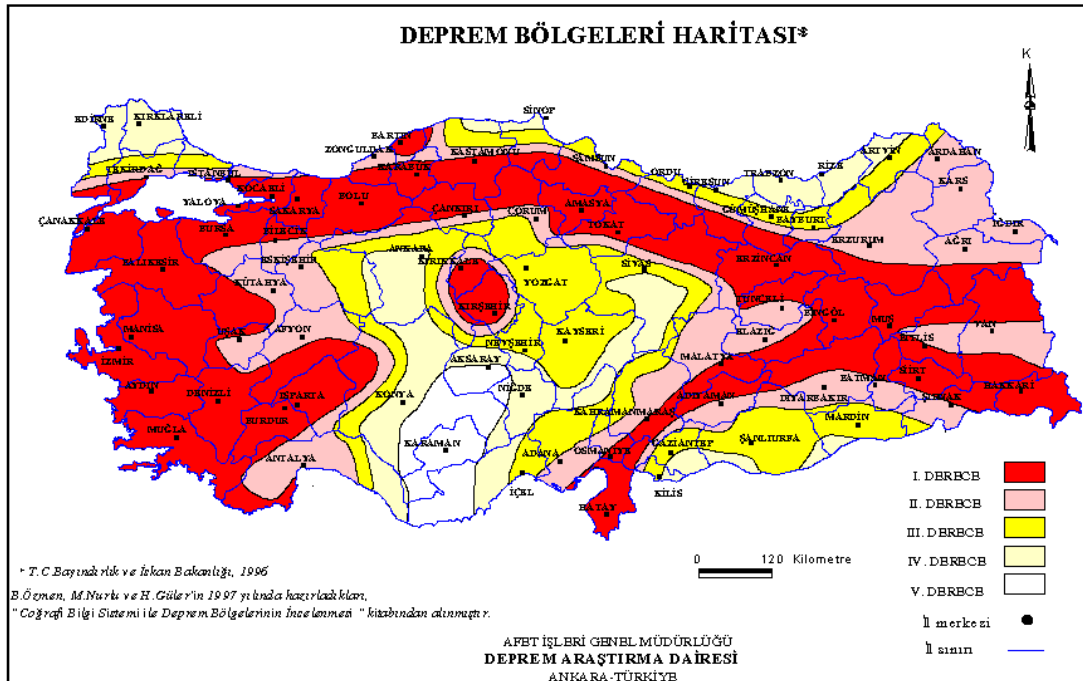
Marmara Depremi gibi büyük ölçekli depremler ise kayıp miktarını daha da arttırmaktadır. Son 70 yıllık kayıtlara göre, deprem nedeniyle Türkiye’de yılda 1000 insan ölmekte, 2100 insan yaralanmakta ve 2000 yapı çeşitli derecelerde hasar görmektedir (Soygür, 1996 : 37).

Türkiye’de M.Ö. 2100-M.S. 1900 yılları arasındaki tarihsel dönemde 1175 adet büyük deprem oluşmuş (Gündoğdu, 1996: 285), 1900- 2006 yılları arasında ise hasar verici nitelikte 130 deprem oluşmuş ve bu depremlerde yaklaşık 80.000 kişi ölmüş, 600.000 yapı yıkılmış, 400.000 yapı ise orta derecede hasar görmüştür (AİGM Kriz Merkezi Raporu, 2005).

Türkiye, deprem yönünden diğer ülkelerle karşılaştırıldığında, can kaybına neden olan depremlerin yinelenmesinde 0.9 yıl ile başta gelmekte, can kaybı yönünden de beşinci sırada bulunmaktadır (Tabban, 1973: 35).

18 Nisan 1996 günlü Bakanlar Kurulunca kabul edilen Deprem Bölgeleri Haritasına göre; Türkiye topraklarının % 42'si I. derece, % 24'ü II. derece, % 18'i III. derece, % 12'si IV. derece, % 4'ü V. derece deprem bölgeleridir. Türkiye nüfusunun % 45'i I. derece, % 26'sı II. derece % 15'i III. derece, % 13'ü IV. derece, % 2'si V. derece deprem bölgelerinde yaşamaktadır. I., II., III. ve IV. derece deprem bölgeleri riskli bölgeler olarak kabul edildiği zaman, Türkiye topraklarının % 96'sının riskli bölge nüfusunun % 98'inin deprem tehlikesi ile karşı karşıya olduğu görülmektedir (Özmen, Nurlu, Güler, 1997: 6).

Sanayi merkezlerinin % 98,3'ü ve barajların % 91,6'sı deprem bölgelerinde bulunmakta ve bu sanayi merkezlerinin yaklaşık %25'i, barajların ise % 30'u deprem "çok tehlikeli bölgelerde" yer almaktadır (Şengün, 2007:39).

Şekil 1: Türkiye Depremi Bölgeleri Haritası

Kaynak: Afet İşleri Gn.Md.lüğü, Deprem Araştırma Dairesi Başkanlığı

Türkiye’de meydana gelen depremlerin büyüklüğü sonuçları itibarı ile; yol açtıkları zararların boyutları, yerleşim yerinin doğru seçilip seçilmediği, binaların dayanıklılığı, nüfus yoğunluğu, erken uyarı, acil yardım ve kurtarma çalışmalarının etkinliği gibi insan kaynaklı faktörlere göre değişmektedir.

Türkiye’de, 1999 yılında yaşanan iki büyük deprem yaşanmış olup; Marmara Depremi olarak anılan, 17 Ağustos 1999 tarihinde, Kocaeli, Yalova ve civarında meydana gelen ve Richter ölçeğine göre 7,4 şiddetinde meydana gelmiş 17.480 kişinin ölümüne, 43.953 kişinin de yaralanmasına yol açmıştır. Bolu – Düzce depremi ise 12 Kasım 1999 tarihinde, Richter ölçeğine göre 7,2 şiddetinde meydana gelmiş ve 760 kişinin ölümüne sebebiyet vermiştir (Akıncı, 2004: 528).

1.2.3.2. Toprak Kaymaları (Heyelanlar)

Toprak göçmeleri ve toprak kaymaları kütle hareketleri olarak ifade edilmektedir. Bunlardan toprak göçmeleri, mağara gibi yer altı boşluklarının tavanlarının göçmesi olayıdır.

Bunlar az görülen olaylardır. Toprak kayması (Heyelan) yurdumuzda sık görülen olaylardandır. Toprak kayması toprağın, taşların ve tabakaların bulundukları yerden yamaç aşağı kayması şeklinde gerçekleşmektedir.

Heyelanı etkileyen unsurlar genel olarak;

- Kuvvetli eğim,
- Yağış,
- Toprak ve kayaların özellikleri,
- Tabakaların durumu,
- Doğal afetler (Sel, deprem, yangın vb.),
- İnsan hareketleri (yol, tünel, bina, baraj yapımı vb.)

Toprak kaymaları keskin yamaçların genel afet özelliğidir. Kayan toprak hızla ilerler ve yerleşim bölgelerini örter (Durmuş, 1995: 4).

Heyelan olayının meydana gelmesinde; kuvvetli eğim, suya doygunluk, kaya yapısı ve bitki örtüsü gibi faktörlerin niteliği son derece önemli bir rol oynamaktadır (Şahin ve Sipahioğlu, 2003: 92).

Türkiye'de 1958-2000 yılları arasında heyelanlardan 4250 yerleşim birimi etkilenmiş ve 197 kişi hayatını kaybetmiştir. Afet İşleri Genel Müdürlüğü'nün arşiv bilgilerine göre, bu dönemde, 63.000 konutun yeri değiştirilmiş ve daha güvenli bölgelere iskân sağlanmıştır. Türkiye'de heyelan en çok ilkbahar aylarında yoğun yağışlar nedeniyle Doğu Karadeniz bölgesinde görülür (Ergünay, 1996: 8).

Diğer bir heyelan çeşidi de kaya düşmeleridir. Güvenlik endişesi ve tarım alanlarını daha verimli kullanmak maksadıyla dağ ve tepe yamaçlarında kurulan yerleşmeler kaya düşmesi ile karşı karşıyadır.

2006 yılında Afet İşleri Genel Müdürlüğü kaynaklarına göre, 245 yerleşim yerindeki 9.379 konut, kaya düşmesi çekincesi ile başka yerde yeniden yapılmış, 127 yerde 2087 konutun da yeniden yapımı tasarlanmıştır (Şengün, 2007: 42-43).

1.2.3.3. Sel Baskınları

Ülkemizde seller, iklim ve bitki örtüsünün özelliklerinden kaynaklanan düzensiz yağış rejimleri, ormanların az olması ve büyük yerleşim merkezlerinin altyapılarının yetersiz olması nedeni ile özellikle bahar aylarında Karadeniz bölgesi başta olmak üzere etkili olmaktadır (Yılmaz, 2003: 24).

Türkiye'de seller doğal afetler içerisinde depremde sonra büyük mal ve can kayıplarının görüldüğü bir doğa olayıdır. 1955 - 1969 yılları arasında, afet halini alan 1140 sel olayında 510 kişi hayatını kaybetmiştir. 1970 - 1997 döneminde ise 626 sel olayı görülmüş, bu olaylar sonucu 533 kişi yaşamını yitirmiştir. 1957 yılında en fazla can kaybının görüldüğü sel olayı, Ankara Hatip Çayı Havzası'nda 185 kişinin hayatını kaybettiği olaydır (Şahin ve Sipahioğlu, 2003:132).

Sellerin doğal afet boyutuna ulaşmasında, insan unsuru ön plana çıkmaktadır. Nitekim seller konusunda hazırlanan raporlarda, sel sorununun veya afetinin, insan aktivitelerinin bir sonucu olarak meydana geldiği ifade edilmiş, sel riski bulunan sahalarda kontrolsüz kentleşme ve çarpık yapılaşmanın sel afetinin temel nedeni olduğu belirtilmiştir (Onuşluel ve Harmancıoğlu, 2002: 131-132).

1.2.3.4. Çığlar

Ülkemizde özellikle Anadolu'da meydana gelen çığ olaylarının yaklaşık % 80'i Ocak ve Şubat aylarında ve büyük bir kısmı Kuzeydoğu, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun dağlık kesimlerinde meydana gelmektedir.

1950-2002 dönemi çığ ile ilgili istatistikî verilere göre; 34 ilde meydana gelen toplam 372 çığ olayında, toplam 977 kişi hayatını kaybetmiş ve nakledilmesine karar verilen hane sayısı 5164 olarak tespit edilmiştir (Gürer, 2002: 147).

Özellikle Hakkâri ilimizde, eğimli yüzeylerin ve kar yağışının çok olması, ayrıca kış mevsiminin bu ilde uzun sürmesi nedeniyle karların uzun süre yerde kalması çığı tetikleyen unsurların başında gelmektedirler.

1.2.3.5. Yangınlar

Türkiye'de de, meydana geliş sıklığı açısından, yangınlar ilk sırayı almaktadır. Türkiye'de yılda ortalama 20 – 25.000 yangının meydana gelmektedir (Yılmaz, 2003: 36). Türkiye'de, orman yangınlarının % 97'si, yaz kuraklığının yaşandığı Haziran - Kasım ayları arasında görülmektedir. Bu yangınların % 79'u Ege, Akdeniz ve Marmara Bölgeleri'nde meydana gelmekte ve önemli ölçekte bir ormanın yok olmasına yol açmaktadırlar (Şahin, Sipahioğlu, 2003: 380).

Orman Yangınlarına, artan nüfus, ormanların piknik alanı olarak kullanılması, enerji nakil hatlarının orman içinden geçmesi, aşırı sıcaklık gibi etkenler neden olmaktadır.

Ülkemiz özellikle Hatay'dan başlayıp Akdeniz ve Ege sahil bölgelerinden İstanbul'a kadar uzanan kıyı bandı yangınlar açısından en riskli bölgeyi oluşturmaktadır. Buna göre ormanlarımızın yaklaşık % 60'ına tekabül eden 12 milyon hektarlık kısmı yangına çok hassas bölgelerde yer almaktadır.

1937 yılından 2009 yılına kadar toplam 86.769 orman yangını meydana gelmiş bu yangınlarda toplam 1.617.701 hektar alan yanmıştır (www.ogm.gov. 11.04.2011).

1.3. MODERN DOĞAL AFET YÖNETİMİ ANLAYIŞININ GELİŞİMİ

Afet Yönetimi (Disaster Management) : herhangi bir afet olayının meydana gelmesi durumunda ortaya çıkan etkilerinin azaltılmasına yönelik alınan tedbirlerin gelişimi için önleme, hazırlık, zarar azaltma, acil müdahale ve iyileştirme problemlerine çözüm arayan geniş kapsamlı ve disiplinler arası bir yönetim modeli olarak ifade edilmektedir (T.C.Başbakanlık, Doğal Afetler Genel Raporu, 1997: 16).

Başka bir tanımlamada ise, afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılabilmesi maksadıyla, afet öncesi, afet anı ve afet sonrasında yapılması gerekli çalışmaların yönlendirilmesi, koordine edilmesi ve uygulanabilmesi için toplumun tüm kurum ve kuruluşlarıyla kaynaklarının bu hedef doğrultusunda yönetilmesidir (Sarp, 1999: 14).

Çoğu zaman acil durum yönetimi, afet yönetimi aynı anlamda kullanılmakta olup, tehlikelere hazır olma, zarar azaltma, erken müdahale ve iyileştirme maksadıyla mevcut kaynakları organize eden, analiz, planlama, karar alma ve değerlendirme süreçlerini kapsamaktadır.

Acil durum yönetiminin de amaç, afetlerde insanların canını ve malını öncelikli olarak kurtarmaktır (Tezer, 2001: Bölüm 1-9).

Afet yönetiminin kapsamı; (Uzunçubuk, 2005: 21-22)

- Olayların olumsuz etkilerini azaltıp, ekonomik yönünü dikkate alarak, felaketlerin oluşumunu azaltıcı önlemlerin planlanmasını ve bunların yürütülmesini,
- Uyarı-hazırlık düzenlemelerinin yapılarak etkin acil durum tepkilerinin düzenlenmesini,
- Bölge ve bölge halkının durumunun tespit edilerek takip edilmesini, çözüm ve tedbirlerin zamanında uygulanmasını,
- Afetin hemen sonrasında ivedilikle hayat kurtarma için acil yardım faaliyetlerinin uygulanmasını,
- İyileşmeyi hızlandıracak rehabilitasyon önlemlerine hız kazandırılmasını ve sürekli gelişmenin teşvik edilmesini içermektedir.

Afetler, toplumların sosyal ve ekonomik gelişmelerine etkileyerek sermaye kaynaklarının azalmasına ya da tükenmesine yol açmaktadır.

Bu nedenle afet tehlikeleri, doğal ve insan kaynaklarıyla birlikte tüm çevrenin gelişim planlamalarının sadece bir parçası olarak ele alınmalıdır (Sarp, 1999:14-15).

Söz konusu tanımlardan da anlaşılacağı gibi "afet yönetimi", süreklilik arz eden bir yapıya sahiptir. Kurtarma, sağlık, eğitim, imar gibi birçok alanı ilgilendiren ve farklı görev alanlarına sahip birçok kurumu kapsayan bir yapıya sahiptir. Afetlerin büyüklüğüne ve çeşidine göre "afet yönetimi" kavramı da şekil alabilmektedir.

Küçük çaplı bir afet olayı karşısında oluşturulacak yönetim modeli ile bölgesel ya da ülkesel bazda etki doğuran bir afet olayında oluşturulacak yönetim modelinin farklılıklar ortaya çıkabilmektedir (Akdağ, 2001:6-7).

Afet zararlarının azaltılması maksadıyla 1960'lı yıllardan sonra, dünyada "zarar azaltma" stratejisinin kabul görmesinden sonra "afet yönetimi" kavramı "risk yönetimi" kavramı aynı anlamda kullanılmaya başlanmıştır.

Afet yönetimi yeni bir yönetim biçimi şeklinde ortaya çıkmış ve yapılan tüm çalışmalar bu kapsamda ele alınmıştır (DPT, Doğal Afetler Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2000: 5).

Afet yönetimi stratejik yönetim anlayışı içerisinde olmak zorundadır. Stratejik yönetim, etkili stratejiler geliştirmeye, uygulamaya ve sonuçlarını değerlendirerek kontrol etmeye yönelik kararlar ve faaliyetler bütünü olarak tanımlanmıştır (Dinçer, 1998:35).

Afetlerin yıkıcı, can ve mal kaybına yol açıcı tahripkar sonuçları karşısında toplumlar afete karşı koyma yöntemlerini geliştirmişlerdir.

Japonya örneğinde olduğu gibi yıkıcı ve öldürücü afetlerle sık karşılaşan toplumlar afetle yaşamayı bir hayat tarzı haline getirmişlerdir.

Afet öncesi ve sonrasında iyi ve etkin yönetilirse, afet zararlarının azaltılabileceği düşüncesinin gelişimi, afet yönetim sisteminin ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir (Akdağ, 2002: 23-25).

Afet yönetiminin hedefleri genel olarak, afet olmadan önce ve afet olduktan sonra olmak üzere iki ana başlık altında toplamak mümkündür (Şengün, 2007: 162).

Afet olmadan önce;

- Afetlerde oluşabilecek can ve mal kayıplarını en aza indirebilmek maksadıyla gereken teknik, yasal ve yönetsel tüm önlemleri afet meydana gelmeden önce almak,
- Afetlerin önlenmesinin mümkün olmadığı durumlarda, kurtarma, ilk yardım ve iyileştirme çalışmalarının en hızlı, verimli ve etkili bir şekilde yapılmasını sağlamak,
- Afet zararlarının azaltılması çalışmalarını kalkınmanın her aşamasına katmak,
- Toplum bilgilendirme ve bilinçlendirme faaliyetlerine önem vererek, eğitim programları uygulayarak, toplumun her kesiminin olayların etkilerinden en az zararla kurtulabilmesini sağlamak,

Afet olduktan sonra: (Şengün, 2007: 162-163)

- En kısa zamanda ilk ve acil yardım faaliyetlerine önem vererek, mümkün olan en fazla sayıdaki insanı kurtarmak ve sağlıklarına kavuşmalarını sağlamak,
- Afetlerin tetikleyebileceği ilave tehlike ve risklerden oluşabilecek can ve mal kayıplarına engel olmak,
- Afetten etkilenen toplulukların hayati öneme haiz acil ihtiyaçlarını mümkün olan en kısa zamanda karşılamak ve hayatın bir an önce normal hale getirilmesini sağlamak,

- Afetten etkilenen topluluklar için fırsatları değerlendirerek emniyetli ve gelişmiş yeni bir yaşam çevresi oluşturmaktır.

1.4. TÜRKİYE’DE DOĞAL AFET YÖNETİMİNİN GELİŞİM SÜRECİ VE AFET VE ACİL DURUM YÖNETİMİ BAŞKANLIĞI

1.4.1. Türkiye’de Doğal Afet Yönetiminin Gelişim Süreci

Anadolu coğrafyası tarihten buyana sürekli büyük insan ve mal kayıplarına yol açan doğal afetlerden etkilenmiş ve halen de etkilenmeye devam etmektedir.

Hierapolis (Pamukkale), Truva ve Efes örnekleri gibi bazı medeniyetlerin tarih sahnesinden silindiği veya yerlerinin değiştirilmesiyle sonuçlandığı pek çok doğal afet meydana gelmiştir.

Son yüzyıl da Anadolu’da meydana gelen doğal afetler içerisinde depremler önemli bir yer tutmakta olup bu depremler çok ağır hasar ve kayıplara sebebiyet vermiştir.

Türk afet yönetiminin tarihçesi, hem mevzuat, hem kurumlar ve olaylar açısından ele alınarak Türkiye Büyük Millet Meclisinin 10/66, 67, 68, 69 ve 70 esas numaralı ve 23.12.1999 tarihli Meclis Araştırması Komisyonu Raporunda yer almıştır (Akyel, 2007: 68).

Türkiye’de doğal afet zararlarının azaltılmasına ilişkin mevzuat, özellikleri açısından genellikle dört dönemde incelenmiştir. Bu dönemler; 1944 öncesi, 1944-1958 arası, 1958-1999 arası ve 1999 yılı sonrası (Marmara Depremi) dönem olmak üzere genellikle dört dönemde incelenmiştir (DPT, 2000;1-3).

1944 Öncesi: Osmanlı İmparatorluğu döneminde meydana gelen büyük çaplı doğal afetlerde halka padişah fermanları ile acil yardım ve konut yardımı yapılmıştır. Yardımların yapıldığına dair ilk belgeler, 14 Eylül 1509 yılında meydana gelen İstanbul depremi sonrasında kaleme alınmıştır.

13.000 insanın öldüğü ve 109 cami ile 1047 yapının yıkıldığı bu depremden sonra, II. Beyazıt, çıkardığı bir fermanla, aile başına 20 altın yardımda bulunmuştur.

Bu fermanla, İstanbul'un yeniden imarı için 50.000 usta görevlendirilmiş ve 14-60 yaşları arasındaki erkeklerin inşaat işlerinde çalışmaları emredilmiştir (http://www.belgenet.com/rapor/depremrapor_04.html, (16.04.2010)).

Ayrıca deniz kenarındaki dolgu zeminler üzerinde ev yapmak yasaklanmış ve ahşap-karkas ev yapımı desteklenmiştir.

Osmanlı Devletinde şehirleşme ve yapılaşma ilk kez 1848 yılında çıkarılan "Ebniye (Yapılar) Nizamnamesi" ile bazı kurallara bağlanmış, 1877 yılında çıkarılan bir nizamname ile bu uygulama devlet sınırları içerisinde tüm belediyelere yaygınlaştırılmıştır (Şengün, 2007: 82).

1864 tarihli Turuk ve Ebniye (Yollar ve Yapılar) nizamnameleri ve 1882 tarihli Ebniye Kanunu ile belediye örgütü olan yerlerde, alt yapılar ve yolların düzenlenmesi konusu da, yapılarla birlikte kurallara bağlanmıştır (Tekeli, 1982: 35-42).

Cumhuriyet'le birlikte 1928 yılında Ankara'yı yeniden imar etmek amacıyla Ankara İmar Müdürlüğü kurulmuştur. 1930 yılında 1580 sayılı "Belediye Kanunu" yürürlüğe konmuş ve bu Kanun ile belediyelere, yerleşme ve yapılaşmalarla ilgili denetim görevi ile ihtiyaç sahipleri için konut inşa ettirmek görevi verilmiştir (Karaesmen, 2004: 55).

Ayrıca 1930 yılında çıkarılan bir diğer yasal düzenleme de “Mimarlık ve Mühendislik Kanunu” olarak karşımıza çıkmaktadır.

26 Aralık 1939’da meydana gelen Erzincan Depreminde 32.962 kişinin hayatını kaybetmesi, 116.720 (Karaesmen, 2004: 5,56) yapının yıkılması veya ağır hasar görmesi yeni yasal düzenlemeler yapma gereksinimini ortaya çıkarmıştır.

17 Ocak 1940 tarihinde 3773 sayılı “Erzincan’da ve Erzincan Depreminden Müteessir Olan Mıntıklarda Zarar Görenlere Yapılacak Yapılar Hakkında Kanun” çıkarılmış ve bu Kanunla, evi yıkılanlara avans, ücretsiz arsa ve yapı malzemesi yardımı yapılması, kurallara bağlanmıştır (Karaesmen, 2004: 56).

1941-1943 yılları arasında yaşanan yoğun seller nedeniyle 14 Ocak 1943 yılında 4373 sayılı “Taşkın Sulara ve Su Baskınlarına Karşı Korunma Kanunu” çıkarılmıştır. Bu Kanunla Cumhuriyet döneminde ilk kez, su baskınlarına karşı, alınacak önlemler belirlenmiş ve afet zamanında yapılacak çalışmalar kurallara bağlanmıştır (Şengün, 2007: 84).

1944-1958 Dönemi: 1939-1944 yılları arasında meydana gelen depremlerde 43.319 kişinin ölmesi, 75.000 kişinin yaralanması ve yaklaşık 200.000 civarında yapının yıkılması veya hasar görmesi sonucu Türkiye’de deprem zararlarının azaltılması konusunda önlemler alınması gerekliliğinden yola çıkılarak 18 Temmuz 1944 tarihinde 4623 sayılı “Yer Sarsıntılarından Evvel ve Sonra Alınacak Tedbirler Hakkında Kanun” çıkarılmıştır.

1945 yılında Türkiye’nin ilk deprem bölgeleri haritası ile Türkiye yer sarsıntısı bölgeleri yapı yönetmeliği hazırlanmış ve uygulanması zorunlu hale getirilmiştir.

1953 yılında bayındırlık bakanlığı yapı ve imar işleri reisliği bünyesinde bir deprem bürosu kurulmuş ve 1955 yılında bu büro DE-SE-YA (deprem-seyilap-yangın) şubesi haline getirilmiştir (Göktürk, Yılmaz, 2001: 8).

1944-1958 döneminde yapılacak kalıcı konutlara ilişkin yasal düzenlemeler, genellikle yalnızca afete uğrayan bölgeye özgü, sınırları çizilmiş özel kanunlar şeklinde uzun yıllar devam etmiştir.

Bunlara örnek olarak;

- 1948 yılında çıkarılan 5243 sayılı “Erzincan’da Yaptırılacak Meskenler Hakkında Kanun”,
- 1950 yılında çıkarılan 5663 sayılı “Eskişehir Sel Baskınından Zarar Görenler İçin Yaptırılacak Meskenler Hakkında Kanun”,
- 1956 yılında çıkarılan 6746 sayılı Aydın, Balıkesir, Bilecik, Edirne, Eskişehir, Konya ve Denizli vilayetlerinde, 1955-1956 yılında Tabii Afetlerden Zarar Görenlere Yapılacak Yapılar Hakkında Kanun gösterilebilir.

Türkiye’de, 4623 sayılı Kanun ile gerçek anlamda doğal afet zararlarının azaltılmasına yönelik çalışmalar başlamıştır (Şengün, 2007: 84-85).

1944-1958 döneminde oluşan doğal afetlerden etkilenen halka, ayrı ayrı çıkarılan yardım kanunları ile kalıcı yerleşim yardımları yapılmaya devam edilmiştir.

1958-1999 Dönemi: 1958 yılı ve sonrasında Türkiye’de doğal afet zararlarının azaltılması maksadıyla önemli politika değişikliklerinin yaşanmıştır.

Özellikle, 14 Mayıs 1958 tarihinde 7116 sayılı “ İmar ve İskân Vekâleti Kuruluş ve Vazifeleri Hakkında Kanunun”la İmar ve İskân Bakanlığı kurulmuştur.

Söz konusu Kanun ile Bakanlığın görevleri; afetler olmadan önce ve sonra gerekli önlemleri almak, ülkenin bölge, şehir ve köylerinin planlamasını yapmak, konut ve yerleşim sorununu çözmek, ülkedeki yapı malzemelerinin geliştirilmesi ve ölçütlerini hazırlamak olarak belirlenmiştir.

En önemli gelişme ise 15 Mayıs 1959 tarihinde çıkarılan ve bazı değişikliklerle günümüzde halen yürürlükte olan, 7269 sayılı Afetler Kanunu'nun çıkarılması olmuştur. Bu kanun gereği doğal afetlerle ilgili hizmetler T. Emlak Bankası ve Toprak İskân Genel Müdürlüğü tarafından yürütölmeye başlanmıştır (Şengün, 2007: 87).

7269 sayılı Kanun'un en önemli özelliğı, görevle doğru orantılı mali kaynağın da düzenlenmesi olmuştur.

Bir diğ er önemli özelliğı ise; depremle r ve seller dışında kalan diğ er afet türle rini de (heyelan, kaya düş meleri, ç ığ düş meleri, yangın, fırtına, vb gibi tüm doğal afetle r) kapsamı iç erisine almış olmasıdır.

1960–1967 yılları arasında meydana gelen depremler, su baskınları ve heyelanlar nedeniyle, 1968 yılında 1051 sayılı kanunla önemli oranda değı ştirilmiştir (Ergünay, 1998: 7).

7269 sayılı Afetle r Kanunu zaman iç erisinde ortaya çıkan gereksinimler ve yeni gelir kaynakları aranması 1981 yılında 2479, 1985 yılında 3177, 1995 yılında 4133 ve Marmara Depreminden sonra 4864 sayılı Kanunla bazı maddeleri değı ştirilmiş veya bazı maddeler eklenmiştir.

28 Mayıs 1992 tarihinde 3838 sayılı "Erzincan, Gümüş hane ve Tunceli İ llerinde Vuku Bulan Deprem Afeti İ le Ş ırnak ve Ç ukurca'da Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İ liş kin Hizmetle rin Yürüt ölmesi Hakkında Kanun" çıkarılmış tır.

Afetler Kanunu'nun zaman içerisinde eksik kalmış olan yönlerini tamamlayan 3838 sayılı Kanun'la, Erzincan Depreminin neden olduğu yıkımın etkileri giderilmiştir (Şengün, 2007: 89-90).

1999 Yılı Sonrası (Marmara Depremi) Dönem: Marmara Depremi, son yüzyıl içerisinde Türkiye'de yaşanan en önemli afetlerden birisi olmuştur. Çok geniş bir alanı kapsamaması, ortaya çıkardığı sonuçlarının büyük olması ve nüfusun ve sanayi alanlarının en yoğun olduğu bölgelerini etkilemesi gibi nedenlerle, mevcut afet yönetimi yapısı yetersiz kalmıştır.

Bu yetersizliği gidermek içinde Kanun Hükmünde Kararnamelerle afet mevzuatında önemli değişiklikler yapılmıştır (Şengün, 2007: 89-90).

17 Ağustos 1999 tarihinden Temmuz 2000 tarihine kadar, 38 kanun ve kanun hükmünde kararname, 28 kararname, 6 yönetmelik, 17 tebliğ ve 9 genelge yürürlüğe konmuştur. Yapılan değişiklikler incelendiğinde, afetlerin sonuçlarına yönelik düzenleyici önlemler olduğu görülmektedir (Akyel, 2007: 71).

Marmara Depremi nedeniyle; 27 Ağustos 1999 tarih ve 4452 sayılı "Doğal Afetlere Karşı Alınacak Önlemler ve Doğal Afetler Nedeniyle Doğan Zararların Giderilmesi İçin Yapılacak Düzenlemeler Hakkında Yetki Kanunu" çıkartılmıştır (29.08.1999 tarih ve 23801 sayılı Resmi Gazete).

Bu Kanun ile doğal afet bölgelerinde, afetten kaynaklanan hukuki ihtilafların çözümüne dair işlemlerin hızlandırılması ile ilgili Bakanlar Kurulu'na Kanun Gücünde Kararname çıkarma yetkisi verilmiştir (Şengün, 2007: 91).

Bu yetkiye dayanarak çok sayıda mevzuat değişikliğine gidilmiştir.

Bu dönemde, yapı denetimi konusunda KHK, Afet İnşaat Genel Koordinatörlüğü, Afet Bölge Koordinatörlüğü, Doğal Afet Sigortaları Kurumu, Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü, Ulusal Deprem Konseyi,

Zorunlu Deprem Sigortası Kurumu, Yapı Denetiminde Mali Sorumluluk Sigortası Sistemi, Sivil Savunma Arama ve Kurtarma Birliklerinin yaygınlaştırılması, Kızılay'ın yeniden yapılandırılması, iller arası yardımlaşma sistemi gibi iyileştirici çalışmalar içerisine girilmiştir (Uslanmaz, 2004: 77-86).

Afet Yönetiminin; ülkemizdeki gelişimi afetten kaynaklı zararların azaltılmasına yönelik çalışmalar, afet öncesi zarar azaltma ve hazırlık çalışmaları yerine, daha çok, afet meydana geldikten sonra gerçekleştirilen gıda ve giyecek yardımları, sağlık hizmetleri ve afetzedelerin barınma ihtiyaçlarının karşılanması gibi afet yaralarının sarılmasına dönük çalışmalar şeklinde kendisini göstermektedir (Sarp, 1999: 31).

1.4.2. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

Bu dönemde meydana gelen en önemli gelişmelerden biriside T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD)'nın kurularak afet yönetiminin tek elde toplanmaya çalışılmış olmasıdır.

Sivil Savunma Genel Müdürlüğü, Afet İşleri Genel Müdürlüğü ve Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü kapatılarak 29.05.2009 tarihli 5902 sayılı kanunla T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı kurularak 17 Aralık 2009'da faaliyetlerine başlamıştır (AFAD 2011 Yılı Kurumsal Mali Durum ve Beklentiler Raporu, 2011: 4).

Kısa adıyla AFAD olarak bilinen Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, doğrudan Başbakanlık'a bağlı olarak çalışmaktadır.

Afet öncesi hazırlık ve zarar azaltma, afet esnasında yapılacak müdahale ve afet sonrasındaki iyileştirme çalışmalarının yönetim ve koordinasyonunu gerçekleştirmek, kurumun temel görev ve amaçları arasında yer almaktadır.

Ayrıca her ilde, il özel idaresi bünyesinde valiye bağlı İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri bulunmakla beraber; bazı illerde bulunan Sivil Savunma Arama ve Kurtarma Birlik Müdürlükleri, bu kuruma bağlı olarak çalışmalarını yürütmektedir (<http://www.afad.gov.tr/>).

Türkiye’de doğal afetler öncesi ve sonrasında gerekli tedbirleri almak maksadıyla Bakanlar düzeyinde toplanan Afet ve Acil Durum Yüksek Kurulu, ilgili bakanlıkların müsteşarları düzeyinde toplanan Afet ve Acil Durum Koordinasyon Kurulu ve Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı bünyesinde bulunan Deprem Danışma Kurulu bulunmaktadır (<http://www.afad.gov.tr/>). Bu kurullar incelendiğinde aşağıdaki kurulların oluşturulduğunu görüyoruz.

Afet ve Acil Durum Yüksek Kurulu:

Afet ve acil durumlarla ilgili olarak hazırlanan plan, program ve raporları onaylamakla görevli, Başbakan veya görevlendireceği Başbakan Yardımcısının başkanlığında toplanan kurul, Milli Savunma, İçişleri, Dışişleri, Maliye, Milli Eğitim, Çevre ve Şehircilik, Sağlık, Ulaştırma, Enerji ve Tabii Kaynaklar ile Orman ve Su İşleri bakanlarının katılımıyla, yılda en az iki kez toplanmaktadır. Gerekli görüldüğü takdirde kurul toplantılarına, ilgili bakan, kurum ve kuruluş, sivil toplum kuruluşları temsilcileri ve konu ile ilgili uzmanlar çağırılabilir. Kurulun sekretaryasını Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı yürütür (<http://www.afad.gov.tr/>).

Afet ve Acil Durum Koordinasyon Kurulu:

Afet ve acil durum hallerinde bilgileri değerlendirmek, alınacak önlemleri belirlemek, uygulanmasını sağlamak ve denetlemek, kurum ve kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşları arasındaki koordinasyonu sağlamak amacıyla, olağanüstü haller dışında yılda en az dört kez toplanmaktadır.

Başbakanlık Müsteşarının başkanlığında, Milli Savunma, İçişleri, Dışişleri, Maliye, Milli Eğitim, Çevre ve Şehircilik, Sağlık, Ulaştırma, Enerji ve

Tabii Kaynaklar, Orman ve Su İşleri bakanlıkları ve Devlet Planlama Teşkilatı müsteşarları, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanı, Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanı ile afet veya acil durumun türüne göre Kurul Başkanınca görevlendirilecek diğer bakanlık ve kuruluşların üst yöneticileri toplantılara iştirak etmektedir. Kurulun sekretaryasını Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı yürütür (<http://www.afad.gov.tr/>).

Yukarıda belirtilen kurulların dışında Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı bünyesinde bulunan Deprem Danışma Kurulu bir alt kurul olarak depremlere ilişkin görevlerini yerine getirmektedir. alt birimleri görevleri yönünden aşağıdaki şekilde yetkilendirilmiştir (<http://www.afad.gov.tr/>).

1.4.2.1. Deprem Danışma Kurulu

Depremden korunmak, deprem zararlarını azaltmak, deprem sonrası yapılacak faaliyetler hakkında öneriler sunmak ve depremle ilgili araştırmalar için politikaları ve öncelikleri belirlemek amacıyla kurulmuştur.

Kurul, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanının başkanlığında, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Temsilcisi, Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü Müdürü, Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü Genel Müdürü, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu Başkanı, Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanı, deprem konusunda çalışmaları bulunan ve Yükseköğretim Kurulu tarafından bildirilecek en az on üniversite öğretim üyesi arasından Başkan tarafından belirlenecek beş üye ile akredite edilmiş ilgili sivil toplum kuruluşlarından Başkan tarafından belirlenecek üç üyeden oluşmaktadır.

Yılda en az dört kez toplanan kurulun sekretaryasını Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı yürütmektedir.

1.4.2.2. Planlama ve Zarar Azaltma Dairesi Başkanlığı

Planlama ve Zarar Azaltma Dairesi Başkanlığının görevleri aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

- Ülke düzeyinde uygulanacak afet ve acil durum müdahale, risk yönetimi ve zarar azaltma planlarını yapmak veya yaptırmak.
- Muhtemel afet ve acil durum bölgelerini tespit etmek ve önleyici tedbirleri ilan etmek.
- Zarara uğraması muhtemel yerlerin plan, proje ve imar esaslarını belirlemek.
- Ayni, nakdi ve insani yardım esaslarını belirlemek.
- Afet ve acil durumlar hakkında halkı bilgilendirme, bilinçlendirme ve eğitim çalışmaları yapmak.
- Yurtiçi ve yurtdışında meydana gelen afet ve acil durumlarla ilgili bilgileri toplamak ve değerlendirmek.
- Afet ve acil durum yönetim merkezlerinin, ortak haberleşme ve bilgi sistemlerinin standardını belirlemek ve denetlemek.
- Afet ve Acil Durum Eğitim Merkezinin iş ve işlemlerini yürütmek.

Afet ve acil durumlara ilişkin;

- * Yönetim stratejilerini belirlemek,
- * Her türlü bilgi, haberleşme, tahmin ve erken uyarı sistemlerini kurmak ve işletmek,
- * Kamu yatırımları ile personel ihtiyacı konusunda ilgili kurumlara öneride bulunmak,
- * Eğitim faaliyetleri ve tatbikatları yapmak veya yaptırmak.
- * Sigorta hizmetlerinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasını sağlamak,

- * Hizmet standartlarını ve akreditasyon esaslarını belirlemek ve denetlemek.
- Başkan tarafından verilecek benzeri görevleri yapmak.

1.4.2.3. Müdahale Dairesi Başkanlığı

Müdahale Dairesi Başkanlığının görevleri aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

Afet ve acil durum esnasında kamu, özel ve sivil toplum kuruluşları, yabancı kişi ve kuruluşlara ait her türlü kaynakları değerlendirerek afet veya acil durumun etkilerini gidermeye yönelik müdahale çalışmalarını yürütmek.

Başbakanlık afet ve acil durum yönetimi merkezini idare etmek.

- Kamu kurum ve kuruluşları ile illerde afet ve acil durum yönetimi merkezlerinin açılması ve yönetilmesini sağlamak.
- İtfaiye, arama ve kurtarma hizmetlerinin standartlarını belirlemek.
- İtfaiye, arama ve kurtarma hizmeti veren kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak.
- Gönüllü itfaiye ile arama ve kurtarma hizmetlerini düzenlemek ve teşvik etmek.
- Koruyucu ve kurtarıcı faaliyetleri planlamak ve yürütmek.
- Afet ve acil duruma ilişkin anlaşmalarla verilen görevleri yürütmek.
- Yabancı devletlerle ve uluslararası kuruluşlarla görev alanına giren konularda işbirliği yapmak.
- - Başkan tarafından verilecek benzeri görevleri yapmak.

1.4.2.4. İyileştirme Dairesi Başkanlığı

İyileştirme Dairesi Başkanlığının görevleri aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

- Afet ve acil durum sonrası hayatın normale dönmesini sağlayıcı tedbirleri almak.
- Afet ve acil durum bölgelerinde geçici yerleşmeyi sağlamak, zarara uğramış kişilerin tedavi, iâşe, ibate, sosyal ve psikolojik destek hizmetlerini yürütmek.
- Afete uğramış yerlerin imar, plan, proje işlemleri ile bu alandaki hukuki işlemlerin yürütülmesinde kamu kurum ve kuruluşları ile koordinasyonu sağlamak, yapılan işlemleri denetlemek.
- Uluslararası acil yardımları yapmak ve kabul etmek.
- Afetten etkilenen bölgelerde, kamu kurum ve kuruluşları, mahalli idareler, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği içinde afet sonrası yeniden yapılanma ve iyileştirme planlarını hazırlamak, hazırlanan planları Afet ve Acil Durum Yüksek Kurulunun onayına sunmak, onaylanan planların uygulanmasını koordine etmek, uygulamaya ilişkin ilerleme raporlarını hazırlamak.
- Başkan tarafından verilecek benzeri görevleri yapmak.

1.4.2.5. Sivil Savunma Dairesi Başkanlığı

Sivil Savunma Dairesi Başkanlığının görevleri aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

- Kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşlarda sivil savunma hizmetlerini planlamak, uygulamak ve denetlemek.

- Her türlü silahsız koruyucu ve kurtarıcı tedbirleri, acil kurtarma ve ilk yardım faaliyetlerini planlamak ve yürütmek.
- Seferberlik ve savaş hazırlıklarında ihtiyaç duyulacak sivil kaynakları tespit etmek.
- Sivil savunma gayretlerinin halk tarafından desteklenmesi ve halkın moralinin korunmasını sağlamaya yönelik çalışmalar yapmak.
- Kimyasal, biyolojik, radyolojik ve nükleer maddelerin meydana getireceği tehlikelere karşı alınacak önlemleri ve yapılacak çalışmaları tespit etmek ve bunlarla ilgili bakanlık, kamu ve özel kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak.
- Başkan tarafından verilecek benzeri görevleri yapmak.

1.4.2.6. Deprem Dairesi Başkanlığı

Deprem Dairesi Başkanlığının görevleri aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

- Depreme hazırlık, müdahale, deprem riski yönetimi,
- Depremde zarara uğraması muhtemel yerler ile zarara uğramış yerlerin imar, plan ve proje işlemlerinin yürütülmesi,
- Depreme hazırlık, müdahale ve iyileştirme aşamalarında kullanılabilecek kamu, özel ve sivil toplum kuruluşları ile yabancı kişi ve kuruluşlara ait her türlü kaynakların tespiti ve etkin kullanımı,
- Depremler hakkında halkın bilgilendirilmesi, konularında uygulanacak politikaları belirlemek, takip etmek, değerlendirmek ve depremle ilgili hizmetlerin yürütülmesinde Başkanlığın diğer birimlerine danışmanlık yapmak.
- Başkan tarafından verilecek benzeri görevleri yapmak.

1.4.2.7. Yönetim Hizmetleri Dairesi Başkanlığı

Yönetim Hizmetleri Dairesi Başkanlığının görevleri aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

- Başkanlığın insan kaynakları politikasını ve performans ölçütlerini belirlemek.
- Başkanlık personelinin özlük işlemlerini yürütmek.
- Başkanlığın idari ve mali hizmetlerini yürütmek.
- Afet ve acil duruma ilişkin kaynakları yönetmek.
- Ulusal seviyede lojistik hizmetlerini yapmak veya yaptırmak, yerel yönetimler, diğer kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarına destek sağlamak.
- Başkanlık personelinin eğitim çalışmalarını yürütmek
- Acil durum ve afet yönetimine ilişkin yayınları ve bilimsel çalışmaları derlemek, tasnif etmek, kütüphane hizmetleri vermek ve bu konularla ilgili süreli ve süresiz yayınlar çıkarmak.
- Başkan tarafından verilecek benzeri görevleri yapmak.

1.4.2.8. Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı

Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığının görevleri aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

- 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu, 22/12/2005 tarihli ve 5436 sayılı Kanunun 15 inci maddesi ve diğer mevzuatla strateji geliştirme ve mali hizmetler birimlerine verilen görevleri yerine getirmek.
- Başkan tarafından verilecek benzeri görevleri yapmak.

1.4.2.9. Bilgi Sistemleri ve Haberleşme Dairesi Başkanlığı

Bilgi Sistemleri ve Haberleşme Dairesi Başkanlığının görevleri aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

- Afet ve acil durum yönetim merkezlerinin, ortak haberleşme ve bilgi sistemlerinin standardını belirlemek ve denetlemek.
- Afet ve acil durumlara ilişkin her türlü bilgi, haberleşme, tahmin ve erken uyarı sistemlerini kurmak, kurdurmak, bakım ve onarımını yapmak veya yaptırmak, işletmek veya işletilmesini sağlamak.
- E-Devlet uygulamalarının Başkanlık ile ilgili çalışmalarını yapmak, koordine etmek ve yürütmek.
- Afet ve acil durumlara yönelik coğrafi bilgi sistemini kurmak veya kurdurmak, formatlarını hazırlamak, il afet ve acil durum müdürlükleri arasındaki bilgi standartlarını oluşturmak.
- Bilişim teknolojisindeki gelişmelere uygun olarak daha etkin ve verimli bilgi, belge ve iş akışı düzenini kurmak, buna yönelik yazılımları üretmek veya sağlamak.
- Başkanlığın bilişim altyapısı ve haberleşme sisteminin kurulumu, bakımı, ikmali, geliştirilmesi ve güncellenmesi ile ilgili işleri yürütmek, bunlarla ilgili güvenlik tedbirlerini almak, kripto merkezini kurmak, kurdurmak ve işletmek.
- Bilişim teknolojisinin gelişimini izlemek, bilgi işlem donanım ve yazılımının kullanılmasında diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla işbirliği yapmak.
- Başkanlık birimleri ve diğer ilgili kuruluşlarla işbirliği yaparak bilgi işlem sisteminin etkin ve verimli bir şekilde çalışmasını sağlamak.
- Afet ve acil durumlara yönelik veri tabanlarını kurmak, kurdurmak ve işletmek, uygulama yazılımlarını yapmak veya yaptırmak.
- Başkanlığın internet sayfaları, elektronik imza ve elektronik belge uygulamaları ile ilgili teknik çalışmaları yapmak veya yaptırmak.

- Başkanlık hizmetleriyle ilgili bilgileri toplamak ve ilgili birimlerle işbirliği içinde veri tabanları oluşturmak.
- Başkan tarafından verilecek benzeri görevleri yapmak.

1.5. DOĞAL AFET YÖNETİM SİSTEMİ VE AŞAMALARI

Afet Yönetimi (Disaster Management): Herhangi bir afet olayının meydana gelmesi durumunda ortaya çıkan etkilerinin azaltılmasına yönelik alınan tedbirlerin gelişimi için önleme, hazırlık, zarar azaltma, acil müdahale ve iyileştirme problemlerine çözüm arayan geniş kapsamlı ve disiplinler arası bir yönetim modeli olduğunu daha önce ifade etmiştik (T.C.Başbakanlık, Doğal Afetler Genel Raporu, 1997: 16).

Başka bir deyişle doğal afet yönetimi sistemi; afetlerde insanların canını ve malını öncelikli olarak kurtarmak maksadıyla, sürekli olarak her türlü doğal afet tehlikesine karşı hazırlıklı olma, zarar azaltma, müdahale etme, iyileştirme ve yeniden inşa amacıyla bir afet olayının öncesi, esnası ve sonrasında elde mevcut kaynakları organize eden, analiz, planlama, karar alma ve değerlendirme süreçlerini kapsayan bir sistem olarak ifade edilmektedir (Tezer, 2001: 1-9).

Afetlerin nerede, ne zaman, hangi şiddette ve nasıl meydana geleceği önceden kestirilemediğinden yerleşim yerlerinde can ve mal güvenliği için büyük tehdit oluşturmaktadır.

Meydana geldikleri pek çok ülkede afetler, onarılması çok güç fiziksel, sosyal ve ekonomik kayıplara ve bazen de etkisi uzun yıllar sürebilecek ekonomik krizlere neden olmaktadır (Pres ve Hamilton, 1999: 1927).

Bu nedenle doğal afetin meydana getirdiği olumsuzlukları tüm yönleriyle bertaraf etmek için doğal afet yönetim sisteminin başarılı bir şekilde işletimi çok büyük önem arz etmektedir.

Afet yönetimi; sadece bir disiplini ilgilendirmeyip, doğal afetler alanında işbirliğini gerektiren jeoloji, sosyal bilimler, mühendislik, mimarlık, planlanama, tıp, psikoloji ve ekonomi gibi disiplinler arası (interdisipliner) bir işbirliğini ve çalışmayı gerektirmektedir.

Kriz yönetimi, afet yönetimini de içine alan daha geniş bir yönetim biçimidir. Afet yönetimini gerektiren bir afet karşısında, gerek görülürse kriz yönetimine geçilebilir. Genellikle afetin boyutuna ve etkisine göre kriz yönetimi kararı alınabilir (Akdağ, 2002: 6).

Doğal veya teknolojik afetlerin yönetilmesine ilişkin çeşitli aşamalar bulunmakla birlikte literatürde bu konuda farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Örneğin;

- Afet olmadan önce, afetin olduğu an ve afet olduktan sonra olmak üzere üçlü ayrıma tabi tutan yaklaşım,

- Zarar azaltma, önceden hazırlık, kurtarma ve ilk yardım, iyileştirme ve yeniden inşa aşamaları şeklindeki beşli ayırım,

- ABD Ulusal Eyalet Yönetimleri Birliği tarafından geliştirilen zarar azaltma, önceden hazırlık, müdahale ve iyileştirmeyi içeren dört aşamalı acil durum modelinin öngördüğü ayırım,

- Japonya'da, 23-27 Mayıs 1994 tarihlerinde toplanan Doğal Afet Zararlarını Azaltma Konferansı'nın sonuç metni olarak yayımlanan Yokohama Bildirgesi'nde belirtilen; afet önleme, zarar azaltma, hazırlık ve kurtarma şeklinde ki ayırımlar öne çıkmaktadır (Ergünay, 1999:7-14; Şengün, 2007: 159; Yılmaz, 2003:37; Gülkan, Balamir ve Yakut, 2003:1; Can, 2004:7-10; Kadioğlu ve Özdemir, 2005:2).

Afet yönetimi aşamalarını, üç, dört veya beş aşamada açıklayan yaklaşımlarda; afet olmadan önce, zarar azaltma ve önceden hazırlık, erken uyarı çalışmalarını, iyileştirme ve yeniden yapım süreci; afetten hemen sonra

yapılan çalışmaları, kurtarma ve ilk yardım ise hem afet olduğu anı hem de afetten sonra çalışmaları içermektedir.

Afet olayları ile ilgili faaliyetler, 5 ana başlık altında toplanabilir. Bunlar; zarar azaltma, önceden hazırlık, kurtarma ve ilk yardım, iyileştirme, yeniden yapım aşamalarıdır.

Afet yönetimi sisteminin evrelerinden ikisi (zarar azaltma ve önceden hazırlık) afetler olmadan önce,  ise (kurtarma ve ilk yardım, iyileştirme, yeniden yapım) afet olduğu zaman ve sonrasında yapılan faaliyetlerdir (şengün, 2007: 164; Kurita, 2004: 3).

1.5.1. Zarar Azaltma Aşaması

Gündelik hayatlarına normal seyri içerisinde devam eden insanlar, ciddî can ve mal kayıplarına yol açan doğal afetlerle karşı karşıya kaldıklarında kendilerini çaresiz hissetmekte ve kendilerine uzanacak en ufak bir yardım elini hiç düşünmeden kabul etmektedirler.

Daha sonra yaşanan can ve mal kayıpları ile birlikte hayatlarının hiçbir zaman eskisi gibi olmayacağını düşünerek çaresizliğin ve korkunun esiri haline gelmektedirler.

Tam bu anda afet yönetim sisteminin aşamalarından olan zararları azaltma aşaması, eğer zamanında devreye sokulmuş ise vatandaşların devlete olan aidiyet duygularının daha da pekişmesini sağlayacaktır.

Zarar azaltma aşamasının en önemli parçasını yerleşim ve yapılaşma teşkil etmektedir. Yeni yerleşim ve yapılaşma da başlıca zarar azaltma araçları; arazi kullanımı planlaması, planların denetimi ve yapı denetimidir.

Günümüzde uygulanan mevcut yapılaşmada ise; olası afet karşısında can ve mal kaybına neden olacak risk oluşturan tehlikeli yerleşim alanlarının

yeniden düzenlenmesi ve riskli kentsel çevrenin ve yapı stokunun iyileştirilmesi konuları (Atlı, 2005: 19) öncelikli düzenlemelerdir.

Zarar azaltma, toplumsal gelişim, kentsel planlama ve mühendislik kavramları ve uygulama teknikleri üzerine kurulu bir önlemler bütünü olarak ifade edilmektedir (Ataman ve Tabban, 1977: 25).

Zarar azaltma aşamasında bu süreci yürüten kurumsal yapılar diğer aşamalardaki kadar tanımlı olmayıp, yapılanma açısından daha dağınık bir görünüm sergilemektedirler.

Zarar azaltma çalışmaları çok sayıda kurumun görevleri arasında serpiştirilmiştir. Bu nedenle zarar azaltma afet yönetimi evreleri içerisinde en zor anlaşılanı olarak kabul edilmektedir (Şengün, 2007: 165).

Bütün bunlara karşın, afetlerin neden olabileceği can ve mal kaybını azaltıcı önlemlerin alınabilmesi, afet olmadan önce uzun dönemde zarara dönüşecek risklerin ortadan kaldırılmasını gerektirmektedir.

Afet meydana gelmeden önce alınacak tedbirlerin uygulanabilir özellikleri belirlenerek, pratiğe dönüştürülmesi için gerekli tüm çabalar gösterilerek, içinde bulunulan şartlarda halkın güvenliğini sağlayıcı bir unsur olarak gerekli görülmektedir (Ataman ve Tabban, 1977: 25).

Mümkün olduğu kadarıyla afet tehlikesinin önlenmesi veya büyük can ve mal kayıpları doğurmaması için alınması gereken tüm önlem ve çalışmaların zarar azaltma aşamasında yapılması en uygun hareket tarzı olarak belirlenmesi gerekmektedir.

Zarar azaltma evresi, uygulamada, iyileştirme ve yeniden yapım evresindeki çalışmalarla birlikte başlar ve yeni bir afet meydana gelene kadar devam etmektedir.

Bu aşamada yürütülen çalışmalar ülke, bölge ve yerleşim birimi gibi bütünden parçaya doğru çok geniş bir uygulama alanına sahiptir.

Sosyal, ekonomik ve toplumsal yaşamı alt üst edecek herhangi bir afet meydana gelmeden önce, can ve mal kayıplarına karşı korunma ve afetin olumsuz etkilerini en az zararla atlatma amacıyla bir takım önlemlerin alınması gerekmektedir. Bunlar;

- Yasal, idarî ve teknik önlemlerin afet olmadan önce zamanında alınması,
- Afet zararlarını azaltılması çalışmalarının ülke kalkınmasının her aşamasındaki çalışmalarda göz önünde bulundurulması,
- Afet tehlikesi ve riskinin makro ve mikro ölçekte yeniden belirlenerek geliştirilmesi ve tehlike arz eden bölgelerin haritalarının hazırlanması,
- Afet tehlikesi için ihtiyaç duyulan bilimsel ve teknik ar-ge faaliyetlerinin planlanması ve uygulanması,
- Afet gözlem ağının yanı sıra erken uyarı ve kontrol sistemlerinin kurulması, işletilmesi ve geliştirilmesi,
- Toplumun her kesimini kapsayan geniş kapsamlı bilgilendirme ve bilinçlendirme faaliyetlerinin yürütülmesi,
- Afet kaynaklı zararların azaltılması kavramının, kalkınmanın her aşamasında temel veri olarak algılanması ve kararların uygulanmasının sağlanması, (Ergünay, 1996: 268) gibi pek çok faaliyet sayılabilmektedir.

Afet yönetiminin en önemli ve en uzun soluklu bölümünü teşkil eden zarar azaltma çalışmalarının ana kaynağını planlama sistemi oluşturmaktadır.

Kalkınma planlarında afet yönetimine ilişkin, politikaların çıkar gruplarının etkisine girmeden, yerel planlarla uygulama bulması için,

planlama sisteminin kademelenme esasına göre çalıştırılması önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır (Şengezer ve Kansu, 2001: 132).

Toplumun fiziki altyapısını oluşturma, yapılaşmada daha yüksek standartların belirlenmesi, yasal ve ekonomik yöntemlerin geliştirilmesi; toplumun tüm kesimleri tarafından alabilecekleri önlemlerin tanımlanması ve bu yatırımları yapmalarının kurumsal düzenlemelerle ve bir toplumsal kültür oluşturma yoluyla sağlanmasıdır.

Bu nedenle, afet politikalarında iki farklı temel çalışma alanı tanımlanmaktadır. Bunlar, afet yönetimi ve risk yönetimi ile tanımlanmaktadır (Kurita, 4004: 2).

1.5.2. Önceden Hazırlık Aşaması

Afet yönetiminin aşamalarının kendi içlerinde kesin çizgilerle yapılması gerekenleri ve yapılanları birbirinden ayırmak oldukça zordur. Çoğu zaman bu aşamaların birbirlerini kapsadıklarını görmek mümkündür. Bu noktada yapılması gereken de bu aşamaların birbirlerinin iç içe geçmişliklerini sürdürerek asıl hedef olan zarar azaltma, mümkünse hasarı önlemeyi her aşamada başarabilmektir.

Afetlere hazırlıklı olmada; yürürlükteki mevzuat ve ilgili görev yüklenen kurum ve kuruluşların belirlenmesi, bu kurum ve kuruluşların arasında koordinasyonun sağlanması belirleyici unsurlardır (Atlı, 2005: 14).

Ayrıca zamanda uygulamada görev verilen kurum ve kuruluşların sorumluluklarının belirlenmesi, yetkilerinin belirlenmesi de önemli bir rol oynamaktadır (Şengün, 2007: 168).

Afetlere karşı hazırlıklı olabilmek için ne tür tehlikeler, olası riskler ve ne boyutlarda afetlerle mücadele edileceğinin önceden bilinmesi oldukça

önemlidir. Bunun içinde analiz çalışmalarının mutlaka yapılması gerekmektedir.

Tehlikenin zararlarını azaltmak için önlemler almak, etkili organizasyon ve yöntemler ortaya koymak hazırlık aşamasında yapılması gereken çalışmaların ana hedefidir. Zarar azaltma aşaması faaliyetlerin yürütülmesini zorunlu kılmaktadır.

Bu faaliyetler genel olarak;

- Merkezi düzeyde afet yönetimi ile ilgili planların hazırlanması,
- İl ve ilçe düzeyinde Afet Acil Yardım Planlarının hazırlanması,
- Personelin teorik ve pratik bilgi düzeylerinin yükseltilmesi,
- Gerekğinde bölge teçhizat merkezleri kurulması ve kritik malzemelerin stoklanması,
- Alarm ve erken uyarı sistemlerinin kurulması, işletilmesi ve geliştirilmesi olarak öne çıkmaktadır (Şengün, 2007: 169).

Yaşanabilecek olası afetlere karşı hazır olmak için; öncelikle kurtarma, kayıpların bulunması ve acil yardım gereksinmelerinin karşılanması amacıyla, arama-kurtarma kabiliyetinin geliştirilmesi ve zinde tutulması çok büyük önem taşımaktadır (Gazozcu, 2006: 16).

Ayrıca, afet sonrasında sağlık, barınma ve yiyecek gibi gereksinimler için stok oluşturma ve dağıtım merkezleri ve bunların çalışma şekillerinin belirlenmesi gerekmektedir (Güler, 2004:8). Bu aşamada tahmin ve erken uyarı faaliyetleri çok büyük önem arz etmektedir (Makridenko, 2001: 4).

1.5.3. Kurtarma ve İlk Yardım Aşaması

Afetlerin meydana geldiği andan itibaren öncelikli olarak can ve daha sonra mal kayıplarının en aza indirilmeye çalışıldığı müdahalelerin afetin

büyüklüğüne bağlı olarak kimi zaman 1-2 aylık bir süreyi kapsayan bir aşamadır.

Doğal afetlerde, depremler başta olmak üzere; gerekli olan acil yardım, kurtarma ve geçici barınmaların uygun şartlarda ve süratle yerine getirilebilmesi için önceden iyi hazırlanmış organizasyonlara ihtiyaç duyulmaktadır.

Afet sonrası uygulamaların etkinliği, deprem öncesi çalışmaların sürekliliği ve kapsamıyla doğrudan ilgilidir (Babüroğlu, 1998: 74).

Kurtarma ve ilk yardım hizmetlerinin ana hedefi, afet meydana geldikten en kısa zaman içerisinde mümkünse can kaybını en aza indirmek, ilk yardıma muhtaç yaralıların tedavisini yaptırarak, vatandaşların gıda, giyecek, barınma ve güvenlik gibi temel gereksinimlerini karşılamaktır (Şengün, 2007: 170).

Bu aşamada haber alma ve ulaşım, ayrıca ön plana çıkmaktadır. Bu nedenle acil kurtarma ve yardım hizmetleri, çok iyi bir organizasyonu gerektirmektedir (Demirel, 1985: 85-95).

Sağlık hizmetlerinin güçlü bir şekilde organizasyonu kurtarma ve ilk yardım hizmetlerinde hayati bir öneme sahiptir.

Bu nedenle sağlık hizmetlerinin organizasyonu başlı başına kapsamlı bir yönetim stratejisi gerektirir. Afet olmadan önce hastanelerin başta depremler olmak üzere doğal afetlere karşı dayanıklılığının artırılması ve buna göre teçhiz edilmesi mutlaka tedbir alınması gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ayrıca mevzuat gereği kurulması zorunlu olan hizmet gruplarının her birini de afetzede olduğu değerlendirildiğinde bölgeler ve illerin alacağı tedbirlerin birbirlerini kapsayacak şekilde alınması önem kazanmaktadır (Gülkan, Balamir ve Yakut, 2003:1).

Afet durumu ortaya çıktığında ihtiyaçları süratle tespit etme, ulaşım ve iletişimi sağlayabilme, uygun ve yeterli malzeme ve eğitilmiş kadroları afet yerine hızla erişirme, ilk yardım ve kurtarma hizmetleri bu aşamanın temel olarak ilgilendiği konuları kapsar (Erkoç, 2004:12).

Müdahale aşamasında afete maruz kalanların psikolojik durumları ile mutlaka ilgilenilmesi de ayrı bir önem teşkil eder. Afetten etkilenenlerin bu travmatik hadisenin dışına çıkmalarına yardımcı olacak tedbirlerin alınması gerekmektedir (Görgü, 2006:13).

Bu aşamada yapılacak tüm devletin, sivil toplumun ve bireylerin tüm güç ve kaynaklarının en hızlı şekilde ve en etkili yöntemlerle afet bölgesinde kullanılmasını amaçlanmıştır. İyi bir koordine ile bu çalışmalar zor koşullarda yerine getirilmek zorundadır. Afet sonrası yapılacak çalışmalar gerçekçi, uygulanabilir ve güncel planlamalarla yapılmalıdır.

1.5.4. İyileştirme Aşaması

Afet sonrası iyileştirme aşamasında yapılan çalışmaların ana amacı, afetzedelerin iletişim, ulaşım, su, elektrik, kanalizasyon, eğitim ve barınma gibi ihtiyaçlarının en uygun seviyede karşılanabilmesi için gerekli tüm gayretlerin gösterilmesidir.

Kurtarma ve ilk yardım faaliyetlerinin yavaşlamasını müteakip bu aşamada, aşevleri, yardımların dağıtım organizasyonları, geçici barınma-çadır alanlarının oluşturulması, uzun süreli geçici yerleşim çalışmalarının planlanmasının yapılması öne çıkmaktadır.

Bu aşamaya, yeniden yapım evresini dâhil eden bazı yazarlar bulunmakla birlikte bu yazarlar iyileştirme aşamasını, afetzedelerin ihtiyaçlarının en az afetten önceki veya mümkünse daha ileri bir düzeyde

karşılanana kadar devam etmesi gerektiğini de belirtmektedirler (Şengün, 2007: 173).

Dolayısıyla iyileştirme aşaması bir anlamda öncekine göre daha yüksek hayat standartlarını yakalamayı gerektirmektedir (Özdemir ve İlki, 2004: 22).

Ayrıca, iyileştirme aşamasının;

- Ekonomik canlılığın yeniden kazanılması,
- Altyapının geliştirilmesi,
- Sanayinin ve ticaretin desteklenmesi,
- Eğitim ve işgücünün yükseltilmesi,
- Sosyal ve psikolojik destek hizmetleri ile toplumun daha dirençli kılınmasını kapsadığı görülmektedir (Gülkan, Balamir ve Yakut, 2003: 51). Afet sonrası sorunların ve psikolojik uyumsuzlukların giderilmesi ve önlenmesi, tamamen uzmanlık gerektiren konular olarak karşımıza çıkmaktadır (Akyel, 2007:37).

1.5.5. Yeniden Yapım Aşaması

Yeniden yapım aşamasında yapılacak faaliyetlerin ana amacı, afetzedelerin tüm aktivitelerinin afetten önceki düzeyden daha ileri bir düzeye getirilmeye çalışılmasıdır.

Bu faaliyetlerin kapsama alında tüm bina ve tesislerin yeniden inşası, bozulan ekonomik, sosyal ve psikolojik bütünlüğünün yeniden sağlanması gibi çalışmalar yer almakta ve bu faaliyetlerin gerçekleştirilmesi büyük önem taşımaktadır (Esen, 2000: 172).

Afet Yönetiminin Sorunları genel olarak; (Şengün, 2007: 174-175)

- Afet sonrası yardım ve yara sarma politikalarına öncelik verilmesi,

- Mevzuata aykırı davranmanın caydırıcı nitelikte yaptırımının bulunmaması,
- Afet sonrası, eylem kararlarının teknik kurullara alınıp uygulanmak yerine, üst düzey siyasi mekanizmalar tarafından ele alınması,
- Afet mevzuatının, siyasi otoritenin yetkilere el koyması nedeniyle etkisiz hale getirilmesi,
- Afet ve imar düzenlemelerinin, birbirinden bağımsız ve uzak hale getirilmesi,
- İmar planlamasındaki mevzuatın; kaynak geliştirme, örgütleme, fiziki düzenleme, işletme konularında etkin yaptırıma sahip olmaması,
- Merkezi yönetim, yerel yönetim ve sivil kurumların görev, yetki ve sorumlulukları hususunda denge kurulamaması olarak ortaya çıkmaktadır.

Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'nın öncülüğünde 29 Eylül-1 Ekim 2004 tarihleri arasında İstanbul'da "Deprem Şurası" düzenlenmiştir.

Deprem Şura çalışmalarında deprem zararlarının azaltılması konusunda çözümlenmesi gereken temel sorunlar şu ana başlıklar altında toplanmıştır.

- İletişim sorunu,
- Ulaşım sorunu,
- Bilimsel araştırma yetersizliği,
- Denetim yetersizliği,
- Sivil örgütlerden gereği gibi yararlanmama,
- Uygun olmayan yapı sistemlerinin seçilmesi,
- Yapı malzemelerinin seçimi,
- Yardımlara ilişkin sorunlar,
- Parasal kaynak yetersizliği,
- Eğitim yetersizliği (BİB, Deprem Şurası- 2004).

1.6. KRİZ YÖNETİMİ VE DOĞAL AFET YÖNETİMİ İLİŞKİSİ

Kriz kavramı Türkçe'ye İngilizce'den geçmiştir ve İngilizce aslı “crisis” sözcüğünden gelmekte olup, Metro Collins Cobuild Essential Dictionary'nin, crisis maddesinde birçok insanı etkileyen, sıkıntıya, güçlüğü ve ölüme neden olabilen ciddi ve tehlikeli bir durum' olarak açıklanmıştır.

İngilizceye ise Latince'den geçmekle birlikte sözcük aslında Yunanca'dır. Kriz sözcüğü, Yunanca'da yargılamak, ayırmak, karar vermek anlamına gelen “krinein” sözcüğünden gelmektedir (Baltaş, 2002:6).

Kriz, Çin alfabesinde ise iki sembolle ifade edilmekte olup, okunuş şekline göre tehlike ve fırsat anlamlarını içermektedir (Düşünen Siyaset, 1999: 10).

Türk Dil Kurumu'nun tanımına göre “Bir toplumun, bir kuruluşun veya bir kimsenin yaşamında görülen güç dönem, bunalım, buhran” olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2005).

Yine kriz sözcüğü tanımlanırken eş ve/veya benzer-yakın anlamlı sözcük olarak belirtilen Arapça buhran sözcüğü ‘buhran; bunalım, bunluk, kriz’ olarak tanımlanmıştır (Türk Dil Kurumu, 2005).

Benzer şekilde bunalım sözcüğü de, bunalım; doğal bir süreçte birdenbire oluşan aykırılık, bunluk, buhran, kriz. Tehlikeli sonuç doğurabilecek gerginlik, buhran, kriz olarak belirtilmiştir (Türk Dil Kurumu, 2005).

Türkçe kullanımda kriz kavramının tarihine bakıldığında Ahmet Cevdet Paşa ismi karşımıza çıkmaktadır. Ahmet Cevdet Paşa, döneminin siyasi, sosyal, ahlaki cephesini anlattığı *Tezâkir-i Cevdet* adlı eserinin 6. tezkiresinde kriz sözcüğü yerine *buhran* sözcüğünü kullanmaktadır.

Ahmet Cevdet Paşa 6. Tezkiyesinde: “...*Hazineden defterler getirildi. İrad ve masraf muvazene edildi. Görüldü ki devletin masarifi varidatını epeyce aşmış. Maliye işi sahihen fenalaşmış. Hazine bir crise haline düşmüş. Bak belaya ki crise lafzının lisan-ı Türki’de tercümesi yok. Ana mukabil bir kelime bulmak dahi bir mes’ele oldu. Bir gece Fuad Efendi’nin yalısında bulunduk bu mes’ele dermeyen edildi. Led’et-taharri buhran lafzı bulundu ve crise’in tercümesi olmak üzere kabul olundu. Hatta bu hususa dair takdim olunan arz tezkiyesinde hazine-i maliyenin hal-i buhran diye tahrir kılındı ve andan sonra crise makamında buhran kelimesi isti’mal edilir oldu...*” denmektedir (Baysun, 1986: 21).

Örgütsel anlamda kriz ise, örgütün amaçlarını ve varlığını tehdit eden, örgütün risk önleyici mekanizmalarının yetersiz kaldığı, örgütün ani tepkisini gerektiren, beklenmedik ve hızlı değişikliklerin söz konusu olduğu, planlama ve karar mekanizmalarının olumsuz biçimde etkilendiği, gerilimli bir durum olarak tanımlanmaktadır (Ertekin, 2000: 107).

Bir yönetim sorunu ya da olgusu olarak bakıldığında “kriz, bir kuruluşun üst düzey hedeflerini tehdit eden, kuruluşun varlığını tehlikeye sokan ve kuruluşun hızla tepki göstermesinin zorunlu olduğu özel durumlardır.” (Okay, Okay, 2002: 418).

Yine bir başka yazara göre: ” kriz bir kuruluşun beklemediği bir zamanda meydana gelen, kuruluşun itibarının sarsılmasına neden olan ve sorunun çözümü için çok sınırlı bir sürenin olduğu olaylardır” (Okay, Okay, 2002: 418).

Sosyal bilimler sözlüğünde “kriz; bunalım (crisis), buhran, kriz, beklenmedik bir sosyal, ekonomik veya psikolojik gelişme karşısında normal ilişkilerin ciddi olarak sarsılması, karşılaşılan sorunun halledilmesi için mevcut çözüm yollarının yetersiz kalması sonucu ortaya çıkan ve çaresizlik içinde gelişen gerilim durumu” olarak tanımlanmıştır (Demir, Acar, 2002: 80).

Yine kriz, bir örgütün rutin sistemini bozan ve aniden ortaya çıkan herhangi acil bir durum şeklinde tanımlamakta mümkündür (Tüz, 2004: 3).

Ülkemizde, kriz veya kriz yönetimi uygulaması dendiğinde ilk akla gelen, doğal afetlerin yarattığı krizlerdir. 2000 ve 2001 yıllarında yaşadığımız iki büyük ekonomik bunalım da göstermiştir ki, ekonomik kriz dönemlerinde de, normal yönetim usullerinin terk edilmesi ve kriz yönetimine geçilmesini zorunlu kılmaktadır (Aykaç, 2001: 130; Şahin, (ed.) Balcı vd. 2003: 360).

Kamu yönetimi açısından, ülkemizde kriz yönetimi çalışmalarının 1997 yılında Başbakanlığa bağlı bir Kriz Yönetim Merkezinin kurulması ile başladığı görülmektedir.

Ancak "afet yönetimi" kavramını, "kriz yönetimi"nin bir alt kolu olarak değerlendirdiğimizde, kamu yönetiminde "kriz yönetimi" çalışmalarının oldukça eskiye dayandığını söylemek mümkündür.

Özellikle 1939 yılında yaşanan Erzincan Depremi ve sonraki depremlerde yapılan çalışmalar ve hukuki düzenlemeler örnek olarak verilebilir (Şahin, 2003: 358-359).

Doğal afet kaynaklı krizlerin en sık karşılaşılan kriz türleri olduğu söylemek mümkündür. Herhangi bir doğal afetin meydana gelmesi durumunda, kriz yönetimini ve afet yönetiminin mutlaka uygulanması gerekmektedir.

Afet yönetimi, kriz yönetimine göre daha özel bir yönetim modeli olarak ortaya çıkmakta ve ayrı bir uzmanlık gerektirmektedir.

Meydana gelen her doğal afet olayını, bir kriz olarak değerlendirmek mümkün değildir. Örneğin yerleşime açık olmayan bir yerde şiddetli bir depremin meydana gelmesi veya yerleşime açık bir yerde meydana gelse bile, hasarı en aza indirmek için gerekli tedbirlerin alındığı takdirde, bu

deprem kriz yönetimini gerektirecek büyük çaplı bir can ve mal kaybına yol açmadan atlatılabilir (Kreimer, 1990: 4).

Doğal afetlerin tahrip güçlerinin, meydana geldikleri bölgenin yerleşim alanı olup olmadığına, nüfus yoğunluğuna ve binaların dayanıklılığına göre değişkenlik gösterebileceği ifade edilmiştir (Yılmaz, 2003: 8).

Kısacası, bir doğal afet'in kriz olarak nitelendirilebilmesi için, yerleşim alanlarında meydana gelmesi, can ve mal kaybına sebep olması gibi unsurlar gerekmektedir (Yılmaz, 2003: 8).

İKİNCİ BÖLÜM

DOĞAL AFET KONUSUNDA HUKUKİ ÇERÇEVE

2.1. TÜRKİYE'DE DOĞAL AFET MEVZUATI VE TARİHSEL GELİŞİMİ

Türkiye Cumhuriyeti Devletinin doğal afetlere ilişkin görev ve sorumlulukları, Cumhuriyetin kuruluşundan 1960'lı yıllara kadar sistemsiz ve çok dağınık bir şekilde farklı farklı kuruluşlar marifetiyle yürütülmeye çalışılmıştır.

Bu döneme kadar her doğal afet sonrası o afete yönelik bir kanun çıkarılarak krizler aşılmaya çalışılmıştır. Konuya kapsamlı ilk yaklaşım, 1959'da 7269 sayılı Afetler Kanunu'nun çıkarılmasıyla başlanmıştır.

Mevzuat boyutu bir anlamda 7269 sayılı Afetler Kanunu ile aşılmış kurumsallaşma aşaması ise 1965 yılında Afet İşleri Genel Müdürlüğü kurulmasıyla tamamlanmıştır (Pehlivanlı ve Ataman, 1997: 31).

Bundan sonrada sorunların çözülmesi maksadıyla 7269 sayılı Afetler Kanunu'nun maddelerinde dört kez değişikliğe gidilmiştir. 1992 Erzincan Depreminden sonra her afete özgü yasal düzenlemeye gitme dönemi yeniden başlamış, Marmara Depreminden sonra da devam etmiştir (Şengün, 2007 s.59).

Türkiye'de afet yönetimine ilişkin mevzuat olaylara "pansuman tedbir alma" anlayışı ile yaklaşmayı sağlayacak düzenlemeler içermiştir. Nitekim, 1959 yılına kadar her olayda yeni bir yasal düzenleme yapılması bu yaklaşıma özgüdür.

7269 sayılı kanunun içeriğinde afet olmadan önce önlem alınmasını düzenleyen maddeler olmasına karşın uygulamada afet olduktan sonra müdahaleyi düzenleyen maddeler önem kazanmıştır (Şengün, 2007: 61).

Türkiye’de doğal afet yönetimi; tarihçe, mevzuat, kurumlar ve olaylar açısından Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kurulan bir komisyon marifetiyle incelenerek, 10/66, 67, 68, 69 ve 70 esas numaralı ve 23.12.1999 tarihli Meclis Araştırması Komisyonu Raporunda araştırma sonuçları yayımlanmıştır.

Günümüze kadar yapılan doğal afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılması konusundaki yasal çalışmalar ve yapılan uygulamalar, önemli politika değişiklikleri göstermeleri nedeniyle tarihsel gelişimi açısından dört döneme ayırarak incelemek gerekmektedir. Bu dönemleri;

I. Dönem; 1944 yılı öncesi,

II. Dönem; 1944 - 1958 yılları arası,

III.Dönem; 1958 - 1999 yılları arası,

IV. Dönem; 1999 yılı sonrası, olarak ayırabiliriz (T.B.M.M. Araştırma Komisyonu Raporu, 1999: 308).

2.1.1. 1944 Yılı Öncesi Dönem

Osmanlı Devleti’nin kuruluşundan Tanzimat Devrine kadar olan sürede meydana gelen büyük afetlerde, halka, padişah fermanları ile acil yardım ve konut yardımı yapıldığı anlaşılmaktadır.

Afet yardımlarına ilk ciddi yazılı belge olarak, 1509 yılında meydana gelen İstanbul Depremi sonrasında Padişah II. Beyazıt tarafından çıkarılan "ferman" örnek olarak verilebilir (Sakin, 2002: 41-49).

Bu fermanla, depremde zarar görenlere nakdî yardımın yanısıra, İstanbul'un yeniden imarı için usta görevlendirilmesi ve 14-60 yaşları arasındaki erkeklerin inşaat işlerinde çalışmaları emredilmiş,

(http://www.belgenet.com/rapor/depremrapor_04.html, (16.04.2011).) deniz kenarındaki dolgu zeminler üzerinde ev yapmak yasaklanmış ve ahşap karkas (bağdadi) ev yapımı desteklenmiştir (Akdağ, 2001: 35-48).

Bu ferman, ilk yasal önlem olarak kabul edilebilir. Ancak sonraki yıllarda meydana gelen büyük yangınlar sonucunda, bu kez yapı tarzı hımış tipi, ahşap - karkas yapılara dönüşmüş ve taş yığma yapılara getirilen yapı yasağı kaldırılmıştır (T.C. İçişleri Bakanlığı, JİCA, 2004: 42; T.B.M.M. Meclis Araştırma Komisyonu Raporu, 1999: 12).

Tanzimat sonrası şehirleşme ve yapılaşmalar bazı kurallara bağlama gereksinimi ilk kez 1848 yılında duyulmuş ve o yıl çıkarılan "Ebniye (Yapılar) Nizamnamesi" ile İstanbul içerisinde yapılaşmalara, örneğin cadde ve sokak genişletilmesi amacıyla yıkılması gereken yapıların, sahiplerinden değer pahası ile satın alınması veya kamulaştırılarak yıktırılması öngörülmüş bunun gibi bazı kurallar getirilmiştir.

Daha sonra 1877 yılında çıkarılan bir nizamname ile uygulama devlet sınırları içerisinde tüm belediyelere yaygınlaştırılmıştır (Şengün, 2007: 82).

Osmanlı Devleti'nin başkenti İstanbul'da sık sık çıkan yangınlara müdahale edilebilmesini ve geniş yollar ve yangın yerlerinin yeniden düzenlenmesini sağlayacak imar kanunları da ortaya çıkmaya başlamıştır. Bunlar, (1848) Ebniye, 1864 tarihli Turuk ve Ebniye (Yollar ve Yapılar) nizamnameleri ve 1882 tarihli Ebniye Kanunu'dur (Tekeli, 1982:35-42).

Kısaca belediye örgütü olan yerlerde, alt yapılar ve yolların düzenlenmesi konusu da, yapılarla birlikte kurallara bağlanmıştır. 1882 yılında çıkarılan "Ebniye Kanunu", 1928 yılına kadar yollar, yangın yerleri ve yapılarla ilgili düzenlemelerde uygulanmıştır (Uzunçıbuk, 2005: 209).

Cumhuriyet'in ilanını müteakip imar konularını ilgilendiren bir takım kanunlar çıkarılmaya çalışılmıştır. Bunlar; 1924 yılında "mevzii imar planı"

hazırlanarak şehir yeniden düzenlenmeye çalışılmış olup, aynı yıl "Ankara Şehremaneti Kanunu"dur. (Resmi Gazete, Sayı:20776, s.33) yürürlüğe konulmuş ve köylere tüzel kişilik ve yönetim esasları getiren 442 sayılı "Köy Kanunu" çıkarılmıştır (T.C. İçişleri Bakanlığı, JİCA, 2004:43).

Cumhuriyet'in ilk yıllarında Ankara'da imar faaliyetlerine bir düzen sağlamak maksadıyla 1928 yılında çıkarılan 1351 sayılı "Ankara Şehri İmar Müdüriyeti Teşkilat ve Vazifelerine dair olan Kanun" ile Ankara İmar Müdürlüğü kurulmuştur (Doğan, 1969:2; Ünal, 1996:17).

1929 yılında yürürlüğe giren 1904 sayılı Kanun ile, Ankara Şehri İmar bölgesi içinde yapılacak tüm inşaatların harita, plan ve program uygunluğunun İmar Müdürlüğünce onayı esası getirilmiştir.

Afetleri ilgilendiren mevzuata yönelik gelişmelerden biriside 1930 yılında çıkarılan 1580 sayılı Belediye Kanunu olmuştur.

Bu Kanun belediyelere, imar planı hazırlatma zorunluluğu getirilmiş, yerleşme ve yapılaşmalarla ilgili denetim görevi ile ihtiyaç sahipleri için konut inşa ettirmek görevi verilmiştir.

Ayrıca 1930 yılında yapılan diğer bir düzenleme de "Mimarlık ve Mühendislik Kanunu"dur (Karaesmen, 2004:55).

Osmanlı döneminde yapılaşmaları düzenleyen 1848 yılında çıkarılan "Ebniye (Yapılar) Nizamnamesi" 1933 tarihinde yürürlüğe giren 2290 sayılı "Belediye Yapı ve Yolları Kanunu" ile bir kaç maddesi dışında tamamen değiştirilerek;

- Şehirlerin imar planlarının hazırlanması,
- Yeni yapılacak yapılar,
- Yollar,
- Ruhsat alınması,
- Fenni mesuliyet,

- Yapı denetimi gibi konulara yeni esaslar getirilmiştir.

Bu Kanun getirdiği yeniliklerle kendisinden sonra gelen kanunların temelini oluşturmuştur.

1939 yılında meydana gelen Erzincan depremine kadar ola süre içerisinde uygulamalardan kaynaklı eksikliklerin giderilmesi, teknik hususların düzenlenmesi, kurumlar arasında görevlerin belirlenmesi gibi hususları kapsayacak şekilde birtakım yeni düzenlemelere gidilmiştir. Bunlar;

- 1933 tarih ve 2301 sayılı “Belediyeler Bankası Kanunu”,
- 1933 yılında yürürlüğe giren “Belediye Yapı ve Yolları Kanunu”,
- 1939 yılında 3611 sayılı “Nafia Vekaleti Teşkilat ve Vazifelerine Dair olan Kanun” olarak belirlenmiştir.

26 Aralık 1939’da meydana gelen Erzincan Depreminde 32.962 kişinin hayatını kaybetmesi, 116.720 (Karaesmen, 2000: 56) yapının yıkılması veya ağır hasar görmesi üzerine, acilen bazı yasal düzenlemeler yapma ihtiyacı doğmuştur.

Bu düzenlemeler, 17 Ocak 1940 tarihinde 3773 sayılı “Erzincan’da ve Erzincan Depreminden Müteessir Olan Mıntıklarda Zarar Görenlere Yapılacak Yapılar Hakkında Kanun” adıyla çıkarılmıştır.

Bu Kanunla, evi yıkılanlara avans, ücretsiz arsa ve yapı malzemesi yardımı yapılması, kurallara bağlanmıştır (Karaesmen, 2000: 56).

Daha sonra aynı yıl içerisinde, Erzincan’ın yeni yerleşimi konusunda Belediyeye istimlâk yetkisi, Bütçeye fevkalade ödenek eklenmesi, mahkumların cezalarını af, bölgeye yapılacak taşımalarda ücret indirimi getirilmesi, yurt dışından bölge için gönderilen yardım malzemelerine gümrük vergisi ve diğer harçları kaldırılması konularını içeren bir takım kanunlar çıkarılmıştır. Bunlar; (TBMM Meclis Araştırma Komisyonu Raporu,1999: 12)

- 3893 Sayılı “Erzincan'a ve Erzincan Yersarsıntısından Müteessir Olan Mıntıkaya Yardım İçin Yapılan ve Yapılacak Her Nevi Nakliyattan Alınacak Ücretlere Dair Kanun”,
- 3908 “Yeniden Kurulacak Erzincan Şehir Yerinin İstimlâkine Dair Kanun”,
- 3980 Sayılı “Erzincan Yeni Yerleşim Yeri İçin Belediye'ye Kamulaştırma Yetkisi İçin Kanun” adı altında çıkarılmıştır.

Bu dönemde doğal afetlere müdahale ve iyileştirme çalışmaları, Türkiye Kızılay Derneği tarafından yürütülmüş, arama-kurtarma faaliyetleri ise yerel halk ve askeri birlikler tarafından yürütülmüştür.

Faaliyetler Valilerin başkanlığında, Kızılay tarafından organize edilen komitelerce yürütülmüş, gerekli mali kaynak ise hükümet tarafından aktarılan kaynakların yanı sıra bağışlardan karşılanmaya çalışılmıştır (TBMM Meclis Araştırma Komisyonu Raporu,1999: 43).

Türkiye'nin birçok yöresinde, 1941, 1942 ve 1943 yıllarında yoğun sellerin yaşanması üzerine, 14 Ocak 1943 yılında 4373 sayılı “Taşkın Sulara ve Su Baskınlarına Karşı Korunma Kanunu” çıkarılmıştır.

Doğal afet zararlarının azaltılmasına yönelik bu Kanunla Cumhuriyet döneminde ilk kez, su baskınları afetine karşı, afetler olmadan önce alınacak önlemler belirlenmiş ve afet sırasında yapılacak çalışmalara yeni kurallar getirilmiştir (TBMM Meclis Araştırma Komisyonu Raporu,1999: 44).

2.1.2. 1944 - 1958 Yılları Arası Dönem

Erzincan depremi ile başlayıp, başka illerde de çok büyük can ve mal kayıplarını içeren depremle mücadele kapsamında dönemin yöneticileri, yalnızca yıkılanın yerine yeni ev yaparak alınacak tedbirlerin yetersiz kaldığını ve zarar azaltıcı çalışmaların gerekliliği düşüncesiyle 18 Temmuz

1944 tarihinde 4623 sayılı "Yer Sarsıntılarından Evvel ve Sonra Alınacak Tedbirler Hakkında Kanunu" çıkarmışlardır.

Bu kanun ile;

- Deprem tehlikesi ile karşı karşıya kalacak bölgelerin tespiti,
- Bu bölgelerde yapılacak yapılar için özel yaptırımların yönetmelikle zorunlu hale getirilmesi,
- İl ve ilçelerde yardım ve kurtarma programlarının önceden hazır halde bulundurulması,
- Belediyelerin jeolojik etütler yapılmadan yeni gelişme alanlarına izin vermemesi,
- Depremler sırasında, yönetici ve halkın görev ve sorumlulukları da esasa bağlanması gibi önlemler zorunlu hale getirilmiştir.

Bahse konu Kanun gereğince, Türkiye'nin ilk Deprem Bölgeleri Haritası çıkarılarak 1945 yılında Türkiye Yer Sarsıntısı Bölgeleri Yapı Yönetmeliği hazırlanmıştır.

Bu Kanun, afet yönetiminin zarar azaltma, hazırlıklı olma ve acil iyileştirme faaliyetleri kapsayacak şekilde hazırlanmıştır. Ancak bu Kanun sonrası uygulamada eskiden olduğu gibi, doğal afete uğrayan bölgenin yapısına bağlı olarak ayrı ayrı özel kanunlar çıkarma yoluna gidilmiştir.

Bu kanunlara;

- 1948 yılında çıkarılan 5243 sayılı "Erzincan'da Yaptırılacak Meskenler Hakkında Kanun",

- 1950 yılında çıkarılan 5663 sayılı "Eskişehir Sel Baskınından Zarar Görenler İçin Yaptırılacak Meskenler Hakkında Kanun",

- 1956 yılında çıkarılan 6746 sayılı Aydın, Balıkesir, Bilecik, Edirne, Eskişehir, Konya ve Denizli vilayetlerinde, 1955-1956 yılında Tabii Afetlerden Zarar Görenlere Yapılacak Yapılar Hakkında Kanun örnek olarak verilebilir.

Bu dönemde ayrıca; konutu olmayan yurttaşlara konut yaptırmak, kredi açmak, bina yapmak gibi görevler verilerek 1946 yılında, Türkiye Emlak ve Kredi Bankası kurulmuştur.

Ayrıca 1948 yılında 5228 sayılı Bina Yapımı Teşvik Kanunu ile belediyelere ucuz bedelle arsa sağlamak ve bu arsaların belirlenecek koşullarla kişilere dağıtmak yetkisi de verilmiştir

1953 yılında Bayındırlık Bakanlığı Yapı ve İmar İşleri Reisliği bünyesinde bir deprem bürosu kurularak, 1955 yılında bu büro DE–SE–YA (Deprem, Seylap, Yangın) şubesi haline getirilmiştir.

Artık doğal afet zararlarının azaltılması çalışmaları bu şube tarafından yürütölmeye başlanmıştır.

Bayındırlık Bakanlığı'nın Su İşleri Reisliği, 1953 yılında çıkarılan 6200 sayılı Kanunla, "yerüstü ve yeraltı sularının zararlarını önlemek ve bunlardan çeşitli yönden yararlanmak" amacıyla, Bayındırlık Bakanlığı'na bağlı tüzel kişiliği olan, katma bütçeli Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü haline getirilmiştir.

1950'li yıllardan itibaren sanayileşme ve göçün etkisiyle şehirlerde çarpık kentleşme hareketleri görölmeye başlanmıştır. Şehirlerdeki bu olumsuz gelişmeleri önlemek maksadıyla 1933 yılında çıkarılmış olan ancak yerleşme ve yapılaşmaların denetimi açısından yetersiz kalmaya başlayan Belediye Yapı ve Yollar Kanunu yerine, 1956 yılında 6785 sayılı İmar Kanunu çıkarılmıştır.

Bu kanun ile yerleşme yerlerinin belirlenmesi esnasında doğal afet tehlikesinin ortaya çıkarılması ve fenni mesuliyet sistemi ile yapı denetimi konularına önem ve öncelik verilmiştir.

İmar Kanun'un yürürlüğe girmesinden sonra, göçünde etkisiyle, ülkede gittikçe önemi artan imar, konut ve afet politikalarının Bayındırlık Bakanlığı gibi aşırı yoğun görevlerle görevlendirilmiş bir bakanlık içerisinde etkili bir şekilde yürütülemeyeceği gerçeği, İmar ve İskân Bakanlığı adı altında yeni bir bakanlığın kuruluş gerekçesini hazırlamıştır.

Bu dönemde oluşan doğal afetlerden etkilenen halka, ayrı ayrı çıkarılan yardım kanunları ile kalıcı yerleşim (daimi İskân) yardımları yapılmaya devam edilmiştir. Bu kanunlara;

- 1948 yılında çıkarılan 5243 sayılı "Erzincan'da Yaptırılacak Meskenler Hakkında Kanun",
- 1956 yılında çıkarılan 6746 sayılı "Aydın, Balıkesir, Bilecik, Edirne, Eskişehir, Konya ve Denizli Vilayetlerinde 1955-1956 Yıllarında Tabii Afetlerden Zarar Görenlere Yapılacak Yapılar Hakkındaki Kanun" örnek olarak verilebilir.

2.1.3. 1958 - 1999 Yılları Arası Dönem

1958 yılı ve sonrasında Türkiye'de doğal afet zararlarının azaltılması çalışmaları açısından önemli politika değişikliklerinin yaşandığı ve uluslararası alandaki yeni gelişmelere bağlı olarak önemli gelişmelerin meydana geldiği yıllar olarak karşımıza çıkmaktadır (JICA, 2003: 1-3).

Özellikle, 1958 yılında 7116 sayılı İmar ve İskân Vekâleti Kuruluş ve Vazifeleri Hakkında Kanun ile kurulan İmar ve İskân Bakanlığı'nın Kanununda belirtilen ana görevlerinin;

- Afetler olmadan önce ve sonra gerekli önlemleri almak,
- Ülkenin bölge, şehir ve köylerinin planlamasını yapmak,
- Konut ve yerleşim sorununu çözmek,

- Ülkedeki yapı malzemelerinin geliştirilmesi ve ölçütlerini hazırlamak olarak belirlenmesi ve kanunda belirtilen afetlerle ilgili görevleri Bayındırlık Bakanlığında devir alması, o günün şartlarında çok olumlu bir gelişme olarak kaydedilmiştir.

Ayrıca aynı yıl (1958) 7126 sayılı Sivil Müdafaa Kanununun çıkarılması ve bu Kanun kapsamına doğal afetler sırasında gereken kurtarma ve ilkyardım çalışmalarının da katılması, bu konuda önemli bir boşluğu doldurması açısından dikkat çekmektedir.

Bu dönemde meydana gelen en önemli gelişme ise 15.05.1959 tarihinde Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun ya da diğer bir ifade çeşitli değişikliklerle günümüzde hâlâ yürürlükte olan, 7269 sayılı Afetler Kanununun çıkarılması olmuştur.

Bu kanunun esas kapsamı, deprem, yangın, sel, erozyon, toprak kayması, çığ vb. afetler sonrasında kamu müdahale etkinliği artırmaktır. Söz konusu Kanun bu maksatla; yöneticilere olağanüstü yetkiler vererek, müdahale faaliyetlerini yönetmeleri için, bütün kamu ve özel kaynakların tek otoritesi haline getirmiştir. Bu kanunun çıkmasında sonra doğal afetlerle ilgili hizmetler Türkiye Emlak Bankasıyla, Toprak İskân Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmeye başlanmıştır (Keleş, 2004: 656).

Cumhuriyet döneminde çıkarılan, kısmî çözümler üreten kanunları kapsayan, doğal afet zararlarının azaltılabilmesi için, afet olmadan önce, afet olduğunda ve afet olduktan sonra yapılması gereken çalışmaları açıklayan 7269 sayılı Kanunun (Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak

Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun) en önemli özelliği, genel bütçeden ayrılan kaynağın dışında “Afetler Fonunun oluşturulmasıdır.

Bu Kanun çıkana kadar bir afet meydana geldiğinde, genel bütçeden “fevkalade tahsisat” (olağanüstü ödenek) adı altında ek ödenekler ve her afet olayı için ayrı bir yardım kanunun çıkarılması söz konusu olmuştur.

Bu Kanun (7269)’un diğer bir önemli özelliği ise; depremler ve seller dışında kalan heyelan, kaya düşmeleri, çığ düşmeleri, yangın ve fırtına gibi tüm doğal afetleri de kapsamı içerisine almasıdır.

Ayrıca gelecekte olması muhtemel afet kavramını getirerek, afetler olmadan önce, can ve mal güvenliği açısından, gelecekte afete uğrayabilecek yerleşimleri de kapsamı içerisine almış olması da diğer bir önemli özelliğidir.

Çıkarıldığı tarihte, en çağdaş ve kapsamlı afet kanunlarından biri olarak değerlendirilen bu kanun, ülkemizde 1960–1967 yılları arasında çok yoğun olarak yaşanan depremler, su baskınları ve heyelanlardan elde edilen deneyimlerin ve yeni ihtiyaçların ışığı altında, 1968 yılında 1051 sayılı kanunla (Umumi Hayata Müessir Âfetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair 15 Mayıs 1959 Gün ve 7269 Sayılı Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında Kanun) önemli oranda değiştirilmiş ve kanuna yedi madde eklenmiştir.

Yapılan bu değişiklik ve eklemeler, tamamen hizmetin daha hızlı ve etkili yapılarak afetlerden etkilenen vatandaşlara daha geniş yardımlar yapılmasını hedeflemiştir (Ergünay, 1998: 7).

1968–1971 yılları arasında sırası ile, 1968 yılında Amasra - Bartın, 1969 yılında Demirci ve Alaşehir, 1970 yılında Gediz, 1971 yılında 15 gün ara ile Burdur ve Bingöl depremlerinin meydana gelmesi ve bu depremler

nedeniyle 27 bin yapının yıkılması veya ağır hasar görmesi üzerine Afetler Fonunun tüm bu depremleri altından kalkmasının mümkün olmadığı görülmüştür. Afetler Fonunun gelir kaynaklarının yeterli olmaması nedeniyle yeni gelir kaynakları arayışı içerisine gidilmiştir.

Bu kapsamda 1972 yılında 1571 sayılı "Bazı Tekel Maddeleri Fiyatlarına Yapılan Zamlardan Elde Edilen Hasılatın T.C. Merkez Bankası'nda Açılacak Bir Deprem Fonu Hesabında Toplanmasına Dair Kanun" çıkarılmış, ayrıca deprem afetlerinin zararlarını karşılamak üzere sadece depremlere yönelik ayrı bir deprem fonu oluşturulmuştur.

Başlangıçta önemli bir gelir kaynağı olan Deprem Fonu ile büyük çaplı depremlerin olumsuz etkileri önemli ölçüde giderilmeye çalışılmış; ancak gelir kaynağı kalemlerdeki sınırlı olan bu zamların, zaman içerisinde sabit kalması ve inşaat maliyetlerinin de devamlı artmasından dolayı 1990'lı yıllarda önemini yitirmiştir (Şengün, 2007: 88).

7269 sayılı Afetler Kanunu zaman içerisinde ortaya çıkan gereksinimler ve yeni gelir kaynakları aranması bazı kanunlarla giderilmeye çalışılmıştır. Örneğin;

- 1981 yılında 2479 Sayılı ve 7269 Sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun,

- 1985 yılında 3177 Sayılı ve 15.5.1959 Tarih ve 7269 Sayılı Umumî Hayata Müessir Âfetler Dolayısı ile Alınacak Tedbirler ile Yapılacak Yardımlara Dair Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna 4 Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun,

- 1995 yılında 4133 Sayılı ve 23.7.1995 Tarih ve 4123 Sayılı Tabiî Afet Nedeniyle Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesine Dair Kanun ile 15.5.1959 Tarih ve 7269 Sayılı Umumî Hayata

Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanunlara Ek Maddeler Eklenmesine Dair Kanun,

- 2003 yılında 4684 Sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla bazı maddeleri değiştirilmiş veya bazı maddeler eklenmiştir.

1992 yılında Erzincan'da meydana gelen deprem önemli hasarlara yol açmıştır. Bu depremin yalnızca fiziksel kayıplara değil; göç, işsizlik, üretim kaybı, gibi sosyal ve ekonomik kayıplara yol açması ve halen yürürlükte olan 7269 sayılı Afetler Kanunu'nun, sosyal ve ekonomik kayıpları azaltmaya olanak vermemesi üzerine, 28 Ağustos 1992 tarihinde 3838 sayılı Erzincan, Gümüşhane ve Tunceli İllerinde Vuku Bulan Deprem Afeti İle Şırnak ve Çukurca'da Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesi Hakkında Kanun çıkarılmıştır.

Afetler Kanunu'nun zaman içerisinde eksik kalmış olan yönlerini tamamlayan 3838 sayılı Kanun'la, Erzincan Depreminin neden olduğu yıkımın etkileri büyük oranda giderilmiş, depreme karşı güvenliğin artırılması amacıyla ilk kez deprem sonrasında yepyeni bir Erzincan inşa edilmiştir.

Yalnızca Erzincan Depreminden etkilenen bölgeleri kapsayan bu kanundan (3838 sayılı Erzincan, Gümüşhane ve Tunceli İllerinde Vuku Bulan Deprem Afeti İle Şırnak ve Çukurca'da Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesi Hakkında Kanun) sonra, meydana gelen afetlerden etkilenen diğer bölgeler içinde benzer bir kanun hazırlanması gereksinimi ortaya çıkmıştır.

Bu maksatla 23 Temmuz 1995 tarihinde 4123 sayılı Tabii Afet Nedeniyle Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesine Dair Kanun çıkarılmıştır. 4123 sayılı Kanununda eksiklikleri görülerek 01 Ekim 1995 tarihinde meydana gelen Dinar depreminden sonra,

16 Kasım 1995 tarih ve 4133 sayılı Kanun'la (4133 Sayılı ve 23.7.1995 Tarih ve 4123 Sayılı Tabiî Afet Nedeniyle Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesine Dair Kanun ile 15.5.1959 Tarih ve 7269 Sayılı Umumî Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanunlara Ek Maddeler Eklenmesine Dair Kanun) değiştirilmiş ve yeni bazı maddeler eklenmiştir.

1980'li yıllar, planlama kurumunda yapısal dönüşümlerin yaşandığı yıllar olmuştur. Her bir belediye için ayrı ayrı Resmi Gazete'de yayımlanan imar yönetmeliklerinin sıklıkları bu yıllarda dikkati çekmektedir.

Ayrıca bu yıllarda sık görülen hususlardan biri de, Türkiye'nin değişik yörelerinde afet bölgelerinin ilan edilmesi ve afete maruz kalan ailelerin yeni yerleşim alanlarına yerleştirilmelerine ilişkin Bakanlar Kurulu Kararlarıdır.

Afete maruz kalan ailelerin yeni yerleşim alanları, çoğunlukla mevcut Hazine arazilerinin bulunduğu bölgelerden seçilmesi de ayrıca dikkati çeken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.1.4. 1999 Yılı Sonrası Dönem

Marmara Depremi (1999), Türkiye'nin son yüzyıl içerisinde yaşadığı en önemli doğal afetlerden birisi olmuştur. Bu afeti diğer afetlerden ayıran en önemli özellik, çok geniş bir alanı etkileyen yapısı ve ortaya çıkardığı sonuçlarının büyük olmasıdır.

Bu deprem nüfusun ve sanayi alanlarının en yoğun olduğu İstanbul, Kocaeli, Yalova ve Düzce bölgelerini ve bunlara komşu illeri etkisi altına almıştır. Tüm bu nedenlerle, mevcut afet yönetimi yapısı yetersiz kalmıştır. Depremin meydana getirdiği olumsuzlukları gidermek ve normal hayata dönüşü en kısa sürede sağlamak maksadıyla, afet ile ilgili mevzuatta

(Kanunlar, Kanun Hükmünde Kararnameler ve Yönetmelikler) önemli değişiklik ve yenilikler gerçekleştirilmiştir.

Marmara Depreminin hemen sonrasında; deprem bölgesindeki hasar ve tahribatın giderilmesi, bölgede normal hayata dönülmesi ve bölge ekonomisinin düzeltilmesi, diğer yandan da daha uzun vadeli ve ülke çapında geçerli önlemler alınması ve diğer gereken yasal önlemlerin alınabilmesi amacıyla 27.08.1999 tarih ve 4452 sayılı “Doğal Afetlere Karşı Alınacak Önlemler ve Doğal Afetler Nedeniyle Doğan Zararların Giderilmesi İçin Yapılacak Düzenlemeler Hakkında Yetki Kanunu” çıkartılmıştır.

Söz konusu Yetki Kanunu’nun 3. (f) maddesinde de, Doğal afet bölgelerinde, afetten kaynaklanan hukuki ihtilafların çözümüne dair işlemlerin hızlandırılması ile ilgili Bakanlar Kurulu’na Kanun Hükmünde Kararname çıkarma yetkisi verilmiştir. Bu yetkiye dayanarak çok sayıda mevzuat değişikliğine gidilmiştir.

17 Ağustos 1999-Temmuz 2000 tarihlerini kapsayan dönem içerisinde, 38 kanun ve kanun hükmünde kararname, 28 kararname, 6 yönetmelik, 17 tebliğ ve 9 genelge yürürlüğe konmuştur.

Yapılan mevzuat düzenlemeleri incelendiğinde, bunların büyük bir bölümünün çıkarılış maksadının afetlerin sonuçlarına yönelik düzenleyici önlemler olduğu görölmektedir (Göktürk ve Yılmaz, 2001:10-11).

Afetleri önleyici tedbirler kapsamında Başbakanlık bünyesinde Türkiye Acil Durum Yönetimi Başkanlığı kurulmuştur. Başkanlık daha sonra 600 Sayılı KHK ile Genel Müdürlük seviyesine çıkarılmıştır.

Yeni çıkarılan il özel idareleri kanununa, belediyeler kanununa ve birlikler kanununa, ilk yardım ve kurtarma ekipleri görevlendirebilecek, çadır kentler kurabilecek, geçici konutlar yaptırabilecek, bu amaçla mühendislik ve danışmanlık hizmetleri satın alabilecek şekilde ek düzenlemeler getirilmiştir.

Marmara depremi sonrası yapılan önemli değişiklikler kapsamında;

- Yapı denetimi hakkında KHK,
- Afet İnşaat Genel Koordinatörlüğü,
- Afet Bölge Koordinatörlüğü,
- Doğal Afet Sigortaları Kurumu,
- Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü,
- Ulusal Deprem Konseyi,
- Zorunlu Deprem Sigortası Kurumu,
- Yapı denetiminde mali sorumluluk sigortası sistemi,
- Sivil savunma arama ve kurtarma birliklerinin yaygınlaştırılması,
- Kızılay'ın yeniden yapılandırılması,
- İller arası yardımlaşma sistemi gibi çalışmalar gerçekleştirilmiştir

1999 yılı Marmara depremlerinde zarar görmüş bulunan vatandaşlarımızın sorunlarına çözüm bulunması, depremin olumsuz sonuçlarının giderilmesi ve bölgede yaşama bir an önce geçilebilmesi amacıyla pek çok mevzuat düzenlemesi yapılmıştır.

1999 yılı Marmara depreminden 2010 yılına kadar geçen süre içerisinde, deprem zararlarının azaltılabilmesi amacıyla önemli Kanun, Kanun Hükmünde Kararname ve Yönetmelikler çıkarılmıştır.

2.2. ANAYASA HÜKÜMLERİ

Doğal afet mevzuatı hususunda; 1921 tarih ve 85 sayılı 1921 Anayasası ile 1924 tarih ve 491 sayılı 1924 Anayasası hükümleri çerçevesinde konuyu ilgilendiren açık bir hüküm bulunmamaktadır (Gözübüyük, 1995:3-80).

1961 Anayasası'nda doğal afet mevzuatını ilgilendirdiği değerlendirilen açık bir hüküm bulunmamakla birlikte 123. maddesinde ise "*Olağanüstü*

hallerde vatandaşlar için konulabilecek para, mal ve çalışma yükümleri ile bu hallerin ilanı, yürütülmesi ve kaldırılması ile ilgili usuller kanunla düzenlenir” hükmü yer almaktadır

09 Kasım 1982 tarih ve 2709 sayılı 1982 Anayasası'nın 119.ve 120. maddeleri olağanüstü hal durumunu, 122. maddesi sıkıyönetim durumunu düzenlemiştir. Doğal Afet mevzuatını ilgilendirdiği değerlendirilen 1982 Anayasası'nın 119. maddesinde ilk defa doğrudan “*tabii afet*” tabiri kullanılmıştır. 1982 Anayasası'nın:

- 119. maddesine göre; “Tabii afet, tehlikeli salgın hastalıklar veya ağır ekonomik bunalım hallerinde, cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan bakanlar kurulu, yurdun bir veya birden fazla bölgesinde veya bütününde süresi altı ayı geçmemek üzere olağanüstü hal ilan edebilir.”

- 120. Maddesine göre: “Anayasa ile kurulan hür demokrasi düzenini veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerine ait ciddi belirtilerin ortaya çıkması veya şiddet olayları sebebiyle kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması hallerinde, Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan bakanlar kurulu, yurdun bir veya birden fazla bölgesinde veya bütününde, süresi altı ayı geçmemek üzere olağanüstü hal ilan edebilir.”

- 122. Maddesine göre; “Anayasa'nın tanıdığı hür demokrasi düzenini veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelen ve olağanüstü hal ilanını gerektiren hallerden daha vahim şiddet hareketlerinin yaygınlaşması veya savaş hali, savaşı gerektirecek bir durumun baş göstermesi, ayaklanma olması veya vatan veya cumhuriyete karşı kuvvetli ve eylemli bir kalkışmanın veya ülkenin ve milletin bölünmezliğini içten veya dıştan tehlikeye düşüren şiddet hareketlerinin yaygınlaşması sebepleriyle sıkıyönetim ilan edilebilir” (RG; 09.11.1982 gün ve 17863 mükerrer sayı) hükümleri yer almaktadır.

2.3. KANUNLAR

Doğal afet mevzuatı içerisinde kanunlar incelenirken iki durum halinde ele alınmıştır.

Bu durumlardan birincisi, doğal afetleri dorudan ilgilendiren kanunlar, ikincisi, başka konulara yönelik kanunlar içerisinde afet ile ilgili düzenlemeler de bulunan kanunlar olarak incelenmiştir.

Doğal afetleri doğrudan ilgilendiren kanunlar daha geniş olarak ele alınmış dolaylı olarak düzenlemelerde bulunanların ise sadece isimleri belirtilmiştir.

1924 tarihli ve 442 sayılı Köy Kanunu:

1924 yılında kırsal bölgelere köy tüzel kişiliğini getiren ve yönetim esaslarını ortaya koyan, günümüze kadar bazı değişikliklerle yürürlükte kalan 442 sayılı "Köy Kanunu" çıkarılmıştır.

1925 tarihli ve 642 sayılı Ebniye Kanunu'nun 20-25'nci Maddelerini Değiştiren Kanun:

1882 tarihinde çıkarılan Ebniye Kanunu'nun 20-25. Maddelerini Değiştiren 642 sayılı kanun kısmen de olsa imar mevzuatına, yangın sahalarının haritasının belediyelerce yapılması zorunluluğunu getirmiştir. Sonraki yıllarda kanun, 6785 sayılı İmar Kanunu ile yürürlükten kaldırılmıştır.

1928 tarihli ve 1351 sayılı Ankara Şehri İmar Müdüriyeti Teşkilat ve Vazifelerine Dair Olan Kanun:

Bu kanun ile Türkiye'de ilk şehircilik ve şehir düzenleme faaliyetleri, Atatürk'ün direktifleri 1928 yılında çıkarılan bu kanun ile başlamıştır.

Başkent Ankara'nın imar planı; bu kanuna dayanılarak açılan bir yarışma ile Prof. Jansen'e Ankara İmar Planını hazırlama vazifesi verilmiştir (Resmi Gazete, Sayı:20776, s.33).

1929 tarihli ve 1904 sayılı Kanun:

Bu kanun ile Ankara Şehri İmar bölgesi içinde, yapılacak tüm inşaatın harita, plan ve program uygunluğunun İmar Müdürlüğünce onayı esası getirilmiştir.

1930 tarihli ve 1580 Sayılı Belediye Kanunu:

Belediye Kanunu ile bütün belediyelere, imar planı hazırlatma zorunluluğu getirilmiş ve kent çevresi bu plan ile belediyenin kontrolüne verilerek ihtiyaç sahipleri için konut inşa ettirmek görevi de verilmiştir.

1930 tarihli ve 1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanunu:

Umumi Hıfzısıhha Kanunu ile belediyelerin imar görevlerine ilişkin bazı hükümler getirilmiştir.

1933 tarihli ve 2290 sayılı "Belediye Yapı ve Yolları Kanunu:

Bu Kanun ile de 1882 yılından beri uygulanmakta olan Ebniye Nizamnamesi 4-5 maddesi dışında tamamen değiştirilmiştir. Ayrıca;

- Şehirlerin imar planlarının hazırlanması,
- Yeni yapılacak yapılar ve yollar, ruhsat alınması, fenni mesuliyet, yapı denetimi konularına yeni esaslar getirilmiştir.

Daha sonraki dönemlerde çıkarılan imar kanunlarının temelini oluşturan bu Kanunda, doğal afet zararlarının azaltılması konularında doğrudan hükümler bulunmasa da, yerleşme ve yapılaşmalara yeni esaslar

getirdiği için, dolaylı olarak doğal afet zararlarının azaltılması çalışmalarına katkıda bulunduğu ifade edilebilir.

1935 tarihli ve 2763 sayılı Belediye Kanununa Ek Kanun:

Bu Kanunun 1. maddesiyle; belediyeler, nüfuslarına göre sınıflandırılmış ve belediye kanununun uygulandığı ve nüfusu on binden fazla olan yerlerin harita ve gelecek imar planlarını, içme sularını, spor alanlarını, kanalizasyon işlerini yaptırmaya İçişleri Bakanlığı yetkili kılınmıştır.

1939 tarihli ve 3611 Sayılı Nafia Vekaleti Teşkilat ve Vazifelerine Dair olan Kanun :

1933 yılında yürürlüğe giren "Belediye Yapı ve Yolları Kanunu"nun altı yıllık uygulanmasında görülen aksaklıkları gidermek, meydana gelen doğal afetlerle ilgili Kızılay, İçişleri Bakanlığı vb. gibi teknik olmayan kuruluşlar eliyle yürütülen yardım çalışmalarını bir esasa bağlamak üzere 1939 yılında 3611 sayılı Kanunla "Bayındırlık Bakanlığı Kuruluş Kanunu" değiştirilmiş ve yukarıda belirtilen görevler "Yapı ve İmar İşleri Reisliği" adı altında yeniden düzenlenen birime verilmiştir.

Ayrıca 3611 sayılı "Nafia Vekaleti Teşkilat ve Vazifelerine Dair olan Kanun" ile İçişleri Bakanlığı'nın birçok yetkileri kaldırılmakla birlikte, kent ve kasabaların güncel durum ve topografik haritaların yapılması süresinin tayini ve belediyelerce uzmanlara yaptırılacak güncel durum haritalarının ve imar planlarının incelenmesi ve onay işlerinin Bayındırlık Bakanlığı'nın görevlerinden olduğu belirtilmiştir.

1940 tarihli ve 3773 Sayılı Erzincan Yersarsıntısından Müteessir Olan Mıntikalarda Zarar Görenlere Yapılacak Yardımlar Hakkında Kanun:

26.12.1939 tarihinde meydana gelen Erzincan depreminde 32.962 kişi hayatını kaybetmesi ve 116.720 yapının yıkılması üzerine, bazı yasal

düzenlemeler yapma ihtiyacı duyulmuş ve ilk kez 17.01.1940 tarihinde 3773 sayılı Erzincan'da ve Erzincan Depreminden Müessir olan Mıntıklarda Zarar Görenlere Yapılacak Yardımlar Hakkında Kanun çıkarılmıştır.

Bu Kanunla, depremden etkilenen bölgelerdeki vergi mükelleflerinin tüm vergi borçları silinmiş, memur ve diğer çalışanlara üç maaş tutarında avans verilmesi öngörülmüş ve evleri yıkılan veya kullanılamayacak hale gelen kişilere, ücretsiz arsa verilmesi ve yapı malzemesi yardımı yapılmasına ilişkin esaslar kabul edilmiştir.

1940 tarihli ve 3893 Sayılı Erzincan'a ve Erzincan Yer Sarsıntısından Müteessir Olan Mıntıkaya Yardım İçin Yapılan ve Yapılacak Her Nevi Nakliyattan Alınacak Ücretlere Dair Kanun:

Bu kanun ile bölgeye yapılacak taşımalarda ücret indirimi getirilmiş, yurt dışından bölge için gönderilen yardım malzemelerine gümrük vergisi ve diğer harçlar kaldırılmıştır.

1940 tarihli ve 3980 Sayılı Yeniden Kurulacak Erzincan Şehir Yerinin İstimlâkine Dair Kanun:

Bu kanun ile Erzincan'ın yeni yerleşimi konusunda Belediyeye istimlâk yetkisi verilmiştir.

1941 tarihli ve 4000 Sayılı Erzincan'da ve Erzincan Yersarsıntısından Müteessir Olan Mıntıkada Zarar Görenlere Yapılacak Yardım Hakkındaki Kanunun 5. Maddesine Bir Fıkra İlâvesine ve Bu Kanuna Yeniden Bazı Hükümler Eklenmesine Dair Kanun.

1943 tarihli ve 4373 Sayılı Taşkın Sulara ve Su Baskınlarına Karşı Koruma Kanunu:

1935-1943 yıllarında ülkemizin birçok yöresinde yoğun su baskınlarının yaşanması üzerine çıkarılan bu Kanun Cumhuriyet döneminde, doğal afet zararlarının azaltılmasına yönelik ilk kanundur.

Bu Kanunla ilk kez, su baskınlarına karşı, afetler olmadan önce alınacak önlemler belirlenmiş ve afet sırasında yapılacak çalışmalara yeni esaslar getirilmiştir.

1943 tarihli ve 4386 Sayılı Tokat, Çorum ve Balıkesir Vilâyetlerindeki Yersarsıntısından Müteessir Olan Mıntılalarda Zarar Görenlere Yapılacak Yardım Hakkında Kanun:

Bu Kanun ile yapılacak yardımlara yönelik düzenlemeler getirilmiştir.

1945 tarihli ve 4759 sayılı İller Bankası Kanunu:

1933 tarih ve 2301 sayılı "Belediyeler Bankası Kanunu" ile kurulan Belediyeler Bankası, bu Kanunla İller Bankası adını almıştır.

İl özel idareleriyle belediye ve köy idarelerinin ve bu idarelerin kuracakları birliklerle adı geçen idarelere bağlı, tüzel kişiliği haiz olan veya olmayan ve katma bütçeli idare ve kurumların imar işleriyle ilgili konularla uğraşmak ve bütün işlemlerinde özel hukuk hükümleriyle bu kanuna bağlı olmak üzere İller Bankası ismiyle bir banka kurulması amaçlanmıştır.

İller Bankası, belediyelere kentsel, sosyal ve teknik altyapı uygulamalarında parasal ve teknik kaynak sağlamakla yükümlü kılınmıştır.

1944 tarihli ve 4623 Sayılı Yer Sarsıntılarından Evvel ve Sonra Alınacak Tedbirler Hakkında Kanun:

1939-1944 yılları arasında, 1939 Erzincan depreminden sonra, yedi ay gibi kısa aralıklarla meydana gelen Niksar-Erbaa, Adapazarı-Hendek, Tosya-Ladik ve Bolu-Gerede depremlerinde; 43.319 kişi hayatını kaybetmiş, 75.000 kişi yaralanmış ve 200.000 civarında yapı yıkılmış veya kullanılamaz hale gelmiştir (Uzunçibuk, 2005: 213).

Meydana gelen çok büyük can ve mal kayıpları üzerine yalnızca yıkılan konutun yerine yeni konut yaparak çözülemeyeceği ve zararlarının

azaltılması için bazı çalışmalar yapılmasının da gerektiği tespit edilmiştir. Bunun sonucunda, 1944 tarihli ve 4623 sayılı "Yer Sarsıntılarından Evvel ve Sonra Alınacak Tedbirler Hakkında Kanun" çıkarılmıştır.

Bu Kanun ile;

- Ülkenin deprem tehlikesi ile karşı karşıya kalacak bölgelerin tespiti,
- Tespit edilen bu bölgelerde yapılacak yapılar için özel yaptırımların yönetmelikle zorunlu hale getirilmesi,
- Acil durumlarda uygulanmak üzere il ve ilçelerde "yardım ve kurtarma programları"nın önceden hazırlanmış olarak bulundurulması,
- Belediyelerin jeolojik etütler yapılmadan yeni gelişme alanlarına izin vermemesi,
- Depremler sırasında yapılacak işlemler konusunda, yönetici ve halkın görev ve sorumluluklarının belirli esaslara bağlanması gibi önlemler zorunlu hale getirilmiştir. Kısaca bu Kanun, deprem afetinin zarar azaltma, hazırlıklı olma ve acil iyileştirme faaliyetlerini içermektedir.

Yine bu Kanun gereğince, Bayındırlık Bakanlığı, üniversitelerle işbirliği yaparak, 1945 yılında Türkiye'nin ilk "Deprem Bölgeleri Haritası" ile "Türkiye Yer Sarsıntısı Bölgeleri Yapı Yönetmeliği", bugünkü adıyla "Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik" hazırlanmış ve uygulanması zorunlu hale getirilmiştir

1948 tarihli ve 5243 Sayılı Erzincan'da Yapılacak Meskenler Hakkında Kanun:

Bu Kanun ile belediyelere ucuz bedelle arsa sağlamak ve bu arsaların belirlenecek koşullarla kişilere dağıtmak yetkisi verilmiştir.

1950 tarihli ve 5663 Sayılı Eskişehir'de Sel Baskınından Zarar Görenler İçin Yaptırılacak Meskenler Hakkında Kanun:

Bu Kanun ile yapılacak yardımlara yönelik düzenlemeler belirlenmiştir.

1953 tarihli ve 6188 Sayılı Bina Yapımını Teşvik ve İzinsiz Yapılan Binalar hakkında Kanun:

Bu Kanun ile belediyelere toplu, ucuz ve basit konutlar inşa etmek ve gecekondlu sahiplerine dağıtarak, izinsiz yapıları tasfiye yetkisi verilmiştir. Ayrıca, 1953 yılında Bayındırlık Bakanlığı Yapı ve İmar İşleri Reisliği bünyesinde bir Deprem Bürosu kurulmuş, 1955 yılında bu büro DE-SE-YA (Deprem-Seylap-Yangın) Şubesi haline getirilmiş ve doğal afet zararlarının azaltılması çalışmaları bu şube tarafından yürütülmeye başlanmıştır.

1953 tarihli ve 6200 Sayılı Devlet Su İşleri Umum Müdürlüğü Teşkilât ve Vazifeleri Hakkında Kanun Kanun:

Bayındırlık Bakanlığının "Su İşleri Reisliği" bu Kanunla, yerüstü ve yer altı sularının zararlarını önlemek ve bunlardan çeşitli yönlerden yararlanmak amacıyla, Bayındırlık Bakanlığına bağlı tüzel kişiliği olan, katma bütçeli Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü haline getirilmiştir.

1956 tarihli ve 6746 Sayılı Aydın, Balıkesir, Bilecik, Edirne, Eskişehir, Kırklareli, Konya ve Denizli Vilâyetlerinde 1955 1956 Yılında Tabiî Âfetlerden Zarar Görenlere Yapılacak Yardım Hakkında Kanun:

Bu Kanun doğal afetlerden etkilenen kesimlere, iskân yardımları yapılmaya devam edilmiş ayrıca yapılacak yardımlara yönelik düzenlemeler belirlenmiştir.

1956 tarihli ve 6785 Sayılı İmar Kanunu:

1950'li yıllardan itibaren artan sanayileşme, göç ve şehirleşme hareketleri, şehirlerimizde olumsuz gelişmelere yol açmış ve 1933 yılında

Çıkarılmış olan "Belediye Yapı ve Yollar Kanunu" yerleşme ve yapılaşmaların denetimi açısından yetersiz kaldığı görülmüştür.

Bunun üzerine, 1956 yılında, 6785 sayılı İmar Kanunu ıkarılmıştır. Bu kanunla, yerleşme yerlerinin belirlenmesi sırasında, doğal afet tehlikesinin ortaya çıkarılması ve fenni mesuliyet sistemi ile yapı denetimi sağlanması konularına değinilmiştir.

Bu kanunun ile imar, konut ve afet politikalarının, görevlerinin yoğunluğu nedeniyle Bayındırlık Bakanlığı tarafından etkili bir şekilde yürütülemeyeceği görüşü ağırlık kazanmış ve bu görevleri üstlenmek üzere "İmar ve İskan Bakanlığı"nın kuruluş hazırlıklarına başlanmıştır.

1958 tarihli ve 7116 sayılı İmar ve İskan Vekaleti Kuruluş ve Vazifeleri Hakkındaki Kanun:

Bu Kanun ile, yurdun bölge, kent, kasaba ve köylerin planlaması, konut politikası, yapı malzemesi konuları ile ilgilenmek, bölge planları konusunda ilgili kuruluşlarla ortaklaşa etütler yapmak, iç yerleştirme, göçmen yerleştirmesi ve afetlerden önce ve sonraki gerekli önlemleri almak amacıyla yeni bir bakanlık olarak İmar ve İskan Bakanlığı kurulmuştur.

1956 tarihli ve 6830 sayılı İstimlâk Kanunu:

Kamunun arsa edinme biçimlerini yönlendirmek maksatlı çıkarılmıştır. kamu adına hükmi şahısları ile müesseseleri tarafından genel menfaatler için lüzumlu işlere tahsis edilmek üzere hususi şahıslara ait gayrimenkullerin ve kaynakların istimlâki ile hususi şahıslar lehine mahsus kanunlarına dayandırılarak yapılacak istimlâkler bu kanun hükümlerine tabi tutulmuştur.

1958 tarihli ve 7126 Sayılı Sivil Müdafaa Kanunu :

Bu kanun kapsamına doğal afetler sırasında yapılması gereken kurtarma ve ilkyardım çalışmaları dahil edilmiştir.

Bu Kanun kapsamında düşman saldırıları, doğal afetler ve büyük çaplı yangınlarla mücadele gibi acil durum halleri yer almakta ve İçişleri Bakanlığı bu konuları yürütmek üzere görevlendirilmiştir.

Belirtilen acil durumlara bağlı olarak sivil savunmayla ilgili teşkilatlanma, görev ve sorumlulukların tanımlanması konusunda hükümleri içermektedir.

Kanunun amacı, düşman taarruzlarında, tabii afetlerde ve büyük yangınlarda halkın can ve mal kaybının en aza indirilmesi, önemli tesislerin korunması ve faaliyetlerinin sürdürülmesi ve cephe gerisi moralin muhafazası için alınacak her türlü silahsız, koruyucu ve kurtarıcı faaliyetler anlamına gelen sivil savunmayla ilgili teşkilat, yetki ve sorumlulukları belirlemektir.

Bu isimle kurulmuş olan genel müdürlüğün bünyesinde afetlerde arama ve kurtarma faaliyetinden sorumlu olan birimler bulunmaktadır.

1959 tarihli ve 7269 Sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun:

Bu Kanun; değişikliklere ve eklemelere rağmen Türkiye'deki afetlere müdahale, afet planlaması ve yönetimi konularında yasal temeli oluşturmaktadır. Kanun'un esas amacı devletin idari yapısının afet yönetiminde zamanında ve etkin bir şekilde davranmasını sağlamak, ve böylelikle can ve mal kayıplarının azaltılması ve rehabilitasyon çalışmalarını etkin bir şekilde yürütmesidir.

Bu amaç için kanun; il ve ilçe yönetimlerine olağanüstü yetkiler vererek, onları müdahale faaliyetlerini yönetmeleri için bütün kaynakların (kamu, özel ve hatta askeri kaynaklar) tek otoritesi haline getirmiştir.

Bu Kanunun en önemli özelliği, o güne kadar her afet sonrasında Genel Bütçeden "Fevkalade Tahsisat" adı altında ek ödenek ve ayrı kanun

çıkarılmasını önlemiş olması ve bu amaç için 33. maddesi ile Genel Bütçe dışında bir "Afetler Fonu" oluşturulmasıdır.

Kanunun diğer bir önemli özelliği de, depremler ve su baskınları dışında kalan heyelan, kaya ve çığ düşmesi, yangın, fırtına vb. tüm doğal afetleri de kapsamı içerisine alması ve olası afet kavramı getirerek, bu afetler olmadan önce, can ve mal güvenliği açısından, gelecekte afete maruz kalabilecek yerleşim yerlerini de kapsamasıdır.

1966 tarihli ve 775 sayılı Gecekondu Kanunu:

Bu kanun gecekondu ve kaçak yapı sorununu çözmek amacıyla yürürlüğe girmiştir. Bu Kanun kamu arazilerine ilişkin o dönem belirlediği politikalar ve gecekondu olgusunu kapsamlı bir şekilde ele alması nedeniyle kentleşme sorunlarının çözümünde önemli bir araç konumundadır.

1968 tarihli ve 1051 Sayılı ve Umumi Hayata Müessir Âfetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair 15.5.1959 Gün ve 7269 Sayılı Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında Kanun:

7269 sayılı Kanun, 1960-1967 yılları arasında çok yoğun olarak yaşanan depremler, su baskınları ve heyelanlardan elde edilen deneyimler ve yeni gereksinimler çerçevesinde, 1051 sayılı kanunla önemli oranda değiştirilmiş ve Kanuna yeni 7 madde eklenmiştir.

Yapılan bu değişiklik ve ilavelerle, hizmet daha hızlı ve etkili hale getirilmiş ve afetlerden etkilenen vatandaşlara daha geniş yardımlar yapılmasına olanak sağlanmıştır.

1972 tarihli ve 1571 Sayılı Bazı Tekel Maddeleri Fiyatlarına Yapılan Zamlardan Elde Edilen Hasılatın T.C. Merkez Bankasında Açılacak Bir Deprem Fonu Hesabında Toplanmasına Dair Kanun:

1968-1971 yılları arasında, 1968 yılında Amasra-Bartın, 1969 yılında Demirci ve Alaşehir, 1970 yılında Gediz, 1971 yılında Burdur ve Bingöl depremlerinin meydana gelmesi ve bu depremlerde 27.000 yapının yıkılması üzerine, gelirleri açısından yetersiz hale gelen Afetler Fonu'na yeni gelir imkanları aranmış ve 1972 yılında 1571 sayılı "Bazı Tekel Maddeleri Fiyatlarına Yapılan Zamlardan Elde Edilen Hasılatın T.C. Merkez Bankası'nda Açılacak Bir Deprem Fonu Hesabında Toplanmasına Dair Kanun" çıkarılmıştır.

Bu Kanun ile deprem afetlerinin zararlarını karşılamak üzere ayrı bir deprem fonu oluşturulmuştur.

1977 tarihli ve 2090 Sayılı Tabi Afetlerden Zarar Gören Çiftçilere Yapılacak Yardımlar Hakkında Kanun:

Bu Kanunun amacı; yangın, yersarsıntısı, yer kayması, fırtına, taşkın, sel, don, dolu, kuraklık, haşere ve hastalık gibi afetlerden zarar gören çiftçilere yapılacak yardımları hükme bağlamıştır.

1981 tarihli ve 2487 sayılı Toplu Konut Kanunu:

Bu kanun ile organize sanayi bölgesi, liman ve benzeri tesislerin yakın çevresinde, tarım dışı alanlarda toplu konut alanları ilan edilecektir. Toplu konut alanı ilan edilen alanlardaki Hazine arazileri hiçbir bedel alınmaksızın toplu konut yapımı için tahsis edilmesi ve özel mülk arazilerinin kamulaştırılabilmesi öngörülmüştür.

1981 tarihli ve 2561 sayılı Büyük Şehirlerin Yakın Çerçevesindeki Yerleşim Yerlerinin Anabelediyelere Bağlanmaları Hakkında Kanun:

Kanunun amacı, enerji, içme ve kullanma suyu, kanalizasyon, ulaşım, toplu taşıma ve imar gibi temel belediye hizmetlerinin bir birleriyle uyumlu ve bütünleştirici bir planlama içinde yeterli ölçüde ve verimli bir biçimde yerine getirilmesini sağlamaktır.

1982 tarihli ve 2805 sayılı İmar Affı Kanunu:

Bu Kanunun amacı; yürürlüğe giriş tarihinden önce imar ve gecekondu mevzuatına aykırı olarak inşa edilmiş ve inşa halindeki bütün yapılar hakkında uygulanacak işlemleri düzenlemek ve bu işlemlere ilişkin başvuru, tespit, değerlendirme, uygulama ve duyuru esaslarını ve ilgili diğer hususları belirlemektir.

2690 sayılı Türkiye Atom Enerjisi Kanunu:

Bu kanunun amacı, Türkiye'deki tüm nükleer enerji kullanımının ve nükleer madde dolaşımının planlanması ve denetlenmesi, radyasyon güvenliğinin sağlanması, nükleer tesislerin korunması ve nükleer tehlikelerin önlenmesi konularıyla görevli ve Başbakanlığa bağlı Türkiye Atom Enerjisi Kurumunun teşkilat ve görevlerinin belirlenmesi olarak tespit edilmiştir. Ülkemizdeki nükleer enerji kullanımının ve nükleer enerji dolaşımının planlanması, denetlenmesi ve nükleer enerji kullanımının güven altına alınması, tesislerin korunması ve tehlikelere karşı güvenlik önlemleri konusunda her türlü sorumluluk ve teşkilatlanma Başbakanlığa bağlı Türkiye Atom Enerjisi Kurumu tarafından yürütülmesi öngörülmüştür.

1983 tarihli ve 2935 Sayılı Olağanüstü Hal Kanunu:

Bu Kanunun Bakanlar Kurulu tarafından yürütülmesi öngörülmüştür. Bu kanun, tabii afet, tehlikeli salgın hastalıklar veya ağır ekonomik bunalım halleri, hür demokrasi düzenini veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketleri ile bunların belirtileri ortaya çıkması ile kamu düzeninin bozulması durumlarında olağanüstü hal ilan edilmesi ve bu gibi durumlarda uygulanması gereken hükümlerin belirlenmesi konusundaki görevleri içermektedir.

1984 tarihli ve 2985 sayılı Toplu Konut Kanunu

Bu Kanunun, konut ihtiyacının karşılanması, konut inşaatını yapanların tabi olacağı usul ve esasların düzenlenmesi, memleket şart ve malzemelerine uygun endüstriyel inşaat teknikleri ile araç ve gereçlerin geliştirilmesi ve Devletin yapacağı desteklemelerin bu Kanun hükümlerine tabi olmasını öngörmüştür.

1985 tarihli ve 3177 Sayılı ve 15.5.1959 Tarih ve 7269 Sayılı Umumî Hayata Müessir Âfetler Dolayısı ile Alınacak Tedbirler ile Yapılacak Yardımlara Dair Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna 4 Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun:

7269 sayılı Kanuna, zaman içerisinde ortaya çıkan ihtiyaçlar ve dolayısıyla yeni gelir kaynaklarına gereksinim duyulması nedeniyle, bazı maddeler eklenmiş veya bazı maddeleri değiştirilmiştir.

1992 tarihli ve 3838 Sayılı Erzincan, Gümüşhane ve Tunceli İllerinde Vuku Bulan Deprem Afeti ile Şırnak ve Çukurca'da Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesi Hakkında Kanun:

Bu Kanunun, Erzincan, Gümüşhane ve Tunceli Merkez ve ilçelerinde 1992 Mart ayında meydana gelen deprem nedeniyle afete maruz bölge ilan edilen yörelerde normal hayatın devamını saylayacak hizmetlerin yürütülmesi ve Şırnak ile Çukurca'da meydana gelen hasar ve tahribatın giderilmesi ve toplu göçün önlenmesine ilişkin usul ve esasları düzenlemek amacıyla çıkarılmıştır.

1995 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu:

Bu kanun yerleşme yerleri ile bu yerlerdeki yapılaşmaların; plan, fen, sağlık ve çevre şartlarına uygun teşekkülünü sağlamak amacıyla düzenlenmiştir.

1995 tarihli ve 4123 Sayılı Tabii Afet Nedeniyle Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesine Dair Kanun:

Bu Kanun, tabii afete maruz kalan yörelerde normal hayatın devamını sağlayacak hizmetlerin yürütülmesi, hasar ve tahribatın giderilmesi ile 2.2.1981 tarihli ve 2380 sayılı Kanuna göre kurulmuş fonlardan yapılacak yardıma ilişkin usul ve esasları düzenlemek amacıyla çıkarılmıştır.

1995 tarihli ve 4133 Sayılı ve 23.7.1995 Tarih ve 4123 Sayılı Tabii Afet Nedeniyle Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesine Dair Kanun ile 15.5.1959 Tarih ve 7269 Sayılı Umumî Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanunlara Ek Maddeler Eklenmesine Dair Kanun:

Dinar depreminden (1995) sonra, depremin yol açtığı sosyal ve ekonomik kayıpları gidermek maksadıyla çıkarılmıştır.

1997 tarihli ve 4264 Sayılı Bazı Yörelerde Meydana Gelen Tabii Afetlerden Zarar Görenlerin Gelir, Kurumlar ve Geçici Vergilerinin Terkini ile Kurumlar Vergisi Kanunun 7. Maddesine Bir Bent Eklenmesi ve 28.08.1992 Tarihli ve 3838 Sayılı Kanunun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun:

Bu kanunda diğerleri gibi deprem felaketine uğrayanların mağduriyetinin giderilmesine yönelik çıkarılmıştır.

1999 tarihli ve 4452 Sayılı ve Doğal Afetlere Karşı Alınacak Önlemler ve Doğal Afetler Nedeniyle Doğal Zararların Giderilmesi için Yapılacak Düzenlemeler Hakkında Yetki Kanunu:

1999 Marmara depremi sonrası, afetin olumsuz etkilerinin giderilmesi ve gerekli önlemlerin alınabilmesi amacıyla yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Bu Kanun, Bakanlar Kuruluna 3 ay süreyle Kanun Hükmünde Kararname çıkarma yetkisi vermiştir.

Bu kanun Hükümet'e; yeni yerleşim alanlarının kurulması, imar, ihale, müteahhitlik, müşavirlik hizmetleri ile kültür ve tabiat varlıklarını koruma, sivil savunma, mevcut fonların işleyişi ve gerektiğinde ilave fon kurulması, her türlü bağış ve yardımların etkin kullanımı, ekonomik konularda düzenleme, doğal afetler sonucunda doğacak zararların karşılanmasına yönelik bir sigorta sisteminin oluşturulması ve teşkilat kanunlarında yapılacak değişiklikler ile ilgili yasal düzenlemeler yapabilme yetkisini vermiştir.

1999 tarihli ve 4447sayılı Sosyal Güvenlik Reformuna İlişkin Kanun:

Depremde malul kalan sigortalı veya iştirakçiler ile ölen sigortalı veya iştirakçilerin hak sahiplerine, bir yıl prim veya kesenek ödemiş olmak ve sosyal güvenlik kurumlarından aylık veya gelir almamak koşuluyla aylık bağlanması olanağı getirmiştir.

1999 tarihli ve 4481 Sayılı ve 17.08.1999 ve 12.11.1999 Tarihlerinde Marmara Bölgesi ve Civarında Meydana Gelen Depremın Yol Açtığı Ekonomik Kayıpları Gidermek Amacıyla Bazı Mükellefiyetler İhdası ve Bazı Vergi Kanunlarında Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun:

Bu Kanun ile ek gelir ve ek kurumlar vergisi, ek emlak vergisi, ek motorlu taşıtlar vergisi, özel iletişim vergisi ve özel işlem vergisi ile devlet iç borçlanma senetleri için ödenen faizlerden alınacak vergiler düzenlenmiştir.

1999 tarihli ve 4484 Sayılı ve Doğal Afetlere Karşı Alınacak Önlemler ve Doğal Afetler Nedeniyle Doğan Zararların Giderilmesi İçin Yapılacak Düzenlemeler Hakkında Yetki Kanununun 1 ve 2'nci

Maddelerinde Değişiklik Yapılması ve Süresinin Uzatılmasına İlişkin Kanun:

Kanun ile doğal afet bölgelerinde yeni il ve ilçeler ile büyük şehir belediyeleri kurulması Kanun kapsamına alınmıştır.

2000 tarihli ve 4539 Sayılı ve Doğal Afet Bölgelerinde Afetten Kaynaklanan Hukuki Uyuşmazlıkların Çözümüne ve Bazı İşlemlerin Kolaylaştırılmasına İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabulü Hakkında Kanun.

2000 tarihli ve 4540 Sayılı ve Doğal Afetlere Karşı Alınacak Önlemler ve Doğal Afetler Nedeniyle Doğan Zararların Giderilmesi İçin Yapılacak Düzenlemeler Hakkında Yetki Kanununun Süresinin Uzatılmasına İlişkin Kanun.

2000 tarihli ve 4581 Sayılı ve "Ticaret ve Sanayi Odaları", "Ticaret Odaları", "Sanayi Odaları", "Deniz Ticaret Odaları", "Ticaret Borsaları" ve "Türkiye Ticaret, Sanayi, Deniz Ticaret Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği" Kanununa Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanun:

Kanun ile 1999 yılı Marmara depremleri dolayısıyla deprem bölgesindeki Ticaret ve Sanayi Ticaret Odaları ve Ticaret Borsaları üyelerinin kayıt ücreti, yıllık aidat ve munzam aidatları ile oda ve borsaların Odalar Birliğine ödemeleri gereken yıllık aidatları 31.12.2000 tarihine kadar gecikme zammı uygulanmaksızın ertelenmiştir. Depremler öncesine ait aidat borçları ile bunlara ait gecikme zamları da aynı tarihe kadar ertelenmiştir.

2000 tarihli ve 4552 sayılı Dernekler Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun:

Söz konusu kanunla, Türkiye Kızılay Derneği ve Türk Hava Kurumunun; Genel Kurullarının kararı üzerine tüzüklerinin onaylanması,

Denetleme yetkileri bulunan mercilerin raporları üzerine organlarının görevlerine son vermeye ve bunlar yerine geçici kurullar oluşturmaya, tüzüklerini değiştirmeye, yürürlükten kaldırmaya ve yeniden düzenlemeye Bakanlar Kurulu yetkili kılınmıştır.

2001 tarih ve 4649 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun:

Kanun ile depremlerinin yol açtığı hasarların giderilmesi amacıyla Dünya Bankası, Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası, Avrupa Yatırım Bankası ve benzeri uluslar arası finans kuruluşlarından sağlanacak olan dış kredi ve hibelerle ilgili düzenlemelere yer verilmiştir.

2001 tarihli ve 4708 Sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun.

2003 tarihli ve 4684 Sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun:

Bu Kanun ile 7269 sayılı Kanunun, 4123 sayılı Tabii Afet Nedeniyle Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesine Dair Kanunun, 2985 sayılı Toplu Konut Kanunun, 4856 sayılı Çevre ve Orman Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun ve 4837 sayılı Ekonomik İstikrarı Sağlamak İçin Ek Vergiler Alınması Hakkında Kanunun bazı maddeleri değiştirilmiş veya ek maddeler eklenmiştir.

2006 tarihli ve 5511 Sayılı ve Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun.

2006 tarihli ve 5543 sayılı İskân Kanunu.

2006 tarihli ve 5491 Sayılı ve Çevre Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun.

2007 tarihli ve 5711 Sayılı ve Kat Mülkiyeti Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun.

2005 tarihli ve 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu:

Söz konusu kanun, herhangi bir afet durumunda bu kurumun harcama yapabileceği konusunu düzenlemektedir.

2005 tarihli ve 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu:

Mahalli İdare Birlikleri Kanunu, herhangi bir afet durumunda bu kurumun harcama yapabileceği konusunu düzenlemektedir.

2005 tarihli ve 5393 Sayılı Belediye Kanunu:

Söz konusu kanun, herhangi bir afet durumunda bu kurumun harcama yapabileceği konusunu düzenlemektedir.

2004 tarihli ve 5216 Büyükşehir Belediyesi Kanunu:

Söz konusu kanun, herhangi bir afet durumunda bu kurumun harcama yapabileceği konusunu düzenlemektedir.

2005 tarihli ve 5327 Sayılı ve Denizli-Buldan ve Çevresinde, Hakkari'de, Bingöl-Karlıova ve Çevresi İle Erzurum-Çat'da Meydana Gelen Deprem Afetlerine ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun:

Bu kanunda afetlerin yol açtığı sosyal ve ekonomik kayıpları gidermek maksadıyla çıkarılmıştır.

2004 tarihli ve 5205 Sayılı ve Yapı Denetimi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun.

2009 tarihli ve 5902 Sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun:

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD); Sivil Savunma Genel Müdürlüğü, Afet İşleri Genel Müdürlüğü ve Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü kapatılarak 29.05.2009 tarihli 5902 sayılı kanunla kurulmuş, 17 Aralık 2009'da faaliyete başlamıştır.

Bu Kanun ile Sivil Savunma Genel Müdürlüğü, Afet İşleri Genel Müdürlüğü ve Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğünün herhangi bir afet durumunda afete maruz kalan yörelerde normal hayatın devamını sağlayacak hizmetlerin yürütülmesi tek bir organizasyon içerisinde toplanmaya çalışılmıştır.

2012 tarihli ve 6306 Sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun:

Bu Kanun ile; afet riski altındaki alanlar ile bu alanlar dışındaki riskli yapıların bulunduğu arsa ve arazilerde, fen ve sanat norm ve standartlarına uygun, sağlıklı ve güvenli yaşama çevrelerini teşkil etmek üzere iyileştirme, tasfiye ve yenilemelere dair usul ve esaslar belirlenmeye çalışılmıştır.

2.4. KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMELER

1983 tarihli Bayındırlık ve İskan Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname:

Kararname, acil durum yönetimi kapsamında tanımlanan amaçlar arasında, deprem araştırma, afet uygulaması hizmetleri ile inşaatlarının ve bağlı ve ilgili kuruluşlara kendi kuruluş kanunları ile verilmiş iş ve hizmetlerin yürütülmesi bulunmaktadır. Bu kararname, deprem, yangın, su baskını, yer kayması, kaya düşmesi, çığ ve benzeri afetlerden evvel ve sonra, meskun

alanlarda alınacak tedbirlerle, yapılacak yardımların tespit edilmesi ve bunların uygulanmasının sağlanması, bu konularda ilgili bakanlıklar ve kamu kurum ve kuruluşlarıyla işbirliğinin yapılması hususlarının, Bayındırlık ve İskan Bakanlığının tanımlanmış görevleri arasında yer almasını sağlamıştır.

1999 tarihli ve 574 numaralı Umumî Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname :

Depremde yıkılan ve hasar gören binaların ve alt yapı tesislerinin yeniden inşa edilerek en kısa sürede normal yaşama dönülmesini sağlamak amacıyla hasar tespiti ile ilgili sürelerin kısaltılmasının öngörmüştür.

Ayrıca kararnamede, hasar tespiti ve hak sahipliği işlemlerine ilişkin esas ve usullerin belirlenmesi ile geçici ve kesin iskânın sağlanması, yeni yerleşim alanlarının tespiti, prefabrike veya kalıcı konutların yapımı için gerekli her türlü işlemin sağlıklı ve süratli bir şekilde yürütülebilmesi ve eşgüdüm sağlanması konularında Bayındırlık ve İskân Bakanlığı yetkili kılınmıştır.

1999 tarihli ve 575 numaralı 4539 Numaralı Kanunda Değişiklik Yapan Doğal Afet Bölgelerinde Afetten Kaynaklanan Hukuki Uyuşmazlıkların Çözümüne ve Bazı İşlemlerin Kolaylaştırılmasına İlişkin Kanun Hükmünde Kararname:

Doğal afete maruz kalanların, afetten kaynaklanan hukuki uyuşmazlıkların çözümüne ilişkin işlemlerin hızlandırılması amacıyla çıkarılmıştır. Kararname ile delil tespit işlemleri kolaylaştırılmakta, avukatların vekaletname verme şartı aranmaksızın yetki ve baro kimlik belgesi ibraz etmek suretiyle işlem yapmaları, afetzedelerin istemeleri halinde adli yardımdan yararlandırılması, veraset belgelerinin alınmasında resmi kayıtların bulunamaması halinde bunların yerine diğer geçerli delillerin kullanılması sağlanmaktadır.

1999 tarihli ve 576 numaralı Doğal Afetlerde Yapılacak Yardımların Düzenlenmesi ile Vergilerin Ödeme Sürelerinin Uzatılmasına ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname :

17 Ağustos 1999 tarihinde meydana gelen deprem dolayısıyla toplanan iç ve dış yardımların T.C. Ziraat Bankası'nda açılacak merkezi bir hesapta toplanmasını öngörmüştür. Kararname;

- Merkezi hesapta toplanan paralar, öncelikle afetzedelerin her türlü gereksinimlerinin karşılanmasında kullanılmak üzere bu işlerle görevli bulunan veya görevlendirilecek kuruluşlara, geçici ve daimi iskan amacıyla konut yapımında kullanılmak üzere Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'na ve Afetler Fonu'na aktarılması,

- Yardımların amaca uygun olarak kullanılıp kullanılmadığı Başbakanlık ve Maliye Müfettişleriyle Bankalar Yeminli Murakıplarından oluşturulacak bir Komisyon tarafından denetlenmesi,

- Ülke içinden ve dışından belli bir amaca yönelik olarak yapılan nakdi ve aynı bağışların, Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi'nin izniyle belirlenen amaca yönelik kullanılması olanağının getirilmesi,

- Bunların dışındaki nakdi yardımların T.C. Ziraat Bankası'ndaki hesaba yatırılarak, aynı yardımların ise Kızılay'a verilmesi,

- Kızılay tarafından verilen hizmetlerin iyileştirilmesi amacıyla, kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan personelin iki yılı geçmemek kaydıyla Kızılay'ın her düzeydeki kadrolarında geçici olarak çalıştırılması ve bu amaçla gerek görülecek diğer önlemlerin alınması konusunda yetkili kılınması,

- Bakanlıklar ile diğer kamu kuruluşlarına deprem bölgesinde gereksinim duyulacak prefabrik hizmet binaları ve lojman yapımı imkanı

getirilerek, ödeme süresi 17 Ağustos 1999 tarihinden sonraki (213 sayılı Vergi Usul Kanunu kapsamındaki) her türlü vergi, resim, harç, fon ve payları ile bunların cezalarının ödeme sürelerinin uzatılması konusunda Maliye Bakanlığına yetki verilmesi,

- İşçi ve işveren sendika ve konfederasyonlarının, afete uğrayan bölgelerde konut, sağlık ve eğitim tesisleri yapmaları veya bu amaçla kamu kurum ve kuruluşlarına ayni ve nakdi yardımda bulunmalarına olanak sağlanması,

- Afet Bölge Koordinatörlüğü kurulması ve Koordinatörlüğün, Kocaeli, Bolu, Sakarya ve Yalova illerinde depremden zarar gören vatandaşların daimi iskânları sağlanıncaya kadar iaşe, giyinme, barınma, çadır ve benzeri ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla her türlü önlemi alması, yürürlükteki kanunlarla doğal afet ve olağanüstü hale ilişkin valilere verilen her türlü yetkiyi kullanabilmesi ve Kriz Koordinasyon Kurulu'nca alınacak kararları uygulaması,

- Merkezi Kocaeli'nde bulunan Koordinatörlüğün, İçişleri Bakanlığı'na bağlı olarak iki yıl süreyle görev yapması öngörülmüştür.

1999 tarihli ve 577 numaralı 574 Numaralı Kanun Hükmünde Kararnameye Madde Ekleyen Kanun Hükmünde Kararname:

1999 Marmara depreminde zarar gören Türk Silahlı Kuvvetlerinin kullanımındaki yapı ve tesislerin bir an önce inşası ve onarımlarının sağlanması amacıyla araştırma, sondaj, imalat, keşif, etüt, harita, plan, proje, müşavirlik, kontrollük ve benzeri her türlü hizmetlerin müşavirlik firmaları aracılığıyla yaptırılması konusunda Milli Savunma Bakanlığının yetkili kılınması hususları belirtilmiştir.

1999 tarihli ve 578 numaralı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapan Kanun Hükmünde Kararname

Afetzedelerin SSK ve Bağ-Kur prim borçlarının ertelenmesi ile söz konusu Kurumlara verilmesi gereken belgelerle ilgili kolaylık sağlanmasını öngörülmüştür.

Ayrıca, deprem dolayısıyla yatarak tedavi ve müdahale görenlerle ilgili tedavi giderleri, varsa ilgilinin sağlık yardımlarını karşılamakla yükümlü sosyal güvenlik kuruluşunca veya mensubu olduğu kamu kurum ve kuruluşunca karşılanması öngörülmüştür.

1999 tarihli ve 579 numaralı Milli Piyango Kanununda Değişiklik Yapan Kanun Hükmünde Kararnameye Bir Madde Ekleyen Kanun Hükmünde Kararname.

1999 tarihli ve 580 numaralı 7269 Numaralı Kanuna Maddeler Ekleyen Kanun Hükmünde Kararname.

1999 tarihli ve 581 numaralı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapan Kanun Hükmünde Kararname :

Kararname;

- Yeni yerleşim alanlarının sağlanması amacıyla, mera vasfı taşıyan yerlerin tahsis amacının Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nca değiştirilerek konut yapımında kullanılmak üzere tahsis edilmesinin sağlanması,

- Orman Bakanlığı'nca doğal afet bölgelerinde iskana esas olmak üzere belirlenen alanların, afete maruz kalan afetzedelerin iskani için Bayındırlık ve İskan Bakanlığına tahsis edilmesi,

- Kamu kuruluşlarında çalışan personelin geçici olarak Afet Bölge Koordinatörlüğünde görevlendirilebilmesi olanağı getirilmiştir.

1999 tarihli ve 582 numaralı Afetlerden Doğan Zararların Giderilmesi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname:

Kararname;

- Deprem nedeniyle kamu kurum ve kuruluşlarınca gerçekleştirilmiş olan mal ve hizmet alımlarında, kamu ve kuruluş bütçelerinden ödenemeyen miktarların Mahalli İdareler Fonu Acil Destekleme Programından sağlanan kaynaklarla ödenmesi,

- Deprem nedeniyle araçları hurda haline gelen taşıtların yerine bir yıl içinde aynı tür yeni taşıt alınması halinde, bu taşıtlar için taşıt alım ve ek taşıt alım vergileri alınmamasının hükme bağlanması,

- Deprem bölgesinde geçici olarak görevlendirilip 1Ekim 1999 tarihinden önce asıl görev yerlerine dönmüş olan personele bir kez 50 milyon lira tazminat ödenmesi esası getirilmiştir.

1999 tarihli ve 583 numaralı Başbakanlık Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname:

Kararname ile acil durum yönetiminin etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi amacıyla Başbakanlık bünyesinde Türkiye Acil Durum Yönetimi Başkanlığı kurulmuştur.

1999 tarihli ve 584 numaralı Bir İl ve İki Üçe Kurulması ve 190 Sayılı Kanun Hükmünde, Kararnamenin Eki Cetvellerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname:

Bolu iline bağlı Düzce ilçesinin il, Kaynaşlı bucağı ile Kocaeli'ne bağlı Derince kasabasının ilçe olmasını öngörülmüştür.

1999 tarihli ve 585 numaralı İl Özel İdareleri Kanununa Bir Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname:

İl özel idarelerinin, ilk yardım ve kurtarma ekiplerini görevlendirebilmelerini, çadır kentler kurabilmelerini, geçici konutlar yaptırabilmelerini ve bu amaçla mühendislik ve danışmanlık hizmetlerini satın alabilmeleri öngörülmüştür.

1999 tarihli ve 586 numaralı Sivil Müdafaa ve Belediyeler Kanunlarında Değişiklik Yapan Kanun Hükmünde Kararname:

İlçelerde de sivil savunma müdürlükleri kurulması, illerdeki sivil savunma arama ve kurtarma ekipleri, ilçelerdeki sivil savunma mahalli kuvvetleri yanında 11 ilde doğrudan merkeze bağlı sivil savunma arama ve kurtarma birlik müdürlükleri de kurulması.

Sivil Savunma Fonunun daha etkili kullanımı öngörülmekte ve gönüllü kuruluşların sivil savunma hizmetlerine katılabilmesi ve yangınla mücadele konusunda gerekli esaslar hükme bağlanmıştır.

1999 tarihli ve 587 numaralı Zorunlu Deprem Sigortasına Dair Kanun Hükmünde Kararname:

Kararname ile deprem sonucu binalarda meydana gelecek zarar ve hasarlar nedeniyle doğacak maddi zararların karşılanması amacıyla zorunlu deprem sigortası yaptırılmasına ilişkin usul ve esaslar belirlenmiş ve Doğal Afet Sigortaları Kurumu kurulması öngörülmüştür

1999 tarihli ve 588 numaralı Konut Edindirme Hesaplarının Tasfiyesine Dair Kanun Hükmünde Kararname:

Kararname ile Emlak Bankasına ait gayrimenkullerin, konut edindirme yardımı hesapları toplamı karşılığı, Emlak Konut A.Ş.'ne aynı sermaye olarak devredilerek konut edindirme yardımı hesapları tasfiye edilmekte, konut

edindirme yardımı hak sahiplerine payları oranında şirket hisse senedi verilmesini öngörülmektedir.

Ayrıca Kararname ile afetzede konut edindirme yardımı hak sahiplerinin gayrimenkul yatırım ortaklığına devredilecek gayrimenkullerden veya bu ortaklık tarafından üretilecek konutlardan öncelikle yararlandırılması hükmüne bağlanmaktadır.

2000 tarihli ve 589 numaralı Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname:

Kararname ile deprem bölgesindeki kurumların T.C. Emekli Sandığına olan borçlarına üç ay süreyle gecikme zammı ve faiz uygulanmaması öngörülmekte ve aynı konuda belediyelere ve sandıktan borçlanma yapanlara da kolaylıklar getirilmektedir.

Finansman, telsiz, doğal afetler, orman ve gümrükle ilgili kanunlarda afetzedelere yönelik yeni olanaklar getiren düzenlemeler yapılmaktadır.

2000 tarihli ve 590 numaralı 2859 Numaralı Tapulama ve Kadastro Paftalarının Yenilenmesi Hakkında Kanuna Bazı Maddeler Ekleyen Kanun Hükmünde Kararname:

Deprem bölgesindeki tapulama ve kadastro işlemlerinde kolaylıklar sağlanması öngörülmüştür.

2000 tarihli ve 591 numaralı Ticaret ve Sanayi Odaları, Ticaret Odaları, Sanayi Odaları, Deniz Ticaret Odaları, Ticaret Borsaları ve Türkiye Ticaret, Sanayi, Deniz Ticaret Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği Kanununa Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname.

2000 tarihli ve 592 numaralı 4447 Numaralı Kanunda ve Sosyal Sigortalar Kanununda Değişiklik Yapan Kanun Hükmünde Kararname.

2000 tarihli ve 593 numaralı Sakarya İlinde Büyükşehir Belediyesi Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname:

Kararname ile Sakarya'da Büyük Şehir Belediyesi kurulması öngörülmüştür.

2000 tarihli ve 594 numaralı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu ile 190 Numaralı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapan Kanun Hükmünde Kararname:

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun afet öncesi ve sonrasında gerekli önlemleri alması konusunda düzenlemeler yapılmaktadır.

2000 tarihli ve 595 numaralı Yapı Denetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname:

Yapılarda can ve mal güvenliğinin sağlanması, kaynak israfına neden olan plansız, kontrolsüz ve kalitesiz yapılaşmanın önlenmesi, çağdaş norm ve standartlarda yapı üretilmesi ve bunun için yapı denetiminin sağlanması ile yapı hasarı nedeniyle zarara uğrayan kişilerin haklarının korunması ve doğabilecek zararların karşılanması amaçlanarak il ve ilçelerde yapı denetim komisyonları, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı bünyesinde ise yapı denetim üst komisyonu kurulmaktadır.

Yapı denetimlerinin, yapı denetim üst komisyonundan aldığı izin belgesi ile çalışan ve sadece yapı denetimi ile uğraşan tüzel kişiliğe sahip yapı denetim kuruluşları tarafından yapılması öngörülmektedir. Yapı denetim kuruluşlarının, denetimini üstleneceği her yapı için mali sorumluluk sigortası yaptırmaya zorunda olduğu hükme bağlanmıştır.

2000 tarihli ve 596 numaralı Sivil Savunma Kanununda Değişiklik Yapan Kanun Hükmünde Kararname:

Sivil Savunma Arama ve Kurtarma Birlik Müdürlükleri ile İl Sivil Savunma Müdürlükleri bünyesinde oluşturulan arama ve kurtarma ekiplerinde mesai saatleriyle bağlı olmaksızın sözleşmeli personel istihdam edilmesi olanağı getirilmiştir.

2000 tarihli ve 597 numaralı 7269 Numaralı Kanuna Bir Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname:

Kararname;

- 1999 yılı Marmara depremlerinde yıkılan veya ağır ve orta derecede hasar gören %70 düzeyinde tamamlanmış konut kooperatiflerinin üyelerine, yalnız bir kooperatif ve bir tek üyelik için hak sahipliği tanınmasını,

- Bitmiş, fakat iskan edilmeyen kooperatif binalarından yıkılan veya ağır hasar görenlere bir üyelik hakkı için 6 milyar lira, bitmemiş binalara 6 milyar liranın inşaat düzeyini gösteren yüzde ile çarpımı ile bulunacak miktarda kredi verilmesini,

- Bitmiş, fakat iskan edilmeyen kooperatif binalarından orta hasar görenlere bir üyelik hakkı için 2 milyar lira, bitmemiş binalara ise 2 milyar liranın inşaat düzeyini gösteren yüzde ile çarpımı ile bulunacak miktarda kredi verilmesini, hükme bağlamıştır.

2000 tarihli ve 598 numaralı 7269 Numaralı Kanuna Bazı Değişiklikler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname:

Orman olarak korunmasında yarar görülmeyen ve tarım alanına dönüştürülmesi de mümkün olmayan orman sınırları dışına çıkarılmış ve çıkarılacak alanların afetzedelerin iskânı için kullanılabilmesine olanak sağlanmaktadır.

Ayrıca, kalıcı konutların, alan içi ve alan dışı altyapı tesisleri için gerekli olan alanların kamulaştırılmasının ve irtifak hakkı tesisinin Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca bedeli Afetler Fonundan karşılanmak üzere öncelikle yapılması öngörülmektedir.

2000 tarihli ve 599 numaralı 7269 Numaralı Kanunda Bazı Değişiklikler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname:

Deprem bölgesinde gerçek ve tüzel kişiler tarafından okul, hastane, sağlık ocağı ve benzeri sosyal altyapı gereksinimlerini karşılamak ve hibe edilmek üzere ilgili bakanlık ile Bayındırlık ve İskan Bakanlığına gösterilecek ve onaylanacak projelere uygun olarak yapılar yapılabilmesi hükmüne bağlanmaktadır.

2000 tarihli ve 600 numaralı Başbakanlık Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname:

583 sayılı "Başbakanlık Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname" ile acil durum yönetiminin etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi amacıyla Başbakanlık bünyesinde "Türkiye Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (TAY)" kurulmuş ve 600 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Genel Müdürlük haline getirilmekte ve Başbakanlığın Ana Hizmet Birimleri arasında yer almaktadır.

2000 tarihli ve 601 numaralı Türk Mühendis ve Mimmar Odaları Birliği Kanununda Değişiklik Yapan Kanun Hükmünde Kararname:

Uzman mühendislik ve uzman mimarlık uygulaması getirildiği ve uzmanlık gerektiren hizmetler için uzman mühendis veya uzman mimar belgesine sahip olunması gerektiği konusu Kararname ile hükmüne bağlanmıştır.

2000 tarihli ve 602 numaralı Denizcilik Müsteşarlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname:

Bununla birlikte, Boğazlarda ve kıyılarda, gemiler, tankerler ve her türlü deniz aracı ile tersaneler ve kıyı tesislerinde meydana gelen yangın ve kaza halleri ile doğal afetlerde denizde seyir güvenliğini sağlamak, çevre kirliliğini önlemek, bu durumun karada neden olabileceği yıkım ve zararları engellemek amacıyla deniz ulaştırması, liman ve tersane hizmetlerinin planlanmasına yönelik faaliyet gösteren kamu kuruluşları ile özel kuruluşların faaliyetlerinin düzenlenmesi, koordinasyonu, sevk ve idaresi konusunda Denizcilik Müsteşarlığı görevlendirilmekte ve yetkilendirilmektedir.

2000 tarihli ve 603 numaralı 584 ve 593 Numaralı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapan Kanun Hükmünde Kararname:

Düzce'nin il, Sakarya'nın Büyük Şehir Belediyesi yapılmasına ilişkin Kanun Hükmünde Kararnamelerde bazı köylerle ilgili değişiklik yapılmaktadır.

2000 tarihli ve 609 numaralı İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname.

2000 tarihli ve 623 numaralı Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunda Değişiklik Yapan Kanun Hükmünde Kararname.

2.5. DİĞER AFET MEVZUATI (YÖNETMELİK, YÖNERGE, VB.)

1998 tarihli Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik (RG, 13.05.1996 gün ve 22635 mükerrer sayı).

1998 yılında yürürlüğe giren söz konusu yönetmelik; çoğunlukla deprem, riski taşıyan bölgelerde inşa edilecek yapıların malzeme ve işçilik bakımından Türk standartlarına ve Bayındırlık ve İskân Bakanlığı genel teknik şartnamesi kurallarına ve ayrıca içerisinde tarif edilen şartlara uyma yükümlülüğü getirmektedir

6 Temmuz 1959 tarihli 4/11715 karar sayılı Sivil Müdafaa Bakımından Şehir ve Kasaba Planlarıyla Mühim Bina ve Tesislerde Tatbik Olunacak Esas Hakkında Nizamname:

Nizamnamenin amacı, şehir ve kasabalar için yapılacak imar planlamalarında dikkate alınacak tertip, tanzim ve tahditlere açıklık getirmektir

8 Mayıs 1988 tarihli 88/12777 sayılı Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik:

Devletin tüm güç ve kaynaklarını afetten önce planlayarak, afetin meydana gelmesi halinde devlet güçlerinin afet bölgesine en hızlı bir şekilde ulaşması ile afetzede vatandaşlara en etkin ilk ve acil yardım yapılmasını sağlamak için acil yardım teşkilatlarının kuruluş ve görevlerini düzenlemektir.

Acil durum hizmetlerini yürütmekle görevli, vali ve kaymakamlar, bakanlık, bağlı ve ilgili kuruluşlar, diğer kamu kurum ve kuruluşları ile askeri birlikler ve Kızılay tarafından afetten önce yapılması gereken acil yardım hizmet ve faaliyetleri konusundaki görevler, işbirliği, koordinasyon ve karşılıklı yardımlaşma, bu yönetmelik kapsamında tanımlanmıştır.

9 Ocak 1997 tarihli ve 96/716 sayılı Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi Yönetmeliği:

Yönetmeliğin amacı kriz durumlarında faaliyet gösterecek olan başbakanlık kriz yönetim merkezi'nin, teşkilatlanmasını, tertiplenmesini, çalışma usullerini, görev ve sorumluluklarını belirlemektir. Yönetmelik, Bakanlar Kurulu tarafından yürütülmektedir.

Kriz hallerinde faaliyet göstermesi bu yönetmelikle tanımlanan Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezinde görev alacak personelin eğitilmesi ve iletişim hatlarının denenmesi için planlama yapmak ve bunları uygulamak konularında görevler ayrıca tanımlanmıştır.

2001 tarihli Sivil Savunma Arama ve Kurtarma Birlikleri ve Ekiplerinin Kuruluşu, Görevleri, Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik (21.07.2001 tarihli ve 24116 sayılı RG):

Yönetmeliğin amacı, Sivil Savunma Genel Müdürlüğüne bağlı arama kurtarma ekiplerinin kuruluş, görev, haberleşme, koordinasyon ve donanımla ilgili usul ve esaslarını belirlemektir.

1970 tarihli Afetler Fonunun Harcama Usullerine Dair Yönetmelik (12.6.1970 tarih ve 13517 sayılı Resmi Gazete).

Afetin Genel Hayata Etkililiğine İlişkin Temel Kurallar Hakkında Yönetmelik.

“Afet Bölge Koordinatörlüğü Görev ve Çalışma Yönergesi” Afet İşleri Genel Müdürlüğü.

1968 tarihli Afet Sebebiyle Hak Sahibi Olanların Tespiti Hakkında Yönetmelik (28.08.1968 tarihli ve 12988 sayılı Resmi Gazete).

2006 tarihli Tabii Afet Nedeniyle Gelir Kaybı ve Alt Yapı Hasarına Uğrayan Belediyelerin Yapmaları Gereken İşlemler Hakkında Tebliğ (29 Mart 2006 Tarihli 26123 Sayılı Resmi Gazete).

1973 Tarihli Sivil Savunma Fonu Tüzüğü (24.03.1973 Sayı: 14486 Resmi Gazete).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AFET YÖNETİMİNE ÖRNEK İNCELEME: 1999 MARMARA DEPREMİ

3.1. DOĞAL AFET YÖNETİM SİSTEMİNİN AŞAMALARI ÇERÇEVESİNDE MARMARA DEPREMİ

Günümüzde doğal afetler canlıların normal hayat seyrini doğrudan etkileyen, insan hayatında toplumsal, siyasal, ekonomik ve psikolojik olumsuzluklara yol açarak, hayat standartlarını aşağılara çekmesi nedeniyle krizlere yol açmaktadır.

Doğal afetlerden kaynaklı özellikle depremlerden kaynaklı kriz durumları ortaya çıktığında, önceden hazırlanmış bir kriz yönetim planına sahip olmak, etkili kararların alınmasını sağlayarak afet kaynaklı sorunların çözümünde önemli rol oynayacaktır.

Afet planlarının olmaması ve deprem sonrası yetersiz ve plansız çabalar genel olarak yaşanan sorunların kaynağını oluşturmaktadır.

Afet yönetim modeli, deprem ve diğer olası afetlerde meydana gelebilecek her çeşit kaybı en aza indirecek şekilde yapılandırılmalıdır.

Bu model, yerel yönetim birimlerinin örgütlenmesi ve ayrıntılı görev tanımlarının yapılması ve bireyler arası iletişimi örgütleyecek bir yapıya sahip olmalıdır (Şengün, 2007: 223).

Acil Yardım ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik (88/12777) gereğince, İl Acil Yardım Planı yapılmış ve Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'na ilgili ilin Bayındırlık ve İskân Müdürlüğü'nce gönderilmiştir.

Planların güncel olmaması Marmara depremi sonrası kamu örgütlenmesi ve toplum olarak hazırlıklı olunmadığını ortaya koymuştur

(İstanbul Deprem Master Planı, İstanbul Büyük Şehir Belediyesi, <http://www.ibb.gov.tr/tr-TR/AnaSayfa> (15.04.2011)).

Türkiye’de yoğun göç alan ve toplam nüfusun % 23’lük bölümünü oluşturan bu bölge illerinin GSMH içindeki payı % 34.7, sanayi katma değeri içindeki payı ise % 46.7 olarak tespit edilmiştir. Kocaeli, Sakarya ve Yalova’nın toplam GSMH içinde % 6.3, sanayi katma değeri içinde ise % 13.1’lik bir payı bulunmaktadır (DPT 2000 Yılı Uygulama Programı. <http://www.dpt.gov.tr/telefon.htm>. (23.06.2011).

Depremin meydana geldiği bölgede kişi başına düşen milli gelir Türkiye ortalamasının oldukça üzerinde olup bu konu da afetle mücadeleye ayrı bir önem kazandırmaktadır.

3.1.1. Derem Öncesi Durum

Tarih boyunca önemli kentleri bünyesinde barındıran Marmara bölgesi, verimli tarım alanlarının çokluğu, ulaşım olanakları, büyük pazarlara yakınlık, siyasî ve askerî öneme sahip bir coğrafya üzerinde oluşu gibi özellikleri nedeniyle yerleşimde öncelikli bölge olarak tercih edilmesini sağlamıştır.

Osmanlı İmparatorluğu ve Cumhuriyet döneminde de depremler karşısındaki riskli konumuna rağmen bölgeye yerleşim desteklenmiştir.

Örneğin Birinci Dünya Savaşı öncesi başlayan sanayi yatırımlarının çoğu, Cumhuriyet kurulduktan sonrada, ağır sanayinin gelişmesi ve ekonomik gelişmenin sağlanması için verilen teşvikler Marmara ve Batı Anadolu bölgesinde yoğunlaşmıştır (Boratav, 1985: 28).

Özel sektörün sanayiye yönelmesini sağlayacak destekleme araçları, altyapı ve pazar olanakları gibi faktörlerle bölgenin nüfusu 1950’lerden sonra

Türkiye'nin içine girdiği, hızlı kentleşme sürecine paralel olarak artmıştır (Yavuz, Keleş, Geray, 1978: 26).

Fay hareketlerinin aktivitesi açısından birinci derece deprem bölgesinde, tarımsal verimliliği zengin, ancak yapılaşmaya uygun olmayan Marmara Bölgesi teşvikler ve kamu yatırımları ile ülkenin cazibe merkezi haline getirilmiştir.

Bölgesel planlamanın gerçekleştirilememiş olması (Doğu Marmara Depremleri ve Türkiye Gerçeği, 2000: 63) artan konut gereksinimi ve inşaat sektörünün gerektiği gibi denetlenmemesi Marmara Depreminden en fazla etkilenen illerden Kocaeli, Sakarya ve Yalova'da hasarı daha da artırmıştır (Cansever, 2002: 51).

3.1.1.1. Kocaeli

Marmara Bölgesi'nin Asya ile Avrupa'yı birleştiren önemli bir yol kavşağında bulunan Kocaeli aynı zamanda doğal bir liman olan İzmit Körfezinin etrafında kümelenmiş yüzölçümü 3.505 km² olan bir ağır sanayi şehrimizdir (www.kocaeli.gov.tr).

Kocaeli il ve ilçe merkezlerinin deprem merkez üssüne uzaklıkları yaklaşık olarak Kocaeli Merkez 8 km, Gebze 42 km, Gölcük 7 km, Kandıra 47 km, Karamürsel 25 km ve Körfez 18 km şeklinde tespit edilmiştir. Gölcük ve İzmit (Kocaeli Merkez) ilçe merkezlerinin deprem merkez üssüne uzaklıklarının birbirine yakın olmasına rağmen Gölcük ilçe merkezinde İzmit ilçe merkezinin 2,5 katı fazla sayıda konut ağır hasar görmüştür.

Yine en fazla can ve mal kaybı Gölcük ilçesinde meydana gelmiştir. Gölcük'teki yapıların % 35,7'si ağır hasara uğramış ve 5239 kişi hayatını kaybetmiştir (Şengün, 2007:226-227).

Kocaeli ilinde deprem sonrası toplam 31.625 konut ağır, 29.076 konut orta, 31.751 konut hafif hasara uğramıştır (AİGM, Hasar Tespit Şube Müdürlüğü). İzmit'te 17 Ağustos'ta 23.000 yıkık ve ağır hasarlı, 24.000 orta hasarlı olmak üzere toplam 73.000 bina hasara uğramıştır.

Tablo 5: Kocaeli'ndeki Can Kayıpları

Kocaeli	Ölü	Yaralı
İzmit	3493	6008
Gebze	48	1377
Gölcük	5239	10330
Kandıra	0	17
Karamürsel	163	612
Körfez	533	1103
Toplam	9476	19447

Kaynak: Afet İşleri Genel Müdürlüğü

Gölcük'teki 34.000 hasarlı binayı da dahil ettiğimizde felaketin boyutu Kocaeli için daha iyi anlaşılmış olur. Deprem sonrası bunların yeniden yapım ve onarımları önemli bir sorun kaynağı olmuştur (Şengün, 2007: 228-229).

Ayrıca yetersiz konut sayısı da konut gereksinimi ihtiyacını ortaya çıkarmıştır (www.mimarist.org (05.03.2011)).

Kocaeli'nin depremde yaşadığı yıkımın ekonomik sonuçları da yıkıcı olmuştur. Kocaeli'nin, sanayide kapasite kullanım oranının, depremden bir yıl sonrasındaki verilere göre düşük kalması da bu konuda ki en büyük göstergelerden biridir.

Örneğin imalat sanayinde depremden öncesi kapasite kullanma oranı % 73 iken, depremden sonraki ilk bir ay içinde % 31, altıncı ayda % 54, bir yıl sonra ise ancak % 70'e çıkmıştır.

Kocaeli'nde 17.328 ticari işyeri hasar görmüş, depremden sonraki bir yıl içinde ildeki ticaret odalarından 221, vergi dairelerinden ise 8.560 kişi kaydını sildirmiştir (Kocaeli Valiliği, 2002: 10-12).

Türkiye'nin ilk büyük 500 sanayi kuruluşundan 75' ine (% 15) ve ilk 100 büyük sanayi kuruluşundan da 18'ine Kocaeli ev sahipliği yapmaktadır. Ancak sanayideki gelişmişliğe rağmen, ticarete geri planda kalması, Kocaeli'nde faaliyet gösteren sanayi kuruluşlarının merkezlerinin İstanbul'da oluşu yanında üretim ve pazarlamalarının bu ilde yapılması etkili olmuştur (Kocaeli Valiliği, 2002: 10-12).

Kocaeli'nde deprem sonrası ayrıca, imalat sanayinde, depremten dolayı oluşan yıkım sonunda, 56'sı dış satımcı olmak üzere toplam 345 sanayi kuruluşu hasar görmüş ve KOBİ başına düşen ortalama zararın 637.500 dolar olduğu hesaplanmıştır (Kocaeli Valiliği, 2002: 5).

Yine Kocaeli Sanayi Odasının verilerine göre; il imalat sanayisinde faaliyet gösteren Türkiye'nin en büyük firmalarının içinde yer aldığı ve en büyük grubu oluşturan kimya ve petrokimya sanayinde her üç firmadan biri (% 32) depremde hasar görmüştür.

Dış ticaret ise ancak 2001'den itibaren toparlanarak eski seviyesine gelmeye başlamıştır (Kocaeli Sanayi Odası Faaliyet Raporu,2007).

1999 depreminin ardından sanayi yatırımlarında önemli hasarlar meydana gelmiştir. Bunların giderilmesi için yapılan çabalarla birlikte hızlı ve çarpık sanayileşme sonucu çevre ve insan sağlığına etki edecek riskli bölgeler oluşmuştur.

3.1.1.2. Sakarya

Sakarya İlinin merkezi olan Adapazarı, Akova adı ile anılan düzlükte, Sakarya havzasının aşağı kısmında bulunmaktadır. Kentin yerleşimi, kendi adı ile anılan bu ovanın güneybatı kenarında kurulmuştur. Tarihi İstanbul-Anadolu yolunun Sakarya ırmağını aştığı noktada bir kavşak konumundadır.

Doğudan Çamdağı, güney ve güneydoğudan Samanlı dağları, kuzeyden Karadeniz ile sınırlanmıştır. İlin yüzölçümü 4817 km², il merkezinin deniz seviyesinden yüksekliği ise ortalama 31 metredir (www.sakarya.gov, 2011).

Sakarya İlinin iklim koşulları, ucuz arazi varlığı, elektrik enerjisinin toplanma yeri, kara ve demir yolu ağlarının içinde oluşu, limanlara yakınlık ve nüfus yoğunluğunun sağladığı işkolu olanakları nedeniyle, sanayi kuruluşlarına cazip gelmektedir.

1940'lı yıllara kadar çok zengin ormanlık alanlara sahip olan Sakarya'da, sanayinin ilk başlangıcı genelde orman ürünleri üzerine olmuştur (www.sakarya.gov.,2011).

1881- 2000 yılları arasında Sakarya'da şiddeti 5'den büyük 51 deprem meydana gelmiştir (Afet İşleri Genel Müdürlüğü, Deprem Araştırma Dairesi Başkanlığı).

Zemin koşulları açısından yerleşime uygun olmayan Adapazarı'nda Depremi'nin yıkıcı etkisi çok büyük olmuştur. Can kaybının yanında bina yıkımına da neden olmuştur. İl genelindeki yerleşim birimlerinde 3.890 kişi hayatını kaybetmiş ve 4589 kişi yaralanmıştır (AİGM, Kriz Merkezi).

Bu ilde en fazla can kaybı Adapazarı ilçesinde olmuştur. Can kayıpları incelenirken dikkat edilmesi gereken husus, kesin ölü ve yaralı sayısı kaynaklarda farklı zamanlardaki sonuçları yansıttığı için farklı rakamlar yer alabilmektedir.

Depremde Sakarya ilinde 19.043'ü ağır, 12.200'ü orta, 18.712'si hafif olmak üzere toplam 49.955 konut hasara uğramıştır.

İzmit Körfezi depremi nedeniyle meydana gelen ağır hasarın % 29'u, orta hasarın % 18'i ve hafif hasarın % 23'ü Sakarya ilinde meydana gelmiştir (AİGM, Hasar Tespit Şube Müdürlüğü,1999).

Sakarya il merkezindeki konutların % 27.04'ü, yıkılmış ya da ağır hasar görmüştür (AİGM, Hasar Tespit Şube Müdürlüğü, 1999). Zarar gören konutlar içerisinde yaklaşık 7.000 orta hasarlı bina onarılabilmektedir (Sakarya Bayındırlık ve İskân Müdürlüğü, 2006).

Tablo 6: Sakarya'daki Can Kayıpları

SAKARYA	Ölü	Yaralı
Adapazarı	3694	4589
Akyazı	75	-
Ferizli	1	-
Geyve	18	-
Hendek	33	-
Karapürçek	0	-
Karasu	26	-
Kaynarca	0	-
Kocaali	8	-
Pamukova	0	-
Sapanca	35	-
Söğütü	0	-
Taraklı	0	-
TOPLAM	3890	4589

Kaynak: Afet İşleri Genel Müdürlüğü, Kriz Merkezi. (Aralık 1999)

Deprem, Sakarya ekonomisi üzerinde yıkıma neden olan deprem nedeniyle, Adapazarı Ticaret ve Sanayi Odası verilerine göre sanayi ve ticaret sektörlerinde meydana gelen zarar yaklaşık 500 milyon dolar (ABD) olarak tespit edilmiştir.

1999'dan sonra ilin ithalatının yaklaşık olarak neredeyse % 80 oranında gerçekleştiği, ihracatının ise %40 azaldığı görülmüştür (2003 Afet Saha Araştırma Raporu -ASAR, 2004: 37).

Deprem sonrası şehirde binalarda iki kat uygulamasına geçilmiştir.

3.1.1.3. Yalova

Yalova 550 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye bağılı olarak 1995 yılında İl statüsü kazanmıştır (RG,1995: 22305).

Armutlu Yarımadası'nın kuzey kıyısı ile Samanlı Dağları'nın kuzey eteklerine kurularak, Türkiye'nin kuzeybatısında ve Marmara Bölgesi'nin güneydoğu kesiminde yer almaktadır. İlin denizden yüksekliği 2 metre, ve yüzölçümü 847 km²'dir. Yalova, doğu kıyılarında düzlü arazilere bunun dışında; batıdan doğuya doğru İzmit-Sapanca arasında Kocaeli Sıradağları ile birleşen Samanlı Dağlarıyla kaplanmış dağlık bir araziye sahiptir (www.yalova.gov., 10.04.2011).

Devamlı göç alan bir il konumunda olan Yalova nüfusunun %66'sı kent ve ilçe merkezlerinde, %34'ü ise köy ve belde de yaşamaktadır. Sosyo-Ekonomik gelişmişlik açısından Ülkenin ön sıralarında yer alan Yalova'da, imalat sanayinde deprem nedeniyle görülen faaliyet zararının % 78 oranında (Şengün, 2007:237) olduğu tespit edilmiştir.

İldeki büyük ve orta ölçekli sanayi kuruluşlarında, önemli şirketlerde, ve diğer küçük sanayi şirketlerinin büyük kısmında önemli oranlarda hasar meydana gelmiş, üretim durma noktasına gelmiştir.

Hazine Müsteşarlığı'ndan teşvik kredisi almak üzere Yalova Valiliğine hasar tespiti için başvuran 14 şirketin tespit edilen hasarı 5 Trilyon TL. olarak belirlenmiştir. Ayrıca önemli bir gelir kaynağı olan seralar, depremden etkilenmiş ve süs bitkileri seralarında % 30 oranında zararlar tespit edilmiştir (2003 ASAR, 2004: 37).

Marmara depreminde Yalova İlinde 2.504 kişi yaşamını yitirmiş ve 6.042 kişi yaralanmıştır (AİGM Deprem Araştırma Daire Başkanlığı).

Tablo 7: Yalova İlindeki Can Kayıpları

YALOVA İLİ	Ölü	Yaralı
Yalova(M)	1450	3395
Altınova	14	27
Armutlu	0	0
Çiftlikköy	672	2297
Çınarcık	365	314
Termal	3	9
TOPLAM	2504	6042

Kaynak: Afet İşleri Genel Müdürlüğü

Yalova ilinde 9.462'si ağır, 7.917'si orta, 12.685'i hafif hasarlı olmak üzere yaklaşık 30.000 bina hasar görmüştür. Marmara Depremi nedeniyle meydana gelen ağır hasarın % 14'ü, orta hasarın % 12'si ve hafif hasarın % 16'sı Yalova ilinde meydana gelmiştir (AİGM, Hasar Tespit Şube Müdürlüğü).

Yalova ilinde yüzde olarak en fazla can ve mal kaybı Çiftlikköy ilçesinde oluş; konutların %19'u ağır hasara uğramış ve 672 kişi yaşamını yitirmiştir (Özmen, Nurlu, vd., 1991: 51-60).

Yalova'da deprem sonrası küçük esnaf, kooperatif ve şirketlerden, 1375'i ağır hasarlı, 4190'ı da orta hasarlı olarak belirlenmiştir (www.yalova.gov., 10.04.2011).

İlin doğal ve göçlerden oluşan nüfus artışlarına bağlı olarak, inşaat sektörü hızlı artış göstermiş, yıkılan konutların hak sahipleri için kalıcı konutlar dışında ayrıca 5400 yeni bina inşa edilmiştir.

Deprem sonrası ailelerin kenti terk etmesi, yazlık site tarzı evlerin yıkılması ve depremin yarattığı olumsuz psikolojik koşullar Yalova'nın turizm gelirlerini % 40 oranında düşürmüştür (www.yalova.gov.tr).

3.1.2. Deprem Esnasında Yapılan Çalışmalar

“İnsani Yardım Sözleşmesi” şartları, doğal afetlerle karşı karşıya kalan insanların acılarını dindirmek, mağdur olan sivillere yardım ve koruma sağlamak için gerekli tüm adımların atılmasını öngörmüştür.

Doğal afetlerin ilk anından itibaren acil durumun gerektirdiği işlemlerin yapıldığı süreç başlar. Bu süreçle birlikte acil durumların yönetimi, yoğun bir bilgi ve haberleşme altyapısı, etkin bir planlama ve hazırlık, deneyim, koordinasyon, yeterli kaynaklar, otorite ve hızlı karar vermeyi zorunlu kılmaktadır (Afete Müdahalede Asgari Standartlar ve İnsani Yardım Sözleşmesi, 2000: 2).

Depremin oluşunu ile birlikte, yıkımın etkilediği yer, etkilenen alanın büyüklüğü, kent merkezlerine olan uzaklığı etkenler çalışmaların boyutunu etkilemektedir. Bunun yanında;

- Bina kalitesi,
- Planlı bir şehirleşmenin olup olmaması,
- Nüfus yoğunluğu,
- Ekonomik ve toplumsal gelişmişlik,

- Toplumun eğitim durumu ve afete hazırlık derecesi gibi etkenler de gereken yardımın yönünü, miktarını ve ivediliğini tespit etmekte önemli veri kaynakları olarak karşımıza çıkmaktadır (Şengün, 2007:240).

Türkiye’de, afetlerle ilgili mevcut yönetim yapılanması, ilk anda çözüm isteyen sorunlara yönelik bir yapılanma içerisindedir. Bu nedenle kimi sorumluluk ve görev alanları da sahipsiz kalmakta ve yetki ve sorumluluk karmaşası yaşanmasına sebebiyet vermektedir (Şengün, 2007:241).

Yerel düzeydeki yapılanma genelde; afet yönetimi merkezleri, itfaiye, arama kurtarma, acil tıp dernekleri, vakıflara bağlı gönüllü kuruluşlar ve dernekler, bağımsız gönüllü kuruluş, dernek ve bireylerden oluşur.

Belirtilen birimlerin koordinasyonu, sorumlulukları, uzmanlaşmış nitelikli eleman yetersizliği, merkezi ve yerel yönetimler arasında acil duruma ilişkin hedef çatışması, yetki-sorumluluk düzeylerine ilişkin mevzuat eksiklikleri, Marmara depreminde de kendisini hissettirmiştir.

Deprem, Ulaşım ve haberleşme eksiklikleri nedeniyle, acil yardımın ulaşmasında güçlükler yaşanmasına ve çok sayıda can kaybına neden olmuştur (Şengün, 2007:241).

Marmara depremi sonrası kriz merkezleri toplanmaya başlamış Örneğin, Başbakanlık Kriz Merkezi çalışmalarına başlamıştır. Ancak iletişimin sağlanamaması nedeniyle öncelikli olarak bu durum gidermeye yönelik çalışmalara başlanmıştır. Afet sonrası öncelikli olarak acil ve ilk yardımın yapılması gerekmektedir.

3.1.2.1. İlk ve Acil Durum Çalışmaları

Doğal afetlerin en yıkıcı etkilerine sahip depremler sonrası insanî problemlerin afeti yaşayanlar için çözümü aciliyet gerektiren sorunlara yol açmaktadır. İlk ve acil yardımdan sorumlu birimlerin afetzedelere ulaşmasına kadar geçen süre, panik, belirsizlik ve acının yoğun olarak yaşandığı bir dönem olarak nitelendirilmiştir (Karaesmen, 2004: 10-11).

Acil durumun yönetiminde öncelikli yapılacak iş panik ve belirsizliğe engel olunarak emniyet ve güven duygusunun temin ve tesis edilmesidir. Unutulmaması gereken afetin başlaması ile panik ve kargaşadan kaynaklı şokun en kısa sürede atlatılmasıdır (Akdur, 2001: 31).

Deprem sonrasında arama kurtarma çalışmalarının yanında yaşayan insanların yaşamsal gereksinimlerinin örneğin, su, beslenme, gıda, barınak, yer planlaması ve sağlık hizmetlerini belirli ölçülerde karşılanması gerekmektedir.

Bu yardımlar felaketzedelerin kendini toparlaması, mevcut kaynakları takviye etmesi ve normal hayatlarına devam etmeleri için zaman kazandırır.

Acil yardım çalışmalarının başlıca hedefi, yaralıların tedavisi, canlıların kurtarılması, zararın hafifletilmesi ve acil gereksinimlerin karşılanmasıdır. Bunun için ilk 24 saat hayati önem taşımaktadır.

Marmara depreminin etkisiyle birçok hastanede hasar oluşmuş, sağlık hizmeti gereksinimi ve hasar nedeniyle kurumlar hizmet sunumlarının içeriği ve rolünü değiştirmek zorunda bırakılmışlardır (Ergüder, 2001: 64).

İlk ve acil yardım süreci kapsamında; iletişimin sağlanması, arama-kurtarma, ilk yardım, ulaşımın sağlanması, yiyecek ve giyecek ihtiyaçlarının karşılanması, geçici yerleşimin sağlanması, güvenlik önlemlerinin alınması, ölülerin gömülmesi, altyapı hasarlarının giderilmesi öncelikle yapılması gereken hususlardandır.

Marmara Depreminin büyüklüğü farklı uygulamaları beraberinde getirmiştir. Örneğin Afetler Kanunu'nun 6. Maddesinde 15 gün olan acil yardım süresi Bakanlığın izniyle 90 gün uzatılmıştır (AİGM 29 Ağustos 1999/9688 yazısı).

Arama kurtarma ve yardım çalışmalarına katılmak üzere, 50 ülkeden toplam 3622 kişi, Düzce depremi nedeniyle de 33 ülkeden 1673 kişi bölgeye gelmiş ve çalışmalara katılmıştır (BKYM, 1999: 30-31).

Bu ekiplerin çalışma alanlarına dağıtılmasında plansızlık, yardım ekiplerine yiyecek, kalacak yer, yabancı ekiplere çevirmen bulunmasında

koordinasyonsuzluk nedeniyle, bazıları herhangi bir çalışmaya katılmadan, ülkeyi terk etmiştir (Durmuş, 1996: 25).

Türkiye’de Marmara Depreminde de arama kurtarma çalışmalarında, güvenliğin sağlanmasında, acil yardım çalışmalarının yönetilmesinde, geçici yerleşim alanlarının, çadır kentlerin kurulmasında, sağlık hizmetlerinin örgütlenmesinde Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), çok önemli bir paya sahiptir. Nitekim Marmara ve Düzce Depremleri sonrası, Doğal Afet Değerlendirme ve Koordinasyon Merkezlerini faaliyete geçirilerek birlikleri hızla afet bölgesine sevk etmiştir.

TSK unsurları afet bölgesinde ilk ve acil yardım sürecinde gerekli desteği sağlamıştır. Bölgede 64.000’den fazla TSK personeli görevlendirilmiştir (BKYM, Depremler - 1999: 26-41).

Arama kurtarma çalışmaları sonucunda 12.794’ü ölü, 27.852’si sağ olarak toplam 40.646 kişi kurtarılmış; geçici yerleşimi sağlamak için 12 çadır kent kurulmuştur (BKYM, Depremler- 1999: 26-41).

TSK’nin afete yönelik planlamalarında, doğal afet meydana geldiği andan itibaren mevcut imkânları ile mülkî makamlarla koordineli bir şekilde çalışmalarını yürütmek bulunmaktadır.

Bu kapsamda Türkiye, 17 Afet Bölge Komutanlığı sorumluluk alanına bölünmüş olup, mülkî makamların istekleri doğrultusunda hangi askerî birliğin nerede ve nasıl kullanılacağı Acil Yardım Planları’nda belirtilmiştir (www.msb.gov.tr).

Marmara Depremi sonrasında 7116 sayılı Kanun’la (1958 yılında çıkarılan İmar ve İskân Vekâleti Kuruluş ve Vazifeleri Hakkında Kanun) İçişleri Bakanlığı Sivil Savunma Genel Müdürlüğü, arama kurtarma çalışmalarını yürütmekle birinci derecede görevlendirilmiştir.

Deprem sonrası sivil toplum örgütlerinin artık arama-kurtarma faaliyetlerinin ayrılmaz bir parçası haline gelmesi ve resmi arama-kurtarma ekiplerinin yetersizlikleri ortaya çıkmıştır.

Deprem sonrası Sivil Savunma Genel Müdürlüğü, kurumsal olarak yeniden yapılanmaya gitmiş, birbirlerini yedekleyecek şekilde 11 ayrı bölgede Arama Kurtarma Merkezleri kurmuştur (Şengün, 2007: 247-248).

Bu merkezler, afetin olduğu yerdeki faaliyetleri yürütecek görevlilerin de afetzede olma olasılığını da dikkate alan bir örgüt yapısı anlayışı içerisinde örgütlenmişlerdir.

Deprem sonrası, yıkıntılara en çabuk hayatta kalan akraba ve komşular ulaşmakta, yıkıntı altından en fazla insanı akraba ve komşularının çabaları kurtarmaktadır.

Marmara depremi sonrası benzer olaylar yaşanmıştır. Bu kapsamda, afet öncesi afete maruz kalabilecek bölgelerde, toplumun tüm kesimlerini kapsayacak ilk ve acil yardım eğitimlerinin ne kadar önemli olduğunu bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

Bölgede yıkılan konutların çok katlı ve fazla olması, etkilenen alanın büyüklüğü ve tecrübesiz kişilerin görevlendirilmesi, koordinasyon eksikliği başarısızlığın nedenlerinden bir kaçı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Deprem sonrası oluşturulan kriz yönetimlerinin en öncelikli görevi, panik duygusunun ortadan kaldırılarak vatandaşta güven hissinin uyandırılmasıdır (Şengün, 1998: 8).

Ayrıca, ulaşım hizmetlerinde, altyapı, kurtarma ve tahliye, güvenlik, insani yardım malzemelerinin kabulü, dağıtımı, depolanması ve geçici barınma gibi sorunların kısa zaman içerisinde çözülememesi krizi ağırlaştırıcı unsurlardır (Esen, 2000: 31).

3.1.2.2. Hasar Tespit Çalışmaları

Hasar tespit çalışmaları, yıkımın boyutlarını belirleyerek, nelerin ne ölçüde yapılması gerektiğini düzenlemek açısından önemli bir faaliyet olarak karşımıza çıkmaktadır. Marmara Depremi sonrasında kurumlar çeşitli yönleriyle (ekonomik, sosyal, vb.) oluşan hasarları belirlemeye çalışmışlardır. Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, depremin ekonomik ve sosyal etkilerini araştırmıştır (www.dpt.gov.tr/e-kutuphane/ (20.02.2011)).

Türkiye’de afet mevzuatı bakımından, hasar tespit çalışmalarının nasıl ve ne yöntemle, kimler tarafından ve ne zaman yapılacağı konusunda gerekli düzenlemeler 7269 sayılı Afetler Kanunu ve diğer mevzuat kaynaklarıyla yapılmıştır. 7269 sayılı Kanun’un 13. maddesine göre; *“yapılacak işlemlere esas olmak üzere İmar ve İskân Bakanlığınca kurulacak fen kurulları tarafından, afetin meydana geldiği arazinin durumu ile bütün yapılar ve kamu tesisleri incelenerek, hasar tespit raporu”*nun düzenleneceği belirtilmektedir. (7269 sayılı Afetler Kanunu, m. 13) Hasar tespit çalışmalarının yapılmasını müteakip, hasar tespit raporları sonucunda, hak sahipliği çalışmaları ve gerekli yardımlar yapılmaktadır.

Afetten etkilenen yapıların, yapı hasarını Hasar Tespit Raporlarında, hasar dereceleri az, orta ve yıkık/ ağır olmak üzere üç düzeyde sınıflandırılmıştır. Hasarın derecelendirilmesi şu şekilde yapılmaktadır; (Bayülke vd., 2000: 239-240)

- **Az hasarlı;** binanın taşıyıcı sisteminde herhangi bir hasar yoksa, sadece taşıyıcı olmayan bölme duvarlarında çatlaklar oluşmuşsa, kolon giriş vs. gibi taşıyıcı elemanlarında 1 mm kılcal çatlak dahi olsa, bu yapı az hasarlı olarak değerlendirilmektedir. Taşıyıcı eleman takviyesi yapılmaksızın, gerekli onarımlar (sıva, badana, varsa bölme duvar hasarları gibi) yapıldıktan sonra yerleşime açılabilir.

- **Orta hasarlı;** binanın taşıyıcı elemanlarında önemli derecede hasar oluşmuşsa, ancak bu hasarın onarım ve güçlendirilmesi ekonomik olarak mümkün ise, yani kolon boylarında kısılma, bir katın diğer kata göre kalıcı ötelenmesi ve mekanizmalaşma yoksa” vs. bu yapı orta hasarlı olarak değerlendirilir. Bu tür binaların hasar görmüş taşıyıcı elemanları onarılmadan ve taşıyıcı sistemin gerekli takviyesi yapılmadan kesinlikle oturulmasına izin verilmemesi gerekir.

- **Ağır hasarlı;** Deprem sonucu, eğer binanın taşıyıcı elemanlarının çoğunda onarımı ekonomik olarak olanaklı olmayan hasarlar oluşmuş ise, (bir katın öteki kata göre ötelenmesi kalıcıysa, kolon boylarında kısılma gözlenmişse) bu yapı ağır hasarlı olarak değerlendirilmektedir.

Bir binada yapılan hasar tespit işlemi, depremin yapıda neden olduğu hasarın belirlenmesidir. Kısaca binanın depreme dayanıklı olup olmadığının tespit işlemi değildir. Binanın depreme dayanıklılığına yapının projesi, zemin taşıyıcı sistem vs. tüm veriler incelendikten karar verilebilir (Bayülke vd., 2000: 240).

Barınma ve çalışma alanlarının bir arada binalar, şehirlerde giderek artmaktadır. Genellikle üst katların konut veya büro, zemin katların ise ticari amaçlarla kullanıldığı ve çoğu zaman sonradan ihtiyaçlara yönelik düzenlemelere gidilmektedir.

Bu durum sonrasında, binanın projesinde öngörülmeyen dengesizliklere sebebiyet verilerek tehlikeli durumlara kapı aralanmaktadır (Balyemez, Berköz, 2005: 12-13).

Marmara Depreminin çok geniş alanı kapsaması nedeniyle, Afet İşleri Genel Müdürlüğünün hasar tespit çalışmalarında görevlendirilmek (teknik kadronun yetersiz kalması nedeniyle) üzere takviye maksatlı Bayındırlık Bakanlığı’nca ilgili kuruluşlar ve kamu kurumlarından, geçici görevlendirmeler yoluyla eleman alınıp (Şengün, 2007:254), hasar tespitleri yapılabilmektedir.

Deprem sonrası bölgede hasar gören yapılar; ahşap karkas, yığma tuğla ve kâgir, betonarme karkas, tünel kalıp betonarme binalardan oluşmaktadır.

Binanın depremden etkilenme biçimi, beklenen bina davranışı ve hasar dokusu, yapısal değişkenlerin sayısına ve üzerine yerleşilen arazinin jeolojik karakterine göre değişecek ve yerleşim yerinin tamamında aynı olmayacaktır (Balyemez, Berköz, 2005: 12).

Örneğin, birçok bina yapım şekline sahip Sakarya'da yapılan bir incelemede %16'sı ağır hasarlı-yıkık, %51'i orta hasarlı, %22'si az hasarlı, %11'i hasarsız toplam 3500 bina dört farklı sistem olarak gözlenmiştir (Gülhan, Güney, S. 299: 43).

Betonarme karkas sistemi ile inşa edilen binalarda ağır hasar, yıkım ve can kaybının yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Yetersiz mühendislik ve işçilik, tekniğine ve projesine uygun şekilde yapmama, denetim yetersizliği, betonarme karkas binalardaki hasar oranını arttırmıştır.

Kocaeli Yahya Kaptan mahallesinde, tünel kalıp sistem ile yapılan toplu konutlar depremden hemen hemen hiç etkilenmemiştir.

Kocaeli ve Sakarya'nın çeşitli mahallerinde yapılan hasar tespit çalışmaları sonuçları incelendiğinde, geleneksel yapıların depreme dayanıklılığı test edilmemesine rağmen, depremden etkilenmedikleri görülmüştür (Gülhan, Güney, S. 299: 43).

Marmara depremi sonrası hasar tespit çalışmaları itiraz süresi ile birlikte 30 gün içerisinde bitirilmiştir. Ancak bu çalışmaların yarısına yakınına itiraz edilmiş ya da hasar tespiti yapılmadığı gerekçesiyle başvurular yapılmıştır. Yapılan 10.500 itirazı değerlendirmek üzere 660 teknik eleman görevlendirilmiştir (Şengün, 2007: 258).

İtirazların genelde yaşanan artçı sarsıntılar sonrası değişen hasar durumlarından kaynaklanmaktadır.

3.1.3. Deprem Sonrası Yapılan Çalışmalar

Depremi olduğu ilk andan itibaren afetzedeler için ilk ve acil yardımları müteakip ölümlerin defnedilmesi, yiyecek, geçici barınak temini dışında giderilmesi gerekli acil bir sorun kalmamıştır.

Geçici barınma sorunları genellikle ilk etapta çadır daha sonrada prefabriklerle giderilmeye çalışılmıştır. Özellikleri itibariyle çadır; en fazla bir gün içerisinde kurulabilmesi, kolaylıkla kurulup sökülebilmeye özelliğine sahip olması, sonrasındaki afetlerde de kullanılabilirlik durumunun olması tercih sebebi olarak ortaya çıkmıştır.

Ancak geçici barınma sorunun çözümlenerek, hemen arkasından kalıcı çözümlerin üretilmesi gerekmektedir.

Marmara Depremi ile birlikte Kızılay stoklarındaki bütün çadırları bölgeye göndermiştir. Afetin büyüklüğü, çadırların kalitesizliği ve yetersizliği, dağıtım, saklama, yönetim gibi konulardaki aksamalar sorunun çözümün güçleştirmiştir.

Bu sorunlar Kızılay Genel Müdürlüğünü tartışılır konuma getirmiştir. Çözüm olarak ilk aşamada geçici prefabrike konut alanlarının yapımı ve hemen arkasından kalıcı konut yerleşim alanlarının seçimi ve yapım süreci başlamıştır (Şengün, 2007: 258).

3.1.3.1. Geçici İskân

Toplum bireyleri maddî imkânları ölçüsünde kendi barınaklarına sahip olama gayreti içerisindeyler. Günümüzde barınak kelimesinin karşılığı konut olarak kullanılmaktadır. Konut, toplumsal yaşamın bir parçası olan aile yaşamının yürütüldüğü, kültür ve inançların yaşatıldığı, toplumsal statünün sağlandığı bir olgu haline dönüşmüştür.

Keleş konutu; "Bir ya da bir kaç ev halkının yaşaması için yapılmış, insan yaşamasının gerekli kıldığı uyuma, yemek pişirme, soğuktan ve sıcaktan korunma, yıkanma ve ayakyolu gibi temel gereksinme konularında kolaylıkları bulunan barınak"(Keleş, 1980) olarak tanımlamıştır.

Öztekin ise "insanın her türlü yaşam kolaylıklarından, kentsel alt yapıdan, yararlanabilmesini, bireysel ve ailesel gizliliğini sağlıklı, rahat, mutlu bir şekilde sürdürülebilir, yaşanabilir güzel ve temiz bir çevrede, insan onuruna yakışır bir biçimde yaşamasını sağlamakla ilgili toplumsal işlevler yüklenmiş bir ortam" olarak tanımlamıştır (Öztekin vd., 2003: 467).

Tarih boyunca konut gereksinimi devrinin koşullarına göre hiç bitmemiştir. Devletin konut sorununu çözme görevini üstlenmesinde; sanayi bölgeleri etrafında yoksul mahallelerin oluşumu, savaşlar ve doğal yıkımlar, ekonomik nedenler önemli rol oynamıştır (Keleş,1988: 33).

Modern anayasalar, sağlık ve eğitim gibi hakların yanı sıra konut hakkını da, devletin yapması gereken hizmetler kapsamında saymıştır. Depremler de, önemli oranda barınma sorununun ortaya çıkmasına gerekçe oluşturmaktadır (Sey, 2000: 244).

Türkiye'nin afet mevzuatında geçici veya kalıcı barınma sorunun çözümü, 180 sayılı KHK'le Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'nın görevleri arasında düzenlenmiştir. Geçici iskân; deprem sonrası genellikle çadırlarla

başlayıp kalıcı konutların yapımı tamamlanıncaya kadar geçen süreyi kapsar. Afetzedelerin barınmalarıyla ilgili genellikle üç durum ortaya çıkmaktadır:

- Kendi evinde kalma,
- Başka bir yere taşınma,
- Geçici kamplara veya konutlara yerleştirilme.

Marmara depremi sonrasında barınma sorununun temel çözüm aracı olarak görülen çadırkentler görülmüştür. Kamuya ait binalar da geçici iskân amaçlı kullanılmıştır. Geçici konut, eğer hasar gören konutlar kısa sürede yeniden yapılamaz veya onarılamaz ise, gereklidir (Nakabayashi, Ichiko, 2004: 10-11). Marmara Depremi sonrası geçici barınma için Kızılay ve TSK tarafından çadırkentler kurulmuştur. Marmara depreminde yaklaşık 45.000 çadır Kızılay'dan sağlanmış, 40.000 çadır ise yabancı ülkeler tarafından temin edilmiştir.

Tablo 8: Çadırların İllere ve Kaynağa Göre Dağılımı

İller	Kızılay	T.S.K	Yabancı Ülkeler	Diğer Kaynaklar			Toplam Çadır	Çadırkent
				Dışişleri	Özel	Diğer		
Sakarya	14.527	792	7.787	5.427	3.175		31.708	33
Kocaeli	15.990	1.540	24.762	7.990		4.992	55.274	47
Yalova	8.800	880	3.277	2.063	1.704		16.724	10
Bolu	4.041		4.994	2			9.027	30
İstanbul	1.141				50		1.191	1
Toplam	44.499	3.212	40.820	15.482	4.929	4.992	113.924	121

Kaynak: 1999 Depremler, Başbakanlık Kriz Yönetimi Merkezi

Çadırkentler için seçilen arazilerin içme ve kullanma suyuna yakın, eğimli, zemin çamurlaşması olmayan, her 1000 kişi için 3-4 hektar alan hesaplanması gerekmektedir (Akdur, 2001: 182-183).

Ancak çadırkentlerde bu hizmetler gereğince yerine getirilememiştir.

Çadırların kış şartlarında yetersiz kalması başka barınakların yapılmasını zorunlu kılmıştır. Bayındırlık ve İskân Bakanlığı tarafından 30 m² büyüklüğündeki prefabrike konutların yaptırılmasına karar verilmiştir.

Prefabrike konutların birim maliyeti ünite başına 1,928 ABD Doları, kurulum bedeli ise yaklaşık 475 ABD Doları olarak belirlenmiştir (Peynircioğlu, 2004: 54).

Prefabrike konutlardaki zor yaşam koşulları, artezyen kuyulardan edinilen suyun yarattığı sağlık sorunları, yollarının olmaması, bu konutların insani gereksinimleri karşılayacak özelliklere sahip olmaması gibi zorlukların yanısıra 30 metrekare olarak planlanan prefabrike konut büyüklüklerinin 5 ve daha çok kişiden oluşan aileler için yetersiz olduğu sonucu ortaya çıkmıştır (Geray, “Son Depremlerin Düşündürdükleri,”: 161).

Kalıcı konutların yapımının planlanandan daha uzun sürede tamamlanacak olması ve depremden etkilenen nüfusun tamamı için kalıcı konut projesinin olmaması nedeniyle, kurulacak olan prefabrikelerin dayanıklı türde olmasına karar verilmiştir (Johnson, 2002: 3).

Geçici yerleşim amaçlı prefabrike konutlar Kasım ayı sonu itibariyle tamamlanmış ve yılsonuna kadar ihtiyaç sahipleri bu konutlara yerleştirilmiş ve bölge dışına olası göç yavaşlatılmıştır (Şengün, 2007:268).

Tablo 9: Prefabrike Konutlar (1999Kasım)

İli	Bayındırlık ve İskân Bakanlığınca Yaptırılan				
	Planlanan	Yapımı Devam Eden	Teslime Hazır	Teslim Edilen	Boş
Bolu	2.460	0	2.460	2.389	71
Düzce	3.260	0	3.260	3.260	0
Sakarya	5.854	0	5.854	5.854	0
Yalova	5.216	0	5.216	5.190	26
Kocaeli	13.850	52	13.798	13.337	461
Toplam	30.640	52	30.588	30.030	558
Özel Sektörce Hibe Olarak Yaptırılan					
Bolu	1.426	6	1.420	1.262	158
Düzce	2.488	671	1.817	1.747	70
Sakarya	4.729	311	4.418	3.804	614
Yalova	416	0	416	389	27
Kocaeli	2.462	441	2.021	2.021	0
Toplam	11.521	1429	10.092	9.223	869
Genel Toplam	42.161	1481	40.680	39.253	1.427

Kaynak: Depremler- 1999 Başbakanlık Kriz Yönetimi Merkezi

Afet yönetimi sisteminin uygulanmasından kaynaklanan sorunlar; (Şengün, 2007: 270)

- Prefabrike konutlar kaldırıldıktan sonra inşaat yerlerinin temizlenip tekrar eski işlevine geri döndürülmesinin planlanmamış olması,

- Prefabrike konutların alt ve üst yapılarının kalıcı yerleşim sağlandıktan sonra nasıl kullanılacağına planlanmamasıdır.

2000 yılı Nisan ayın itibariyle toplam 54 çadır kentte 65.000 kişi yaşarken, 300-400 bin kişi (100 bin aile) kira yardımı almakta ve prefabrike konutlara yerleştirilen afetzedelerin yaklaşık %30'u deprem sırasında evi yıkılan ya da ağır hasar gören afetzedelerden oluşmaktaydı (Bibbee, vd., 2000: 13; AİGM 2000 Yılı Bütçesi).

Kalıcı konutların yapımı ile birlikte geçici yerleşim amaçlı olarak yapılan 44.107 prefabrike konuttan (hibe konutlar dahil), 10.708 adedi, ülke

genelinde eğitim, sağlık ve diğer hizmetlerde kullanılmak üzere kamu kurum ve kuruluşlarına, 3.815 adedi bölgede yaşayan dar gelirliilerin barınma sorunlarının çözümü için Bakanlar Kurulu Kararıyla tahsisi yapılmıştır. Prefabrike konutlardan 23.139 adedinin satışı yapılarak 30.000.000 TL. gelir elde edilmiştir (Şengün, 2007: 272-273).

İlk ve acil yardımlarının yapılmasını müteakip yapılacak ilk şey barınma sorunun çözümünü gerçekleştirmektir. Marmara depremi sonrasında barınma sorunu ilk olarak çadırkentler kurularak, 6 ay sonra da prefabrike konutların yapımının tamamlanmasıyla çözülmeye çalışılmıştır.

Sorunun köklü çözümü kalıcı uzun süreli konutların yapılması ile çözülebilmektedir. Türkiye’de depremin olduğu tarihte 7269 sayılı Afetler Kanunu hükümlerine göre işlemler yapılmıştır.

3.1.3.2. Hak Sahipliği Tespit Çalışmaları

Hak sahibi, bir hakkın kullanılması için yeterli koşullara sahip kimse veya kimselerdir. Afet Sebebiyle Hak Sahibi Olanların Tespiti Hakkında Yönetmeliğin 3.maddesine göre; hak sahibi, (Afet Sebebiyle Hak Sahibi Olanların Tespiti Hakkında Yönetmelik, 1968: m.3) afetzedelerin, yıkılan veya ağır hasar gören binalarla olan mülkiyet ilişkilerini ve yeniden yapılacak binalardan veya verilecek inşaat kredisinden yararlanabilme durumlarını anlatmaktadır.

Hak sahipliği şu hallerde gerçekleşmektedir:

- Konut ve iş yerlerinin afetten hasar gördüğü belirlenen konut sahipleri, (Kanun ve yönetmelik gereği, birden fazla konut ve işyerleri hasar görenler olsa bile yalnız bir konut ve bir işyeri için hak sahibi olabilmektedir.)

- Kendi konutu olmayan ancak ebeveynine ait hasarlı birden fazla konut veya dairelerden birinde, afet tarihinde oturduğunu kanıtlayan evli evlatlar,

- Birlikte mülk sahibi oldukları konut veya işyerleri hasar görenler, hak sahibi olabilmektedir.

- Doğal afet nedeniyle yeni yerleşim alanında konutu bulunup, bu konutun yıkılması durumunda, kamulaştırma bedeli istemeyenler,

- Arazileri afet nedeniyle kamulaştırılan kişiler,

- Konut ve işyeri afetten orta derecede hasar görenler de onarım yardımı için,

- I. ve II. derecede deprem bölgelerinde betonarme olmayan orta hasarlı konuta sahip olanlar, kendilerine konut yapılmak üzere hak sahibi olabilirler.

Hak sahipliği kabul edilmeyenler ise;

- Afetzedelerin kendisine veya eşlerine ait “o yerde” (Büyükşehir olan yerlerde İlçe ve Büyükşehir Belediye sınırları, köylerde köy tüzel kişiliği sınırları afet gören veya yeni taşınma yeri) sağlam ve bağımsız, aynı cins binaları olanlar,

- Kiracı ve misafir durumda olanlar,

- Kendilerine ait olmayan arsa veya arazi üzerine inşaat ruhsatı almaksızın konut ve işyeri yapanlar,

- Yer kayması, su baskını, kaya düşmesi ve benzeri nedenlerle imar planında yapı yapılması sakıncalı olarak belirlenen yerlerde, ruhsatsız olarak yapılan yapıların sahipleri, yasal olarak, hak sahibi olamamaktadırlar. Hak sahipliği çalışması 7269 sayılı Afetler Kanunu’nun 28. 29. ve 30. maddeleri

ile Afet Sebebiyle Hak Sahibi Olanların Tespiti Hakkındaki Yönetmelik ve 4133 Sayılı Kanun esaslarına göre yapılmaktadır (Şengün, 2007: 276).

28.08.1968 Tarihli Afet Sebebiyle Hak Sahibi Olanların Tespiti Hakkında Yönetmeliğin 20. maddesi gereği Hak sahiplerinin kimler olabileceğini belirleyen komisyonun oluşumu;

- Komisyon başkanı o yerin ilgili mülki amiri olan vali veya kaymakam ya da görevlendireceği bir memur,

- İmar ve İskân Bakanlığı mahalli kuruluşundan bir,

- Mahalli tapu idaresinden bir,

- Belediye teşkilatı olan yerlerde Belediye encümeninden bir, köylerden ise ihtiyar kurulundan bir, temsilcinin katılmasıyla kurulacak kişilerden oluşturulmaktadır.

Komisyon, “Talep ve Taahhütname”leri, afetzedelerin konutu ile mülkiyet ilişkisini, “o yerde” kendisine ve eşine ait ikinci bir sağlam konutun bulunup bulunmadığının belirlenmesi ile diğer ilgili konuları titizlikle incelemekle görevli ve sorumludurlar.

Hak sahibi olmak yardım almak için yeterli olmayıp, hak sahibi olmaya ilişkin koşulları yerine getiren kişinin alacağı yardımı, kanunun belirlediği koşullar içerisinde geri ödemeyi de taahhüt etmesi gerekir.

Bütün hak ve sorumluluklarından vazgeçen kişinin, yazılı olarak Bayındırlık İskân Bakanlığı’nın il örgütlerine veya doğrudan Afet İşleri Genel Müdürlüğünün ilgili birimine başvurup, basılı vazgeçme belgesini (feragatname) imzalaması gerekmektedir.

Bir afet nedeniyle hak sahibi olmak için öncelikle afetzede olarak belirlenmeleri gerekmektedir. Afetzede; 7269 sayılı Afetler Kanunu’na göre, “bir afet nedeni ile oturdukları binaları yıkılan, ağır hasara uğrayan ve çeşitli

derecelerde hasar gördüğü hasar tespit raporları ile belirlenen veya muhtemel afetler nedeniyle nakli uygun görülen” kişileri ifade etmektedir.

Afet İşleri Genel Müdürlüğü’nün afet bölgesindeki illerde, geçici olarak görevlendirdiği elemanlar vasıtasıyla Hak sahipliği çalışmaları yürütülmüştür.

Ancak Hak sahipliği konusunda deneyimi olan personel sayısı her ile 2-3 kişi düştüğü için, mahallinden temin edilen 100 kadar geçici personel yardım maksatlı görevlendirilmiştir (Şengün, 2007:280).

3.1.3.3. Kalıcı Konut Çalışmaları

Yeniden yapım aşaması; toplumun afet nedeniyle bozulan sosyo-ekonomik yapısının ve afetzedelerin psiko-sosyal yaşantısının en azından afet öncesindeki düzeye yükseltilmesi, (Park, 1991: 200) hasar gören tüm yapıların yeniden yapımı gibi çalışmaları kapsamaktadır.

Çalışmaların süresi afetin büyüklüğüne bağlı olarak değişmektedir. Afetler, ekonomik üretimin durmasına neden olmakta ve kalkınma projelerine ayrılabilir kaynakların harcanması nedeniyle ülke kalkınmasını yavaşlatmaktadır (Cezayirli, 1994: 39).

Yeniden yapım sürecine bakıldığında karşımıza iki farklı yaklaşım çıkmaktadır. Bu yaklaşımlar, sadece bozulan fiziki yapının yenilenmesi ya da risk azaltımı temelli, kapsamlı yaklaşımları çözüm olarak düşünmek olarak ifade edilmiştir.

Risk azaltımına yönelik yaklaşımlar denilince; güvenli yapım teknikleri, buna yönelik yapı malzemelerinin kullanımı, hasarın nedeninin araştırılması, eğitim ve arazi kullanım planlarının yapılması akla gelmektedir (Kreimer, 1990: 18).

Afet sonrasında yeniden yapım uygulamaları;

- Hükümetin öncülüğünde yürütülen çalışmalar,
- Hükümetle birlikte uluslararası kuruluşların, gönüllü örgütlerin, yardım kuruluşlarının ortak çabalarıyla yürütülen yeniden yapım süreci,
- Sınırlı müdahale,
- Piyasa şartlarına bağlı olarak yürütülen yeniden inşa sürecini ifade eden piyasa modeli (Genç, 2005: 74) olarak belirtilmiştir.

Afet bölgelerinde, hayatın normal seyrine dönmesi için öncelikle hasarın, hak sahiplerinin belirlenmesi, yeni yerleşim alanlarının seçimi, bu alanların imar planlarının, kamulaştırmalarının yapımını gerektirir. bu işlemler yapılırken kalıcı konut yapımı için programlama, projelendirme işlemleri de eş zamanlı olarak yürütülür (Şengün, 2007:283).

Fiziki boyutuyla bağlantılı olarak, çok büyük kapasite gerektiren bu yeniden yapım işlerinin dört temel aşaması daha öncede sıralandığı gibi, acil barınma (devlet yardımları, çadırlar, eş-dost yanında kalma, kamu misafirhaneleri), geçici barınma, geçici konut ve kalıcı konut aşamalarıdır.

Yeniden yapım aşamasının temel şartı, kimlerin yeniden yapım çalışmalarından yararlanacağını (hak sahipleri) belirlenerek yapılacak konutların, arazisinin seçimi ve mülkiyeti konusunun çözümlenmesi sürecine girilir. Geçici ve kalıcı konutların, başka bir yere taşınması seçeneklerinin değerlendirilmesini müteakip ve yeniden inşa yöntemine karar verilmesi, kullanılacak yapım tekniğinin belirlenmesi, maliyetlerin hesaplanması ile birlikte uygulama sürecine geçilmektedir (Genç, 2005: 7).

3.1.3.3.1. Yer Seçimi

Yer seçimi süreci, afete uğrama olasılığı olan bölgelerde, daha uygun bir planlama yapılması ve gelecekteki olası afet zararlarının azaltılması (Tercan, 2001/4: 44) açısından önemli ve doğru kararların alınmaması durumunda ileride ciddi sorunlara neden olabilecek işlemlerin yer aldığı bir evredir.

Yeni yerleşim yerinin seçiminde, afetlerin jeolojik yönden etüdünün ve hasarlarının belirlenmesi gerekmektedir. Belirlenen bu hususların, 7269 sayılı Afetler Kanunu'nun 1. maddesine göre hazırlanan ve Afetlerin Genel Hayata Etkinliğine İlişkin Temel Kurallar Hakkındaki Yönetmeliğin 5. Maddesindeki düzenleme (AİGM 17 Ağustos 1999 gün ve B.09.0.AİŞ.0.12.00.06/9091 sayılı Genelgesi) doğrultusunda, afetin önlem alınarak önlenebileceğine veya başka bir yere taşınmanın gerekliliği konusunda “onay” alınması alanın uygunluğunun da etüt edilmesi gerekmektedir.

Tüm bu çalışmaların ana hedefi, afete dayanıklı yapılaşmayı sağlamaktır.

Marmara Depremi nedeniyle kalıcı konut alanı yer seçimi çalışmaları, Afetler Kanunu'nun 15 ve 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 9. maddesi uyarınca “15 Eylül 1999 tarihli B.09.0.TAU.0.15.00.00/14995-1148-/ 15 Eylül 1999 Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü” yazıyla depremin etkilediği illerin Valilerine gönderilerek başlatılmıştır.

Afetzedeler için seçilecek yeni yerleşim yerinin nasıl ve kimlerden oluşturulacak komisyonca belirleneceği, 1051 sayılı Kanunla yapılan değişiklik sonucu 7269 sayılı Afetler Kanunu'nun 16. maddesinde; “*genel hayata etkili afetlerden önce veya sonra kesin lüzum üzerine meskûn bir topluluğun bir kısmının veya tamamının kaldırılarak başka alanlara toplu olarak veyahut dağıtılarak yerleştirilmesi İçişleri, Maliye, Bayındırlık, Sağlık*

ve Sosyal Yardım, Tarım, Milli Eğitim, Sanayi, İmar ve İskân ve köylerde Köy İşlerine bakan Bakanlıklar mütehassıs temsilcilerinden kurulacak bir komite incelendikten sonra Bakanlar Kurulu Kararı ile İmar ve İskân Bakanlığı tarafından yaptırılır. Ancak bu toplu nakiller aynı belediye ve köy sınırları içinde ise Bakanlar Kurulu kararına lüzum kalmaksızın İçişleri ve İmar ve İskân Bakanlıklarınca müştereken yapılacağı” (7269 sayılı Afetler Kanunu, m.16) şeklinde düzenlenmiştir.

Kanundaki düzenlemelerin değişen koşullara ve özgün durumlara cevap vermemesi nedeniyle uygulamalar genelgelerle düzenlenmeye çalışılmıştır.

1972 Yılında çıkarılan genelgede (26.4.1972 gün ve 8257 sayılı Genelge) 7269 sayılı Afetler Kanunu'nun 16. maddesi gereğince kurulan komitenin, yer seçimlerinde dikkat etmesi gerekli hususlar (Tercan, 2001/4: 44-45);

- Zorunlu olmadıkça yerleşme birimlerinin parçalanamayacağı ve yeni yerleşme yerlerinin eski idari sınırların dışında olmayacağı.

- Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'nın yerel örgütü olan Bayındırlık ve İskân Müdürlüklerince, yer seçimlerinden önce yapılacak bir mülkiyet araştırması ile Afetler Kanunu'nun 21'nci maddesine göre kamuya herhangi bir yük getirmeyecek, mülkiyeti afetzedelere ait veya "... Hazineye, özel idareye, belediyeye, köy tüzel kişiliğine veya katma bütçeli dairelere ait olanlardan (Vakıflar Genel Müdürlüğü taşınmaz malları ile Hazineye, özel idare ve belediyeye ait taşınmaz mallardan bir kamu hizmetine tahsis edilenler hariç)..." gereksinimleri karşılayacak miktarı, Bayındırlık ve İskân Bakanlığının isteği üzerine bedelsiz olarak bu işe ayrılacakların belirleneceği ve yer seçiminde öncelikli olarak bu yerlerin değerlendirileceği, bu koşullara uygun arazi bulunamaması halinde kamulaştırma zorunluluğu doğduğunda da, her imar parseline ödenecek kamulaştırma bedelinin, afetzedelere

yapılacak yardım miktarlarının % 20'sini geçemeyeceği bu miktarın geçilmesi halinde kararın Bayındırlık ve İskân Bakanlığınca verilmesi gerektiği,

- Seçilen alanın afetzede sayısına yeterli ve gelişmeye uygun olması koşulu aranacağı,

- Seçilen yerin mülkiyeti ve kullanım hakkı ile ilgili herhangi bir anlaşmazlık olmaması ve orman ilişkisinin bulunmaması gerektiği,

- Seçilen yerin, afetzedelerin çoğunluğunca benimsenecek bir yer olması ve sosyal bir soruna neden olmayacak, yörenin sosyal ve yerel özelliklerinin göz önünde bulundurulacağı bir seçim olması gerektiği,

- Afetzedelerin ekonomik gücünü olumsuz etkileyecek kararlardan kaçınılması, mümkün olduğunca tarım arazilerinin seçilmemesi yanında, seçilen yerlerde afetzedelerin tarım arazilerine yakınlığının gözetilmesi gerektiği,

- Seçilen alanın sağlık koşullarına uygun ve hâkim rüzgâr etkilerine açık olmaması, fazla eğimli olmayan yerler olmasına dikkat edilmesi gerektiği,

- Yol, su ve kanalizasyon, ulaşım, okul ve sağlık gibi temel gereksinimlerinin ekonomik olarak yapılabileceği veya ulaşılabilen alanlar olması istenmektedir.

Sıralanan hususların genel amacı seçilen arazinin bedelsiz olarak temini dikkat edilmesi eğer bedelsiz yerleşim yeri bulunamaması durumunda ise şahıs arazilerinin kamulaştırılması söz konusu olmaktadır.

Kamulaştırılacak yerin de mümkünse afet bölgesine yakın olarak seçilmesine dikkat edilmesi gerekir. Bu da mümkün olmazsa ilçe veya il merkezi sınırları içerisinde uygun yer bulunması için gerekli çalışmalar yapılır.

Kentlerin doğal afetler nedeniyle, başka bir yere taşınmanın ekonomik ve sosyal maliyeti oldukça yüksektir (Sucuoğlu, 288: 17).

Ayrıca nüfusun büyük çoğunluğunun fay hatları üzerinde yaşaması ve deprem riski düşük az sayıda bölgenin olması, nüfusun başka bir yere taşınmasını güçleştirmektedir (Ergünay, 1996: 163-194).

Yaşananlara rağmen afetzedeler, eski yerleşim yerini terk etmek istememektedir. Kentin tümüyle başka bir yere taşınmasını, maliyetinin yüksekliğinden dolayı cazip olmadığı (Keskinok, 2001: 39) ve kentteki stratejik binaların gruplandırılması gerektiği de ifade edilmektedir.

Türkiye’de büyük bir deprem afeti ile karşılaşıldığında genel eğilim, yeni bir yerleşim alanının seçilip, iyi bir alt yapının tesis edilmesini müteakip vatandaşların ihtiyaçlarına cevap verecek yeni konutların yapım sürecinin başlatılmasıdır (Şengün, 2007: 294).

Marmara Depreminden sonra hasar gören kentlerin başka bir yere taşınmasını savunanlar olduğu gibi, buna karşı çıkanlarda olmuştur. Kentin aynı yerde kalarak hasarlı yapıların yenilenmesini, en akılcı davranış görenler olduğu gibi; sağlam zeminlerde yerleşimleri destekleyenler (Şengezer vd., 2005: 38-43) bulunmaktadır.

Araştırmalar yöre halkının, yaşadıkları her şeye karşın eski yerleşim yerini terk etmek istemediklerini göstermiştir (Sütütemiz, Bayram, 2001: 3). Mevcut yerleşim merkezlerini, yeniden yapılacak bir planlama ile güvenli yaşam alanları haline getirilebileceği de düşünülmüştür (Hacısalıhoğlu, 2001: 67).

Depremler sonrası Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Afet İşleri Genel Müdürlüğü tarafından yeni yerleşim alanlarının seçiminde tarım arazilerinin öncelikli olarak tercih edilmemesi yönünde genelgeler (16.04.1974/6817, 15.05.1974/8314, 28.03.1975/5805, 28.01.1983/715, 16.05.2002/7382 sayılı

B.İ.B. AİGM, Genelgeler) yayımlanmış ancak bu durumun önüne Marmara Depreminden sonrada geçilememiştir.

Kalıcı konutların yerlerinin seçim çalışmaları, Afet İşleri Genel Müdürlüğü'nce eş zamanlı olarak üç ayrı çalışma yürütülmüştür (Şengün, 2007: 298). Bunlar;

- Hak sahipleri için yapılacak yeni konutlara uygun yerlerin seçilmesi,
- Çevre düzenine ilişkin jeolojik ve zeminle ilgili etütlerin yapılması,
- İmar Planına veri oluşturan etütlerin onaylanması ve gerekmesi halinde isteyen belediyelere teknik yardım sağlanması çalışmalarıdır.

Yeniden yapılacak afet konutlarının nereye yapılacağı konusunda alternatif bir uygulama önerisi olarak, 7269 sayılı Afetler Kanunu'nun 7. maddesinin (iç iskân'dan bahsedilmektedir) daha geniş yorumlanarak veya gerekli yasal düzenlemeler yapılarak, afetzedelerin istekleri doğrultusunda kalıcı konutların afetzedelerin memleketlerine yapılması sağlanabileceği hususu da gündeme getirilmiştir (Yurtnaç, 1999: 27).

3.1.3.3.2. Yapım Süreci

İnsan hayatında çok önemli bir fiziksel varlık olan Konut, insan hayatıyla kenetlenmiş bir olgu (Öymen, 1995) olarak karşımıza çıkmaktadır. Aile içerisinde yuva tabir edilerek manevi bir görev verilmiş, güvende hissedilen toplumsal statüsünün de belirleyicisi olan bir anlam yüklenmiştir.

Depremden sonra, fiziki çevrenin oluşturulması anlamında yeni konut alanlarının yapımı ile bozulmuş olan ekonomik ve sosyal denge iyileştirilir. Bu iyileştirmeye katkı sağlayacak şekilde fiziki çevrenin iyileştirilmesi ile pekiştirilir ve sosyo-ekonomik yapının, afet öncesinden daha ileri bir düzeye getirilmesi hedeflenir.

Fizikî planlamanın afetlerin önlenmesi veya etkilerinin azaltılmasında etkin bir araç olarak kullanılabilmesi için afet faktörünün ulusal seviyeden başlayarak her seviyedeki planlama çalışmalarına dahil edilmesi gerekmektedir (Gündoğdu, Özer, Baki, 1999: 76).

Yeniden yapım, afetin çeşidine ve etkisinin büyüklüğüne göre farklı ayrıntılar içeren aşamalardan geçilerek sonuçlanmaktadır. Bunlar;

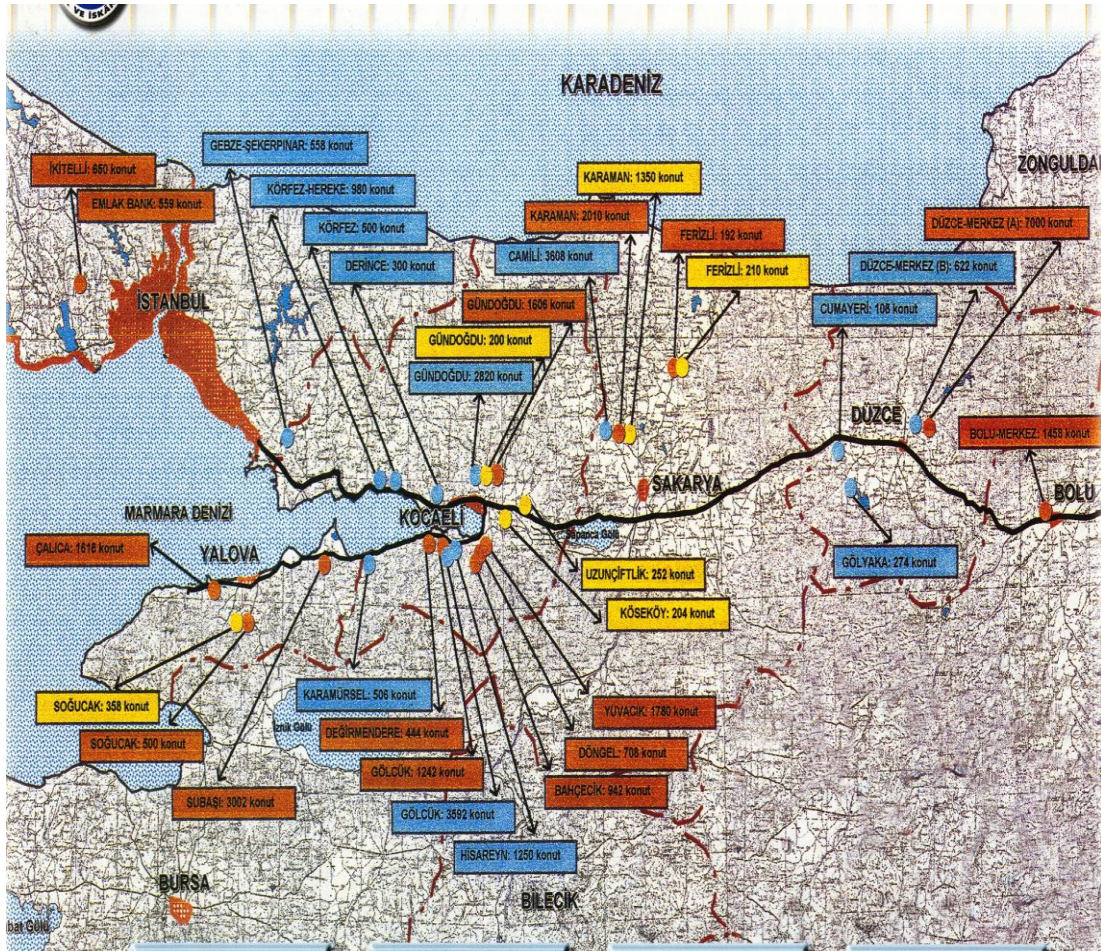
- Yeniden yapım programının türünün belirlenmesi ve yapım yöntemi,
- Yeniden yapımın finansmanına karar vermek,
- Nerede gerçekleştirileceğine karar vermek,
- Hasarın belirlenmesini kimlerin yapacağına karar vermek,
- Yeniden yapım programını kimin tasarlayacağını belirlemek,
- Ne tür yeni kalite standartlarının getirileceğine karar vermek ve halk eğitimi, iletişim bilinçlendirme çalışmalarını yapmaktır (Genç, 2005: 71).

Yeniden yapım sürecini içeren, bu aşamalar bir zaman tablosu içerisinde incelendiğinde;

- ilk aşama üç haftayı kapsayan acil müdahale aşaması, (arama ve kurtarma, yıkıntıların kaldırılması ve molozların depolanması ile geçici konutların yapılması)

- İkinci aşama, 1-30 haftayı kapsayan restorasyon/düzenleme aşaması, (altyapı sistemlerinin onarılması vb.)

- Üçüncü aşamada, 15–400 haftaya kadar sürebilen yeniden yapımın birinci aşamasında ana mal stokunun afetten önceki seviyeye uygun olarak yenilenmesi (Genç, 2005: 72-74) olarak düşünülmüştür.

Şekil 2: Marmara Depremi Kalıcı Konut Alanları

Kaynak: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

Yeniden yapım süreci fiziki ve sosyal planlamanın en iyi şekilde yapılması gereken, sorunlu olmasının yanında birçok olumlu özelliği de içermektedir (Şengün, 2007: 307). Bunlar;

- Daha güvenli bir kent oluşturmak için, yeniden yapım sürecinde, risk alanları yapılaşmaya kapatılarak arazi kullanımında yeni düzenlemeler yapılması, inşaat yapım standartları gibi azaltım önlemleri ile yeni bir fırsat elde edilmiş olur (Öztekin, 2003: 84).

- Önceki uygulamalardan kaynaklanan aksaklıklar hasarın durumu, yerleşimin gereksinimleri ve sosyal fayda dikkate alınarak yeniden tasarlanarak daha güvenli yerleşim birimleri oluşturulabilir (Kiper; 2000: 7).

- Merkezi ve yerel yönetimlere, ekonomik ve sosyal kalkınmaya imkân vermesinin yanında, politik güçlenme ve ekonomik yeniden yapılanma şansıda verir (Kiper; 2000: 8).

- Ekonomik dönüşümün yeniden sağlanarak ekonomide kısa vadede bir canlanma meydana gelir, bu da yeniden yapımın ana hedeflerinden biridir.

- Bu süreçte bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmaları toplumun muhtemel afetler karşısında daha hazırlıklı olmasını sağlar.

Doğal afetler karşısında bir yerin afet öncesi bulunduğu yerdeki inşaat düzenlemeleri, güçlendirme çalışmaları, arazi kullanım politikalarının geliştirilmesi yer değiştirme maliyetine göre daha iyi bir çözüm olduğu savunulmaktadır (Spence, Coburn, 1994: 33).

Kentsel planlamadaki eksiklikler Marmara Depreminde kendini daha iyi göstermiştir. Deprem sonrası sorunun ivediliğinden dolayı konut açığını çözmek için, mera ve tarım alanları konut yerleşimlerine açılarak aynı yerleşim ve konut planları ile yapılmaya başlamıştır (Öztekin vd., 2003: 323).

Kalıcı konutların yapımına 2000 yılında başlanmıştır. Bu konutlardan Kocaeli'nde 656, Sakarya'da 1488'i, Yalova'da 358'i çeşitli kuruluş ve yurttaşların katkılarıyla hibe olarak, Dünya Bankası kredisyle 12.056, Avrupa Yatırım Bankasından sağlanan krediyle 2.586, Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası kredisyle de 17.700 konut olmak üzere toplam olarak 43.053 kalıcı konut yaptırılmıştır.

Tablo 10: Kalıcı konutların Finansman Kaynakları

Kalıcı konutların Finansman Kaynakları						
İLLER	Hibe	Dünya Bankası (PUB)	Avrupa Yatırım Bankası (PUB)	Bayındırlık ve İskân Bakanlığı	Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası	Toplam
Kocaeli	656	8480	1120		7520	17776
Sakarya	1488	2572	1000		3168	8228
Düzce		1004	466	7000		8470
Bolu					1734	1734
İstanbul				650	160	(*)1928
Yalova	358				5118	5476
TOPLAM:	3061	12056	2586	7650	17700	43053

Kaynak: Afet İşleri Genel Müdürlüğü, Kriz Merkezi

(*) İstanbul'da T.C. Emlak Bankası'ndan satın alınan 559 konut dahil.

Kalıcı konutlar iki yıl ödemesiz, yirmi yıl faizsiz yıllık eşit taksitle geri ödenmesi söz konusu olan kalıcı konutların bitiş tarihleri inşaatı yapan firmaya ve yapıldığı ile göre farklı tarihlerde bitirilmiştir.

Yeni yer seçimlerinde depremin zarar verdiği bölgelerin dışında yerleşim yerleri seçilmiş ve bu seçilen yerler eski kent merkezlerinden uzaklığı, hem sosyal hem ekonomik nedenler ve altyapı sorunları nedeniyle afetzedelerce eleştirilmiştir (Nakabayashi, Ichiko, 2004: 10).

3.1.3.3.3. Kiracılık Problemi

Marmara depremi ile birlikte kanunlar incelendiğinde, teoride eksiksiz gibi görülsede pratikte aksayan yönlerinin olduğu, yetkili kurumlara yapılan itiraz ve şikâyetlerden anlaşılmaktadır. Kanunlar kusursuz görünseler bile, ülke gerçeklerine ve toplumsal pratiğe uymaları açısından bazen yeterli olamamaktadırlar (Keleş, 2006: 435).

Hak sahipliği mülkiyet esasına dayandırılan kalıcı konut uygulamasıyla, hukukî mevzuat gereği kiracılar hak sahibi olarak

görülmemiştir. Deprem öncesi var olan konut sayısı ile deprem sonrası yapılan kalıcı konutlar arasındaki fark kiracı sorunun durumunu göstermektedir.

Deprem sonrası kiracı sorunu ile ilgili devletin bir politikası olmadığı gibi, çözüm yerel yönetimlere bırakılmıştır. Kalıcı konutlardan hak sahibi olmanın koşulu, yıkılan konutun veya binanın mülkiyetine sahip olmayı gerektirmektedir. Mevcut mevzuat sadece mülk sahiplerini korumuş, kiracılar için herhangi bir çözüm üretmemiştir (Şengün, 2007: 317).

Kiracılarda prefabrike konutlardan yararlandırılmış, ancak bu husus bu kalıcı bir çözüm olmamıştır.

Deprem sonrasında konut açığının fazla olması; yatırım aracı olarak konut edinmenin yaygın olması, Yalova gibi sahildeki ikinci ev konumundaki yazlıkların bulunması ve bunların zarar görmeleri bu açığın kiracılar aleyhine dönüşmesine yol açmıştır.

Çünkü mülkiyet temelli hak sahipliği edinme sisteminde sadece bir konut için hak sahipliği işlemi yapılabilmektedir.

Japonya’da benzer şekilde hasara sebebiyet veren Kobe Depreminde, oturdukları konutları hasar gördüğü veya yıkıldığı için açıkta kalan kiracılara 28.859 ucuz kiralık konut verilmiştir (Nakabayashi, Ichiko, 2004: 99).

Marmara depreminde ise geçici prefabrike konutlarında ikamet edenlerin % 85’i kiracılar olarak tespit edilmiştir (www.ekonometridernegi.org).

Depreme maruz kalan kentlerde, kalıcı konut alanlarının kent merkezlerinden uzak olması çekiciliklerini azaltan bir unsur olmuş, ancak bu durum kiracılar tarafından istenilir bir seçenek olmuştur (Şengün, 2007: 319-320).

3.1.3.3.4. Kalıcı Konut Yapım Yöntemleri

Doğal afetlerle karşısında vatandaşların barınma konusundaki sorunlarına çözüm, devletin hak sahipleri adına konut üretmesi, yürürlükteki ihale kanunun öngördüğü koşullarda konutların yaptırılması veya kredi sağlanarak hak sahibinin kendi konutlarını yapması şeklinde gerçekleşmektedir.

Marmara Depreminden sonra bu uygulama, Türkiye'nin herhangi bir yerinde yapılmış, hazır bir konutun alınması amacıyla kendi Evini Yapana Yardım (EYY) yöntemi ile aynı miktarda ödenek tutarında kredi (Hazır Konut Kredisi-HKK) verilerek (Şengün, 2007: 320) konut sahibi yapılmaya çalışılmıştır.

3.1.3.3.4.1. Kendi Evini Yapana Yardım ve İhale Yöntemi

Kendi Evini Yapana yardım yöntemi, 1959 yılında çıkan 7269 sayılı Afetler Kanunu'ndaki afet nedeniyle yıkılan konutunu kendisi yapana yardım uygulamasının konut sunum politikası haline gelmesi, beş yıllık kalkınma planlarıyla da teşvik edilmiştir.

Konut yapımında vatandaşların çabalarından yararlanma, kullanılmayan yerel gereçlerin ve boş duran işgücünün değerlendirilmesi için teknik ve parasal yardımın yapılması (Geray, 1972: 43-45) şeklinde düşünülmüştür.

Keleş'e göre bu yöntemde, devletle bireyin işbirliği yapma anlayışları hâkim kılınmak istenmiştir (Keleş, 2006: 433). Kısaca kendi evini yapana yardım yöntemi; konuta ihtiyacı olan afetzedelerin doğrudan yapım sürecine katılması ve bu çabaların devletin teknik ve parasal yardımıyla desteklenmesini ifade etmektedir.

Kendi evini yapana yardım yönteminin sağladığı faydaları ekonomik ve sosyal yararlar olmak üzere ayırabiliriz(Şengün, 2007: 322-323); Ekonomik faydaları arasında;

- Ailelerin bilgi ve beceri kazanmaları, ailenin atıl işgücünü değerlendirerek daha az para ile konut sahibi olmaları,

- Yerel malzeme üreticisi ve satıcılar için bir iş olanağı ortaya çıkması,

- Nitelikli işgücü yetişmesine katkıda bulunulması,

- Daha az maliyetle daha çok konut üretilmesi sayılabilir.

Sosyal faydaları arasında ise;

- Kendi evini yaparak kendi güven duygusunun artması,

- Tutumlu olma alışkanlığının kazandırılması,

- Ev bakım ve onarımı konusunda kişilerin bilgi ve becerilerini artırmaları sayılabilir.

Bu yöntemin karşılaştığı sorunlar ise (Şengün, 2007: 323);

- Nitelikli teknik eleman yokluğu nedeniyle teknik kalitesi düşük yapı üretiminin artması ile birlikte gayret ve gereç israfına sebebiyet vermesi,

- Yapı sanatını öğrenen elemanların köyden kente göçe meyletmeleri,

- Sürecinin uzunluğu, isteksizliğe ve yardımlaşmanın azalmasına sebebiyet vermektedir.

Bayındırlık ve İskân Bakanlığı yayınladığı bir genelgeyle (AİGM, 1999/13078), Marmara Depreminin etkilediği illerde binaları yıkık- ağır ve orta derecede hasar gören ailelerden Afetler Kanununa göre hak sahibi olacaklardan borçlanmalarını da yapacaklara;

- Köylerden hak sahibi olup, köylerinde kendi arsalarına Kendi Evini Yapana Yardım kredisi ile konutlarını yapmak isteyen hak sahiplerine 3.500.000.000 TL konut yapım kredisi verileceğini ve bu kredinin inşaatın yapım aşamasına bağlı olarak, bölümler halinde ödeneceğini,

- İl ve ilçe merkezlerinden hak sahibi olup da il ve ilçe merkezlerinde veya beldede kendi arsalarında Evini Yapana Yardım kredisi ile konutlarını yapmak isteyen hak sahiplerine 6.000.000.000 TL kredi verileceğini ve yapım aşamasına bağlı olarak ödeneceğini hükme bağlamıştır.

Bu yöntemle Marmara Bölgesinde 2006 yılı sonunda 11.311 hak sahibinden 8619'u konutlarını bitirmiştir. Marmara depremi sonrası hasar tespit çalışmalarında 53.054 orta hasarlı konutlar için, onarım kredisi alıp, onarımı yaptıran hak sahibi sayısı 2006 yılı itibarıyla 41.740'tır (Şengün, 2007: 327).

Marmara Depremi sırasında uygulamada olan 2886 Sayılı Devlet İhale Kanunu (RG,10.09.1983: 18161) Genel bütçeye dâhil dairelerle katma bütçeli idarelerin, özel idare ve belediyelerin alım, satım, hizmet, yapım, kira, trampa, mülkiyetin gayri ayni hak oluşumu ve taşıma işlerinin yapılma biçim ve dayanaklarını belirlemiştir.

Marmara Depremi sırasında 2886 Sayılı Devlet İhale Kanunu yürürlükte olup, Kanunun 2. maddesi afet hizmetlerindeki konut yapım ihalelerinin, uymak zorunda bulunduğu kuralları açıklamıştır. Ancak, arsası sağlanmamış, mülkiyet ve kamulaştırma işlemleri tamamlanmamış, olan ve gerekli olduğu halde imar durumu, tip yapılarda uygulama, diğerlerinde avan projeleri ve bunlara dayalı keşifleri bulunmayan yapım işlerinde ihaleye çıkılamayacağını ayrıca hükme bağlamıştır.

3.1.3.3.4.2. Evini Alana Yardım

Depreminin yarattığı yıkımın çok büyük ölçekli olması, artçı sarsıntılarla tekrar yaşanan deprem travması ve binaların % 70'inin kullanılamaz durumda olduğu kentlerde yoğun bir göç hareketi gözlenmiştir. Bu göç hareketi de, hazır konut kredisi alma durumunu desteklemiştir.

Evini yapana yardım yönteminin koşullarını belirleyen genelge (AİGM, 1999/13078) ile hak sahipleri deprem bölgesi dışında konut almak isterlerse, kendilerine 6.000.000.000 TL. kredi verileceğini, ancak, konutun bulunduğu Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü'nden bir elemanla Tapu Müdürlüğü'nde tapu işlemlerinin tamamlanmasını ve ipotek işlemlerinin tamamlanmasını müteakip paranın kendisine ödenmesi konusunu düzenlenmiştir (Şengün, 2007: 330).

Afet bölgesi dışında başka bir ilden konut satın almak için kredi kullananlardan, hasar gören konutu nedeniyle hak sahibi olanların Sakarya'da % 64'ü, Kocaeli'nde % 62'si yine aynı ilde konut satın almıştır (Şengün, 2007: 332).

3.2. MARMARA DEPREMİ SONRASI ÇIKARILAN MEVZUAT UYGULAMALARI VE MEVZUAT UYGULAMALARINDAN KAYNAKLANAN SORUNLAR

Devletin kamu düzenini temin maksatlı yaptığı temel faaliyet öncelikle kendisinin sonrada vatandaşlarının uyması gerekli olan genel objektif kurallar koymasıdır. Bu kurallara uyulması için gerekli tedbirleri alır (Şengezer, Kansu, 2000: 5).

Türk hukuk mevzuatında, kamu düzeninin işleyişini ve bu düzenin vatandaşların ülkesine olan aidiyet duygularını artırmayı amaçlayan çok çeşitli düzenlemeler bulunmaktadır.

Afetzedelerin ilk anlarda aklına gelen Devlet yardımlarının zamanında ve belirli bir sistem yapılması çok büyük önem arz etmektedir. Afetler olmadan önce toplumun can ve mal varlığını koruyacak önlemlerin alınması, yerleşim yerlerinin bir plan dahilinde fiziki gelişiminin denetimi önemli bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu düzenlemelerin büyük kısmı ise 3194 sayılı İmar Kanunu'nda yer almaktadır. 3194 sayılı İmar Kanununun 1. maddesinde kanunun amacını "yerleşme yerleri ile buralardaki yapılaşmaların, plan, fen, çevre, sağlık şartlarına uygun olarak teşekkülünü sağlamak" olarak ifade etmiştir (Şengezer, Kansu, 2000: 15).

Bu konuda en temel mevzuat olan Anayasamızın 56. ve 57. maddelerinde konuya ilişkin bazı hükümler yer almıştır. T.C. 1982 Anayasa'sı 56. Maddesi, "Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir.

Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak, çevre kirlenmesini önlemek devletin ve vatandaşın ödevidir" demektedir. Bu madde yaşanabilir bir kent ve çevre değerlerini oluşturmak ve kalıcılığını sağlamanın sadece tek başına yönetimlerin değil, vatandaşların da sorumluluğu olduğunu ifade etmektedir (Keleş, 2006: 713).

T.C. 1982 Anayasa'sı 57. maddesinde de, "Devlet, şehirlerin özelliklerini ve çevre şartlarını gözetten bir planlama çerçevesinde, konut ihtiyacını karşılayacak tedbirleri alır, ayrıca toplu konut teşebbüslerini destekler." Hükmüne yer verilmiştir.

Anayasal ve diğer mevzuat hükümleri, halkın hayat standartlarını yükseltmek toplumsal düzenini sağlamak, huzur ve barış ortamını sürekli kılmak ortak amacını gütmektedir.

Marmara depremi sonrasında doğal afetler konusunda Türk mevzuatında kapsamlı düzenlemelerinin olduğunu ifade edebiliriz.

Bu bölümde afet yönetimi sürecinde mevzuattan kaynaklanan sorunlar ve mevzuatın uygulanmasından kaynaklanan sorunlar incelenecektir.

3.2.1. Mevzuattan Kaynaklanan Sorunlar

Daha önce doğal afetler meydana geldiğinde olduğu gibi Marmara Depreminde her afette yeni bir hukukî düzenlemeyle sorun çözmeye çalışma mantığı devam etmiştir.

Bu durum mevzuatın ilgili kurum ve kuruluşların uygulamalarında yetki ve kavram karmaşasına yol açmaktadır.

Marmara Depremi'nin ortaya çıkardığı afet mevzuatında ki temel sorunları şunları şu şekilde sıralanabilir (Ayhan Atlı, 2005: 12);

- Afetlere ilişkin mevzuat çok geniş olmasına rağmen mevzuat içerisinde bir bütünlük bulunmaması,
- Afet ile ilgili kurum ve kuruluşların afet yönetimine ilişkin başarıları, mevzuatı anlama ve uygulamaya kapasiteleri ile doğru orantılı olması,
- Afet yönetimi sistemindeki aksaklıkların giderilmesi için afet yönetimini etkileyebilecek mevzuat çalışmalarının güncelleştirilmesinden istifade edilmemesi,

Doğal afetler nedeniyle kanunlara uygun olarak kanunun nasıl uygulanacağını göstermek maksatlı çıkarılan ve halen uygulanamamasından kaynaklanan zorlukların nedenlerini şu şekilde sıralayabiliriz (Şengün, 2007: 342-343);

- Yeterli hukukî yaptırım gücünün bulunmaması,

- Konuyla ilgili uzmanların (mühendisler) bu konuda iyi eğitilmiş olmamaları,
- Sayıca ve nitelik bakımından yeterli teknik eleman bulunmaması,
- Konuyla ilgili yetkili kişilerin yeterli sorumluluk anlayışı taşımamaları,
- Yetkilerin adil kullanılmaması ve çarpıtıcı yöntemlere (rüşvet vb) başvurulması.

Marmara Depremine kadar, alınacak önlemlerle afet zararlarının düşük düzeyde tutulması, afetler olmadan önce yapılacak çalışmalara bağlı olup, uygulamada bu konunun tam tersine, afetler olduktan sonra iyileştirme politikalarına önem ve öncelik verilmesi anlayışı hâkim kılınmıştır.

Bunun sonucu olarak ta, hukukî düzenlemeler afet olduğu zaman ve sonrasındaki kısa ve orta vadeli çalışmaları kapsamaktaydı (Ergünay,1996: 270).

Marmara Depremi sonrası çıkarılan Zorunlu Deprem Sigortası ve 4708 sayılı Yapı Denetimi Kanunu ile bu anlayışın kırılarak uzun vadeli ve ön alıcı politikalara yönelindiğini söylemek mümkündür.

Deprem sonrasında getirilen yeni hukukî düzenlemeler içinde 2000 yılında 595 Sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (RG 10.04.2000 Tarih ve 24016 Sayılı) çıkarılmıştır. Ancak Kararnamenin Anayasa Mahkemesi'nce (Anayasa Mahkemesi E:2000/35 K: 2001/90 17.01.2002 Tarih ve 24643 sayılı Resmi Gazete) iptal edilmesiyle 4708 Sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun (RG 13.07.2001 tarihli 24461 sayılı) çıkarılmıştır.

Afetlerle ilgili mevzuatın gereklerinin yerine getirilmesi için ilgili kurumlar içerisinde farklı örgütlenmeleri de beraberinde getirmiştir (Şengün, 2007: 346).

Bu hususta afet yönetimine müdahil olan ve afetlerde görev alacak kurum ve kuruluşların yetki, görev ve sorumluluklarında belirsizliğe yol açmasıdır.

Afet olduğunda valilik ve belediye, Kızılay, TSK gibi kurum ve kuruluşlar da sistemin içinde yer almaktadır.

Örneğin, bu kurumların haricinde her bakanlığın afet olduğunda, mevzuat gereği benzer görevleri bulunmaktadır. Koordinasyon sorunlarının yaşanmasında, benzer görevi yapan kurumların öne çıkma istekleri ön plana çıkmaktadır.

Mevzuat değişikliklerinin amacı mevcut yapıdaki aksaklıkların giderilmesi ve deprem sonrasında yeniden inşa sürecinin hız ve etkinliğini artırmaktır. Ancak, bir konuda çok sayıda düzenleme yapılmış olması karmaşaya ve uzayan dava süreçlerine yol açabilmektedir.

3.2.2. Uygulamadan Kaynaklanan Sorunlar

Uygulamadan kaynaklanan sorunların başında daha önceki bölümlerde belirtildiği gibi;

- Plansız şehirleşme,
- Gecekondulaşma,
- Yanlış arazi kullanımı,
- Yer seçimindeki yanlışlıklar,

- İmarla ilgili kanun ve yönetmeliklerinin gerektiği gibi uygulanamaması,

- Denetleme mekanizmalarının gerektiği gibi çalışmamaları gelmektedir.

Kentlerin planlı, sağlıklı ve yaşanabilir olmasını için mevzuata ilişkin yeterli düzenleme bulunmasına rağmen, bu mevzuatın işletilebilir olması önem arz etmektedir. Nitekim Türkiye'deki sorunların, şartnamelerin yazılması veya geliştirilmesi olmadığını, bunların uygulanmasında sorunlar yaşandığını belirtilmektedir.

Afet zararlarının azaltılması için bina stokunun afet etkilerine, özellikle depreme daha dayanıklı hale getirilmesi için bir organizasyon yapılması gerektiğine olan gereksinim olduğu da ayrıca belirtilmiştir (Gülkan, 2006: 10-15).

Afet yönetimi uygulamalarından kaynaklanan Marmara Depremi sonrasında yaşanan sorunlar genel olarak;

- Mevcut kriz yönetiminin genel sorunları,
- Ulaşım hizmetlerinde yaşanan sorunlar,
- Altyapı sorunları,
- İlk yardım, kurtarma ve tahliye sorunları,
- Emniyet ve asayiş sorunları,
- Lojistik sistemin kurulmasında yaşanan sorunlar (İnsani yardım malzemelerinin kabulü, kaydı, depolanması ve dağıtımı),
- Mühendislik açısından yaşanan sorunlar,
- Geçici barınma ve kalıcı yerleşim sorunları (Esen, 2000: 31-49) olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu sıralananlar, afet yönetimi döngüsünün her aşamasında aynı anda çözüm bekleyen sorun kümelerini oluşturmuşlardır. İlgili mevzuatın yüklediği görevler nedeniyle meydana gelen kurumlar arası eksik koordinasyon, müdahale için gerekli altyapı olanaklarının hemen hiçbir yerde bulunmaması, afet planlarında gösterilen araç-gereç ve altyapının yerel olarak afetten birinci derecede etkilendiği için, kriz merkezleri fonksiyonlarını yerine getirememiş ve afet bölgesi tamamen dışarıdan yardım bekler hale gelmiştir (Canpolat, 1996: 9).

Afetlerden sonra merkezden gönderilen geçici personelin gelişigüzel seçilmesi, merkezi örgüt yapısınca karşılanamayan nitelikli eleman yetersizliğini gidermek için geçici olarak istihdam edilenlerin deneyimli olmaması ayrı bir sorun teşkil etmekte, bu personelin ilk etapta kendilerine yetecek araç-gereç, giyecek, yiyecek ve çadırları ile birlikte gönderilmemesi ayrı bir sorun teşkil etmiştir (Şenyurt, 1993: 12).

Vatandaşların doğal afetler konusunda yeterli bilinç seviyesinde olmamaları uygulamada karşılaşılan sorunlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Mevzuatın gereği gibi uygulanamamasında mühendis de, binayı yapanda, denetleyende, satıcıda aynı oranda kusurlu olup (Tankut, 1996: 335-336) alıcı da kusuru belirttiğimiz nedenden ötürü paylaşmaktadır.

Afet yönetimin işleyişi açısından, Afet Acil Yardım Planlarının yürürlükteki mevzuata göre valiliklerce güncelleştirilmesi gerekmektedir. Ancak, gerçekçi olmayışı, yeterli koordinasyon ve işbirliğinin sağlanamaması planların yerine getirilebilirliğine engel oluşturmaktadır.

Afet sonrası merkezi otoriteye durumun bildirilmesi ile birlikte, merkezi ve yerel idare arasında koordineli çalışmaların gerçekleştirilmesi, kriz yönetim merkezlerinin bir an önce faaliyete geçmesi ile mümkündür.

Söz konusu merkezlerin süratle devreye girmesi, gecikme, kargaşa ve kırtasiyeciliğin yol açacağı sıkıntıları kısmen azaltacaktır. Ancak pratikte bu pek mümkün olmamaktadır. Bu nedenle kriz merkezlerinden ilk 1-2 gün önemli ve etkili bir çalışma beklenmemelidir (Korkmaz, Gündoğdu, 1994: 158).

Bu durum, yerel olmayan ve çevre illerdeki afet yönetimi sürecinde görevli personelin çalışmalar etkin rol oynamasını sağlayacak hukukî düzenlemelerin yapılmasını gerektirmektedir.

Kurtarma ve ilk yardım çalışmaları kapsamında bir afet olduğunda, bu çalışmaları yürütmekte görevli yerel yöneticilerin kendilerinin de afetzedede konumunda bulunmaları veya bu konudaki deneyimsizlikleri çalışmaların verimliliğini azaltmaktadır.

Kurtarma ve ilkyardım aşamasında yapılan çalışmalarla ilgili yurt çapında bir afet ağı oluşturulması gerekmektedir (Karancı, Akşit, Sucuoğlu, 1996: 281). Bununla ilgili olarak kurulacak veri tabanı sürekli güncel tutulmalıdır.

SONUÇ

Marmara depreminin etkilerinin büyüklüğü nedeniyle devlet kurumları, yöneticiler ve vatandaşlar tarafından algılanış biçimi itibariyle toplumun bütün kesimlerinin konuya ilgi göstermesine neden olmuştur. Doğal afetleri konu alan çalışmalarda ciddi artışlar gözlemlenirken. Konu hakkında birçok idarî ve yasal düzenlemeler yapılmasının gerekliliği ortaya çıkmıştır. 1990'lı yıllar sonrası görsel medyada meydana gelen gelişmeler neticesinde ilgili kurum ve kuruluşların Marmara depremi sonrası faaliyetlerinin yetersizliği gözler önüne serilerek ciddi eleştiriler alınmasına sebebiyet verilmiştir.

Başta Marmara depremi olmak üzere yaşanan bu gelişmeler ve eleştiriler sonrası, yapılacak faaliyetlerden en iyi verimin ve etkinin alınması maksadıyla bir dizi önlem ve düzenleme yapılması gerektiği konusunda fikir birliği oluşmuştur.

Afetler meydana gelmeden önce ve sonra olmak üzere idarenin yapması gerekenler konusunda önemli adımlar atılmaya başlanmıştır. Afet sonrası en kısa zamanda kurtarma faaliyetleri ile insanları hayata döndürmek, hayatlarını idame ettirebilecekleri zaruri ihtiyaçlar olan sağlık, barınma, gıda vb. ihtiyaçları gidermek ve bir sonraki aşamada geçici ve kalıcı barınma sorununu çözmek ana hedefler olarak sıralanmaktadır.

Tez genel olarak, afetlerin meydana getirdiği zararların araştırılması, çıkan sonuçlara göre yeni fikirler geliştirilmesi maksadıyla başta depremler olmak üzere elde edilen tecrübeler ışığında problem sahalarını tespit etmek ve bu problemlerin çözümü maksadıyla çıkarılan mevzuat hükümlerini inceleyerek, yargı makamlarına yansıyanlarla birlikte oluşan birikime katkı sağlamak temel amaç olarak belirlenmiştir.

Günümüzde doğal afetlerin meydana getirdiği maddi değeri para ile ölçülemeyen can kayıplarının yanı sıra ülkelerin genel bütçe dengesini zorlayan maddi kayıplara neden olmaktadır. Bu nedenle afte öncesi yapılacak hazırlık ve risk yönetimi ile can ve mal kayıplarının en aza indirilebileceği değerlendirilmektedir. Ayrıca ekolojik dengenin bozulmaya başladığı günümüz dünyasında, doğal afetle mücadelenin öneminin artarak devam edeceği değerlendirilmektedir.

Dünyada afet yönetimine olan sistematik bakış açısının, ülkemizde de bilimsel olarak değişmediğini, aynı bakış açısına sahip olduğu gözlemlenmektedir. Afet yönetimi sürecinin düzgün yönetilmesi ile birlikte, afet kaynaklı maddi ve manevi kayıpların azalabileceğinin bilinmesine rağmen son dönemde afet yönetim sürecinin kötü yönetildiğine en önemli delil olarak sunulmaktadır.

Afet yönetim sürecinin başarısı, sorumlu ve yetkili kurum ve kuruluşların başarısı ile doğru orantılı doğru orantılı kabul edilmektedir. Ayrıca bu kurumların belirli bir organizasyon dâhilinde koordinasyon içerisinde çalışmaları çok büyük önem arz etmektedir

Tarihsel süreç içerisinde afet yönetimi, Ebniye Nizamnamesi ile günümüze kadar, afet zararlarının azaltılması maksadıyla çıkarılan, belediye ve merkezi yönetimlere konu ile ilgili görevler yükleyen çeşitli mevzuatla yürütülmeye çalışılmıştır.

Doğal afetler sonrası alelacele çıkarılan yasa, yönetmelik vb. mevzuat birçok karışıklıklara yol açmıştır. Marmara Depremi sonrasında önemli bir anlayış değişikliği yaşanmış, afet zararlarının azaltılmasının afetler olmadan önce alınacak önlemler ve yapılacak çalışmalarla olanaklı olduğuna kara verilmiş, ayrıca zarar azaltmanın bilimsel ve teknolojik gelişmelere bağlı olduğu düşüncesiyle de 587 sayılı Zorunlu Deprem Sigortasına Dair Kanun Hükmünde Kararname çıkarılmıştır.

Ülkemizde afet yönetim sisteminin mevzuata dayalı kurumsal örgütlenmede yetki karmaşası çok başlılık giderilemeyen bir sorun olmuştur. Ancak bu idari yapı, merkezi ve yerel yönetim düzeyinde örgütlenen AFAD'ın kurulması Afet Yönetimi konusunda çok başlılık ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır.

Başarılı bir afet yönetimini engelleyen temel etkenlerin başında merkezi yapılanmanın yanı sıra, mahalli yönetimlere de afet konusunda getirilen yükümlülükler, maddi güç ve kaynakların merkezden denetlenmesinin yarattığı sorunlar gelmektedir. Ayrıca kredi veren uluslararası kuruluşların afet yönetimi sistemine karışması da sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Merkezi ve bürokratik yapının yetki ve sorumluluk paylaşma isteğinin olmayışı, aynı nitelikli işleri benzer kuruluşların yapma istekleri ve sonucunda kaynakların israfına neden olmaktadır. Fakat popülist yaklaşımlarla hiçbir kurum yetki ve kaynaklarından vazgeçmemem eğilimindedir.

Kaynakların gerektiği gibi verimli kullanılamaması, hizmetlerde etkinlik ve verimliliği olumsuz etkilemektedir. Bu tür sorunlar bir afet anında bütün kurumların aynı anda müdahale etmesiyle birlikte karmaşaya sebebiyet vererek koordinasyon sorunlarına yol açmaktadır.

Doğal afetler, meydana geldiği bölgede çok ciddi ekonomik, sosyal ve çevresel kayıplara neden olmaktadır. Bu kayıplar ülkelerin büyümelerini yavaşlatacak ve genel bütçe dengesini sarsacak boyutlara ulaşabilmektedir.

Doğal afet zamanlarında kırılgan yapının daha büyük sorunlara yol açmaması için, yasal, yönetsel, mali, teknik, eğitim ve kültür yapısının desteklediği, kentleşme ve kent planlaması ile ilgili düzgün politikalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Doğal afetlere ilişkin mevzuatın bunu sağlaması için çok sayıda çeşitli görevlerle yetkilendirilmiş kurumsal yapılar yerine, yetki ve sorumluluğu iyi tanımlanmış ve herkesçe bilinen bir yapıya gereksinim duyulmaktadır. Her doğal afet sonrası yeni bir mevzuat düzenlemesi ile önlem alma düşüncesi bu işin zamanla mutlaka yapılması gerekliliği anlayışını ortaya çıkarmıştır.

7269 sayılı Afetler Kanunu, doğal afetlere ilişkin alınması önlemler ile afet sonrası yapılacakları düzenlemeye yönelik çıkarılan bir yasa hüviyetini kazanmıştır. Yasa özelliği itibarıyla büyük bir boşluğu kapatmasına karşın yapılan düzenlemeler daha çok afet sonrası meydana gelen zararların etkisini gidermeye yöneliktir.

7269 sayılı Afetler Kanunu ile afet öncesi zararların azaltılması pek olanaklı görülmemektedir. Marmara Depremi sonrasında çıkarılan 4708 sayılı Yapı Denetimi Kanunu ve 587 sayılı Zorunlu Deprem Sigortası'na ilişkin KHK'nin 7269 sayılı Afetler Kanunu ile uyumlu hale getirilmesi gerekmektedir. Yanı sıra kentsel hizmetleri ve kent planlamasını düzenleyen mevzuatın, afetler dikkate alınarak yeniden düzenlenmesi bir zorunluluk haline gelmiştir.

Afet zararlarının azaltılmasına katkı sağlayacağı değerlendirilen, afet eğitim programlarının hayata geçirilmesi için projeler üretilerek var olan projelerin desteklenmesi gerekmektedir.

Ülkemizde afet yönetimi sisteminin sorunlu olduğu, bu sorunların yasal, yönetsel ve toplumsal boyutlarının bulunduğu görülmektedir.

Marmara Bölgesi, iş olanakları nedeniyle barındırdığı nüfusla doğru orantılı can kayıplarının yaşanmasına sebebiyet vermiştir. Ayrıca içinde barındırdığı organize sanayi bölgeleri ve ticaret merkezleri ile afet sonrası çok ciddi kayıpların yaşanmasına sebebiyet vermiştir.

Afet sonrası afetzedelerin barınma sorunun çözümünü müteakip, normal hayat şartlarına kavuşabilmeleri birçok yasal sürecin tamamlanmasıyla ancak mümkün olabilir.

Kalıcı konutlarla ilgili planlama verileri hasar tespit çalışmalarının sonuçlarına dayanmaktadır. Hasar tespit işlemleri hak sahipliği çalışmalarına da veri oluşturmaktadır. Marmara depremi sonrasında hasar tespit raporlarının kendi konutlarının gerçek durumunu yansıtmadığını düşünen çok sayıda afetzede ortaya çıkmıştır. Bu konuda mahkemelere intikal ettirilerek çözülmeye çalışılmıştır.

Hasar durumunun belirlenip, yasal hakların kullanılması konusunda, bilirkişi raporlarıyla desteklenen, yargı kararlarına gereksinim duyulmuştur. Depremi etkilediği bölgenin kentsel alan olması nedeniyle hemen hemen her binadan en az bir kişinin hasar tespit raporlarının sonuçlarına yargı yoluyla itiraz etmesi diğer kat maliklerini de mağdur etmektedir. Söz konusu durumun yapılacak yasal düzenlemelerle giderilmesi yerinde olacaktır.

Doğal afetlerin oluşmasından önce alınması gereken önlemler, olayın ortaya çıkmasını engellemek yerine, ortaya çıkacak maddi zararları ve can kayıplarını azaltmayı, en aza indirmeyi hedeflemektedir.

Bu maksatla merkezi ve yerel yönetimler, planlama, doğal afetlere, özellikle depreme dayanıklı yapıların yapılmasını sağlama, önceden bilinmesini sağlayacak çalışmalar yapma, halkı uyarma, ilk yardım ve kurtarma hizmetlerini yürütmek üzere planlama ve örgütlenme çalışmalarını yapma yükümlülüğünü taşımaktadırlar.

Nitelikleri Anayasa'da sayılan devletin, sosyal hukuk devleti olabilmesi için, yurttaşlarının sağlığını, refah ve huzurunu güvence altına alan bir devlet teşkilatlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Afet zararlarının azaltılması için önceden yapılması gerekenleri düzenleyecek mevzuat olmasına karşın, yaptırımlarının yetersiz kalması caydırıcılığına gölge düşürmektedir. Devletin öncelikle, afet olmadan önce; afetleri önleme ve zararlarını azaltma amacıyla alınması gereken önlemleri araştırmak, bu konudaki temel gereksinimleri, hedef ve politikaları belirleyerek bunu kurallara bağlaması ciddi bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Mevzuatın yeterli olmasına karşın her kuruma farklı farklı yetkiler verilerek koordinasyonun asgariye inmesine sebebiyet vermektedir . Bu konuda yapılacak yasal düzenlemelerle yetki ve koordinasyonun afet öncesinden başlayarak, sonrasında iyileştirme safhasına kadar tek bir kurum sorumluluğunda yürütülmesine, diğer kurumlarında popülist yaklaşımlardan sıyrılarak ilgili kurumun yönlendirmesi ile katkılarını sunmaları afetin etkilerinin kısa sürede en az kayıplarla atlatılmasına sebebiyet verecektir.

Elde edilen ortak sonuçları, tüzük, yönetmelik, genelgeler gibi yasal araçların yanında, eğitim yoluyla uygulamaya aktarılması ayrı bir önem arz etmektedir. Ayrıca afet zararlarının azaltılması amacıyla ulusal ve uluslararası işbirlikleri yapılarak, çeşitli proje ve programlar oluşturmak ve bu programların sonuçlarını uygulamaya aktarılması gerekmektedir.

Danıştay 6. Dairesi tarafından belediyelerin Marmara depremi nedeniyle gerekli önlemler alınmadığı gerekçesiyle tazminat talebi içeren davalarda tazminat ödemesine hükmedilmiş olması nedeniyle yargının afet zararlarının azaltılması konusunda önemli bir yaptırım gücü olacağı değerlendirilmektedir.

Marmara Depremin çok sayıda insanı etkilemesi nedeniyle mahkemelerde görülen konuya ilişkin davalarda büyük artışlar meydana gelmiştir. Bu çeşit davalara bakmakla yükümlü İmar ve Afet İhtisas Mahkemelerinin gerekliliği, kurulması ve işlerliği, afetlere ilişkin tartışmalı konularda dağınık mevzuat hükümlerinin bir arada değerlendirilmesini ve bir

mevzuat bütünlüğü oluşmasına yargı kararlarıyla katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Afetlerin hemen ardından itiraz mekanizmalarından sonuç alınamaması yargı makamlarına yönelişi artırmaktadır. Marmara depremi sonrası hasar tespitlerine yapılan itirazlardan sonuç alamayıp, yargı yoluyla taleplerini mahkemelere ileterek çözmek isteyenlerin sayısında da benzer şekilde artışlar meydana gelmiştir.

Marmara Depremi, afet yönetimi süreçlerinin birçok boyutuyla ilklere öncülük etmiştir. Toplumların giderek bilinçlenmesi, haklarının ne olduğunun farkına varmaları ve haklarını aramaları, bu gerekçeyle deprem olmadan önce yönetimlerin gereği gibi önlem almamaları nedeniyle uğradıkları zararlarının tazmin edilmesini istemeleri kurulacak ilgili ihtisas mahkemelerine ne kadar ihtiyaç duyulacağını tekrar gözler önüne sermektedir.

Yönetimin temel fonksiyonları olan Planlama-Örgütlenme-Koordinasyon-Haberleşme-Personel Sistemi-Bütçeleme ve Denetimin afet sürecindeki önemi açıktır. Dolayısıyla hem merkezi yönetimin hem yerel yönetimin afet yönetimi konusunda bu fonksiyonlara uyması gerekmektedir. Çoğunlukla bahsedilen koordinasyon bozuklukları gibi gerekçelerin ancak bu şekilde ortadan kaldırılabileceği belirtilmelidir.

Afetler konusunda önemli bir tecrübe birikimine sahip bir ülke olarak Türkiye özellikle AFAD'ın kurulması Ulusal deprem stratejisinin belirlenmesi gibi çalışmalarla Afet Yönetimi konusunda sistematik bir çalışma biçimi oluşturmuştur. Dolayısıyla konu artık sadece uygulama sorunları olarak tartışılan bir konu olmaktan çıkarılmış doğrudan çözüme ilişkin somut adımların planlandığı bir konuma gelmiştir. AFAD'ın web sitesinden edinilen bilgilere göre afetlere ilişkin önemli bütçelerin ayrıldığı projelerin başlatıldığı görülmektedir.

Siyasal-yönetisel açıdan akademik açıdan pek çok farklı alanda afet yönetimi üzerinde önemli mesai harcanan konular arasındadır. Bu noktada önemli olan afet yönetim süreçlerinde kontrol mekanizmasının iyi işletilmesidir. Yerel ve merkezi birimlerinin görevini ne kadar yerine getirip getirmediğinin yakından takip edilmesi gerekmektedir. Afetlerden önce konut yapımına uygun olmayan yerlere konut izni verilmesi sürecinden, yıkım sürecine, afetlerden sonra yeniden yapılandırma işlemlerine kadar süreç yerel ve merkezi yönetimin koordinasyonunu doğrultusunda işletilmelidir.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR ve MAKALELER

17 Ağustos Depremi ve Kocaeli, Kocaeli, Kocaeli Valiliği, Temmuz 2002.

1999 Depremi, **Başbakanlık Kriz Yönetimi Merkezi**,

Afet İşleri Genel Müdürlüğü Kriz Merkezi Raporu, 2005.

Afet İşleri Genel Müdürlüğü, Deprem Araştırma Dairesi Başkanlığı

Afet İşleri Genel Müdürlüğü, Hasar Tespit Şube Müdürlüğü

Afet İşleri Genel Müdürlüğü, Hasar Tespit Şube Müdürlüğü Aralık 1999

Afet İşleri Genel Müdürlüğü, Kriz Merkezi. (Aralık 1999)

Afete Müdahalede Asgari Standartlar ve İnsani Yardım Sözleşmesi,
Ankara, **Sphere Projesi Yayını**, 2000

AKDAĞ Emre, **Afet Yönetimi (Marmara ve Düzce Depremleri Işığında)**.,
Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, TODAİE, 2001.

AKDAĞ, S. Emre, **Mali Yapı ve Denetim Boyutlarıyla Afet Yönetimi**,
Sayıştay Araştırma-İnceleme Dizisi, Ankara, 2002.

AKDAĞ, S.Emre, **Afet Yönetimi (Marmara ve Düzce Depremleri Işığında)**,
(Basılmamış Y.Lisans Tezi), Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi
Enstitüsü Kamu Yönetimi Lisansüstü Uzmanlık Programı, 2001.

AKDUR Recep, **“Afetlerde Çevre Sağlığı Hizmetleri”**, Afetlerde Sağlık
Hizmetleri Yönetimi, Ankara, Sağlık Bakanlığı Sağlık Projesi Genel
Koordinatörlüğü Yayını, 2001.

AKINCI Ferah, **"The Aftermath of Disaster in Urban Areas: An Evaluation
of the 1999 Earthquake in Turkey"**, Cities, Volume: 21, No: 6, 2004.

AKYEL, Recai, **“Afet Yönetim Sistemi: Türk Afet Yönetiminde Karşılaşılan Sorunların Tespit ve Çözümüne İlişkin Bir Araştırma”**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Adana,2007.

ALEVCAN B. Rıdvan, “Radyasyonlu Ortamda Yaşam ve Korunma Yöntemleri”, **Sivil Savunma Dergisi**, Ankara, Sivil Savunma Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara, Sivil Savunma Genel Müdürlüğü Yayını, Yıl: 37, S: 140, Nisan- Mayıs- Haziran- 1995.

ASAR Saha Araştırma Raporu, 2003 ASAR, Afet Saha Araştırma Raporu, İstanbul, Afete Karşı Sivil Koordinasyonu Destekleme Derneği Yayını, 2004

ASAR, Afet Saha Araştırma Raporu, İstanbul, Afete Karşı Sivil Koordinasyonu Destekleme Derneği Yayını, 2004

ATAMAN, Orol, TABBAN, Ahmet, **“Türkiye’de Yerleşme Alanlarının Doğal Afetlerle İlişkileri”**, Ankara, Mimarlık, Yıl: 15, S. 153, 1977.

ATAOĞLU, Taylan, **“Türkiye’de Afete Karşı Hazırlık ve Afet Yönetimi Konusunda Yapılan Çalışmalar”**, Afete Karşı Hazırlık ve Yönetim Kursu, 7-11 Kasım 1988, Ankara, TAU Genel Müdürlüğü.

ATLI Ayhan, **Afet Yönetim Kapsamında Deprem Açısından Japonya ve Türkiye Örneklerinde Kurumsal Yapılanma**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, A.Ü. SBE. 2005.

AYKAÇ, Burhan, "Kamu Yönetiminde Kriz ve Kriz Yönetimi", **Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 3, Sayı: 2, Güz – 2001 .

BABÜROĞLU Selahattin, **Deprem ve Devlet**, Ankara, TBMM Ofset Baskı Tesisi,1998, s. 74.)

BAĞCI Günruh ve Diğerleri, “Türkiye’de Hasar Yapan Depremler”, **Deprem Araştırma Bülteni**, Yıl: 18, S. 69, Ankara, 1991.

BALTAŞ Zuhal, **Krizde Fırsatları Görmek**, Yöneticiler İçin Krizde Yönetim El Kitabı, Remzi Kitabevi, İstanbul 2002.

BALYEMEZ Süleyman, BERKÖZ Lale, “**Hasar Görebilirlik ve Kentsel Deprem Davranışı**”, İTÜ Dergisi/a Mimarlık, Planlama, Tasarım, İstanbul, Cilt:4, S: 1, 3- 14 Mart 2005

BAŞBAKANLIK KRİZ YÖNETİM MERKEZİ, Depremler- 1999

BAYSUN Cavid, Cevdet Paşa: Tezakir 1-12, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara1986.

BAYÜLKE Nejat ve diğerleri, “**Yapı Hasarı**”, 17 Ağustos 1999 İzmit Körfezi Depremi Raporu, Ankara, B.İ.B. AİGM Deprem Araştırma Daire Başkanlığı Yayını, 2000

BİBBEE Alexandra, ve diğ., “**Economic Effects of the 1999 Turkish Earthquakes: An Interim Report**” OECD Economics Department Working Papers, No. 247, 2000

BORATAV Korkut, **Türkiye İktisat Tarihi**, (1908-1985). İstanbul, Gerçek Yayınevi, 1985.

CAN, E. (2004), “**Entegre Afet Yönetim Sistemi ve İlkeleri**”, (2004), İçişleri Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı Afet Yönetimi 55. Dönem Mülki İdare Amirleri Semineri, Ders Notu, Ankara.

CANPOLAT Hasan, “**Tabii Afetlerin Yönetimine Değişik Bir Yaklaşım**”, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, Cilt:5, S:2, Mart – 1996

CANSEVER Nesrin, “**Depremın Ardından Kocaeli’nde Gerçekleştirilen Planlamaya Yönelik Uygulamalar ve Sorunlar**”, Planlama, Ankara, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, 2002/1.

CEZAYİRLİ Gülfer, “**Afet Etkilerinin Önlenmesinde Şehir Plancılarının Rolü**”, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı İle Belediyeler, Yıl: 8, S. 23, Eylül - 1994

ÇAĞLAR, Y. (2001), “**Türkiye’de orman Yangınları Sorunu ve Temelleri**”, Sivil Savunma, Sayı 164 .

ÇAKMAK Necip, “**Afet Yönetimiyle İlgili Bilgi Notu**”, Yerel Yönetim ve Denetim, Cilt: 6, Sayı: 6, Haziran-2001.

ÇIĞ EL KİTABI, Ankara, **Afet İşleri Genel Müdürlüğü (Afet- Çığ Grubu)**. Yayını, 1999.

DEMİR Ömer, ACAR Mustafa, **Sosyal Bilimler Sözlüğü**, Vadi Yayınları, Ankara 2002

DEMİREL Fazlı,” Sivil Savunma Bakımından Şehir Planlarında ve Yapılarda Uygulanacak Acil Kurtarma ve Yardım İşleri” Ankara, **Türk İdare Dergisi**, Yıl: 57, S. 67, 1985.

Deprem Araştırma Daire Başkanlığı verileri, Ramazan Özey, Depremle Uyanmak, İstanbul, EKEV Yayınları, 2000.

Deprem, Ankara, **T.C. Bayındırlık ve İskân Bakanlığı**, Yapı Malzemesi ve Deprem Araştırma Genel Müdürlüğü Yayını, 1984.

DEVELİOĞLU, Ferit, **Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat**, Doğu Ltd. Şti. Matbaası, Ankara, 1978

DOĞAN Kadir, **Belediye Hizmetleri Bayındırlık Görevleri Raporu**, Ankara, İçişleri Bakanlığı Hizmet ve Teşkilatını Yeniden Düzenleme Projesi Müdürlüğü Belediye Ekibi Başkanlığı, 1969

DPT 2000 Yılı Uygulama Programı.

DPT Müsteşarlığı, **“Doğal Afetler Kurumsal Yapı Alt Komisyonu Raporu”**, Ankara, Ocak-2000, Yayınlanmamış Metin.

DURMUŞ Atilla, **“Afete Maruz kalan Bölgelerde Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar ve Çözüm Önerileri”**, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı İle Belediyeler. Ankara, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Yayını, Yıl: 10, S. 32, Aralık-1996

DURMUŞ Yalçın, "Doğal Afetlerin Türleri, Etkileri ve Korunma Yolları", **Sivil Savunma Dergisi**, Yıl: 37, Sayı: 142, Ekim-Kasım-Aralık -1995.

DURMUŞ Yalçın, "Doğal Afetlerin Türleri, Etkileri ve Korunma Yolları", **Sivil Savunma Dergisi**, Yıl: 37, S. 142, Ekim-Kasım-Aralık 1995.

DURMUŞ, Yalçın, "Doğal Afetlerin Türleri, Etkileri ve Korunma Yolları", **Sivil Savunma Dergisi**, Yıl: 37, Sayı: 142, Ekim-Kasım-Aralık -1995.

Düşünen Siyaset, **Kriz (Özel Sayı)**, Yıl: 1, Sayı: 1, Şubat -1999.

EGE Rıdvan, **Health Aspects Of Disasters and Accidents**. Ankara: Emel Matbaacılık Sanayii, 1986.

ERGÜNAY, Oktay, "Afet Yönetimi Nedir? Nasıl Olmalıdır?", Erzincan ve Dinar Deneyimleri Işığında Türkiye'nin Deprem Sorunlarına Çözüm Arayışları, **TÜBİTAK Deprem Sempozyumu Bildiriler Kitabı**, 15-16 Şubat 1996.

ERGÜNAY, Oktay, **Afet Yönetimi ve Yerel Yönetimler**, Ankara, Türk Belediyeler Derneği – Konrad Adenauer Vakfı Ortak Yayını, 2002.

ERKOÇ, T. (2004), “**Toplu Bakım ve Geçici İskan**”, İçişleri Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı Afet Yönetimi 55. Dönem Mülki İdare Amirleri Semineri, Ders Notu, Ankara.

EROL Ünal, **İmar Planlama Uygulama**, Ankara, TAU Yay.(No:85), 1996.

ERTEKİN Yücel, **Halkla İlişkiler**, Yargı Yayınları No: 28, Ankara 2000.

ESEN Kasım, “17 Ağustos 1999 Marmara, 12 Kasım 1999 Düzce Depremleri Işığında Olası Benzeri Depremlerde Kullanılması Gereken Tecrübeler”, **Türk İdare Dergisi**, Ankara, Yıl: 428, Eylül 2000

ESEN Kasım, “17 Ağustos 1999 Marmara, 12 Kasım 1999 Düzce Depremleri Işığında Olası Benzeri Depremlerde Kullanılması Gereken Tecrübeler”, **Türk İdare Dergisi**, Yıl: 72, S:428, Eylül 2000,

ESEN Kasım, “Yalova Ekonomisinin Deprem Sonrası Durumu” **Türk İdare Dergisi**, Yıl: 72, S. 426, Ankara, 2000.

FEMA; What are earthquakes and why do they occur?, <http://www.fema.gov/earthquake> (20.09.2012).

GAZOZCU, S. (2006), “Evlerde Uygulamalı Deprem Eğitimi Projesi”, **Sivil Savunma**, Sayı 184.

GENÇ, Fatma Neval, **Türkiye’de Doğal Yıkım Olayları Sonrası Kent Yenileme Uygulamaları - 1999 Marmara Depremi Örneği**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, G.Ü. S.B.E. Kamu Yönetimi Böl., 2005.

GERAY Cevat, “Son Depremlerin Düşündürdükleri,” **Mülkiye Dergisi**, Yuvarlak Masa Toplantısı, XXIII, S: 219

GERAY Cevat, “Türkiye’de Evini Yapana Yardım Yöntemi Uygulaması”, **Amme İdaresi Dergisi**, C. 5, S: 2, Haziran 1972

GİGLİOTTİ Richard and JASON Ronald, **Emergency Planning For Minimum Protection**, USA; Butterworth - Heinemann, 1991.

GÖKTÜRK, İsmail ve M. Yılmaz (2001), “**Ülkemizde Afet Politikaları ve Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Bir Değerlendirme**”, Seminer Notu.

GÖRGÜ, H. H. (2006), “Afetlerde Ortaya Çıkan Temel Duygularımız ve Başa Çıkma Yolları”, **Sivil Savunma**, sayı 184.

GÖZÜBÜYÜK A.Şeref; **Açıklamalı Türk Anayasaları**, Turhan Kitabevi, Ankara, 1995

GÜLER, H. (2004), “Hazırlıklı Olma”, **İçişleri Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı Afet Yönetimi 55. Dönem Mülki İdare Amirleri Semineri**, Ders Notu, Ankara.

GÜLHAN Demet, GÜNEY İnci Özyörük, “**Marmara Depremi Hasar Tespiti Çalışmalarından İzlenimler**”, Mimarlık, Ankara, Mimarlar Odası Yayını, S: 299

GÜLKAN Polat, **Türk-Yunan Ortak Mühendislik Seminerleri- 2**, TMMOB – İnşaat Mühendisleri Odası Yunanistan Teknik Odası Ortak Etkinliği, 21-22 Eylül 2006 İTÜ Süleyman Demirel Kültür Merkezi Ayazağa Yerleşkesi, İstanbul, 28-29 Eylül 2006 Atina.

GÜLKAN, P., M. BALAMİR ve YAKUT A. (2003), **Afet Yönetiminin Stratejik İlkeleri: Türkiye ve Dünyadaki Politikalara Genel Bakış**, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Afet Yönetimi Uygulama ve Araştırma Merkezi, Ankara.

GÜNDOĞDU Oğuz, Naşide Özer, Melih Baki, “**The Adana - Ceyhan Earthquake of June 27, 1998**”, International Workshop On Recent Earthquakes and Disaster Prevention Management, 10 - 12 March

1999, METU Disaster Management Implementation and Research Center.

GÜNDOĞDU Oğuz. "Türkiye’de Yıkıcı Depremlere Karşı Alınması Gereken Önlemler ve İstanbul Örneği", Erzincan ve Dinar Deneyimleri Işığında Türkiye’nin Deprem Sorunlarına Çözüm Arayışları, **TÜBİTAK Deprem Sempozyumu Bildiriler Kitabı**, Ankara, TÜBİTAK Yayını, 15-16 Şubat 1996 s. 285.)

GÜNGÖR, K. (2003), " Trafik Kazaları ve Kurtarma", **Sivil Savunma**, sayı 174

GÜRER İbrahim, "Türkiye’de Yerleşim Yerlerine Yönelik Kar ve Çığ Problemleri", **Türkiye Mühendislik Haberleri**, Yıl: 47, Sayı: 420-421-422, 2002.

GÜRER İbrahim, YAVAŞ Ömer Murat, "Anadolu’da Çığ Sorunu", **Sivil Savunma Dergisi**, Ankara, Sivil Savunma Genel Müdürlüğü Yayını, Yıl: 36, S: 135, Ocak- Şubat- Mart – 1994.

GÜVEL, Enver Alper, **Doğal Afetlerin Politik Ekonomisi- Doğal Riskler ve Afet Planlaması**, İstanbul, İMKB Yayını, 2001.

HACISALİHOĞLU İ.Yaşar, **Türkiye’nin Kentsel Gelişme Süreci ve Marmara Depremi- Mekânsal Planlamadan Kopmanın Acı Bilançosu**, İstanbul, Çantay Kitabevi, 2001.

İÇİŞLERİ BAKANLIĞI - **Türkiye Afet Bilgi Sistemi Temelleri**, İstanbul Teknik Üniversitesi, Ankara, 2002.

İstanbul Deprem Master Planı, İstanbul Büyük Şehir Belediyesi, 2005

İşte Yalova 2005, Yalova, MARPAR Yayını, 2005.

KADIOĞLU, Mikdat ve E. Özdemir (2005), **Afet Yönetiminin Temel İlkeleri**, JICA Türkiye Ofisi Yayını, Ankara.

KADIOĞLU, Mikdat, **Afetlerde Psiko-Sosyal Hizmetler Paneli**, Düzce 16-17 Ağustos 2006.

KARAESMEN Erhan vd., **Deprem ve Kurumsal Yapılanma- Afet Yönetimine Giriş**, Ankara, Türk Müteahhitler Birliği. Yayını, Yayın No: 13, 2004, s. 55.

KARAMAN, Hikmet; ERDEN, T.; ŞAHİN, M.; **“Disaster and Emergency Management Activities in Turkey”**, Shaping the Change XXIII FIG Congress Munich, Germany, October 8-13, 2006, <http://www.fig.net/pub/fig2006/> (05.09.2012).

KASAPOĞLU, Aytül, ECEVİT, Mehmet, Depremın Sosyolojik Araştırması, **Sosyoloji Derneği Yayınları** (No.8), Birinci Baskı, Ankara, 2001.

KELEŞ Ruşen “Konut Kesiminde Özelleştirmenin Sorunları” **SBF Dergisi**, AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi Yay. C;LXIII, S: 34 Temmuz- Aralık 1988, Ankara

KELEŞ, Ruşen, **Kentbilim Terimleri Sözlüğü**, 2.Baskı, Ankara, İmge Kitabevi,1998.

KELEŞ, Ruşen, **Yerinden Yönetim ve Siyaset**, İstanbul, Cem Yayınevi, 2006.

KELEŞ,Ruşen, **Kentbilim Terimleri Sözlüğü**, TDK Yayınları, Sevinç Basımevi, Ankara, 1980.

KESKİNOK Çağatay, **“17 Ağustos Depremi, Kentleşme ve Planlama Sorunları Üzerine Düşünceler”**, Planlama, Ankara, TMMOB Yayını, S: 4, 2001

KİPER Perihan; **“Doğal Afet Planlama İlişkisi”**, Planlama, S: 2000/3, Ankara, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, 2000

KOCAELİ SANAYİ ODASI, **Faaliyet Raporu**, Elektronik metin

KORKMAZ S. Nevzat, GÜNDOĞDU Ali, “Afetler Acil Yardım Planı Gereğince Kurulan Kurtarma ve Yardım Komiteleri”, **Türk İdare Dergisi**, Yıl:66, S. 402, Mart 1994

KREİMER, Alcira, **Lessons Learned from Emergency Lending**, The World Bank Environment Department Divisional Working Paper, No. 1990 - 15, Policy and Research Division, November -1990.

KURİTA, T.(2004), **Total Disaster Risk Management and The Importance of International Cooperation**, Asian Disaster Reduction Center, Japan.

LEİSTİKOW Bruce N., MARTİN Daniel C. and MİLANO Christina E., **"Fire Injuries, Disasters and Costs From Cigarettes and Cigarette Lights: A Global Overview"**, Preventive Medicine, Volume: 31, Issue: 2, August – 2000.

MANİON M. and W. EVAN M., **"Technological Catastrophes: Their Causes and Prevention"**, Technology in Society, Volume: 24, Issue: 3, August – 2002.

MENGİ Ayşegül, **Küresel Çevre Sorunları ve Politikaları**, Ankara, Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, Tezler Dizisi: 3, 1999

MİZUTANİ Takeshi and NAKANO Takamasa, **"The Impact of Natural Disasters on the Population of Japan"**, Population and Disasters, (ed.) John I. Clarke ve diğerleri, Durham, The Institute of British Geographers Special Publication Series, Concept Publishing Company, 1989.

NAKABAYASHİ Itsuki, ICHİKO Taro, “**A Comparative Study of Built-up Area Reconstruction Measure and Strategy among Earthquake Disasters of Hanshin Awaji (Japan).**”, East Marmara (Turkey). and 921 Chi-Chi (Taiwan).Comparative Study on Urban Reconstruction Process After Earthquake Among Turkey, Taiwan and Japan, Tokyo Metropolitan University, Research Report, 2004.

OKAY Ayla, OKAY Aydemir, **Halkla İlişkiler**, Kavram, Strateji ve Uygulamaları, Der Yayınları, İstanbul 2002.

OLGUN, Hakan, “**Afet Kaynaklı krizlerin yönetimi: 1999 Sonrası İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği**” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kütahya 2006.

ONUŞLUEL Gülay ve HARMANCIOĞLU Nilgün B., "Su Kaynaklı Doğal Afet: Taşkın", **Türkiye Mühendislik Haberleri**, Yıl: 47, Sayı: 420-421-422, 2002.

ÖYMEN Şengül Gür, Konutta Yaşam Niteliğini Belirleyen Boyutlara Genel Bir Bakış, **DPT Nitelikli Konut Araştırması**, C.4, Ankara, 1995.

ÖZDEMİR, P. ve A.İLKİ (2004), “Hasar Tesbiti Çalışmaları ve Hak Sahipliği Tespiti”, **İçişleri Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı Afet Yönetimi 55. Dönem Mülki İdare Amirleri Semineri**, Ders Notu, Ankara.

ÖZMEN, Bülent, NURLU, Murat, vd., “**Depreme Direnmek Mümkündür**”, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ile Belediyeler, Yıl: 5, S: 11, Eylül- 1991

ÖZTEKİN Kamuran, “17 Ağustos 1999 Marmara Depremi Sonrasında Ortaya Çıkan Geçici ve Kalıcı Yerleşimler ile Mevcut Yerleşimlerin Konut Planlama ve Kimlik Sorunları Açısından İrdelenmesi- Kocaeli Geçici ve Kalıcı Konut Yerleşimlerinde Görülen Kimliksizlik Sorunu” **Kocaeli 2003 Deprem Sempozyumu 12–14 Mart 2003**, Kocaeli, Kocaeli Üniversitesi Yayını

PARK Chris C., **“The Disaster Life Cycle and Human Adjustments: Lessons From Three Mile Island and Chernobyl”**, Population and Disaster, Edited By: John I. Clarke - Peter CorsoN - S. L. Kayatsha and Prithvish Nag, New Delhi: Concept Publishing Company, 1991.

PEARCE Fred, **"Quakes, Plates and Chaos"**, Geographical Magazine, Volume: 66, Issue: 2, February -1994.

PEHLİVANLI Selçuk ve ATAMAN Orol, **“Türkiye’de Afet Konutlarına İlişkin Sorunlar”**, Mimarlık, Ankara, S. 153, 1997.

PEHLİVANLI, Selçuk ve ATAMAN, Orol, **“Türkiye’de Afet Konutlarına İlişkin Sorunlar”**, Mimarlık, Ankara, S. 153, 1997, s. 28-32.

PEYNİRCİOĞLU Nevin, **“Disaster Management Policies in Turkey”**, The Role of Local Governments in Reducing the Risk of Disasters, Ed. Katalin Demeter, vd. The World Bank, Washington D.C.,ve Center for Local Government Studies and Training Marmara Üniversitesi, İstanbul, Beta Basım Yayım, 2004.

PRESS Frank, HAMILTON Robert M., **“Mitigating Natural Disasters”**, Science, Vol.284, Issue:5422, 1999.

SAKARYA İli 2006 İktisadi Rapor, Sakarya, Adapazarı Ticaret ve Sanayi Odası Yayını, Ağustos 2004.

SAKİN Orhan, **Tarihsel Kaynaklarıyla İstanbul Depremleri**, İstanbul, Kitabevi Yayınları(173),2002.

SARP N., **"Sağlık Hizmetlerinde Afet Yönetimi"**, Deprem Araştırma Enstitüsü Bülteni, Yıl:26. s.81, Temmuz 1999.

SARP, Nilgün, **“Sağlık Hizmetlerinde Afet Yönetimi”**, Deprem Araştırma Bülteni (Yıl 26, S:81), Afet İşleri Genel Müdürlüğü, Deprem Araştırma Dairesi Başkanlığı,1999.

SEY Yıldız, **“Deprem Sonrasında Geçici Konut”**, Kentsel Yerleşmeler ve Doğal Afetler, Derleyen; Emine Komut, Ankara, Mimarlar Odası Yayını, 2000.

SOYGÜR Ünsal, **“Depremlerle Birlikte Yaşamak”**, Erzincan ve Dinar Deneyimleri Işığında Türkiye’nin Deprem Sorunlarına Çözüm Arayışları, TÜBİTAK Deprem Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Ankara, TÜBİTAK Yayını, 15-16 Şubat 1996.

SPENCE Robin, COBURN Andrew, **“Evaluating Alternative Earthquake Protection Strategies”**, Afet Hazırlık ve Yönetimi Konferansı, Seçme Bildiriler, 6-10 Kasım 1994, Ankara, T.C.Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü Yayını, No:78.

SUCUOĞLU Haluk, **“Doğanın Şiddetli Yüzü: İzmit Depremi”**, Mimarlık, 288

SUCUOĞLU Haluk, **“Yapılarda Deprem Kuvvetlerinin Oluşması”** Deprem ve Sonrası, Ankara, Türkiye Müteahhitler Birliği Yayını, Düzenleyen: Erhan Karaesmen, 1996.

SÜTÜTEMİZ Nihal ve BAYRAM Nuran, **“Deprem Sonrası Adapazarı’nın Yerleşim Yeri Olarak Seçiminde Etkili Olan Faktörlerin Analitik Hiyerarşi Süreçleri İle Belirlenmesi”**, Uludağ Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, Bursa, S: IXX, 2001.

ŞAHİN Yusuf, **“Kriz Yönetimi”**, Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar, (ed.) Asım Balcı ve diğerleri, Birinci Baskı, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2003.

ŞAHİN, Cemalettin ve SİPAHİOĞLU, Şengün, **Doğal Afetler ve Türkiye**, İkinci Baskı, Ankara, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 2003.

ŞEHRAZAT Karagöz, “**Eski Anadolu ve Ege Uygarlıklarında Deprem İzleri**”, Mimarlık, Ankara, Mimarlar Odası Yayını, S: 303, 2002.

ŞENGİZER Betül ve diğerleri, “**17 Ağustos 1999 Sonrası Sakarya Bölgesi Üzerine**”, Mimarlık, Ankara, TMMOB Mimarlar Odası Yayını, S: 205.

ŞENGÜN Ahmet Bumin, “Afetlerde Mücadele Etkinliğini Sağlayacak Tedbirler”, **Sivil Savunma Dergisi**, Ankara, İçişleri Bakanlığı Yayını, Yıl: 40, S: 152, Nisan- Mayıs - Haziran, 1998.

ŞENGÜN, Hayriye, **Afet Yönetimi Sistemi ve Marmara Depremin Sonrasında Yaşanan Sorunlar**, Ankara Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara,2007.

ŞENYURT Kaya, “Erzincan Depremi ve Değerlendirilmesi Toplantısı”, **Sivil Savunma Dergisi**, Yıl:35, s. 132, Nisan-Mayıs-Haziran-1993.

ŞURA KILAVUZU, **Deprem Şurası- 2004**, Ankara, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Yayını, 2004.

T.C. Başbakanlık, **Doğal Afetler Genel Raporu**, Ankara, Mayıs-1997.

T.C. Başbakanlık, **Doğal Afetler Genel Raporu**, Ankara, Mayıs-1997.

TABBAN Ahmet, **Deprem ve Sorunları**, TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası Yayınları, 1979,Yayın No: 4, S. 3; Deprem.

TANKUT, Tuğrul, “Deprem Zararlarının Azaltılmasında Yurttaş Eğitiminin Önemi,” Erzincan ve Dinar Deneyimleri Işığında Türkiye’nin Deprem Sorunlarına Çözüm Arayışları Bildiriler Kitabı, Ankara **TÜBİTAK**, 15-16-Şubat 1996, s. 335-344.

TAYMAZ Mustafa, “**Doğal Afet Zararlarını Azaltma Çalışmaları**”, Afet ve Afet İşleri Genel Müdürlüğü, Ankara, Afet İşleri Genel Müdürlüğü Yayını, 2001.

T.C. İçişleri Bakanlığı, **Türkiye'de Doğal Afetler Konulu Ülke Strateji Raporu**, Ankara, Japonya Uluslararası İşbirliği Ajansı (JICA), 2004.

TEKELİ İlhan, **Türkiye'de Kentleşme Yazıları**, Turhan Kitabevi, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar:3, Ankara, 1982.

TEMİZ, Sebahattin, “Afet- Afet Türleri ve Afette Karşılaşılan Sorunlar”, Ankara, **Sivil Savunma Dergisi**, Yıl: 40, S. 151, Ocak-Şubat-Mart-1998.

TERCAN, Binali, “**Afet Sonrası Yeniden Yapılaşmada Yer seçimi Süreci**”, Planlama, Ankara, TMMOB, Yayını, 2001/4.

TERCAN, Binali, “**Afet Bölgelerinde Yeniden Yerleştirme ve İskan Politikaları: Doğubayazıt Afetzede Yerleşim Alanları Uygulama Örneği**”, Ankara Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara,2008.

TEZCAN Semih, Muzaffer İpek. “Dinar Depreminin Düşündürdükler”, Erzincan ve Dinar Deneyimleri Işığında Türkiye'nin Deprem Sorunlarına Çözüm Arayışları, **TÜBİTAK Deprem Sempozyumu Bildiriler Kitabı**, Ankara, TÜBİTAK Yayını, 15-16 Şubat 1996.

TEZER, Azime, Acil Durum Yönetimi İlkeleri, İstanbul Teknik Üniversitesi Afet Yönetim Merkezi, İstanbul, **İTÜ Press**, 2001.

TOKER Ergüder, “**Marmara Depremi ve Sağlığa Etkisi**”, Afetlerde Sağlık Hizmetleri Yönetimi, Ankara, Sağlık Bakanlığı Sağlık Projesi Genel Koordinatörlüğü Yayını, 2001.

Türk Dil Kurumu Sözlüğü, Ankara 2005.

TÜRKÇE SÖZLÜK, **Türk Dil Kurumu**, Ankara, 2005.

TÜRKİYE'DE DEPREM TEHLİKESİ VE ZARARLARI, **Bu Zararları Azaltmaya Yönelik Çalışmalar ve Alınması Gereken Önlemler Hakkında Rapor**, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, 2000.

TÜZ Melek Vergiliel; **Kriz Yönetimi**, Alfa Yayınları, İstanbul 2004.

USLANMAZ, A.(2004), **Kriz Yönetimi Ve Doğal Afetlere Hazırlık: Düzce Deneyimi Ve Yeni Bir Model Önerisi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

UZUNÇIBUK, Levent, **“Yerleşim Yerlerinde Afet ve Risk Yönetimi”**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara,2005.

WCPT (The World Confederation for Physical Therapy); **What is disaster management?**; <http://www.wcpt.org/node/36987> (10.09.2012).

WEBSTER'S Ninth New Collegiate Dictionary, USA: Merriam - Webster inc., 1990. Ernest Zebrowski, JR., *Perils Of A Restless Planet Scientific Perspectives On Natural Disasters*, Cambridge: **Cambridge University Press**, 1997.

YANMAZ A. Melih, USUL Nürünisa, **“Türkiye Yerleşmelerinde Taşkın Kaynaklı Problemlerin Değerlendirilmesi”**, Kentsel Yerleşmeler ve Doğal Afetler, Derleyen: Emine Komut, Ankara, Mimarlar Odası Yayını, 2000.

YAVAŞ, Hikmet, “Doğal Afet Yönetimi ve Yerel Gündem 21 Kapsamında İzmir’de Deprem Riski”, **İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C: 3, S: 3, 2001.

YAVUZ Fehmi, KELEŞ Ruşen ve GERAY Cevat, **Şehircilik- Sorunlar-Uygulama ve Politika**, Ankara, A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, No: 415, 1978.

YILMAZ Rüçhan, DEMİRTAŞ Ramazan, “**Depremler ve Türkiye’nin Depremselliği**”, Deprem ve Sonrası, Ankara, Hazırlayan, Erhan Karaesmen, Türk Müteahhitler Birliği, 1996.

YILMAZ, Abdullah, **Türk Kamu Yönetiminin Sorun Alanlarından Biri Olarak Afet Yönetimi**, Pegem A Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara, 2003.

YURTNAÇ Kemal, “Afet Konutları Nerede ve Nasıl Yapılmalı?”, **İdarecinin Sesi Dergisi**, Ankara, Cilt: XIII, S. 76, Eylül - Ekim – 1999.

RESMİ GAZETE VE KANUNLAR

RG 09/05/1985 Tarihli ve 18749 Sayılı

RG 7/4/1924 Tarihli ve 68 Sayılı

RG 9/5/1985 Tarihli ve 18749 Sayılı

RG 14/04/1930 Tarihli ve 1471 Sayılı

RG 6/5/1930 Tarihli ve 1489 Sayılı

RG 23/6/1945 Tarihli ve 6039 Sayılı

RG 15/06/1935 Tarihli ve 3029 Sayılı

RG 29/05/1939 Tarihli ve 4219 Sayılı

RG 25/01/1940 Tarihli ve 4416 Sayılı

RG 09/05/1985 Tarihli ve 18749 Sayılı

RG 21/01/1943 Tarihli ve 2433 Sayılı

RG 22/07/1944 Tarihli ve 5763 Sayılı

RG 12/07/1948 Tarihli ve 6955 Sayılı

RG 01/04/1950 Tarihli ve 7472 Sayılı

RG 29/07/1953 Tarihli ve 8473 Sayılı

RG 29/06/1956 Tarihli ve 9345 Sayılı

RG 16/07/1956 Tarihli ve 9359 Sayılı

RG 08/09/1956 Tarihli ve 9402 Sayılı

RG 14/05/1958 Tarihli ve 9906 Sayılı

RG 18/12/1953 Tarihli ve 8592 Sayılı

RG 25/5/1959 Tarihli ve 10213 Sayılı

RG 17/07/1968 Tarihli ve 12952 Sayılı

RG 30/07/1966 Tarihli ve 12362 Sayılı

RG 5/7/1977 Tarihli ve 15987 Sayılı

RG 08/7/1981 Tarihli ve 17396 Sayılı

RG 08/12/1981 Tarihli ve 17538 Sayılı

RG 16/3/1982 Tarihli ve 17635 Sayılı

RG 21/3/1982 Tarihli ve 17994 Sayılı

RG 11/8/1983 Tarihli ve 18132 Sayılı

RG 27/10/1983 Tarihli ve 18204 Sayılı

RG 9/5/1985 Tarihli ve 18749 Sayılı

RG 16/11/1995 Tarihli ve 22468 Sayılı

RG 19/03/1972 Tarihli ve 14133 Sayılı

RG 11/04/1985 Tarihli ve 18722 Sayılı

RG 29/05/2003 Tarihli ve Sayılı

RG 5/9/1992 Tarihli ve 21336 Sayılı

RG 25/7/1995 Tarihli ve 22354 Sayılı

RG 29/8/1999 Tarihli ve 23801 Sayılı

RG 01/09/1999 Tarihli ve 23803 Sayılı

RG 27/06/2000 Tarihli ve 24092 Sayılı

RG 28/06/2000 Tarihli ve 24093 Sayılı

RG 26/04/2001 Tarihli ve 24384 Sayılı

RG 17/3/1984 Tarihli ve 18344 Sayılı

RG 8/5/2003 Tarihli ve 25102 Sayılı

RG 09/05/1985 Tarihli ve 18749 Sayılı

RG 11/09/1999 Tarihli ve 23813 Sayılı

RG 8/5/2003 Tarihli ve 23810 Sayılı

RG 23/09/1999 Tarihli ve 23825 Sayılı

RG 20/09/1999 Tarihli ve 23832 Sayılı

RG 30/09/1999 Tarihli ve 23832 Sayılı

RG 01/11/1999 Tarihli ve 23863 Sayılı

RG 04/11/1999 Tarihli ve 23866 Sayılı

RG 22/11/1999 Tarihli ve 23884 Sayılı

RG 22/11/1999 Tarihli ve 23884 Sayılı

RG 09/12/1999 Tarihli ve 23901 Sayılı

RG 26.11.1999 Tarihli ve 23888 Sayılı

RG 28.11.1999 Tarihli ve 23890 Sayılı

RG 04.12.1999 Tarihli ve 23896 Sayılı

RG 26/11/1999 Tarihli ve 23919 Sayılı

RG 26/11/1999 Tarihli ve 23919 Sayılı

RG 26/11/1999 Tarihli ve 23919 Sayılı

RG 26/11/1999 Tarihli ve 23921 Sayılı

RG 17/01/2000 Tarihli ve 23936 Sayılı

RG 08/02/2000 Tarihli ve 23958 Sayılı

RG 06/03/2000 Tarihli ve 23985 Sayılı

RG 27/03/2000 Tarihli ve 24002 Sayılı

RG 10/04/2000 Tarihli ve 24016 Sayılı

RG 28/04/2000 Tarihli ve 24033 Sayılı

RG 23/05/2000 Tarihli ve 24057 Sayılı

RG 23/05/2000 Tarihli ve 24057 Sayılı

RG 23/05/2000 Tarihli ve 24057 Sayılı

RG 14/06/2000 Tarihli ve 24079 Sayılı

RG 03.03.2000 Tarihli ve 23982 Sayılı

RG 30.03.2000 Tarihli ve 24005 Sayılı

RG 29.08.1999 Tarihli ve 23801 Sayılı

RG 4/3/2005 Tarihli ve 25745 Sayılı

G 13/7/2005 Tarihli ve 25874 Sayılı

RG 26/9/2006 Tarihli ve 26301 Sayılı

RG 13/6/1958 Tarihli ve 9931 Sayılı

RG 13/7/1982 Tarihli ve 17753 Sayılı

1924 tarihli ve 442 sayılı Köy Kanunu

1925 tarihli ve 642 sayılı Ebniye Kanunu'nun 20-25'nci Maddelerini Değiştiren Kanun

1928 tarihli ve 1351 sayılı Ankara Şehri İmar Müdüriyeti Teşkilat ve Vazifelerine Dair Olan Kanun

1929 tarihli ve 1904 sayılı Kanun

1930 tarihli ve 1580 Sayılı Belediye Kanunu

1930 tarihli ve 1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanunu

1933 tarihli ve 2290 sayılı "Belediye Yapı ve Yolları Kanunu

1935 tarihli ve 2763 sayılı Belediye Kanununa Ek Kanun

1939 tarihli ve 3611 Sayılı Nafia Vekaleti Teşkilat ve Vazifelerine Dair Olan Kanun

1940 tarihli ve 3773 Sayılı Erzincan Yersarsıntısından Müteessir Olan Mıntikalarda Zarar Görenlere Yapılacak Yardımlar Hakkında Kanun

1940 tarihli ve 3893 Sayılı Erzincan'a ve Erzincan Yer Sarsıntısından Müteessir Olan Mıntıkaya Yardım İçin Yapılan ve Yapılacak Her Nevi Nakliyattan Alınacak Ücretlere Dair Kanun:

- 1940 tarihli ve 3980 Sayılı Yeniden Kurulacak Erzincan Şehir Yerinin İstimlâkine Dair Kanun
- 1941 tarihli ve 4000 Sayılı Erzincan'da ve Erzincan Yersarsıntısından Müteessir Olan Mıntıkada Zarar Görenlere Yapılacak Yardım Hakkındaki Kanunun 5. Maddesine Bir Fıkra İlâvesine ve Bu Kanuna Yeniden Bazı Hükümler Eklenmesine Dair Kanun
- 1943 tarihli ve 4373 Sayılı Taşkın Sulara ve Su Baskınlarına Karşı Koruma Kanunu
- 1943 tarihli ve 4386 Sayılı Tokat, Çorum ve Balıkesir Vilâyetlerindeki Yersarsıntısından Müteessir Olan Mıntikalarda Zarar Görenlere Yapılacak Yardım Hakkında Kanun
- 1945 tarihli ve 4759 sayılı İller Bankası Kanunu
- 1944 tarihli ve 4623 Sayılı Yer Sarsıntılarından Evvel ve Sonra Alınacak Tedbirler Hakkında Kanun
- 1948 tarihli ve 5243 Sayılı Erzincan'da Yapılacak Meskenler Hakkında Kanun
- 1950 tarihli ve 5663 Sayılı Eskişehir'de Sel Baskınından Zarar Görenler İçin Yaptırılacak Meskenler Hakkında Kanun
- 1953 tarihli ve 6188 Sayılı Bina Yapımını Teşvik ve İzinsiz Yapılan Binalar hakkında Kanun
- 1953 tarihli ve 6200 Sayılı Devlet Su İşleri Umum Müdürlüğü Teşkilât ve Vazifeleri Hakkında Kanun Kanun
- 1956 tarihli ve 6746 Sayılı Sayılı Aydın, Balıkesir, Bilecik, Edirne, Eskişehir, Kırklareli, Konya ve Denizli Vilâyetlerinde 1955 1956 Yılında Tabiî Âfetlerden Zarar Görenlere Yapılacak Yardım Hakkında Kanun

1956 tarihli ve 6785 Sayılı İmar Kanunu

1958 tarihli ve 7116 sayılı İmar ve İskan Vekaleti Kuruluş ve Vazifeleri Hakkındaki Kanun

1956 tarihli ve 6830 sayılı İstimlâk Kanunu

1958 tarihli ve 7126 Sayılı Sivil Müdafa Kanunu

1959 tarihli ve 7269 Sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun

1966 tarihli ve 775 sayılı Gecekondu Kanunu

1968 tarihli ve 1051 Sayılı ve Umumi Hayata Müessir Âfetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair 15.5.1959 Gün ve 7269 Sayılı Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında Kanun

1972 tarihli ve 1571 Sayılı Bazı Tekel Maddeleri Fiyatlarına Yapılan Zamlardan Elde Edilen Hasıllardan T.C. Merkez Bankasında Açılacak Bir Deprem Fonu Hesabında Toplanmasına Dair Kanun

1977 tarihli ve 2090 Sayılı Tabi Afetlerden Zarar Gören Çiftçilere Yapılacak Yardımlar Hakkında Kanun

1981 tarihli ve 2487 sayılı Toplu Konut Kanunu

1981 tarihli ve 2561 sayılı Büyük Şehirlerin Yakın Çerçevesindeki Yerleşim Yerlerinin Anabelediyelere Bağlanmaları Hakkında Kanun

1982 tarihli ve 2805 sayılı İmar Affı Kanunu

2690 sayılı Türkiye Atom Enerjisi Kanunu

1983 tarihli ve 2935 Sayılı Olağanüstü Hal Kanunu

1984 tarihli ve 2985 sayılı Toplu Konut Kanunu

1985 tarihli ve 3177 Sayılı ve 15.5.1959 Tarih ve 7269 Sayılı Umumî Hayata Müessir Âfetler Dolayısı ile Alınacak Tedbirler ile Yapılacak Yardımlara Dair Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna 4 Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun

1992 tarihli ve 3838 Sayılı Erzincan, Gümüşhane ve Tunceli İllerinde Vuku Bulan Deprem Afeti ile Şırnak ve Çukurca'da Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesi Hakkında Kanun

1995 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu

1995 tarihli ve 4123 Sayılı Tabii Afet Nedeniyle Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesine Dair Kanun

1995 tarihli ve 4133 Sayılı ve 23.7.1995 Tarih ve 4123 Sayılı Tabii Afet Nedeniyle Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesine Dair Kanun ile 15.5.1959 Tarih ve 7269 Sayılı Umumî Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanunlara Ek Maddeler Eklenmesine Dair Kanun

1997 tarihli ve 4264 Sayılı Bazı Yörelerde Meydana Gelen Tabii Afetlerden Zarar Görenlerin Gelir, Kurumlar ve Geçici Vergilerinin Terkini ile Kurumlar Vergisi Kanunun 7. Maddesine Bir Bent Eklenmesi ve 28.08.1992 Tarihli ve 3838 Sayılı Kanunun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun

1999 tarihli ve 4452 Sayılı ve Doğal Afetlere Karşı Alınacak Önlemler ve Doğal Afetler Nedeniyle Doğal Zararların Giderilmesi için Yapılacak Düzenlemeler Hakkında Yetki Kanunu

1999 tarihli ve 4447 sayılı Sosyal Güvenlik Reformuna İlişkin Kanun:

- 1999 tarihli ve 4481 Sayılı ve 17.08.1999 ve 12.11.1999 Tarihlerinde Marmara Bölgesi ve Civarında Meydana Gelen Depremın Yol Açtığı Ekonomik Kayıpları Gidermek Amacıyla Bazı Mükellefiyetler İhdası ve Bazı Vergi Kanunlarında Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
- 1999 tarihli ve 4484 Sayılı ve Doğal Afetlere Karşı Alınacak Önlemler ve Doğal Afetler Nedeniyle Doğan Zararların Giderilmesi İçin Yapılacak Düzenlemeler Hakkında Yetki Kanununun 1 ve 2'nci Maddelerinde Değişiklik Yapılması ve Süresinin Uzatılmasına İlişkin Kanun
- 2000 tarihli ve 4539 Sayılı ve Doğal Afet Bölgelerinde Afetten Kaynaklanan Hukuki Uyuşmazlıkların Çözümüne ve Bazı İşlemlerin Kolaylaştırılmasına İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabulü Hakkında Kanun
- 2000 tarihli ve 4540 Sayılı ve Doğal Afetlere Karşı Alınacak Önlemler ve Doğal Afetler Nedeniyle Doğan Zararların Giderilmesi İçin Yapılacak Düzenlemeler Hakkında Yetki Kanununun Süresinin Uzatılmasına İlişkin Kanun
- 2000 tarihli ve 4581 Sayılı ve "Ticaret ve Sanayi Odaları","Ticaret Odaları", "Sanayi Odaları", "Deniz Ticaret Odaları", "Ticaret Borsaları" ve "Türkiye Ticaret, Sanayi, Deniz Ticaret Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği" Kanununa Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanun
- 2000 tarihli ve 4552 sayılı Dernekler Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
- 2001 tarih ve 4649 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
- 2001 tarihli ve 4708 Sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun

2003 tarihli ve 4684 Sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun

2006 tarihli ve 5511 Sayılı ve Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun

2006 tarihli ve 5543 sayılı İskân Kanunu

2006 tarihli ve 5491 Sayılı ve Çevre Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun

2007 tarihli ve 5711 Sayılı ve Kat Mülkiyeti Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun

2005 tarihli ve 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu

2005 tarihli ve 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu

2005 tarihli ve 5393 Sayılı Belediye Kanunu

2004 tarihli ve 5216 Büyükşehir Belediyesi Kanunu

2005 tarihli ve 5327 Sayılı ve Denizli-Buldan ve Çevresinde, Hakkari'de, Bingöl-Karlıova ve Çevresi İle Erzurum-Çat'da Meydana Gelen Deprem Afetlerine ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun

2004 tarihli ve 5205 Sayılı ve Yapı Denetimi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun

2009 tarihli ve 5902 Sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun

KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMELER

1983 tarihli Bayındırlık ve İskan Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

1999 tarihli ve 574 numaralı Umumî Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

1999 tarihli ve 575 numaralı 4539 Numaralı Kanunda Değişiklik Yapan Doğal Afet Bölgelerinde Afetten Kaynaklanan Hukuki Uyuşmazlıkların Çözümüne ve Bazı İşlemlerin Kolaylaştırılmasına İlişkin Kanun Hükmünde Kararname

1999 tarihli ve 576 numaralı Doğal Afetlerde Yapılacak Yardımların Düzenlenmesi ile Vergilerin Ödeme Sürelerinin Uzatılmasına ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname

1999 tarihli ve 577 numaralı 574 Numaralı Kanun Hükmünde Kararnameye Madde Ekleyen Kanun Hükmünde Kararname

1999 tarihli ve 578 numaralı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapan Kanun Hükmünde Kararname

1999 tarihli ve 579 numaralı Milli Piyango Kanununda Değişiklik Yapan Kanun Hükmünde Kararnameye Bir Madde Ekleyen Kanun Hükmünde Kararname

1999 tarihli ve 580 numaralı 7269 Numaralı Kanuna Maddeler Ekleyen Kanun Hükmünde Kararname.

1999 tarihli ve 581 numaralı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapan Kanun Hükmünde Kararname

- 1999 tarihli ve 582 numaralı Afetlerden Doğan Zararların Giderilmesi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
- 1999 tarihli ve 583 numaralı Başbakanlık Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname
- 1999 tarihli ve 584 numaralı Bir İl ve İki Üçe Kurulması ve 190 Sayılı Kanun Hükmünde, Kararnamenin Eki Cetvellerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
- 1999 tarihli ve 585 numaralı İl Özel İdareleri Kanununa Bir Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
- 1999 tarihli ve 586 numaralı Sivil Müdafaa ve Belediyeler Kanunlarında Değişiklik Yapan Kanun Hükmünde Kararname
- 1999 tarihli ve 587 numaralı Zorunlu Deprem Sigortasına Dair Kanun Hükmünde Kararname
- 1999 tarihli ve 588 numaralı Konut Edindirme Hesaplarının Tasfiyesine Dair Kanun Hükmünde Kararname
- 2000 tarihli ve 589 numaralı Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
- 2000 tarihli ve 590 numaralı 2859 Numaralı Tapulama ve Kadastro Paftalarının Yenilenmesi Hakkında Kanuna Bazı Maddeler Ekleyen Kanun Hükmünde Kararname
- 2000 tarihli ve 591 numaralı Ticaret ve Sanayi Odaları, Ticaret Odaları, Sanayi Odaları, Deniz Ticaret Odaları, Ticaret Borsaları ve Türkiye Ticaret, Sanayi, Deniz Ticaret Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği Kanununa Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

- 2000 tarihli ve 592 numaralı 4447 Numaralı Kanunda ve Sosyal Sigortalar Kanununda Değişiklik Yapan Kanun Hükmünde Kararname
- 2000 tarihli ve 593 numaralı Sakarya İlinde Büyükşehir Belediyesi Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
- 2000 tarihli ve 594 numaralı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu ile 190 Numaralı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapan Kanun Hükmünde Kararname
- 2000 tarihli ve 595 numaralı Yapı Denetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
- 2000 tarihli ve 596 numaralı Sivil Savunma Kanununda Değişiklik Yapan Kanun Hükmünde Kararname
- 2000 tarihli ve 597 numaralı 7269 Numaralı Kanuna Bir Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
- 2000 tarihli ve 598 numaralı 7269 Numaralı Kanunda Bazı Değişiklikler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
- 2000 tarihli ve 599 numaralı 7269 Numaralı Kanunda Bazı Değişiklikler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
- 2000 tarihli ve 600 numaralı Başbakanlık Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname
- 2000 tarihli ve 601 numaralı Türk Mühendis ve Mimmar Odaları Birliği Kanununda Değişiklik Yapan Kanun Hükmünde Kararname
- 2000 tarihli ve 602 numaralı Denizcilik Müsteşarlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

2000 tarihli ve 603 numaralı 584 ve 593 Numaralı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapan Kanun Hükmünde Kararname

2000 tarihli ve 609 numaralı İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

2000 tarihli ve 623 numaralı Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunda Değişiklik Yapan Kanun Hükmünde Kararname

DİĞER AFET MEVZUATI (YÖNETMELİK, YÖNERGE, VB.)

1998 tarihli Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik

6 Temmuz 1959 tarihli 4/11715 karar sayılı Sivil Müdafaa Bakımından Şehir ve Kasaba Planlarıyla Mühim Bina ve Tesislerde Tatbik Olunacak Esas Hakkında Nizamname

8 Mayıs 1988 tarihli 88/12777 sayılı Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik

9 Ocak 1997 tarihli ve 96/716 sayılı Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi Yönetmeliği:

2001 tarihli Sivil Savunma Arama ve Kurtarma Birlikleri ve Ekiplerinin Kuruluşu, Görevleri, Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik

1970 tarihli Afetler Fonunun Harcama Usullerine Dair Yönetmelik.

1968 tarihli Afet Sebebiyle Hak Sahibi Olanların Tespiti Hakkında Yönetmelik

2006 tarihli Tabii Afet Nedeniyle Gelir Kaybı ve Alt Yapı Hasarına Uğrayan Belediyelerin Yapmaları Gereken İşlemler Hakkında Tebliğ.

1973 Tarihli Sivil Savunma Fonu Tüzüğü,

26.4.1972 gün ve 8257 sayılı Genelge.

Sivil Savunma Fonu Tüzüğü, 24.03.1973 Sayı: 14486 Resmi Gazete.

16.04.1974/6817, 15.05.1974/8314, 28.03.1975/5805, 28.01.1983/715,
16.05.2002/7382 sayılı B.İ.B. Afet İşleri Genel Müdürlüğü,

01.04.1988 tarih 88/12777 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı.

Afet İşleri Genel Müdürlüğü'nün 17 Ağustos 1999 gün ve
B.09.0.AİŞ.0.12.00.06/9091sayılı Genelgesi.

27 Ağustos 1999 Tarihli Başbakanlık Genelgesi.

4452 sayılı Kanun/ 29.08.1999 Sayı: 23801 Resmi Gazete.

Afet İşleri Genel Müdürlüğü'nün 29 Ağustos 1999/9688 yazısı.

B.09.0.TAU.0.15.00.00/14995-1148-/ 15 Eylül 1999 BİB Teknik Araştırma ve
Uygulama Genel Müdürlüğü (TAU).

29 Eylül 1999 gün 99/9 sayılı Başbakanlık (Devlet Planlama Teşkilatı)
Genelgesi.

28.10.1999 Sayı:23860- 99/13484 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı.

30 Ekim 1999 tarih ve 13078 sayılı (1999/11) Genelge.

Afet İşleri Genel Müdürlüğü'nün17 Ağustos 1999 gün ve
B.09.0.AİŞ.0.12.00.06/9091sayılı Genelgesi

B.09.0.TAU.0.15.00.00/14995-1148-/ 15 Eylül 1999 BİB Teknik Araştırma ve
Uygulama Genel Müdürlüğü

Anayasa Mahkemesi E:2000/35 K: 2001/90 RG 17.01.2002 Tarih ve 24643
sayılı

30 Ekim 1999/13078 sayılı (1999/11) Afet İşleri genel Müdürlüğü Genelgesi.

AİGM, Hasar Tespit Şube Müdürlüğü 20.01.2000 tarih ve 9873 sayılı yazısı.

21.03. 2000 tarihli 2000/9 sayılı Başbakanlık Genelgesi.

10.04.2000 Sayı: 24016 Sayılı Resmi Gazete.

Sivil Savunma Genel Müdürlüğünün 5.5.2000 tarihli, Gönüllülerin Sivil Savunma Hizmetlerine Katılma Esasları Yönergesi.

20.10.2000/15218 sayılı Afet İşleri Genel Müdürlüğü yazısı.

13.07.2001 Sayı: 24461 Sayılı Resmi Gazete.

Anayasa Mahkemesi E:2000/35 K: 2001/90 17.01.2002 Tarih ve 24643 sayılı Resmi Gazete

16.04.1974/6817, 15.05.1974/8314, 28.03.1975/5805,
28.01.1983/715,16.05.2002/7382 sayılı B.İ.B. Afet İşleri Genel Müdürlüğü, Genelgeler

Afet İşleri Genel Müdürlüğü'nün 29 Ağustos 1999/9688 yazısı

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu/ 22.01.2002 Sayı: 24648 Resmi Gazete.

Anayasa Mahkemesi, E: 2001/36; K: 2003/1; YD. 16.01.2003.

5511 sayılı Kanun, 6.6.2006 Sayı: 26190 Resmi Gazete.

T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem 19, Birleşim 57, Cilt: 8 (21.03.92), s. 5 - 6;

T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem 19, Birleşim 68, Cilt: 29 (21/03/92), s. 378 - 421;

T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem 19, Birleşim 58, Cilt: 8 (22.03.92), s. 127 - 128;

T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem 19, Birleşim 68, Cilt: 29 (22.03.92), s. 379
- 421;

T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem 19, Birleşim 74, Cilt: 53 (22.02.94), s. 296.

Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Hukuk Müşavirliği,

Sakarya Bayındırlık ve İskân Müdürlüğü,

Kocaeli Bayındırlık ve İskân Müdürlüğü,

Yalova Bayındırlık ve İskân Müdürlüğü,

Düzce Bayındırlık ve İskân Müdürlüğü,

Bolu Bayındırlık ve İskân Müdürlüğü,

İstanbul Bayındırlık ve İskân Müdürlüğü,

Afet Hazırlık Kursu Ders Notları, Teknik Araştırma ve Uygulama Genel
Müdürlüğü

Afet İşleri Genel Müdürlüğü Kriz Merkezi, Bilgi notu

Afet İşleri Genel Müdürlüğü, Deprem Araştırma Daire Başkanlığı

Afet İşleri Genel Müdürlüğü, Geçici İskân Dairesi Başkanlığı kayıtları

Afet İşleri Genel Müdürlüğü, Planlama Şube Müdürlüğü

Afet İşleri Genel Müdürlüğü, Prefabrike İmalat Daire Başkanlığı

Afet İşleri Genel Müdürlüğü, Hasar Tespit Şube Müdürlüğü

Afet İşleri Genel Müdürlüğü, Kriz Merkezi

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) 2011 Yılı Kurumsal Mali
Durum ve Beklentiler Raporu Temmuz 2011

AFAD Deprem Dairesi Başkanlığı Yayını 2011

İNTERNET

<http://tr.wikipedia.org/wiki/heyelan> (13.04.2011)

www.deprem.gov.tr(13.03.2011)

http://www.belgenet.com/rapor/depremrapor_04.html, (16.04.2011)

<http://web.ogm.gov.tr/diger/yanginhareket/Sayfalar/ormanyanginlari.aspx>
(11.03.2011)

www.bayindirlik.gov.tr (10.02.2011)

www.mevzuat.basbakanlik.gov.tr

<http://www.ibb.gov.tr/tr-TR/AnaSayfa> (22.04.2011))

<http://www.dpt.gov.tr/telefon.htm>. (23.06.2011)

http://www.mimarist.org/komisyon/36_Donem/1.5.8.Depremin.htm
(05.03.2011)

http://www.kosano.org.tr/paylasim/Image/sanayinin%20yer%20ih_hepsi.pdf
(05.02.2011) (17

<http://www.sakarya.gov.tr/> (05.02.2011)

<http://www.yalova.gov.tr/> (10.04.2011)

www.msb.gov.tr (15.04.2011)

www.dpt.gov.tr/e-kutuphane/ (20.02.2011)

<http://www.ekonometridernegi.org/bildiriler/o2s3.pdf> (03.04.2011)

<http://www.intellectualactivist.com/php-bin/news/showArticle.php?id=1026>,
(22.05.2006)

<http://tureng.com/search/dogal%20tehlike> (05.02.2012)

<http://www.afad.gov.tr/> (22.04.2012)

ÖZET

GÜLER, Efsan, Afet Yönetimi: Cumhuriyet Dönemi Afet Yönetimi Mevzuatı Ve Uygulaması, Doktora Tezi, Ankara, 2012.

Günümüzde afetler doğal veya insan kaynaklı meydana gelişine bakılmaksızın insanları ve canlıları artan oranda risk altında bırakmaktadır. Zararları açısından ise şehirleşmenin beraberinde getirdiği nüfus artışıyla çok büyük felaketlere yol açmaktadır.

Doğal afetlerin zararlarının azaltılması maksadıyla, afet öncesi risk yönetimi ve afet sonrası kriz yönetimini içeren afet yönetiminin en iyi şekilde yönetilme gereksinimini ortaya çıkarmaktadır.

Gelişen Teknolojiye ve şehirleşmeye bağlı olarak artan ve değişiklik gösteren afetlere paralel olarak afet yönetim sistemide her geçen gün olumlu şekilde gelişmektedir.

Doğal afetlerin toplum üzerindeki kalıcı zararları Türk afet yönetim sisteminde yapılan hukuki düzenlemelerle uygulamaya dönüştürülerek azaltılmaya çalışılmaktadır.

Bu çalışmada Türkiye'nin deprem geçmişi çıkarılmış ve bunlara yönelik alınan tedbirleri incelemiştir. Özellikle 1999 Marmara Depremi'ni konu edilmiş olan bu araştırmada depremlere yönelik mevzuat yığını gözler önüne sermiş ve 1999 sonrası yapılan Afet Yönetimi uygulaması incelemiştir.

Genel anlamda doğal afetler hakkında bilgiler sunulan bu çalışma, afet yönetimi-kriz yönetimi ve bunların Türkiye özelinde 1999 sonrası nasıl ele alındığını açıklamıştır. Bu süreçte çıkarılan hukuki düzenlemeler ile örgütlenme düzeyinde neler yapıldığı konu edinilmiştir.

Anahtar Kelimeler:

1. Afet
2. Afet yönetimi
3. Afet yönetim sistemi,
4. Türk afet yönetim sistemi.

ABSTRACT

GÜLER, Efkan. Disaster Management: Disaster Management Legislation and Application of the Republican Period, Doctorate Thesis, Ankara, 2012.

Today, disasters, natural or manmade, put humans and living beings at risks. In terms of losses brought about by urbanization, population growth leads to very large disasters.

Mitigation of natural disasters, in order also contains pre-disasters risk management and post-disasters crisis management need to find out the best way of disaster management.

Due to increasing urbanization and advances in technology, disaster management systems show parallel development with each passing day.

Permanent losses caused by natural disasters on society are aimed to reduce with legal arrangements made in the Turkish system.

In this study, Turkey's history and precautions taken against them were investigated. In particular Marmara Earthquake in 1999 which is the subject of this study revealed the state of legislation to earthquakes and Disaster Management applications were made after 1999.

In general, this study provided information on natural disasters, disaster management-crisis management and how they have been tackled in the case of Turkey after 1999 were described. What made this process was discussed at the level of organizations with legal regulations issued.

Key Words:

1. Disaster,
2. Disaster,
3. Disaster management systems,
4. Turkish disaster management system.